

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİNİN TERÖRLE
MÜCADELEYE ETKİSİ**

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

GÜVENLİK ÇALIŞMALARİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sezer DEMİR**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU**

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Sezer DEMİR
- TEZ DİLİ** : Türkçe
- TEZ ADI** : Türkiye'nin Sınır Güvenliğinin Terörle Mücadeleye Etkisi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANA BİLİM DALI** : Güvenlik Çalışmaları
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 17.12.2018
- SAYFA SAYISI** : 132
- TEZ DANIŞMANI** : Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU
- DİZİN TERİMLERİ** : Sınır Güvenliği, Terörle Mücadele, Profesyonelleşme.
- TÜRKÇE ÖZET** : Ulusal güvenlik bağlamında sınır güvenliğinin önemli rol oynadığını belirtmek gerekir. Bunun en önemli nedenlerinden biride Türkiye'nin sınırlarındaki yönetsel boşluklardan yararlanan terör unsurlarıdır. Dolayısıyla bu boşluk Türkiye'nin sınır güvenliğini ve terörle mücadelesini etkilemektedir. Bu çalışmada Türkiye'nin sınır güvenliğinin terörle mücadeleye etkisi ele alınmıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Sezer DEMİR

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’NİN SINIR GÜVENLİĞİNİN TERÖRLE
MÜCADELEYE ETKİSİ**

**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ÇALIŞMALARI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Sezer DEMİR**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi. Alihan LIMONCUOĞLU**

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sezer DEMİR

...../...../2018

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sezer DEMİR' in "Türkiye'nin Sınır Güvenliğinin Terörle Mücadeleye Etkisi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Güvenlik Çalışmaları Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Alihan
LİMONCUOĞLU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Fuat TUNCER
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bulut GÜRPINAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / .....

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Türkiye terörle mücadele ederken birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlardan en önemlisi sınır güvenliğinin terörle mücadeleye etkisidir. Sınır güvenlik seviyesi yüksek olduğu takdirde terörle mücadelede birçok sorun minimize edilecektir. Türkiye'nin sınır güvenliğini etkileyen birden fazla faktör bulunmaktadır. Bu faktörler ayrı ayrı değerlendirilmesiyle birlikte terörle mücadele de profesyonel sürece geçmenin gerekliliği belirtilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde; ulusal ve uluslararası bağlamda gündemde olan sınır güvenliği, terörizm, terörle mücadele kavramı ve profesyonelleşme kavramları açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye'nin mevcut sınır güvenliği durumu ele alınırken; kurumlar arası koordinasyon, jeopolitik konum, komşu ülkelerle ilişkiler, sınır güvenliği süreçleri, sınır güvenliği yaklaşımları ve son olarak sınır güvenliğinde yaşanan sorunlara değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Türkiye'nin sınır güvenliği konusunda komşularıyla olan sınırları tartışılmış ve sınır kapılarında karşılaşılan sorunlar anlatılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde sınır güvenliği ile terörle mücadele kavramları çerçevesinde, profesyonel yaklaşımın getirileri ele alınmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde Türkiye'nin sınır güvenliğine ve terörle mücadelesine katkı sağlayacak teknolojik çalışmalar ele alınmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümünde; Türkiye'nin sınır güvenliğini etkinliğini arttırmak unsurlara karşı yaptığı operasyonlar ele alınmış olup; bu operasyonların etkinliği ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Sınır Güvenliği, Terörle Mücadele, Profesyonelleşme.

SUMMARY

Turkey is facing many problems while fighting terrorism. The most important of these problems is the impact of border security on the fight against terrorism. If the level of border security is high, many problems in the fight against terrorism will be minimized. There are multiple factors affecting Turkey's border security. Together with the evaluation of these factors, the necessity of the professional process in combating terrorism is mentioned.

In the first part of the study; The concepts of border security, terrorism, the concept of combating terrorism and the concept of professionalization are explained in the national and international context.

Turkey's current border security situation in the second part of the study when discussing; inter-agency coordination, geopolitical position, relations with neighboring countries, border security processes, border security approaches and finally problems in border security were addressed.

In the third part of the study; Turkey's borders with its neighbors on border security were discussed, and problems encountered in the border gates were described.

In the fourth part of the study, within the framework of border security and anti-terrorism concepts, the returns of the professional approach were discussed.

In the fifth part of the study Turkey's border security and technological studies will contribute to the fight against terrorism were discussed.

In the sixth part of the study; Turkey's cross-border operations to defuse factors which threaten its border and national security were discussed, and the effectiveness of these interventions were taken into consideration.

Key Words: Border Security, Counter Terrorism, Professionalisation.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
TABLOLAR LİSTESİ.....	IX
HARİTALAR LİSTESİ	X
GRAFİKLER LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
ŞEMALAR LİSTESİ.....	XIV
ÖNSÖZ.....	XV
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	2
1.1. Sınır Güvenliği	2
1.2. Terörizm	3
1.3. Terörle Mücadele Kavramı	4
1.4. Profesyonelleşme.....	5
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN MEVCUT SINIR GÜVENLİĞİ DURUMU.....	7
2.1. Türkiye'nin Mevcut Sınır Güvenliği Sistemi.....	7
2.1.1. Kara Sınırı Güvenliği.....	10
2.1.2. Hava Sahası Güvenliği	11
2.1.3. Karasuları Güvenliği	12
2.1.4. Hudut Kapıları Güvenliği	13
2.2. Türkiye'nin Sınır Güvenliğini Sağlamakla Görevli Kurumların Koordinasyonları ve Sınır Güvenliğine Etkileri	14
2.2.1. AB Ülkeleri ve Diğer Bazı Ülkelerin Sınır Güvenliği Birimleri	14
2.3. Sınır Güvenliğini Açısından Türkiye'nin Jeopolitik Konumu.....	18
2.3.1. Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Olumlu Etkileri.....	18
2.3.2. Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Olumsuz Etkileri	19
2.3.2.1. Mülteciler ve Göçmenler	20
2.4. Türkiye'nin Sınır Komşuları ile İlişkileri.....	21
2.5. Türkiye'nin Sınır Güvenliği ile İlgili Süreçleri.....	26
2.6. Türkiye'nin Sınır Güvenliği Yaklaşımları.....	28
2.6.1. Dış Sınırların Korunmasına Yönelik Strateji Belgesi Nisan 2003...30	
2.6.2. 2006 yılı Ulusal Eylem Planı ve Entegre Sınır Yönetimi Stratejisi.31	
2.6.3. 2008 yılı Ulusal Programı.....	31

2.6.4. Dokuzuncu Kalkınma Planı	32
2.6.5. Onuncu Kalkınma Planı	33
2.6.6. 2001 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi	33
2.6.7. 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi	33
2.6.8. 2006 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi	34
2.6.9. 2008 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi	34
2.6.10. Sınır Muhafaza Teşkilatı Kurma Çalışmaları.....	34
2.6.11. Açık Kapı Politikası Yaklaşımı	37
2.6.12. Sıfır Tolerans Politikası Yaklaşımı	43
2.7. Türkiye'nin Sınır Güvenliği Sağlarken Karşılaştığı Problemler	45
2.7.1. Coğrafi Koşullar	47
2.7.2. Savunma Sanayisinin Gelişimi.....	53
2.7.3. Terör Örgütleri ve Uzantıları.....	57
2.7.3.1. PKK Terör Örgütü	57
2.7.3.2. DAESH Terör Örgütü	58
2.7.4. Uluslararası Kuruluşlar.....	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN KOMŞULARININ SINIR GÜVENLİĞİNE ETKİSİ	64
3.1. Türkiye'nin Komşularının Sınır Güvenliğine Etkisi	64
3.1.1. İran	64
3.1.2. Irak	65
3.1.3. Suriye	65
3.1.4. Ermenistan	66
3.1.5. Gürcistan	68
3.1.6. Azerbaycan.....	68
3.1.7. Bulgaristan.....	69
3.1.8. Yunanistan.....	70
3.2. Türkiye'nin Hudut Kapılarının Sınır Güvenliğine Etkisi	71
3.2.1. Sarp Sınır Kapısı	71
3.2.2. Posof(Türkgözü) Sınır Kapısı.....	72
3.2.3. Aktepe Sınır Kapısı	73
3.2.4. Gürbulak Sınır Kapısı.....	73
3.2.5. Kapıköy Sınır Kapısı	74
3.2.6. Esendere Sınır Kapısı	75
3.2.7. Habur Sınır Kapısı.....	75
3.2.8. Derecik Sınır Kapısı	76
3.2.9. Üzümlü Sınır Kapısı	77
3.2.10. Gülyazı Sınır Kapısı	77

3.2.11. Ovaköy Sınır Kapısı	77
3.2.12. Karkamış Sınır Kapısı	79
3.2.13. Cilvegözü Sınır Kapısı	79
3.2.14. Yayladağı Sınır Kapısı	80
3.2.15. Nusaybin Sınır Kapısı	80
3.2.16. Akçakale Sınır Kapısı.....	81
3.2.17. Öncüpınar Sınır Kapısı	81
3.2.18. Çobanbey Sınır Kapısı.....	82
3.2.19. Ceylanpınar Sınır Kapısı	82
3.2.20. Mürşitpınar Sınır Kapısı.....	83
3.2.21. Şenyurt Sınır Kapısı	83
3.2.22. Pazarkule Sınır Kapısı	84
3.2.23. İpsala Sınır Kapısı	84
3.2.24. Kapıkule Sınır Kapısı	85
3.2.25. Hamzabeyli Sınır Kapısı.....	85
3.2.26. Dereköy Sınır Kapısı	86
3.2.27. 162 NHT.....	86
3.2.28. Aktaş Sınır Kapısı.....	86
3.2.29. Muratlı Sınır Kapısı.....	87
3.2.30. Dilucu Sınır Kapısı.....	87
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SINIR GÜVENLİĞİ İLE TERÖRLE MÜCADELE KAVRAMLARI	
ÇERÇEVESİNDE PROFESYONELLEŞMENİN GETİRİLERİ VE YAŞANILAN	
ZORLUKLAR.....	89
4.1. Profesyonelleşmenin Getirileri.....	89
4.1.1. Mücadele ve Faaliyetlerin Kanunlara Uygun Sürdürülmesi	89
4.1.2. Süreklilik	91
4.1.3. Verimlilik Seviyesinin Yükselişi	92
4.1.4. Profesyonel/Uzman Personel	93
4.1.5. Hassasiyet ve Şeffaflık	94
4.2. Yaşanılan Zorluklar	96
4.2.1. Yönetimsel Zorluklar	96
4.2.2. Kültürel Zorluklar	97
BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİNE KATKI SAĞLAYACAK	
ÇALIŞMALAR.....	99
5.1. Aselsan Entegre Komuta Kontrol Sistemleri.....	99
5.2. GAG - Geniş Alan Gözetleme Sistemi.....	100
5.3. Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera.....	101

5.4. EJDERHA Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası (EMP).....	102
5.5. EYP Tespit ve Gmha Sistemi.....	103
5.6. Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi.....	104
5.7. Bayraktar TB-2 Gnsansız Hava Aracı	105
5.8. Koral Sistemi	106
5.9. Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı.....	108
5.10. Altay Ana Muharebe Tankı	109
5.11. ALTAY Asimetrik Harp Tankı (AHT).....	111
5.12. KARAGÖZ Balonlu Gözetleme Sistemi.....	112
5.13. Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli GHA (YFYK) Projesi	113
5.14. KAPLAN MT Orta Ağırılık Sınıfı Tank	114
5.15. TOSUN Zırhlı İş Makinesi.....	115
5.16. ASELSAN SARP-L Uzaktan Komutalı Silah Sistemi.....	116
5.17. AKSA Run Flat Sistemi.....	117
5.18. ASELSAN İhasavar.....	118
5.19. Harp ARGE Drone Savar.....	119
5.20. METEKSAN OKİS Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi.....	120
5.21. ASELSAN SERDAR-7M Sahil Gözetleme Radarı.....	121
5.22. ASELSAN Silah Tespit Radarı (STR).....	122
5.23. Cobra II.....	123
5.24. Ejder Yalçın Zırhlı Araç.....	124
5.25. Samur.....	125
ALTINCI BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN SINIR ÖTESİ OPERASYONLARI	127
6.1. Fırat Kalkanı Operasyonu.....	127
6.2. Zeytin Dalı Operasyonu.....	128
SONUÇ.....	130
KAYNAKÇA.....	133

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
AB	:	Avrupa Birliği
AHT	:	Asimetrik Harp Tankı
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AMT	:	Ana Muhabere Tankı
ASELSAN	:	Askeri Elektronik Sanayi
ASPİLSAN	:	Askeri Pil Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMGK	:	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DAEŞ	:	Dawlat Al-Islamiyah F'al-Iraq Wa Belaad Al-Sham
DHKP/C	:	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
EGM	:	Emniyet Genel Müdürlüğü
EMP	:	Ejderha Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası
EYP	:	El Yapımı Patlayıcı
FETÖ/PDY	:	Fetullahcı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması
GAG	:	Geniş Alan Gözetleme Sistemi
HAVELSAN	:	Hava Elektronik Sanayi
IBKY	:	Irak Bölgesel Kürt Yönetimi
İHA	:	İnsansız Hava Aracı
JGK	:	Jandarma Genel Komutanlığı
KCK	:	Kürdistan Topluluklar Birliği
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
MİLDAR	:	Milimetrik Dalga Radarı
MKE	:	Makina Kimya Enstitüsü
NATO	:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OKİS	:	Otomatik Kalkış Ve İniş Sistemi
ÖSO	:	Özgür Suriye Ordusu
PKK	:	Kürdistan İşçi Partisi
PYD	:	Halkın Koruma Birliği
ROKETSAN	:	Roket Sanayii ve Ticaret A.Ş.
s.	:	sayfa
SFGS	:	Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi
SGK	:	Sahil Güvenlik Komutanlığı

SSM	:	Savunma Sanayi Müsteşarlığı
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TMDB	:	Terörle Mücadele Daire Başkanlığı
TOKİ	:	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜRKSAT	:	Türk Uydusu
UNHCR	:	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
YDİK	:	Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi
YFYK	:	Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli
YPG	:	Demokratik Birlik Partisi
YPJ	:	Kadın Savunma Birlikleri

TABLULAR LİSTESİ

	SAYFA
Tablo 1 : AB Ülkelerinin Sınır Güvenliği Yönetim Birimleri	15
Tablo 2 : 2008 yılı Ulusal Programdaki Sınır Güvenliğine İlişkin Düzenlemeler	32
Tablo 3 : 2011(Eylül)-2017(Eylül) Yılları Arasındaki Terör Saldırıları.....	40
Tablo 4 : DAEŞ Terör Örgütünün Türkiye'deki Saldırıları ve Eylemleri.....	59
Tablo 5 : Hudut Kapıları Genel Bilgiler.....	71
Tablo 6 : Türkiye Cumhuriyeti Kara Hudut Kapıları.....	88

HARİTALAR LİSTESİ

SAYFA

Harita 1 : Türkiye-İran Sınırına Örülecek Koruma Duvarının Güzergahı.....	9
Harita 2 : Hatay İlinin İlçeleri.....	48
Harita 3 : Türkiye'nin Irak, İran ve Suriye Sınırı	49
Harita 4 : Açılması Planlanan Ovaköy Sınırkapısı.....	78
Harita 5 : Fırat Kalkanı Harekatı Sonrası Son Durum	127

GRAFİKLER LİSTESİ

SAYFA

Grafik 1 : Savunma Projeleri Toplam Sayısı 92

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

Şekil 1 : Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi.....	8
Şekil 2 : Türk ve Yunan Sahil Güvenlik Ekiplerinin Karşı Karşıya Gelmesi.....	25
Şekil 3 : Hatay/Hassa ilçesi Sınır Karakolu.....	48
Şekil 4 : Hasret Köprüsü.....	51
Şekil 5 : Ağrı'da Tendürek Dağı Kırsalında Terör Örgütü PKK'nın Düşürülen Taktik Bombalı 'drone'u.....	58
Şekil 6 : Aselsan Entegre Komuta Kontrol Sistemi	99
Şekil 7 : Geniş Alan Gözetleme Sistemi(GAG)	100
Şekil 8 : Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera	101
Şekil 9 : Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera	102
Şekil 10 : EJDERHA Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası (EMP).....	103
Şekil 11 : EYP Tespit ve İmha Sistemi	104
Şekil 12 : Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi.....	105
Şekil 13 : Bayraktar TB-2 İnsansız Hava Aracı	106
Şekil 14 : Koral Sistemi	107
Şekil 15 : Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı.....	109
Şekil 16 : Altay Ana Muhabere Tankı	110
Şekil 17 : Altay Asimetrik Harp Tankı	111
Şekil 18 : KARAGÖZ Balonlu Gözetleme Sistemi	112
Şekil 19 : Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA (YFYK) İHA Projesi.....	113
Şekil 20 : KAPLAN MT Orta Ağırlık Sınıfı Tank	114
Şekil 21 : Tosun Zırhlı İş Makinesi	115
Şekil 22 : ASELSAN SARP-L Uzaktan Komutalı Silah Sistemi.....	116
Şekil 23 : Aksa Run Flat Sistemi.....	117
Şekil 24 : Aselsan İHA Savar	118

Şekil 25 : Harp ARGE Drone Savar	119
Şekil 26 : METEKSAN OKİS Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi	120
Şekil 27 : ASELSAN SERDAR-7M Sahil Gözetleme Radarı	121
Şekil 28 : ASELSAN Silah Tespit Radarı (STR).....	122
Şekil 29 : Cobra II.....	123
Şekil 30 : Ejder Yalçın Zırhlı Araç	124
Şekil 31 : Samur.....	125
Şekil 31 : On iki Samur'un Birleşmesiyle Oluşan Köprü Sistemi.....	126

ŞEMALAR LİSTESİ

SAYFA

Şema 1 : Türkiye'de Mevcut Sınır Güvenliği Sistemi.....16

ÖN SÖZ

Terörle mücadele özellikle 90'lı yıllardan itibaren Türkiye'nin üzerinde durduğu önemli konulardan biridir. Türkiye gündeminde bu kadar uzun süre kalan ve halen kalmaya devam eden bu konuda çok miktarda kaynak bulunmaktadır. Terörle mücadelede profesyonelleşme sürecinde yaşadığı sorunlardan olan sınır güvenliğinin etkisi ile ilgili değerlendirmeler bulunmakla birlikte ciddi bir araştırmanın eksikliği hissedilmektedir. Bu çalışma terörle mücadelede sınır güvenliğinin etkisi ile terörle mücadelede profesyonelleşmeye yönelik problemleri gidermek ve bu konuda araştırma yapanlar için kaynak oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışmamamda bana bilgi, tecrübe ve yönlendirmeleriyle yardımcı olan, birlikte çalışmaktan büyük onur duyduğum ve keyif aldığım, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU' na; Çalışmalarım sırasında fikirleriyle bana yardımcı olan değerli amcam Doç. Dr. Sezgin DEMİR'e çalışma ortamında her türlü desteği gösteren Şube Müdürüm Murat KİRAZ'a beni motive eden çalışma arkadaşlarıma, tüm dostlarıma ve her zaman olduğu gibi büyük desteğini gördüğüm aileme;

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sezer DEMİR

GİRİŞ

Türkiye Ortadoğu'daki jeopolitik konumu gereği Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan köprü durumundadır. Dolayısıyla Ortadoğu'daki iç savaşlardan ve karşılıklılıklardan merkez ülke olarak fazlasıyla etkilenmektedir. Arap Baharı ile başlayan bu süreç sınır güvenliğinin ne derece önemli olduğunu bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır. Öyleki iç savaşlardan kaçan milyonlarca insan Türkiye'yi Avrupa'ya geçiş güzergâhı olarak görmektedirler. Terörle mücadelenin en üst seviyede olduğu bir zamanda Ortadoğu'da göç sürecinin daha da hareketlenmesi sınır güvenliği ve terörle mücadele kavramlarının yan yana getirilerek yapılacak bir çalışmanın ne kadar önemli olacağını ortaya koyacaktır.

Türkiye terörle mücadele ederken birçok yöntem ve yaklaşım kullanmaktadır. Türkiye açısından halen devam etmekte olan bu süreçte; yeni yaklaşımlara ve yeni yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu açıdan sürekliliği sağlamak adına terörle mücadele ve sınır güvenliği üzerine yapılacak olan çalışmaların her daim güncel tutularak; desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye açısından son derece önemli olan terörle mücadele ve sınır güvenliği konularında profesyonelleşme en önemli gerekliliklerden biridir. Özellikle terörle mücadelede profesyonelleşme sürecinin yönetilme aşaması büyük önem arz etmektedir. Profesyonelleşme ile birlikte etkinlik ve süreklilik sağlanacak olup; Türkiye'nin kayıp ve zararlarını asgari seviyeye ineceği öngörülmektedir.

Profesyonelleşmeye geçiş sürecinde yaşanılması muhtemel zorlukları ve nedenlerini anlamak için terörizm, terörle mücadele, sınır güvenliği ve profesyonelleşme kavramlarını ele almak gerekmektedir. Bu kavramlarla ilgili detaylı bilgiyi edindikten sonra profesyonelleşme bağlamında terörle mücadele ve sınır güvenliği kavramlarını yan yana getiren sebepleri anlamanın daha kolay bir hal alacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sınır Güvenliği

Sınır kavramı, en basit anlamıyla “iki devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi” şeklinde tanımlanmaktadır.¹ Günümüze gelindiğinde ise daha geniş bir anlam kazanan bu kavram; devletlerin ulusal güvenliği açısından en çok üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. Her devlet fiziki yapı, coğrafi yapı ve jeopolitik konum sebebiyle farklı yaklaşım ve yöntemlerle sınır güvenliğini sağlamaktadır.

Bu bağlamda bakıldığında sınırlar bir ülke için sadece egemenlik alanı olmamakla birlikte egemenliğin de tam anlamıyla oluşmamasına sebebiyet vermektedir.² Buradan hareketle sınır güvenliği kavramının nitelik değiştirdiği anlaşılmaktadır. Öyleki bir sınıra herhangi bir antlaşma, doktrin vs. ile çeşitli sınırlılıklar ya da kısıtlamalar getirilse de bulunduğu bölgenin güvenlik durumundan dolayı yoldan etkilenmektedir. Uluslararası siyasi dinamikler, bölgesel krizler, uzun soluklu bürokratik ve diplomatik problemler; ulusal güvenlik stratejilerini etkilemiş olup; bu etki ile birlikte sınır güvenliği kavramı da genişlemiştir. Örneğin Ortadoğu’da özellikle 2011 yılında Arap Baharı ile başlayan toplumsal hareketlerin iç savaşa dönüşmesiyle birlikte en çok etkilenen ülkelerden birinin Türkiye olması, bölgesel krizler bağlamında önemli örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye en uzun sınırı olan Suriye’de sınır güvenliğini sağlamak adına birçok yöntem ve yaklaşım sergilemiştir.³ Zaten terörle mücadele sebebiyle yoğun bir meşgulliyet içinde olan Türkiye, Suriye ve Irak gibi iki önemli komşusundaki iç savaş sebebiyle ulusal güvenlik stratejisi ile birlikte sınır güvenliği yaklaşımını da yeniden ele almıştır. Mevcut yöntem ve yaklaşımlarla kısmen başarı yakalansa da özellikle iç savaştan kaçan birçok savaş mağduruna “Açık Kapı Politikası” yaklaşımını uygulamıştır.⁴ Bu yaklaşım sebebiyle de sınırlarında esneklikler meydana gelmiştir. Bu esneklikleri fırsata çeviren terör unsurları geçiş konusunda daha rahat hareket etmiş, bu esneklik 2011 yılından itibaren Türkiye’de terör saldırılarının artmasına sebebiyet vermiştir. Ulusal güvenliğinin daha fazla tehdit edilmesini istemeyen Türkiye; sınır

¹ T.C. Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad4dca2c1e2d5.0032430 (Erişim Tarihi: 11.09.2017)

² Murat Yeşiltaş, *Türkiye’nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analizi*, Seta Yayınevi, Ankara, 2015, No: 136, 9–37, s. 9

³ T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Türkiye’nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-tr.mfa> (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

⁴ T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Türkiye’nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-_bm-guvenlik-konseyi_ni-daha-fazla-gec-kalmadan-insani-duruma-cozum-bulacak-guclu-bir-karar-almaya-tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

güvenliğini sağlamak için sırasıyla “Fırat Kalkanı Harekâtı” ve “Zeytin Dalı Harekâtı” operasyonlarını gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak; günümüzde sınır güvenliği kavramı dinamik bir yapı göstermekte olup; genişleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Terörizm

Terörizm kavramını açıklayabilmek için kelime anlamı olan “terör” kelimesini irdeleyerek başlamak doğru olacaktır. Terör kelimesi Latince “korkudan titreme” veya “titremeye sebep olma” şeklindedir.⁵ Terörizm, insanlığın varoluşundan itibaren ortaya çıkmış olmasına rağmen halen tek bir tanımı bulunmamaktadır. Başta Türkiye’nin tecrübe ettiği terör gerçeği maalesef küresel bir hale gelmesiyle birlikte çoğu ülke bu gerçekle tanışmıştır. Küresel bir sorun olan terörizm üzerine birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Ancak 1937 tarihli *Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi* dışında Bu durum terörizm kavramı için ortak bir tanımın ortaya çıkarılmasını güç hale getirmektedir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda ise terör tanımı “*Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.* En basit anlamda terörizm korku, baskı ve şiddetle toplumu etki altına alabilecek eylemlerin tümüdür. Başka bir anlamda ise siyasi bir amaç gerçekleştirmek için rejimlere, seçilmişlere ve yönetimlere yönelik her türlü eylemlerdir.

Gelişen teknoloji ve sanayi ile birlikte ülkeler arası rekabet artmış; bunun sonucunda terörizm ülkeler için rekabet ettikleri ülke veya ülkelere karşı koz haline gelmiştir. Böylece terörizm için politik bir tanım daha ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki anlamına en yakın tanım ise siyasi ve politik terörizmdir. Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte 1990’lı yılların bitimine doğru tehdit algısı çok çeşitli hale gelmiştir. Başta savaştan dolayı meydana gelen ekonomik istikrarsızlıklar olmak üzere; bölgesel çatışmalar, etnik çatışmalar, kitle imha silahları, uzun menzilli silah yapımı, silah kaçakçılığı, silahlanma, uyuşturucu ve dinsel ayrımcılık konularında terörizm etkin bir şekilde ülkeler tarafından kullanılmıştır. Bu sebeplerden hareketle terörizm

---

⁵ Paul Wilkinson, *Political Terrorism*, Macmillan, New York, 1974, s. 9.

üzerine birçok bakış açısı ortaya çıkmıştır. Burada karşımıza çıkan eksiklik; insanlığa ve toplum düzenine zarar veren bu kadar önemli bir konuda ortak bir tanım üzerinde uzlaşamamasıdır. Ortak bir tanım üzerinde uzlaşamayan devletler sorunu ulusal anlamda çözmeye çalışmaktadırlar. Bu sorun terörizm kavramını çeşitlendirmekte ve terörizm ile mücadelede devletlerin yöntemsel anlamda mutabık kalmasının önüne geçmektedir. Kavramsal ve yöntemsel anlamda bu denli çeşitlilik gösteren terörizm; devletin anayasal, toplumsal, siyasal ve ekonomik düzenini yıkmak amacıyla ortak bir özellik göstermektedir.⁶

1.3. Terörle Mücadele Kavramı

Türkiye birçok terör örgütüyle mücadele etmektedir. PKK, DHKP/C, El Kaide, FETÖ, DAESH bunlardan sadece bazılarıdır. Birden fazla terör örgütüyle mücadele edildiğinden dolayı Türkiye'nin tek bir mücadele yöntemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla terörizmin çeşitli yönleriyle Türkiye uzun yıllardır karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'nin birden fazla terör örgütüyle mücadele etmesi; etkili bir yöntem ortaya koymasını zorlaştırmaktadır. Çünkü her terör örgütü farklı yöntemlerle ve farklı şekillerde zarar vermek istemektedir. Uluslar, terörle mücadele sürecinde örgütlerin hedeflerine, amaçlarına, niteliklerine, eleman kazandırma yöntemlerine, dokunan her türlü noktaları değerlendirerek bir strateji oluşturmak zorundadırlar. Doğru seçim yapılabilmesi için terör örgütlerinin en ince ayrıntısına kadar araştırılarak; mücadele ile ilgili bir stratejik plan oluşturulması gerekmektedir. Buradan hareketle Türkiye, terör sorununa karşı küresel düzeyde farkındalık yaratmayı için ön planda tutmuş; tutmaya da devam etmektedir. Daha etkili terörle mücadele için Türkiye gerekli faaliyetleri oluşturmak adına uluslararası platformlarda bu konuya çok önem vermiştir.

Türkiye genel anlamda, terör suçlarının ve teröristlerin hukuksal anlamda gerekli cezaları alması için iade süreçlerine önem verilmesini, terörü din veya dinsel görüşlerle bağdaştırmanın, terörist faaliyetlerin büyümesine ve gelişmesine sebebiyet vereceği görüşlerini uluslararası hukuku dayanak göstererek resmi makamları aracılığıyla dile getirmektedir.⁷ Özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrası hareketlenen uluslararası işbirliği anlayışına günümüzde daha da ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri de terör örgütlerinin küreselleşmesi ve bu küreselleşme ile birlikte saldırılarını da küresel bir hale

⁶ Mehmet Murat Gürel, Küreselleşme ve Terörizm, İstanbul Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

⁷ T.C Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Yunanistan Tarafından İadesi Reddedilen Sekiz Darbe Girişimcisi Hk, http://www.mfa.gov.tr/no_-27_-26-ocak-2017_-yunanistan-tarafindan-iadesi-reddedilen-sekiz-darbe-girisimcisi-hk_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

getirmeleridir. Gelişen teknoloji terörle mücadele konusunda birçok fayda sağlarken aynı zamanda da terörist gruplar ve terör örgütleri için de yöntemlerinde farklılık meydana getirmiştir. Türkiye küresel düzeyin yanı sıra ulusal düzeyde de E.G.M. bünyesinde 1986 yılında kurulan Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, 2011 yılında kurulan Terörle Mücadele Akademisini aktif hale getirerek; ulusal anlamda da terörle mücadele yöntemlerini geliştirmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak terörle mücadele kavramını bir tanım içinde tanımlamak veya sınıflandırmak; birden fazla terör örgütüyle mücadele eden Türkiye açısından pek te doğru olmayacaktır.⁸

1.4. Profesyonelleşme

En basit haliyle profesyonelleşme uzmanlık, bilgi ve beceri niteliklerine haiz olan bu niteliklerini bir yaşam biçimi olacak şekilde benimsemiş; kurum, kuruluş veya grubun, diğer kurum, kuruluş veya meslektaşlarından ayıracak özellikleriyle birlikte bu gereksinimlere ihtiyaç duyan, kesim üzerinde sistemsal bir etkinlik kurma sürecidir.⁹ Sistemsal süreç oluşturulurken hukuki normlar ve kurallara hâkim olunması atılacak ilk adımlardan biridir. Hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde bu süreci yasal zemine entegre edilmesi, yönetsel olarak sürecin aksamadan oluşmasına olanak sağlayacaktır. Belli kurallar ile hareket edilerek; sürecin kontrol edilebilir hale gelmesini, süreci sağlayan aşamalarda belirli teknik ve yöntemlerin kullanılmasını, performans ölçütlerinin belirlenmesini ve süreç öncesi ile süreç sonrasındaki etkileşimi analiz etmemizi kolaylaştıracaktır. Etkileşimle birlikte profesyonelleşme sürecini aksamayarak belirli bir düzen içinde ilerleme kaydedilmesi kastedilmektedir.¹⁰

Profesyonelleşme ile birlikte terörle mücadelenin sadece teröristle mücadele olmadığı bu mücadelenin en temelinden ele alınarak; iç ve dış etkenler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkacaktır. Buradan hareketle örgütlerin eleman temin aşamasından tutunda planladıkları örgütsel faaliyetlerin arka planındaki destekçilerine, yardım ve yataklık yapan çevrelerine kadar incelenmesi gerekmektedir. Bu inceleme sonrasında çıkarılan sonuçlar üzerinden

---

⁸ T.C Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarina-katkilari.tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

⁹ Tahir Dedeoğlu, Fizyoterapistlerin Mesleki Profesyonelliklerini Uygulayabilme Düzeylerinin Araştırılması, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 201, s.9 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁰ Mustafa Çelik ve Kürşad YILMAZ, **Öğretmenlik Mesleği Profesyonelliği ile Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki**, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sakarya, 2015, No: 30, s.104-105

profesyonelleşme sürecinin getirdiği, profesyonel yöntemler ve taktikler sayesinde etkili çözüm noktaları oluşturulmalıdır. Burada karşımıza çıkan başka bir durum ise bu çözüm noktalarının güncel tutulmasıdır. Örneğin bir örgüt, eleman kazanma yönteminin deşifre edilerek etkisiz bir hale getirilmesi sonrasında, yeni bir eleman kazanma yöntemi bulmaya çalışacaktır. Çünkü örgütler varlıklarını korumak adına eleman teminini sürekli hale getirmek noktasına önem vermektedirler. Dolayısıyla söz konusu çözüm noktalarının dinamik özellik gösteren örgüt yöntemlerle birlikte güncel tutularak; takip edilmesi gerekmektedir. Güncelliğin sağlanması adına mücadele sürecinin içinde bulunan görevli personelin eğitimi ile ilgili gerekli planlama yapılarak; hem görevli personelin bilgi eksikliği hem de normal süreçte verilmesi planlanan olağan eğitimlerin sürekli ve sistemli hale getirilmesi önemlidir.¹¹ Bu açıdan bakıldığında ise profesyonelleşmenin önemli getirilerinden biri de şikâyetlerin ve eleştirilerin azalmasıdır.¹² Öyleki profesyonellik etkin bir şekilde sağlandığı takdirde hem yönetim açısından hem de görevli personel açısından güven duygusunu geliştireceğinden; terörle mücadele ve sınır güvenliği bağlamında profesyonel yaklaşım içinde olmayan ülke ve yönetimlere örnek olacağı öngörülmektedir.

---

¹¹ Bilgesam Resmi Web Sitesi, “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Sınır Güvenliği Konusu”, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-343-2014091539guvenlik-21.pdf> (13.09.2017)

¹² Sevgi Albayraktaroğlu, Profesyonelleşme Olgusu ve Mesleki Profesyonelleşme Açısından Türkiye’de Sosyal Hizmet Mesleği, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.26
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN MEVCUT SINIR GÜVENLİĞİ DURUMU

2.1. Türkiye’nin Mevcut Sınır Güvenliği Sistemi

Çevresel koşullarda gerçekleşen değişimler, mevcut sınır güvenliği yapısını da etkilemektedir. Sınır güvenliği sistemini etkileyecek yansımaların, ortaya çıkacak çevresel değişimlere uyum sağlaması, sınır güvenliği sisteminin uzun ömürlü olması açısından son derece önemlidir. Sınır güvenliği sistemlerinin değişimlere uyum sağlama düzeyi, aynı zamanda profesyonelleşme düzeyini göstermektedir. Profesyonelleşme düzeyi yüksek olan sınır güvenliği sistemleri başarısını sürdürdürebileceği gibi, yerleşmiş olan yöntemsel niteliklerin güçlenmesine de katkı sağlayacaktır. Profesyonelleşme, sistemin basit bir otorite bağı ile değil, kurallarla ve uzmanlık ile yönetilmesi demektir. Bununla birlikte profesyonelleşmiş bir sistemde yöntemler ve süreçler vardır. Değişen çevresel koşullara uyum sağlanması için mekanizmalar hazırlanarak; ekonomik, siyasal, toplumsal ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak bir sistemsel yapı oluşturulmalıdır. Bu yapının oluşturulması için Türkiye’nin diğer Ortadoğu devletlerine göre biraz daha hızlı ve etkin bir sınır güvenliği yapısı oluşturulmalıdır. Çünkü güvenlik eksenini açısından Ortadoğu’ya doğru bir eksen kayması olduğu güvenlik uzmanları tarafından belirtilmektedir.¹³ Özellikle ABD’nin Irak Müdahalesi ile başlayan Ortadoğu’daki hareketlilik; Arap Baharı ile birlikte önemli bir bölgesel güvenlik sorunu ortaya çıkarmıştır.

Türkiye mevcut sınır güvenliği sistemindeki yapılması düşünülen ve yapım aşamasında olan proje ve sistemler, Türkiye’nin gelişen ve değişen koşullara karşı hazırlıklı ve sistemli bir şekilde hareket ettiğini göstermektedir. Türkiye’nin konumundan kaynaklanan coğrafi zorluklar ve Ortadoğu’daki iç savaşlar ile birlikte sınırlardaki hareketlilik halen sürmektedir.¹⁴ Bu hareketliliği azaltmak adına Türkiye çeşitli reaksiyonlar göstermektedir. 22 Temmuz 2015 Çarşamba günü yapılan Bakanlar Kurulu’na, T.S.K. tarafından sunulan fiziki güvenlik sisteminin oluşturulması kararlaştırılmıştır. On aşamadan oluşan sistemde sınırın en uç noktaları takip edilebilecek duruma getirilebilecektir;

1. Sınır hattına 5 metre yüksekliğinde beton duvar,
2. Duvarlar üzerine 15 metrelik gözetleme kuleleri,
3. 5 metre genişliğinde asfalt devriye yolu,

¹³ Erbil Özdemir, Ortadoğu Barışında Güvenlik ve İşbirliği Modeli Arayışları, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.36 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴ Şafak Kaypak, “Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bolu, 2012, No: 8, 1–22, s. 11-17

4. 56 kilometrelik güçlendirilmiş kafes tel engeli,
5. 118 kilometrelik aydınlatma,
6. Komuta kontrol merkezleri inşası,
7. 1500 metre yükseklikte zeplinler,
8. İnsansız Hava Araçlarının etkin kullanımı
9. Mobil gözetleme araçlarının etkin kullanımı
10. Asi ve Dicle nehirleri üzerinde güvenlik önlemleri ¹⁵

Türkiye'nin kara sınırlarının toplam uzunluğu 2.949 km'ye ulaşması sebebiyle bu tarz geniş çaplı projelerin hayata geçirilmesi gerekli bir hale gelmiştir. 2949 km'nin tamamı sorunlu olmamakla birlikte; özellikle Ortadoğu' daki iç savaşlar ve karışıklıklar nedeniyle 911 km'lik Suriye sınırı ile 384 km'lik Irak sınırı daha önemli bir hal almıştır. Yani Türkiye'nin toplamda 1200 km'lik sınır hattı problemlidir. Problemleri aşmak için bu tarz projelerle sınırların güvenliği ve denetimi sağlanacaktır.

¹⁵ Aydın Hasan, "Suriye Sınırına 2 Milyarlık Proje", Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-sinirina-2-milyarlik-proje-gundem-2091340/> (Erişim Tarihi: 14.09.2017)

¹⁶ Sınır Güvenliği Fiziki Sistemi, Milliyet Haber İnternet Sitesi, *SFGS Modeli*, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-sinirina-2-milyarlik-proje-gundem-2091340> (Erişim Tarihi:14.09.2017).

Bir devlet için hudutların korunması önemli ve gerekli ihtiyaçtır. Bu projeler ile Türkiye'ye maddi manevi zarar veren terörist faaliyetlerin önüne geçilmekle beraber; kaçakçılık ve uyuşturucu ticareti faaliyetlerine de engel olunabilmektedir. Aynı zamanda suç gruplarının Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden diğer Avrupa ülkelerine geçişi de engellenebilecektir. Türkiye'nin güney sınırındaki bu gelişmelerin benzeri İran sınırında da görülmektedir. Milli Savunma Bakanlığı ile TOKİ arasında yapılan protokol ile Türkiye-İran sınırında 144 km'lik duvar çalışmaları devam etmektedir.¹⁷

Harita-1 Türkiye-İran Sınırına Örülecek Koruma Duvarının Güzergâhı¹⁸

Türkiye'nin güney sınırı üzerinden başta PKK terör örgütü mensupları olmak üzere birçok terörist sızma girişiminde bulunmaktadır.¹⁹ PKK terör örgütü mensuplarının sızma girişimleri sonrası saldırıda bulunarak; tekrardan sınır dışına çıkmaktadırlar. 1984 yılındaki ilk saldırısından itibaren örgüt bu şekilde hareket etmekteydi. Terörle mücadelede etkili olunmasıyla birlikte örgüt bu eski yöntemi tekrardan kullanmaya başladı. Suriye ve Irak sınırlarındaki sızmaların önlenmesi

¹⁷ "Türkiye Komşularıyla Arasına Duvar Örüyor", "DW Haber ve Gündem Web Sitesi, <http://www.dw.com.tr/turkiye-komşularıyla-arasına-duvar-örüyor/a-40052642> (Erişim Tarihi: 16.09.2017)

¹⁸ "İran Sınırına Yeni Duvar", "NTV Haber ve Gündem Web Sitesi, https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tokiden-iran-sinirina-144-kilometrelik-yeni-duvar,8yvV7JlkeU2wG_UWbDCYcw (Erişim Tarihi: 17.09.2017)

¹⁹ Eren Leblebici, PKK Terör Örgütünün Siyasallaşma Süreci ve KCK", İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.41 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

nedeniyle örgüt mensupları, Türkiye-İran sınırı üzerinden sızmaya çalışmaktadır. Özellikle Makü, Dambat, Navur, Kotr, Kenereş, Şehidan kamplarının Türkiye-İran sınırına yakın konumda olması sızmaların buradan gerçekleşmesine sebebiyet vermektedir. Türkiye'nin ülke güvenliği açısından potansiyel bir tehdit olarak karşısına çıkan bu durumu ciddiye alarak; gerçekleştiği bu projeler, ülke yönetimi açısından da terör gerçeği ile yüz yüze gelinerek etkin bir şekilde mücadele ettiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin terörle mücadeledeki bu dinamik yapısı, mevcut sınır güvenliği yapısını da dinamik hale getirmektedir.²⁰

2.1.1. Kara Sınırı Güvenliği

Türkiye'nin kara sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması sorumluğu Kara Kuvvetleri Komutanlığındadır. 3497 Sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanunda belirtildiği üzere K.K.K. sorumluluğunun kapsamı ayrıca belirtilmiştir.²¹ Görev kapsamına bakıldığında;

1. *Kendi sorumluluğunda olan bölgede sınırı korumak ve güvenliğini sağlamak,*

2. *Gümrük hattındaki giriş ve çıkış kaçakçılığı ile kara sınırları boyunca tesis edilen birinci derece askeri yasak bölge içerisinde suç teşkil eden eylemleri önlemek, suçluları yakalamak, bu bölgede işlenen meşhûr suç faillerini ikinci derece askeri yasak bölgede de takip etmek ve yakalamak, failer hakkında zorunlu yasal işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç delillerini ilgisine göre mahalli güvenlik kuvvetlerine teslim etmek,*

3. *Kara sınırlarından iltica amacıyla giren muharip yabancı ordu mensupları hakkında 11.8.1941 tarihli ve 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun hükümlerini uygulamak, diğer mültecileri silah, mühimmat ve sair harp araç ve gereçlerinden arıtmak, bu mülteciler ile beraberlerinde getirdikleri malzemeleri ilgili makamlara teslim etmek, şeklinde belirtilmiştir.*

²⁰ "PKK ve FETÖ'yle Mücadelede Son Tablo", Milliyet, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/serpil-cevikcan/pkk-ve-feto-yle-mucadelede-son-2446277/> (Erişim Tarihi 19.09.2017)

²¹ Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3497.pdf> (Erişim Tarihi: 20.09.2017)

2.1.2. Hava Sahası Güvenliği

Türkiye'nin hava sahası güvenliği ile ilgili 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununda önemli maddeler bulunmaktadır. Söz kanunun 3.maddesinin (a) bendinde; Türk Hava Sahası "*Türkiye Cumhuriyetinin egemenliği altındaki ülke ile Türk karasuları üzerindeki saha*" şeklinde belirtilmiştir. Bu maddeye bakıldığında hem Türk hava sahasını hem de Türk karasularının güvenliğini kapsadığı anlaşılmaktadır. Aynı kanunun 7.maddesinde uçuş yasakları ve sınırlamalarının Bakanlar Kurulu tarafından, Genelkurmay Başkanlığının olumlu görüşü üzerine tamamen veya kısmen sınırlanabileceği belirtilmiştir. Aynı kanunun 8.maddesinde havayolları ve havaalanlarına ait sınırlamalara değinilmiştir. "*Türk hava sahasında uçuş yapmak hakkını haiz hava araçları ile diğer hava araçlarının izleyecekleri uçuş yolları ve kullanacakları hava alanları, Genelkurmay Başkanlığı ile gerekli koordinasyon yapılmak suretiyle, Ulaştırma Bakanlığınca belirlenir.*" Maddesi mevcuttur.

Aynı kanunun 9.maddesinde "*Yabancı ülkelere giden veya yabancı ülkelere gelen hava araçları, ancak gümrüklü havaalanlarından kalkmaya ve inmeye mecburdur.*" Maddesi mevcuttur.²² Aynı kanununun 40.maddesinde ise "*Tüm sivil havacılık faaliyetleri ile sivil havacılık tesis ve eklentilerinin yasadışı eylemlere karşı korunması amacıyla uluslararası uygulamalara uygun olarak gereken mevzuatı hazırlamak, denetlemek, uygun eğitimlerin alınmasını sağlamak ve ülkemizi uluslararası kuruluşlar nezdinde temsile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı yetkilidir. Bakanlık, bu görevini öncelikle İçişleri Bakanlığı olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlar ile koordineli şekilde yürütür.*" Hükmü ve "*Sivil havacılık alanında faaliyet gösteren tüm kurum ve kuruluşlar, şahıslar ve yolcuların uyması gereken güvenlik tedbirleri ile yasaklanan hususlar, 5/6/1945 tarihli ve 4749 sayılı Kanunla uygun bulunan Şikago Sözleşmesinin 17 numaralı eki ile uluslararası uygulamalara ve önlemlere uygun olarak Milli Sivil Havacılık Güvenlik Kurulu tarafından hazırlanan ve İçişleri Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından müştereken çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. Acil durumlarda alınması gereken ilave tedbirler, İçişleri Bakanlığı temsilcisinin başkanlığında, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı temsilcileri, Sivil*

²² Türk Sivil Havacılığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf> (Erişim Tarihi: 21.09.2017)

Havacılık Genel Müdürü ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdüründen oluşan Güvenlik Komisyonu tarafından alınır.” hükmü mevcuttur.²³

Aynı kanunun 46.maddesinde Türk hava sahasında gerekli tedbirlerin alınmasıyla ilgili olarak *“Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların hükümlerine de uymak şartı ile Türk hava sahasında hava trafiğinin güvenli, süratli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi, haberleşmenin ve bilgi akışının sağlanması, meteoroloji hizmetlerinin yürütülmesi amacı ile ve çağdaş teknolojiye uygun olarak gereken önlemleri alır ve işletilmesini sağlar.”* Hükmü mevcuttur.²⁴

Aynı kanunun 144.maddesinde İnsansız Hava araçlarının kullanılmasıyla ilgili *“İnsansız hava aracı satan şirketlerin sorumlu işleticileri ve yöneticileri, satılan araç bilgileri ile satın alanların kimlik bilgilerini usulüne uygun şekilde tutmak ve azami kalkış ağırlığı beşyüz gram (dahil) üzerindeki insansız hava araçları ile ilgili bilgileri, aynı gün içinde Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan kayıt sistemine kaydetmek zorundadır. Bu kayıtlar, suç işlenmesinin önlenmesi ve suç soruşturmalarında kullanılmak üzere kolluk birimleriyle paylaşılır. Bu yükümlülüğe aykırı hareket edenler ile yurtdışından bireysel olarak getirdiği veya yurtiçinde devraldığı aracı en geç üç gün içinde sisteme kaydettirmeyenlere beşbin Türk Lirası idari para cezası verilir.”* Hükmü mevcut olup; ayrıca söz konusu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. Hükmü mevcuttur.²⁵

2.1.3. Karasuları Güvenliği

Türkiye'nin karasularının korunması ve güvenliğinin sağlanması sorumluluğu Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığındadır. 2692 Sayılı Sahil Güvenliği Komutanlığı Kanununun 1.maddesine bakıldığında amaç olarak; *“Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla kendisine verilen görevlerin uygulanması ve yetkilerin kullanılması maksadıyla Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtını kurmak, görev ve yetkilerini düzenlemektir.”* Şeklinde belirtilmiştir. Aynı

²³ Türk Sivil Havacılığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf> (Erişim Tarihi: 24.09.2017)

²⁴ Türk Sivil Havacılığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf> (Erişim Tarihi: 24.09.2017)

²⁵ Türk Sivil Havacılığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf> (Erişim Tarihi: 24.09.2017)

kanunun 2.maddesinde ayrıca “Seferberlik ve savaş hallerinde, Sahil Güvenlik Komutanlığının Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek bölümleri Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girer, kalan bölümü normal görevlerine devam eder.” Hükmü mevcuttur.²⁶

2.1.4. Hudut Kapıları Güvenliği

Türkiye'nin hudut kapılarının güvenliği ile ilgili Gümrük ve Ticaret Bakanlığına 640 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bazı sorumlulukların verildiği anlaşılmıştır. 640 Sayılı KHK'nin 2.maddesinde (ç) bendinde “Gümrük Kanunu, gümrük işlemleriyle ilgili diğer mevzuat ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını sağlamak; gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma ilişkin iş ve işlemleri yürütmek; gümrük kontrolüne tabi kişi, eşya ve araçların muayene ve kontrolünü yapmak.” (e) bendinde “Gümrüklü yer ve sahalarda münhasıran, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde gerektiğinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle kaçakçılığı önlemek, izlemek ve soruşturmak.” (f) bendinde “Kara ve demiryolu kapıları ile gümrük teşkilatı bulunan hava ve deniz limanlarında, serbest bölgeler, antrepolar ile gümrüklü yer ve sahalarda ve Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde gümrük muhafaza görevlerini yerine getirmek.” (ğ) bendinde “Gümrüklü yer ve sahalarda koordinasyonu sağlamak ve kamu düzeninin bozulmasını önleyecek tedbirleri almak.” Maddeleri bulunmaktadır.

Ayrıca aynı kanunun 8.maddesinde Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün görevleri belirtilmiştir. Söz konusu maddenin (b) bendine bakıldığında “Deniz ve hava limanlarıyla kara sınırlarındaki gümrük kapılarında ve diğer gümrüklü yer ve sahalarda giriş ve çıkış yapan kişi, eşya ve taşıtların muhafazası ile gümrüğe sevk edilmesini sağlamak ve gümrük işlemleri bitirilmeden buralardan çıkmalarını önlemek.” (ç) bendine bakıldığında “Gümrüklü yer ve sahalarda münhasıran, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde gerektiğinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle kaçakçılığı önlemek, izlemek ve soruşturmak.” (d) bendine bakıldığında “Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde kişi, eşya ve taşıtların kaçakçılıkla mücadele kapsamında takibini yapmak.” (e) bendine bakıldığında “Kaçakçılıkla mücadele için bilimsel yöntemler de kullanmak suretiyle bilgi toplayarak gerekli araştırma, soruşturma ve operasyonları yapmak, taşra teşkilatının yapacağı operasyonları koordine etmek, gerektiğinde taşra teşkilatı ile müşterek operasyon yapmak.” (f) bendine bakıldığında “Kaçakçılıkla mücadele

²⁶ Sahil Güvenlik Komutanlığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2692.pdf> (Erişim Tarihi: 26.09.2017)

amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, bilgi değişiminde bulunmak, protokoller hazırlamak ve uygulamak, gerektiğinde müşterek operasyonlar yapmak.” Maddeleri bulunmaktadır.²⁷

2.2. Türkiye'nin Sınır Güvenliğini Sağlamakla Görevli Kurumların Koordinasyonları ve Sınır Güvenliğine Etkileri

Türkiye'nin mevcut sınır güvenliği sistemine bakıldığında birden fazla görev dağılımı olduğu görülmektedir.²⁸ Bu dağılımı ortaya çıkaran birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden birincisi Türkiye'nin coğrafi yapısı gereği hem kara hem deniz sınırları bulunmasıdır. İkincisi ise güvenlik güçlerinin görev alanının merkez, taşra ve kırsal şeklinde planlanmasıdır. Üçüncü faktör ise sınır güvenliğini sağlayan ayrı bir personel tanımı olmamasıdır. Öyleki sınır güvenliği sağlanırken asker, polis, gümrük personeli, jandarma vb. görevlilerden yararlanılabilmektedir. Dolayısıyla ayrı bir sınır güvenliği personeli oluşturulmasıyla birlikte ayrı bir sınır güvenliği biriminin kurulması, sınır güvenliğinin daha etkin sağlanması hususunda önem arz etmektedir. Ayrıca sınır güvenliğini sağlamakla sorumlu kurum veya kuruluşların fazla olması sorumlulukta esneklikler yaratabileceği gibi güvenlik zafiyetlerinin yaşanmasına sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Birden fazla kurum yerine sınır güvenliğinden sorumlu tek bir kurumun kurulması, sorumlulukların tek bir kurum çatısında toplanması etkin bir sınır güvenliği mekanizmasını meydana çıkaracağı öngörülmektedir.

2.2.1. AB Ülkeleri ve Diğer Bazı Ülkelerin Sınır Güvenliği Birimleri

Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamakla görevli birden fazla kurum bulunmaktadır. Bunlardan Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Muhafaza Müdürlüğü başlıca kurumlardır. Çalışmanın ana düşüncelerinden olan ve kurulmasının Türkiye'nin sınır güvenliğine ve ulusal güvenliğine doğrudan olumlu yönde etki edeceği öngörülen sınır güvenliği birimi için AB ülkelerindeki örneklere bakılması çalışma açısından önem arz etmektedir.

²⁷ Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, T.C. Resmi Gazete İnternet Sitesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-8.pdf> (Erişim Tarihi: 29.09.2017)

²⁸ Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Resmi İnternet Sitesi, http://file.setav.org/Files/Pdf/20150813162453_sinir-guvenligi.pdf (Erişim Tarihi: 29.09.2017)

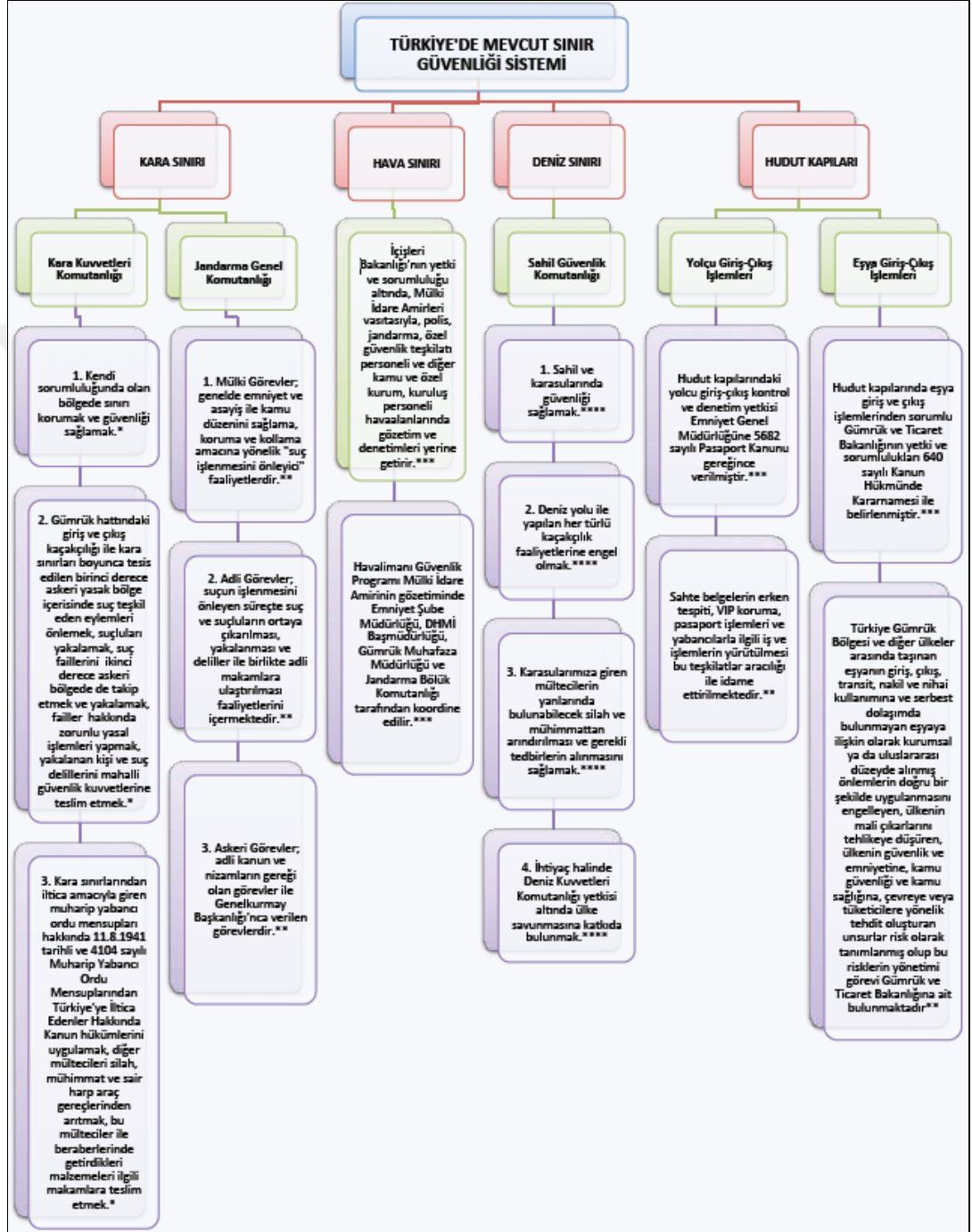
Tablo-1 AB Ülkelerinin Sınır Güvenliği Yönetim Birimleri ²⁹

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN SINIR GÜVENLİĞİ YÖNETİMİ BİRİMLERİ	
ÜLKELER	İLGİLİ BİRİMLER
İspanya	Guardia Sivil Teşkilat (GC) ve Ulusal Polis Teşkilatı
Portekiz	Yabancılar ve Sınır İdaresi, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
Danimarka	Polis Teşkilatı
İrlanda	İrlanda Ulusal Polis Teşkilatı (GARDA)
İngiltere	İngiltere Sınır Ajansı, Denizcilik ve Sahil Güvenlik Ajansı (MCA)
Litvanya	Sınır Muhafaza Teşkilatı, Sahil Güvenlik Teşkilatı, Gümrük Teşkilatı
Letonya	Sınır Polis Teşkilatı
Estonya	Polis ve Sınır Muhafaza Teşkilatı
İsveç	Polis Teşkilatı ve Sahil Güvenlik Birimi.
Finlandiya	Sınır Muhafaza Teşkilatı ve Gümrük
Güney Kıbrıs	Polis Teşkilatı
Yunanistan	Gümrük Teşkilatı, Yunan Polisi ve Yunan Sahil Güvenliği
Bulgaristan	Sınır Polis Birimi ve Gümrük Birimi
Romanya	Sınır Polis Teşkilatı
Macaristan	Sınır Polis Birimi ve Gümrük Birimi
Slovenya	Sınır Polis Birimi ve Gümrük Birimi
İtalya	Göç ve Sınır Polisi Genel Müdürlüğü(PDS), Gümrük Teşkilatı, Mali Polis (Guardia di FinanzaGDF) ve Carabinieri (Jandarma)
Avusturya	Kamu Güvenliği Genel Müdürlüğü (Federal Polis)
Slovakya	Sınır ve Yabancılar Polisi
Polonya	Sınır Polis Teşkilatı
Almanya	Federal Polis
Belçika	Yabancılar Ofisi
Hollanda	Royal Netherlands Marechaussee, Sahil Güvenlik Birimi Gümrük Teşkilatı

Her ne kadar devletlerin sınır güvenliği sistemleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de sınır güvenliğine olumlu yönde etkileyecek herhangi bir sistem ya da çalışmanın mevcut sistem ya da çalışmalara entegre edilmesi açısından AB ülkelerinin sınır güvenliği yönetim birimlerinin ele alınması çalışmaya fayda sağlayacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin diğer ülkelerdeki mevcut sistemleri analiz etmesi ve değerlendirmesinin gerekliliği Ortadoğu ülkesi olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı gerekliliği meydana getiren bir diğer olgu ise Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan bir ülke olmasıdır. Ortadoğu ülkesi olması sebebiyle iç savaşlardan ve karışıklıklardan dolayı yoldan etkilenen Türkiye, aynı zamanda göçmenler ve mülteciler için Avrupa'ya açılan bir kapı olarak görülmektedir. Türkiye 2011 yılından bugüne yaşanan iç karışıklıklar başta olmak üzere özellikle Suriye ve

²⁹ Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Sınır Güvenliği Konusu, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-343-2014091539guvenlik-21.pdf> (Erişim Tarihi: 02.10.2017)

Irak'ta ki iç savaştan kaçan 3 milyondan fazla savaş mağduruna kapılarını açmıştır. Ortadoğu'daki olumsuzlukların halen devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda olası bir göç dalgasında sınır güvenliğinde esnekliklerin meydana gelebileceği göz ardı edilmemelidir.

Şema-1 Türkiye'nin Mevcut Sınır Güvenliği Sistemi ³⁰

³⁰ Murat Yeşiltaş, *Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analizi*, Seta Yayınevi, Ankara, 2015, No: 136, s. 9–37,

Sınır güvenliğini sağlamakla görevli kurumların yetki ve görevleri saklı kalmak üzere 17/03/2016 tarihli “Sınır Yönetimi Alanında Kurumlar arası İşbirliği ve Koordinasyon Hakkında Yönetmelik” ile koordinasyona dair esaslar belirtilmiştir. Bahse konu yönetmeliğe bakıldığında sınır güvenliği ile alakalı önemli maddeler dikkat çekmektedir. 3. Maddenin (ç) ve (e) bendine bakıldığında Risk analizi ve Ortak risk analizi hakkında tanımlara değinilmiştir. Ç bendinde Ortak risk analizi “*Sınır yönetimine ilişkin verilerin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca bir araya getirilerek değerlendirilmesi, risk derecelerinin ve alınması gereken önlemlerin birlikte belirlenmesi süreci*” ifade ettiği, (e) bendine bakıldığında “Risk analizi: *Sınır güvenliğine yönelik tehdit oluşturan bir olayın ortaya çıkma ihtimalini ve niteliğini anlamak ve alınacak tedbirler hakkında çıkarımda bulunmak amacıyla yürütülen veri işleme ve yorumlama faaliyetleri*” olduğu belirtilmiştir. Aynı yönetmeliğin 4.maddesine bakıldığında sınır güvenliği ile ilgili sorumluluğu olan kurumların koordinasyonunu sağlama görevi İller İdaresi Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Aynı yönetmeliğin 5.maddesinde sınır geçişleri, sınır güvenliği, sınır kapılarının güvenliği, göç, düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, nükleer maddelerin kanunsuz giriş/çıkış ve evrakta sahtecilik konularının önlenmesi ile ilgili hedefler/amaçlar belirtilmiştir.³¹ Türkiye'nin sınır güvenliği ile ilgili sorunların üstünde durduğunu gösteren bu yönetmelik sınır güvenliğinin sağlanmasından sorumlu birçok kurum ve kuruluşun ortak hareket ederek gerekli koordinasyonun sağlanması için hazırlandığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar söz konusu yönetmelikle koordinasyon ve ortak hareket etmeyle ilgili sorunların önüne geçileceği öngörülse de özgün ve farklı bir sınır güvenliği biriminin kurularak; sadece sınırdan sorumlu tutulması, sınır güvenliğinin etkinliğini arttıracakı düşünülmektedir.

---

³¹ Sınır Yönetimi Alanında Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyon Hakkında Yönetmelik, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.20168520.pdf> (Erişim Tarihi: 04.10.2017)

2.3. Sınır Güvenliği Açısından Türkiye'nin Jeopolitik Konumu

Jeopolitik; bugünkü ve gelecekteki güç ve amaç ilişkisini politik düzeyde-fiziki ve siyasi coğrafyayı esas alarak inceler. Bütün güç unsurlarının coğrafi platform ve verilerle politikaya çizdiği yönü belirler.³² Diğer bir tanımda ise coğrafyanın diğer unsurlarının ele alınıp analiz edilerek çıkarımlarda bulunulmasıdır. Fiziki coğrafya açısından ise evrensel ve bölgesel merkezleri etkileşim içine sokarak; politik anlamda güç ve hedef ilişkisi oluşturur. Güvenlik açısından ise bir ülkenin veya bölgenin güvenlik politikasının oluşmasında en önemli etkenlerden biridir. Jeopolitik hakkında bugüne kadar birçok tanım yapılmış olup; "devlet", "coğrafya", "politika" kavramları neredeyse tüm tanımlarda yer bulmuştur. Dolayısıyla bu üç tanım üzerinden yapılacak analizler jeopolitiğe ulaşma imkânı vermektedir. Özetle Jeopolitik, coğrafi niteliklerin politika temelli yönelimleri ele almaktadır. Ekonomik, sosyal, askeri, kültürel ve politik unsurlar, siyasi coğrafya baz alınarak aktif duruma getirilir.³³ Jeopolitik konumun siyasi temelli bir özellik olması nedeniyle siyasi niteliklerin dinamikliği, jeopolitik konumu da etkilemektedir. Türkiye'nin jeopolitik konumuna bakıldığında ise Avrupa Kıtası ile Asya Kıtasını birbirine bağlaması dikkat çekmektedir.³⁴ Türkiye'nin bu merkezi konumu nedeniyle Ortadoğu'da söz sahibi ülkelerden biridir. Türkiye'nin bu merkezi konuma sahip olmasında önemli etkenlerden başında büyük devletler etrafında oluşan güç merkezleri etkili olmaktadır. Bu güç merkezlerini oluşturan devletlere bakıldığında ABD, Rusya, AB Ülkeleri, Çin ve Japonya göze çarpmaktadır. Bahse konu devletler baz alındığında Türkiye bu ülkelerin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla bu durum Türkiye'yi jeopolitik anlamda önemli duruma getirmektedir.³⁵

2.3.1. Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Olumlu Etkileri

Türkiye'nin jeopolitik konumunun olumlu etkilerine bakıldığında; uluslararası kuruluşlardaki etkinliğini de arttırmaktadır. Öyleki NATO'nun Ortadoğu'daki en önemli üyelerinden olup; güney kısmını oluşturmaktadır. Türkiye aynı zamanda İslam ülkeleri ile Hristiyan ülkeleri arasında olan bir ülkedir. Komşularından Ermenistan, Gürcistan, Yunanistan ve Bulgaristan Hristiyan inancına sahiptir. Bu özelliğiyle dinsel anlamda kültürel etkileşime sahip sayılı ülkelerden biridir. Türkiye

³² Yüksel Mansur Kılınç, 21.Yüzyıl Ölçütleri Bakımından Türkiye'nin Jeopolitik Özellikleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.6-10 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

³³ Jeopolitik Kavramı ve Unsurları, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/318-322%20suat%20ilhan.pdf> (Erişim Tarihi: 06.10.2017)

³⁴ Ünal Bayraktar, Arap Baharı Sonrası Ortadoğu'daki Statüko Karşısı Yapılanmaların Türkiye'nin Güvenlik Stratejilerine Etkileri, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.20-22(**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

³⁵ Jeopolitik Kavramı ve Unsurları, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/318-322%20suat%20ilhan.pdf> (Erişim Tarihi: 06.10.2017)

kültürel anlamda da Rus kültürü, Avrupa kültürü, Afrika kültürü, Arap Kültürü ve Asya kültürlerinin bulunduğu merkezi bir konumdadır.³⁶ Türkiye jeopolitik anlamda önemli hale getiren bir diğer önemli husus ise boğazlardır. Özellikle Rusların Panslavizm politikası sebebiyle daha da önemli bir hale gelen boğazlar Türkiye için büyük önem arz etmektedir.³⁷ Boğazlar başta Rusya olmak üzere Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler için önem arz etmekte olup; ekonomi ve ticari faaliyetler açısından da önemli bir geçiş güzergâhı durumundadır.

Türkiye'nin jeopolitik konumunun sağladığı önemli noktalardan bir diğeri de petrol geçiş güzergâhı üzerinde olmasıdır. Daha da açmak gerekirse özellikle Batı ülkelerinin birçoğunun petrol ihtiyacını Ortadoğu ülkelerinden sağlaması, Türkiye'yi jeopolitik açıdan önemli hale getirmektedir.³⁸ Daha önceden de bahsedildiği üzere Türkiye, Avrupa ile Asya arasında köprü olması, jeopolitik açıdan büyük önem arz etmektedir. Özellikle 2005 yılındaki Bakü-Ceyhan boru hattı projesi ile Türkiye'nin ekonomik ve siyasi açıdan önemi daha artmış olup; başta büyük devletler ve diğer devletlerin petrol konusunda söz sahibi olmak istemeleri, siyasi niteliklerin dinamik bir hal almasına sebebiyet vermiştir. Bu dinamiklik sebebiyle Ortadoğu'daki gelişmelerde Türkiye'nin güç dengeleyici bir ülke olduğu düşünülmektedir.

2.3.2. Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Olumsuz Etkileri

Türkiye'nin jeopolitik konumunun olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Dünyada savaş bölgesi ya da sıcak bölge şeklinde adlandırabilecek bölgelerin ortasında kalan Türkiye, Ortadoğu'daki istikrarsızlık ortamından etkilenmektedir. Türkiye'nin bulunduğu bölgeye bakıldığında kuzeybatıdan Balkanlar tarafından çevriliyken, kuzeydoğudan Kafkaslar tarafından çevrili olup; aynı zamanda doğu ve güney noktasından Ortadoğu tarafından çevrilmiştir.³⁹ Bölgedeki istikrarsızlıklar baz alındığında, Türkiye bölgedeki en istikrarlı ülkelerden biridir. İstikrarın altındaki önemli etkenlerden biride bahse konu ülkelerin uzun zaman Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında olmasıdır. Dolayısıyla günümüze gelindiğinde Osmanlı İmparatorluğu kültürünün etkilerinin devam etmesi sebebiyle, Türkiye; bu bölgelerdeki iletişimde ve etkileşimde yabancılik çekmemiştir. Türkiye

³⁶ Türkiye'nin Jeopolitik Öneminin Dünya Siyasetindeki Yeri, Akademik Perspektif Enstitüsü İnternet Sitesi, <http://akademikperspektif.com/2013/03/01/turkiyenin-jeopolitik-oneminin-dunya-siyasetindeki-yeri/> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

³⁷ Rusya'nın Sıcak Denizlere İnme Politikası, Ankara Üniversitesi Dergi Veri Tabanı, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17061.pdf> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

³⁸ Jeopolitik Kavramı ve Unsurları, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/318-322%20suat%20ilhan.pdf> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

³⁹ Türkiye'nin Jeopolitik Öneminin Dünya Siyasetindeki Yeri, Akademik Perspektif Enstitüsü İnternet Sitesi, <http://akademikperspektif.com/2013/03/01/turkiyenin-jeopolitik-oneminin-dunya-siyasetindeki-yeri/> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

merkezi konumundan dolayı dengeleyici ülke konumundadır. Öyleki Türkiye bir yandan Karadeniz bölgesinde istikrar sağlamakta iken bir yandan da Akdeniz bölgesine hâkim olmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda Rusya'yı Kafkas bölgesinde dizginlemektedir.⁴⁰ Günümüzde Ortadoğu baz alındığında istikrar bakımından bölgede sayılı ülkelerden olan Türkiye, olası bir ulusal güvenlik problemi yaşadığında, Ortadoğu'daki sorunların daha da artacağı öngörülmektedir. Suriye ve Irakta barış ortamının bir türlü sağlanamaması, buradaki sorunların dolaylı yoldan komşu ülkeleri etkilemesi ve Türkiye'nin bölgedeki güvenlik sorununu çözmede tek başına kalmasından dolayı halen bölgede barış ortamı sağlanamamaktadır. Dolayısıyla benzer bir ulusal güvenlik sorununun Türkiye'de yaşanması, Ortadoğu'daki sorunların giderek daha da büyümesine sebep olacağı düşünülmektedir.

2.3.2.1. Mülteciler ve Göçmenler

Geçmişten günümüze insanlar çeşitli sebepler nedeniyle buldukları yerlerden ayrılmak zorunda kalmışlardır. İnsanoğlu doğası gereği her zaman güvenli bir yaşam ortamında bulunmak, baskılı veya şiddetin fazla olduğu bölgelerden ayrılmak istemiştir. Grupsal ya da kitlesel bu göçler yerküredeki mevcut demografik yapıların şekillenmesine neden olmuştur.⁴¹ Yakın zamana gelindiğinde grupsal ya da kitlesel göçe en önemli örnek; Suriye ve Irakta yaşanan iç savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılmak kalan insanlardır. Bu tarz göç sorunları uluslararası nitelikli bir hal aldığına güzergâh veya hedef ülkelerde etnik ayrımcılık gibi güvenlik sorunlarına yol açabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye gibi konum itibarıyla Avrupa ile Asya arasında köprü görevi gören bir ülke, etkilenen ülkelerin başında gelmektedir.⁴² Her ne kadar iç savaş yaşanan ülkelere komşu olan ülkeler iç savaştan etkilense de Türkiye konumu itibarıyla söz konusu durumdan daha fazla etkilenmiştir. Hali hazırda ulusal güvenliği ile yeteri kadar meşgul olan Türkiye, Ortadoğu'daki bu sorunlar sebebiyle güvenlik düzeylerini daha yüksek seviyelere çekmek zorunda kalmıştır. Yoğun göç akımı ile birlikte sınır noktaları başta olmak üzere denetimlerde esnemeler meydana gelmiş olup; iç savaş sebebiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan topluluklar haricinde potansiyel terör örgütü mensuplarının ülkeye sızması daha da kolay olmuştur. Türkiye bu gelişmeler sebebiyle birden fazla rol üstlenmiş olup; bir yandan göç alan ülke konumuna gelirken bir yandan da geçiş alanı olarak

⁴⁰ Türkiye'nin Jeopolitik Öneminin Dünya Siyasetindeki Yeri, Akademik Perspektif Enstitüsü İnternet Sitesi <http://akademikperspektif.com/2013/03/01/turkiyenin-jeopolitik-oneminin-dunya-siyasetindeki-yeri/> (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

⁴¹ Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi, Türk Dünyası İnternet Sitesi, <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZFWT/article/view/643/643> (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

⁴² Recep Korkut, Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.36-41 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

görülen bir ülke haline gelmiştir. Aynı zamanda bu sayının 3 milyondan fazla olması Türkiye'nin ne derece bir ev sahipliği yaptığını ortaya koymaktadır.⁴³

Türkiye'nin bölgenin güvenliği açısından yaşadığı en önemli sorun müşterek hareket eden muhatap bir ülke yönetimi bulamamasıdır. Ortadoğu'daki sorunların Türkiye'nin tek başına çözeceği nitelikte olmaması, iç sorun niteliğinde olması nedeniyle, Türkiye'de belli bir düzeye kadar hareket edebilmektedir. Dolayısıyla Türkiye sınırındaki terörist grupların ve uzantılarının çoğalmasıyla birlikte sınır ötesi operasyonlar ile ulusal güvenliğine etki eden bu unsurlara müdahale etse de kesin çözüm adına seçilmiş bir yönetimle müşterek hareket etmesi önem arz etmektedir. Özetle bölgedeki iç karışıklıklar sürdüğü sürece göç akımının devam edeceği öngörülmektedir. İlerleyen zamanda Türkiye'nin söz konusu göçmen ve mülteci sorunlarıyla daha fazla uğraşması muhtemeldir.

2.4. Türkiye'nin Sınır Komşuları İle İlişkileri

Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili olmasına rağmen birden fazla ülkeyle sınır komşuluğu yapmaktadır. Özellikle Sovyetler Birliğinin dağılmasından itibaren bu zamana kadar Türkiye'nin sınır komşularında bir artış ya da azalış olmamıştır. Her ne kadar bir artış ya da azalış olmasa da Ortadoğu'daki iç savaşlar ve toplumsal karışıklıklardan sonra Türkiye'nin sınır komşularında rejimsel değişiklikler meydana gelmiş olup; dolaylı yoldan Türkiye'yi etkilemiştir. Dolaylı yoldan etkilenmesine rağmen Türkiye, barışçıl dış politika yaklaşımı çizgisini bozmamaktadır.⁴⁴ Barışçıl yaklaşım üzerinden hareket eden Türkiye; zaman zaman sınır komşularıyla olan ilişkilerinde, politik temelli sorunlar yaşasa da müşterek hareketle birlikte problemlerin önüne geçmeye çalışmıştır. Ancak 2011 yılından bu yana sınır komşularından devam eden iç karışıklıklar sebebiyle Türkiye'yi en çok meşgul eden sınır komşusu Suriye olmuştur.⁴⁵ Bir yandan savaştan dolayı ülkelerini terk eden Suriyeliler bir yandan ise Türkiye-Suriye sınırının güvenlik durumu, Türkiye yönetiminin Suriye olan ilişkilerinde üstünde durduğu başlıca konulardan olmuştur. İlerleyen zamanda Ortadoğu'da ki problemlerin giderek büyümesiyle birlikte Türkiye, Suriye sınırının güvenliği konusunda muhatap alacağı bir meşru yönetim bulmakta problem yaşamaya başlamıştır. Tüm bu sorunlara rağmen Türkiye-Suriye ilişkilerine

⁴³ Afad Başkanı; 3 Milyon Suriyeliye Ev Sahipliği Yapıyoruz, Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.afad.gov.tr/tr/10544/AFAD-Baskani-Bilden-3-Milyon-Suriyeliye-Ev-Sahipligi-Yapiyoruz> (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

⁴⁴ Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/ataturk-doneminde-turk-dis-politikasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

⁴⁵ Abdullah Güler, Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye'de Göç ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s.169-172 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

bakıldığında Türkiye açısından, Suriye topraklarının bütünlüğü, ülkedeki iç savaşın sonlanması, Suriye halkının meşru taleplerinin karşılanması ve söz konusu problemlerin barışçıl yollarla çözülmesi konuları, Türkiye ile Suriye ilişkilerinde temel parametreler olmuştur. Türkiye uluslararası platformda da bahse konu noktaların üzerinde durmuş olup; iç savaştan kaçan Suriye halkına hem kapılarını açmış hem de yardımlarda bulunmuştur. Bölgedeki aksaklığın halen devam etmesi Türkiye açısından güvenlik problemi oluşturulduğu T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından belirtilmektedir.⁴⁶

Türkiye-Irak ilişkilerine bakıldığında ise Türkiye açısından Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, güvenlik ve istikrarın tesisi, iç barışın sağlanması, ekonomik refaha kavuşması ve bölge açısından güvenlik konuları Türkiye-Irak ilişkilerinde temel parametreler olmuştur. Buradan hareketle Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğüne saygı duymakta ve uluslararası normlara uygun şekilde ilişkilerini yürütmektedir. Ayrıca iki ülkenin ortak noktası olarak görülen ve Irak'ın temelinde kurucu unsur olarak kabul edilen Türkmenler konusu yakın bir şekilde Türkiye yönetimi tarafından takip etmektedir. Türkmenlerin yaşadığı sorunların kısa süre içinde çözülebilmesi için Iraklı yetkililer ile sürekli olarak iletişim halinde olan Türkiye, Türkmenlerin Irak'ın yönetiminde daha fazla söz sahibi olması gerektiğini uluslararası platformlarda dile getirmektedir.⁴⁷

Türkiye-İran ilişkilerine bakıldığında ise içişlere karışmama, iyi komşuluk ilkesi temelinde ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Karşılıklı üst düzey ziyaretler ilişkilerde siyasi diyalogları pekiştirilmekte ve bölgesel konularda ilerleme sağlamaktadır. Ayrıca iki ülke arasında oluşturulan Türkiye-İran Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi bünyesinde 9 Haziran 2014 tarihinde Ankara'da, 7 Nisan 2015 tarihinde Tahran'da, 16 Nisan 2016 tarihinde Ankara'da olmak üzere yapılan toplantılarda üç ortak bildiri yayınlanmıştır.⁴⁸

Türkiye-Ermenistan ilişkilerine bakıldığında ise Türkiye, Ermenistan'ın bağımsızlığını 1991 yılında tanımış olup; ekonomik anlamda da sıkıntılar yaşayan bu ülkeye yardımlarda bulunmuştur. İlişkilerini geliştirmek isteyen Türkiye, Ermenistan'ın bölgesel düzeyde de yer bulması adına, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütüne davet etmiş ancak Türkiye'nin bu daveti cevap bulmamıştır. Günümüze

⁴⁶ Türkiye - Suriye Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

⁴⁷ Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-irak-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

⁴⁸ Türkiye - İran Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

kadar gelindiğinde de Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin gelişmesi için uygun koşullar meydana gelmemiştir.⁴⁹

Türkiye-Gürcistan siyasi ilişkilerine bakıldığında ise Türkiye'nin Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü saygı duyduğu, Abhazya ve Güney Osetya bölgelerindeki problemin Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde çözülmesi gerektiğini dile getirmektedir. Türkiye-Gürcistan ilişkilerinde önemli olan bir başka konuda Ahıska Türklerinin anavatanlarına geri dönmesi hususudur. Türkiye bu konuyu yakinen takip etmekte ve Gürcistan'ın Avrupa Konseyine üyelik sürecinde üstlendiği sorumluluğa dayanarak; Ahıska Türklerinin yurtlarına dönüşlerinin önündeki engellerin kaldırılmasını talep etmektedir. Türkiye ayrıca Ukrayna'nın doğu bölgesindeki çatışma bölgesinde bulunan Ahıska Türklerinden 2.098 kişiyi, Erzurum ve Bitlis illerine yerleştirmiştir.⁵⁰

Türkiye-Nahcivan(Azerbaycan) ilişkilerine bakıldığında ise ilişki düzeyi çok boyutlu ve stratejik ortaklık düzeyindedir. Kamuoyunda iki ülke birbirleri için "kardeş ülke" tanımını kullanmaktadırlar. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki bağlantı noktası olan Nahcivan ise iki ülke arasında köprü görevi görmektedir. Azerbaycan'dan coğrafi anlamda ayrı olan bu bölge "Türk Kapısı" olarak tasvir edilmektedir. Söz konusu bu nokta Türkiye ile Azerbaycan arasında bağı daha da güçlenmektedir.⁵¹

Türkiye ile Bulgaristan ilişkilerine bakıldığında ise hem dost hem de müttefik iki ülkedir. Bulgaristan'da demokrasiye ve serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte ilişkilerde ilerleme meydana gelmiş olup; Bulgaristan'ın NATO'ya ve AB üyelik sürecinde Türkiye gerekli desteği göstermiştir. İlişkilerdeki önemli unsurlardan biride Bulgaristan'daki Türklere'dir. 2011 yılında Bulgaristan'daki nüfus sayımına göre Türk azınlığının sayısı yaklaşık 600 bindir. Genel nüfusun yaklaşık yüzde 9'una tekabül etmektedir.⁵² Türkiye ise söz konusu Türk azınlıkların durumunu yakından takip etmektedir.⁵³

⁴⁹ Türkiye – Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ermenistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

⁵⁰ Türkiye – Gürcistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-gurcistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

⁵¹ Türkiye – Azerbaycan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-azerbaycan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

⁵² Türkiye – Bulgaristan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-bulgaristan-siyasi-iliskileri-tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

⁵³ Balkanlarda Türk Azınlıklar ve Türkiye'nin Politikaları Batı Trakya Haber Ajansı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.batitrakya.org/yazar/baris-hasan/balkanlarda-turk-azinliklar-ve-turkiyenin-politikalari.html> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Türkiye-Yunanistan ilişkilerine bakıldığında ise 1999 yılı itibariyle işbirliğine dayalı bir döneme adım atılmıştır. Siyasi temaslar ve istişareler ile birlikte Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi gibi mekanizmalarla birlikte ilişkilerin daha da geliştirilmesi amaçlanmıştır. 2010 yılı itibariyle yapılan YDİK toplantısı sırasıyla Türkiye ve Yunanistan'da yapılmaktadır. Türkiye ile Yunanistan arasındaki problemlere bakıldığında ise Ege Denizi'ne ilişkin sorunlar göze çarpmaktadır.⁵⁴ Deniz sınırının bir türlü belirlenememesi iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz bir şekilde etkilemeye devam etmektedir. İki ülkenin de mevcut durumda Ege Denizi'ndeki genişlikleri 6 deniz mili olup; karasuları bakımından Türkiye ve Yunanistan arasında deniz sınırı bulunmamaktadır. Yunanistan ise mevcut 6 deniz milinin 12 deniz miline çıkarılmasını istemesi, Türkiye açısından Ege Denizindeki mevcut hakimiyet oranının azalması anlamına gelmektedir. Öyleki Ege Denizi'nde, Yunanistan hâkimiyetinde birden fazla ada bulunmakta, bu hâkimiyet ise Ege Denizi'nin %40'ına karşılık gelmektedir. Deniz sınırının Yunanistan'ın istediği şekilde 12 deniz miline çekilmesi durumunda Yunanistan'ın Ege Denizindeki hâkimiyet alanı %70'leri bulacağı belirtilmiştir.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki bir başka sorun ise kıta sahanlığı konusudur. Buradaki sorun kıta sahanlığı ile ilgili belirsizlikten kaynaklanmaktadır. İki ülke arasındaki bir diğer sorun ise hava sahası sorunudur. Bu sorunda da Yunanistan'ın hava sahasının 10 deniz mili olduğu savunması iki ülke arasındaki sorunun çözülmemesine sebebiyet vermektedir. Burada Türkiye'nin haklı olduğunu gösteren en önemli gösterge uluslararası hukukta belirtildiği üzere *“Bir ülkenin karasuları genişliği aynı zamanda o ülkenin ulusal hava sahası genişliğini belirler.”* hükmüdür. Yunanistan'ın bu iddiaları uluslararası hukuk dayanağı nedeniyle başta Türkiye olmak üzere diğer ülkeler tarafından da tanınmamaktadır.⁵⁵

⁵⁴ Türkiye – Yunanistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-yunanistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 18.10.2017)

⁵⁵ Başlıca Ege Denizi Sorunları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/baslica-ege-denizi-sorunlari.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 18.10.2017)

Türkiye ile Yunanistan arasındaki bir başka sorun ise arama/kurtarma faaliyetlerini kapsamaktadır. Denizlerde arama/kurtarma faaliyetlerine ilişkin düzenleme 1979 tarihindeki Hamburg Sözleşmesiyle düzenlenmiştir. Uluslararası niteliği olan bu sözleşmeye *bakıldığında “İlgili taraflar arasında anlaşma yoluyla arama ve kurtarma sahaları belirlenemediği takdirde, anlaşma yapılmaya kadar arama ve kurtarma faaliyetleri için koordinasyon oluşturulmak için çaba sarf edileceği”* hükmü bulunmaktadır.⁵⁶ Türkiye özellikle Ortadoğu’daki iç savaşlar ve toplumsal hareketler sonrasında, Ege Denizi’ndeki arama/tarama/kurtarma faaliyetlerine daha da önem göstermektedir.⁵⁷ Dolayısıyla Türk unsurları ile Yunan unsurları sık sık karşı karşıya gelmekte ve diplomatik sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Sonuç olarak söz konusu sorunun neticelendirilememesindeki en önemli etken, Yunanistan’ın bu sorunu egemenlik kavramı çerçevesinde değerlendirmesidir.⁵⁸

Şekil-2 Türk ve Yunan Sahil Güvenlik Ekiplerinin Karşı Karşıya Gelmesi⁵⁹

⁵⁶ Başlıca Ege Denizi Sorunları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/baslica-ege-denizi-sorunlari.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

⁵⁷ Ege Denizi’nde 2 Yılda 519 Mülteci Öldü, Vatan Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.gazetevatan.com/ege-denizi-nde-2-yilda-519-multeci-oldu-927135-gundem/> (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

⁵⁸ Teoriler Işığında Türk-Yunan İlişkilerinde Ege Sorunu, Bilgesam İnternet Sitesi, http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-130-2014031911sandikli_kaya2.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

⁵⁹ Türk ve Yunan Askerleri Karşı Karşıya Geldi, İhlas Haber Ajansı İnternet Sitesi, <http://www.ihb.com.tr/haber-turk-ve-yunan-askerleri-karsi-karsiya-geldi-625482/> (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

2.5. Türkiye'nin Sınır Güvenliği İlgili Süreçleri

Tarih boyunca devletler, varoluşundan itibaren güvenlik kaygılarını gidermek adına sınırlarını kontrol altında tutmak istemişlerdir. Değişen koşullara göre güvenlik stratejilerini tekrardan gözden geçirerek en uygun stratejileri uygulama yoluna gidilmiştir.⁶⁰ Her ülkede olduğu gibi, Türkiye de tarihi boyunca çeşitli güvenlik süreçlerinden geçmiştir. Güvenlik süreçlerini etkileyen birçok sebep bulunmakla birlikte başta bulunduğu konum olmak üzere coğrafi şartların etkileriyle de Türkiye söz konusu süreçlerde dinamik bir hareket tarzı göstermiştir. Bu dinamikliğin nedenleri ise Türkiye'nin coğrafi konumu ve jeopolitik yapısının getirdiği avantajlar ve dezavantajlardır. Bu dezavantajlar geçmişten günümüze sınır güvenliğini etkilemeye devam etmektedir. Öyleki Osmanlı İmparatorluğu'nun sonrasında Türkiye Cumhuriyeti bulunduğu coğrafyada avantajlarla beraber sorunları da bünyesine almıştır. Tabii 600 yıldan fazla bir devlet yönetimi tecrübesine sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet tecrübesi olumlu bir yön olarak; Türkiye Cumhuriyetine geçse de Osmanlı İmparatorluğu'nun etnik çeşitliğinin fazla olması sebebiyle tekrardan bir uyum süreci ortaya çıkmıştır. Uyum süreciyle birlikte güvenlik endişesi var olmaya devam etmiştir. Çünkü 1.Dünya Savaşı'nın en önemli sonuçlarından biri olan milliyetçilik politikasıyla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda bağımsızlık hareketleriyle baş göstermiştir.⁶¹

Bağımsızlık hareketleriyle birlikte meydana gelen devletler ve komşu ülkelerdeki istikrarsızlıklar başta olmak üzere Ortadoğu'da birçok sorun Türkiye'yi önemli derece de etkilemiştir.⁶² Daha cumhuriyet ilan edilmeden 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşmasının hükümlerine bakıldığında; Türkiye-Suriye sınırı, Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşmasına göre, Türkiye- Yunanistan sınırı Mudanya Antlaşması hükümlerine göre ve Türkiye- İran sınırı Osmanlı İmparatorluğu'nun Safevi devleti arasında imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşmasına göre şekillenmiştir. Türkiye-Irak sınırı ve Hatay meselesi konuları ise Lozan Antlaşması'nda çözülememiş olup; Musul bölgesi üzerine müşterek bir karar çıkmayınca, iki ülkenin daha sonra kendi aralarında çözmesine dair bir görüş belirtildi.⁶³

⁶⁰ Evren Haspolat, Türkiye'de Neoliberal Devlet Anlayışı Bağlamında Devlet-Güvenlik İlişkinin Değişen İçeriği ve Özel Güvenlik Olgusu, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.30 (Yayımlanmış Doktora Tezi)

⁶¹ Orhan Doğan, *Atatürk İle ve İnkılap Tarihi*. Beta Yayınları. İstanbul, 2013. s.66-68

⁶² Mustafa Aydın ve Fulya Ereker, "*Türkiye'de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı*", Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 11, Sayı 43 (Güz 2014), s. 127-156.

⁶³ Lozan Barış Antlaşması, Tarihi Olaylar İnternet Sitesi, <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/lozan-baris-antlasmasi-24-temmuz-1923-911> (Erişim Tarihi:21.10.2017).

Lozan Antlaşmasında Musul ve Hatay konuları Türkiye'yi oldukça zorlayan sınır konuları olmuştur. Musul sorunu için Türkiye-İngiliz görüşmelerinin ortak bir karar çıkmaması ve Şeyh Sait isyanının görüşmelerle aynı döneme gelmesiyle Türkiye zor durumda kalmıştır. İngiltere ise bölgedeki petrol yatakları sebebiyle Musul'u terk etmek istememesi üzerine konu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü.⁶⁴ Milletler Cemiyeti'nin Türkiye aleyhine verdiği karar sonrası Türkiye ve İngiltere tekrardan görüştüktan sonra 5 Haziran 1926'da Ankara Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmaya göre Musul, Irak'a bırakılacak. (İngiliz mandasına) Irak, Musul'dan elde ettiği petrol kazançlarının %10'unu 25 yıl boyunca Türkiye'ye verecekti. Türkiye 1954 yılına kadar söz konusu petrol gelirini almakla beraber bu hisseden alacağı 2.000.000 milyon sterlini, Irakta darbe sonucu yönetim değişmesiyle maalesef alamamıştır. Söz konusu alacak bütçede 1986 yılına kadar belirtilmiş olup; Türkiye Cumhuriyetinin 8. Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL tarafından Arap ülkeler ile olan ikili ilişkilerin geliştirilmesi yaklaşımı ile alacak kısmından çıkarılmıştır.⁶⁵

Bir diğer sınır sorunu olan Hatay konusunda ise 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşmasıyla Türkiye-Suriye sınırı belirlenmişti. Antlaşmaya göre Hatay; Fransa yönetimindeki Suriye' ye verildi. Daha sonra Hatay'da özerk bir yönetim kurulmasının ardından, bölgede yaşayan Türklere eğitimin Türkçe verilmesi, Türk parasının geçerli olması gibi haklar tanınmaya başlandı. 2.Dünya Savaşı ile birlikte 1936 yılında Fransa, Suriye'deki manda yönetiminden vazgeçmesi ile birlikte Suriye yönetimi Hatay ile ilgili hak iddiasında bulundu. Bu gelişmeler ardından Türk hükümeti konuyu Milletler Cemiyetine aktardı. Milletler Cemiyetinin plebisit kararı üzerine, 1938 yılında Bağımsız Hatay Devleti kuruldu. Kurulan Hatay Devletinin Meclisi, 29 Haziran 1939 yılındaki aldığı karar ile Hatay'ın anavatana katılma kararını oy birliğiyle kabul etti.⁶⁶ Gelişmelere bakıldığında Türkiye'nin bahse konu sınırlarını diplomasi yoluyla çözmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle son zamanlarında askeri gücünün zayıflaması ve yıpranmasıyla birlikte; problemlerin antlaşmalarla, barışçıl yollarla çözümlenmek istenmesine rağmen 1.Dünya Savaşının getirdiği taraflılık ve gerginlik, diplomaside soğuk rüzgârların esmesine sebebiyet vermiştir. İlerleyen zamanda, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasına rağmen ikili diplomatik ilişkilerde zorluklara

⁶⁴ Serdar Sakin, Türkiye'nin Jeopolitik ve Jeostratejik Konumu Açısından Musul Sorunu, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.217-241 (**Yayımlanmış Doktora Tezi**)

⁶⁵ Musul Sorunu ve Lozan, T.C. Atatürk Araştırma Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-71/musul-sorunu-ve-lozan> (Erişim Tarihi:22.10.2017).

⁶⁶ Hatay Meselesi ve Hatay'ın Anavatana Katılması, Tarihi Yolu İnternet Sitesi, <http://www.tarihyolu.com/hatay-meselesi-ve-hatayin-anavatana-katilmasi-30-haziran-1939/> (Erişim Tarihi:22.10.2017).

sebebiyet vermiştir. İmparatorluk yönetim şeklinden Cumhuriyet yönetim şekline geçilmesindeki diplomasi hareketleri Türkiye'nin güvenlik stratejilerinde belirleyici olmuştur.⁶⁷

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte; Türkiye "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" politikasıyla hareket etmiş olup; bu politikanın bir sonucu olan dengeleyici bir diplomasiyle ikili ilişkilerini düzenleme yoluna gitmiştir.⁶⁸ Her ne kadar dengeleyici politikayla barışçıl bir diplomasi ağı kurulmak istense de 2.Dünya Savaşı ve sonrasındaki Soğuk Savaş dönemi sebebiyle etkin bir sulh düzeni kurulamamıştır. İki dünya savaşı sonrası devletlerin yıpranması bir yana, iki süper güç olan A.B.D. ve Sovyetler Birliği bünyesinde doğu ve batı bloklarının oluşturma çabaları çerçevesinde siyasi ve askeri niteliklerin sürekli dinamik bir yapı göstermesine sebebiyet vermiştir.⁶⁹ Askeri ve siyasi niteliklerin uluslararası düzeyde olması, devletlerin bu süreçteki ulusal güvenlik politikalarını etkileyerek etkin bir güvenlik politikası izlenilmesinin önüne geçmiştir. Çünkü devletler özellikle Soğuk Savaş ile birlikte güçler dengesinde yerini almak istemişlerdir. Değişen dünya düzeni ile birlikte devletler ulusal güvenliklerine dair düzenlemelerini, küresel güvenlik dinamiklerin etkisinde kalarak belirlemiştir. Dolayısıyla ulusal güvenlik politikalarının bu etki çerçevesinde şekillenmesi; sınırlara dair düzenlemelerin ve faaliyetlerin daha kapsamlı ya da daha sistemli bir şekilde sistemleştirilmesine engel olmuştur.

2.6. Türkiye'nin Sınır Güvenliği ile İlgili Yaklaşımları

Sınır güvenliği kavramı başta savaşlar sonrası olmak üzere her dönem değişkenlik gösterdiği gibi dünya savaşları sonrası da değişkenlik göstermiştir. Değişen bu koşullarla birlikte sınır güvenliği kavramı da değişmiştir. Bu değişkenliğin en önemli sebepleri siyasi, ekonomik, politik ve toplumsal koşulların dinamikliğidir. Önceleri sınır güvenliği denilince bağımsızlık, askeri güç, siyasi birlik ve yurttaşların can ve mal güvenliği akla gelmekteydi.

Hegemonya yaklaşımında olan büyük devletler; Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya siyasetini kontrol altında tutarak yönetmek istemişlerdir.⁷⁰ Bu açıdan bakıldığında bir devletin bağımsız bir yönetim sergileyememesi; ulusal güvenliğinde büyük zaafklar meydana çıkmasına sebebiyet

⁶⁷ Mustafa Aydın ve Fulya Ereker, "Türkiye'de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı", Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 11, Sayı 43 (Güz 2014), s. 127-156.

⁶⁸ Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/ataturk-doneminde-turk-dis-politikasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 23.10.2017)

⁶⁹ Şenol Kantarcı, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı "Koalisyonlar Dönemi mi?". Güvenlik Stratejileri Dergisi, Kırıkkale, 2012, No:16 s.48-77

⁷⁰ M Salih ELMAS, *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı*. (Editör: Mehmet Güçer). Usak Yayınları. Ankara, 2013. s.6, s.35

vereceği öngörölmektedir. Bu nedenle devletler, kayıplar verdiği dünya savaşlarından sonra etkin bir güvenlik sistemi kurmak istemişlerdir. Güvenlik sistemleri arayışlarında ise en fazla üstünde durdukları konu sınır güvenli olmuştur.

Küreselleşme ile birlikte uluslararası düzeyde gelişen siyasi, ekonomik ve ticari ilişkiler; mülteci sorunu, göçmen sorunu, kaçakçılık sorunu ve insan ticareti gibi yeni sorunları doğurdu. Bu sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte sınır güvenliğini sağlamak daha da karışık hale geldi. Çünkü her sorun mutlak suretle alt sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin mülteci ve göçmen sorunlarıyla birlikte; göçmenlerin geçiş güzergâhında salgın hastalıkların önüne geçmek adına biyolojik güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır.

Suriye ve Irak ile sınır komşusu olması sebebiyle bu sorunları ilk tecrübe eden ölkelerin başında Türkiye gelmektedir. Suriye'deki iç savaş sonrasında savaştan kaçanların oluşturduğu göç dalgası ile birlikte Türkiye'nin sınırları bir anda binlerce göçmen ve sığınmacı ile doldu taştı. BMMYK 20 Haziran Dünya Mülteciler Günü öncesinde yaptığı açıklamada 2 Milyon 900 bin sığınmacıyla halen dünyada en çok mülteci barındıran ölkenin Türkiye olduğunu açıkladı.⁷¹ Sadece resmi rakamlara bile bakıldığında Türkiye'nin bir göçmen baskısı gördüğu gözler önündedir. Bu baskıyı yakın zamanda tecrübe eden ve tecrübe etmeye devam eden Türkiye her dönem değişen koşullara göre farklı yaklaşımlarla konuyu ele almaktadır.

Türkiye coğrafi konumu gereği Ortadoğu'nun merkezinde olan bir ölkedir.⁷² 1970'lerin sonuna doğru Rusya'nın Afganistan işgali, Sovyetler Birliği'nin yıkılışı, İran' da ki rejim değişikliği, Arap Baharı ile birlikte siyasi baskılar, terörist faaliyetler, ağır ekonomik buhranlar ve iç savaşlar sebebiyle Ortadoğu karışık ve zor bir coğrafya haline gelmiştir. Bunca büyük etken içerisinde insanoğlu temel yaşam gerekliliklerini bile yerine getirmekte zorlanmaktadır. Dolayısıyla milyonlarca insan daha iyi şartlarda yaşama ve daha iyi bir gelecek arzusuyla ölkelerinden Avrupa'ya göç etmek istemektedirler. Bu göç hareketlerinin en tabi yolu Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Türkiye'dir. Türkiye'nin bu niteliği Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinde ve uluslararası platformlarda sık sık ele alınmaktadır.

⁷¹ "Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar", BM Mülteci Örgütü Web Sitesi, <http://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> (Erişim Tarihi: 24.10.2017)

⁷² Sibel Turan, Türkiye'nin Coğrafi Konumunun Dış Politikaya Etkisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992, s.52-54 (**Yayımlanmış Doktora Tezi**)

AB üyesi ülkeler ve üye ülkelerin başkanları başta olmak üzere yapılan toplantı ve zirvelerde Türkiye üzerinden gerçekleşen yoğun göçmen ve mülteci akımı ele alınmaktadır. 18-19 Haziran 2009 tarihinde gerçekleşen toplantının sonucunda Avrupa Birliği ülkelerinde kaçak bir şekilde yaşayan Türk vatandaşlarının yanı sıra Türkiye üzerinden AB ülkelerine giriş yapan diğer ülke vatandaşlarının, Türkiye'ye iade edilmesini belirten ifadelerle yer verilmiştir.⁷³ Daha sonrasında ise toplantının sonuç bildirisinde sınır kontrolleri ve geri kabuller başta olmak üzere daha net adımların Türkiye'den beklenildiği belirtilmiştir.⁷⁴ Ayrıca AB sınır koruma ajansı Frontex üye ülkelerle paylaştığı çalışma programında kanundışı yöntemlerle AB'ye geçişlerin en fazla Türkiye üzerinden gerçekleştiğini açıklamıştır.⁷⁵ Bu gelişmelerden de anlaşılacağı üzere Türkiye sınır güvenliği yaklaşımlarını değişen siyasal ve politik hareketlere göre uyumlu hale getirmek durumundadır.

2.6.1. Dış Sınırların Korunmasına Yönelik Strateji Belgesi Nisan 2003

Türkiye'nin dış sınırlarıyla ilgili bu belgede; sınır yönetimi alanındaki AB müktesebatı ile ilgili sorumlu eylem grubunun çalışmasını tamamladığı ve bununla ilgili bir strateji belirlendiği ortaya koyulmuştur. Bu çalışmanın aynı zamanda Türkiye'nin Ulusal Programı dâhilinde kabul gördüğü belirtilerek; Türkiye'nin sınırları ile ilgili bu stratejik çalışmaya gerekli önemin gösterildiği anlatılmak istenmiştir. Stratejik belgede dikkat çeken bir başka detay da T.C. İçişleri Bakanlığı bünyesinde tüm sınır güvenliğinden sorumlu ortak bir birim kurulmasının öngörülmesidir. Buradan hareketle mevcut sınır güvenliğini sağlamakla sorumlu kurum ve kuruluşların fazlalığından kaynaklı problemleri gidermek adına sadece sınır güvenliği ile ilgili tek bir kurum kurmak daha doğru olacaktır. Böylelikle mevcut sorumlu kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon sorunu da ortadan kaldırılarak daha etkili bir sistemsel işleyiş öngörülmektedir. Türkiye'nin bu gelişme aşamalarını sağlamak adına gerekli altyapısal çalışmaları yaptığı ve sınır kapılarında sahte belgelerin tespiti için optik okuyucu gibi teknik imkânların sağlandığı hususlarına bu stratejik belgede değinilmiştir.⁷⁶

⁷³ "18-19 Haziran 2009 Tarihli Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi", AB ve Avrupa Konseyi Resmi Web Sitesi, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2017)

⁷⁴ "18-19 Haziran 2009 Tarihli Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi", AB ve Avrupa Konseyi Resmi Web Sitesi, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2017)

⁷⁵ Frontex 2011-2012 yılı Çalışma Programı, Avrupa Sınırları Koruma Ajansı(Frontex) Resmi Web Sitesi, https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/MB_Decision/2011/MB_Decision_36_2011_on_the_adoption_of_the_PoW_and_budget_2012.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2017)

⁷⁶ Arif Köktaş, *Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2011, s.19

2.6.2. 2006 yılı Ulusal Eylem Planı ve Entegre Sınır Yönetimi Stratejisi

Türkiye'nin hudutlarında caydırıcı ve önleyici önlemler almak adına yasadışı geçişler, olağan giriş-çıkışlar, kaçakçılık, hudut kapılarının güvenliği, sahtecilik, sınır dışı işlemleri, sınırlarında sistemsel ve fiziksel önlemlerin alınması konularının her birini tek bir birimin yönetmesi amacıyla 2004-2005 yılları arasında çeşitli kurumlarının çalışmalarıyla Eylem Planı oluşturulmuştur. Planın hazırlanma sürecinde AB uyum süreci dikkate alınmış olup; 2006 Mart ayında T.C. Başbakanının uygun görmesiyle kanunlaşmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi söz konusu çalışmalar sonlandıktan sonra yeni bir sınır güvenliği biriminin kurulması; mevcut sorumlu kurum ve kuruluşlardan yetkinin alınması öngörülmüştür.⁷⁷

2.6.3. 2008 yılı Ulusal Programı

Bu programa bakıldığında bir uygulama takvimi içerdiği görülmektedir. Türkiye'nin sınır yönetimi stratejisine yönelik, "Ulusal Eylem Planının" uygulamadaki gayretlere aynı şekilde devam edilmesi, Türkiye'nin sınırları için şu anki yönetim sisteminden farklı yeni bir birimin kurulması maksadıyla gerekli adımların atılması öngörülmüştür. Aynı zamanda Türkiye'nin mevzuatını da uyumlu hale getirmek adına 2008 yılının 4.çeyreğinden itibaren;

- Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, sorumluluğunda vize etiketinin AB Schengen vize etiketine uyumlu bir hale getirilmesi,
- Gümrük Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı sorumluluğunda, sınırlardan Türkiye'ye giriş-çıkış yapan yolcuların yanlarında bulunan sıvı ve akışkan nesnelere ilgili idareye yapacakları açıklama ve idari para cezası hakkında düzenlemeye gidilmesi,
- İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı sorumluluğunda 5682 Sayılı Pasaport Kanununun Bazı Maddelerinde değişikliğe gidilerek; havaalanlarında transit vize sistemiyle, sınır güvenliğine katkıda bulunularak; kanun dışı geçişlerin önüne geçilmesi hususunda yapılan faaliyetlere katkıda bulunulması,

Devamında ise 2009 yılının 4.çeyreğinden itibaren eğitim faaliyetleri kapsamında; sınır güvenliği bölümü, sınır güvenliği meslek yüksekokulu ve hizmet içi eğitim ile alakalı üniteler kurulması öngörülmüş olup; sınır güvenliği konusunun bir uzmanlık ve profesyonellik gerektiren bir meslek haline getirmek için Polis

⁷⁷ Arif Köktaş, *Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2011, s.19

Akademisi' ne bağılı Sınır güvenliği meslek yüksekokulu kurulması ve bu eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi gerektiği hususu belirtilmiştir. Bu ulusal program kapsamında belirli bir zaman dilimine konulmayan sayılı konulardan biride sınır kapılarında bandrol vize uygulamasının iptal edilmesidir. Dışışleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın sorumlu olduğu bu konuda 51 ülke için uygulanan kaşe-bandrol düzenlemesine son verilmesi belirtilmiştir. Yukarıda belirtilen hususların hangi zaman diliminde yerine getirileceği ise şu şekilde belirtilmiştir;⁷⁸

Tablo-2 2008 yılı Ulusal Programdaki Sınır Güvenliğine İlişkin Dzenlemeler⁷⁹

NO.	YIL ARALIğI	DÜZENLENMESİ PLANLANAN HUSUSLAR
1	2008-2010	SINIR BİRLİKLERİ VE SINIR BİRİMLERİNİN TEKNİK İHTİYAÇLARININ TESPİTİ
2	2008-2010	HUKUKİ DEđİŐİKLİKLERİN BELİRLENMESİ
3	2008-2011	PROFESYONEL BİR SINIR YÖNETİMİ BİRİMİ FAALİYETLERİNE BAŐLAYANA KADAR KARA SINIRINDAKİ BİRLİKLERE TAKVİYE YAPILMASI
4	2008-2011	PROFESYONEL BİR SINIR YÖNETİMİ BİRİMİ KURULMASI İÇİN GEREKLİ İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI
5	2009-2012	SINIR GüVENLİğİ BÖLÜMÜ, SINIR GüVENLİğİ M.Y.O. (EğİTİM FAALİYETLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ)
6	2009-2012	AB'NİN ENTEGRE SINIR YÖNETİMİ DÜZENLEMELERİNE UYUM İÇİN ÜLKEMİZİN HUKUKSAL VE TEKNİK İMKANLARININ GELİŞTİRİLMESİ
7	2009-2012	AB'NİN AÇIK VE GÜVENLİ SINIR STRATEJİSİ SEVİYESİNE ULAŞMAK

2.6.4. Dokuzuncu Kalkınma Planı

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin sınır güvenliği ile alakalı iki madde göze çarpmaktadır. Profesyonel bir sınır güvenliği biriminin kurulması için hukuksal ve kurumsal altyapı çalışmalarının sürdürülmesi ile kanundışı g hareketlerinin önüne geçmek adına sınırlarda barınma, geri iade merkezlerinin yapılması yönündeki hususlar öngörülmüştür. Bu maddelere bakıldığında 2008 yılı Ulusal Program kapsamında Türkiye'nin sınır güvenliği ile alakalı alınan kararların veya planlanan faaliyetlerden farklı olarak bir madde ya da faaliyet planlaması bulunmadığı görülmüştür.⁸⁰

⁷⁸ AB Müktesebatının stlenilmesine İlişkin 2008 Yılı Türkiye Ulusal Programı; Adalet, Güvenlik ve zgrlk Alanlarını Kapsayan 24.Fasıl, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, https://www.ab.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_24_adaletozgurlukveguvenlik.pdf (Erişim Tarihi:30.10.2017).

⁷⁹ AB Müktesebatının stlenilmesine İlişkin 2008 Yılı Türkiye Ulusal Programı; Adalet, Güvenlik ve zgrlk Alanlarını Kapsayan 24.Fasıl, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, https://www.ab.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_24_adaletozgurlukveguvenlik.pdf (Erişim Tarihi:30.10.2017).

⁸⁰ Türkiye'nin Dokuzuncu Kalkınma Planı, T.C. Kalkınma Bakanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkınma%20Planlar/Attachments/1/plan9.pdf> (Erişim Tarihi:30.10.2017).

2.6.5. Onuncu Kalkınma Planı

Onuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin sınır güvenliği ile alakalı bir madde göze çarpmaktadır. Türkiye'nin sınırlarında yer alan bölgelerle, sınır ötesinde yer alan bölgeler arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi öngörülmüş olup; aynı zamanda Türkiye'nin sınır kapılarına çıkan ulaşım yollarının altyapılarının geliştirilmesi öngörülmüştür. Aynı madde de göze çarpan bir başka hususta hudut kapılarının hizmet standartları ve kapasitelerinin yükseltilmesi hususunun belirtilmesidir.⁸¹

2.6.6. 2001 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi

AB'ye üyelik sürecinde atılan ilk adımlarından biri olan bu belgede Türkiye'nin sınırları ile ilgili bazı hususlara değinilmiştir. Burada da yukarıda belirtilen hususlara benzer maddeler bulunmaktadır. Müktesebatın benimsenerek; uygulanması ve kamusal anlamda kapasitenin artırılmasına değinilmiştir. Ayrıca sınır yönetimi ile alakalı alanların güçlendirilerek; Schengen Sözleşmesine entegre edilmesi için gerekli hazırlıkların yapılmasına dikkat çekilmiş olup; sınır yönetimi ile ilgili mevzuatlarında AB mevzuatına entegre edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Son olarak kanundışı göç hareketleri ve kaçakçılık faaliyetlerinin önüne geçmek için bakanlıklar arasında eşgüdümle hareket edilmesi gerektiğine değinilmiştir.⁸²

2.6.7. 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi

2001 yılındaki Katılım Ortaklığı Belgesi'nden daha kapsamlı olan bu belgede AB ve Türkiye arasında siyasi konular başta olmak üzere sınır anlaşmazlıkları ve Kıbrıs meselesinin barışçıl yollardan diyalog ile çözülmesi öngörülmüştür. Kamusal anlamda da Adalet ve İçişleri düzeyinde müktesebata uyumlu hale gelmek adına; sınır yönetimi, göç ve iltica konularında eylem planı oluşturulmasına değinilmiştir. Sınır kontrol noktaları ile ilgili ise sistemlerin üçüncü diğer ülkelerle birlikte hareket edilerek geliştirilmesi ve bu amaçla söz konusu kontrol noktalarının belirlenmesi hususlarına değinilmiştir. Ayrıca sınır kontrol noktaları sistemlerini geliştirmeye alakalı bir takvimin belirlenmesine dikkat çekilmiştir. Bu katılım ortaklığı belgesinde önceki katılım ortaklığı belgesinden farklı olarak; kanundışı bir şekilde bozulmuş

⁸¹ Türkiye'nin Onuncu Kalkınma Planı, T.C. Kalkınma Bakanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>, (Erişim Tarihi:01.11.2017).

⁸² Türkiye'nin AB Adaylık Sürecindeki 2001 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2001.pdf (Erişim Tarihi:01.11.2017)

evrak ve belgeleri tespitine ilişkin gerekli uyumun sağlanması adına kamusal düzeyde kapasitenin artırılması gerektiği belirtilmiştir.⁸³

2.6.8. 2006 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi

2006 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde ise Türkiye'nin sınırları ilgili sorunların barışçıl yollarla çözülmesine değinilerek; sınır komşularıyla olan problemlerin kaynağına inilmesi belirtilmiştir. Dostane çözüm yollarını etkileyebilecek herhangi bir olumsuz hareketten uzak durulması hususuna dikkat çekilmiştir. Diğer katılım ortaklığı belgelerinden farklı olarak bu belgede profesyonel sınır güvenliği biriminin kurulması adına gerekli adımların atılması, sınırların mayından temizlenmesi ve Sınır Yönetimi Ulusal Eylem Planı'nın kanunlaşması, akabinde ise uygulanması hususlarına değinilmiştir. Son olarak Schengen müktesebatı ile Ulusal Eylem Planı'nın entegre edilerek; en iyi uygulama şekilleriyle uyum sürecine devam edilmesi öngörülmüştür.⁸⁴

2.6.9. 2008 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi

2008 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde diğer ortaklık belgelerinden farklı olarak; AB uyum süreci kapsamındaki entegre sınır yönetimi kurulma faaliyetlerinin hızlandırılması, uluslararası düzeyde korumaya gerek duyan şahısların belirlenmesi ve bu şahısların belirlenmesiyle ilgili gerekli düzenlemelerin profesyonel anlamda ele alınarak; kurumlar arasında da koordinasyonlu bir işbirliği sistemine dayalı hareket edilmesine değinilmiştir.⁸⁵

2.6.10. Sınır Muhafaza Teşkilatı Kurma Çalışmaları

AB uyum sürecinden itibaren ele alınan çalışmalar kapsamında 2010 yılında T.C. İçişleri Bakanlığınca kanun taslağı oluşturulmuştur. Taslağın ilk maddesinde kurulması planlanan yeni sınır güvenliği biriminin adı "Sınır Muhafaza Teşkilatı Başkanlığı" şeklinde belirtilmiştir.⁸⁶ Sınır Muhafaza Teşkilatı birimi, kara sınırlarının korunması, deniz sınırlarının korunması ile ilgili yetki dâhilinde verilen görevlerin yerine getirilmesi, Türkiye'nin sınır kapılarındaki giriş-çıkışların düzenli, sistemli ve

⁸³ Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf (ErişimTarihi:02.11.2017).

⁸⁴ Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2006 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2006.pdf (ErişimTarihi:02.11.2017).

⁸⁵ Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2008 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf (ErişimTarihi:02.11.2017).

⁸⁶ Salih Turgay, AB Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Sınır Güvenliği, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s.94 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

güvenli bir şekilde sağlanması, insan ticareti ve kanundışı göçle mücadele kapsamında görev alacağı belirtilmiştir. Birim merkez teşkilatı, taşra teşkilatı ve yurtdışı teşkilatı olarak planlanmış olup; T.C. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışması öngörülmektedir.

Merkez teşkilatının niteliklerine bakıldığında bir kolluk görevlisi nitelikleri ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Öyleki bu birimi oluşturacak personellerin silahlı ve üniformalı olması kolluk görevlisi yapısını işaret etmektedir. Merkez teşkilatının başında Vali unvanı seviyesinde bir kamu görevlisi olacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda Sınır Muhafaza Teşkilatı başına yardımcı olarak; bir tanesi mülki idarelerde görevli olmak üzere iki yardımcı bulunması öngörülmüştür. Birimin kendi iç yapılanmasındaki eğitimden sorumlu Sınır Muhafaza Akademisi kurulması planlanmıştır. Bunların yanında denetim, danışma ve yardımcı hizmetleri kurulması öngörülmüştür. Bu birimlerden sonra gelmek üzere çeşitli müdürlükler tanzim edilmiş olup; Kara Sınırları Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Genel Müdürlüğü, Sınır Kapıları Genel Müdürlüğü, Risk Değerlendirme Genel Müdürlüğü ve Operasyonel Faaliyetler Genel Müdürlüğü yer almaktadır.

Taşra teşkilatına bakıldığında ise söz konusu hizmetleri yerelleştirmek adına lokal teşkilatlanma şekline gidildiği anlaşılmıştır. Gerektiğinde İçişleri Bakanı onayı ile Türkiye'nin il ve ilçelerinde, sınır muhafaza müdürlükleri kurulabileceği ayrıca daha az gelişmiş ilçelerde sınır muhafaza amirlikleri kurulabileceği belirtilmiştir. Teşkilatın personel ihtiyacı lisans ve ön lisans mezunlarından ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve E.G.M. ile aracılığıyla giderilmesi öngörülmüştür. Ayrıca yukarıda belirtilen kurumlarda görev yapan ve sınır güvenliği konusunda tecrübeli çalışanlar arasından gönüllük esasına göre görev almak isteyen personellerin taleplerinin değerlendirileceği belirtilmiştir.

Sınır Muhafaza Teşkilatı Başkanlığı'nın personel yapısına bakıldığında ise başta Vali(Sınıf Üstü Sınır Muhafaza Başkanı) olmak üzere, 1-2-3-4. Sınıf Muhafaza Müdürleri, Sınır Muhafaza Amiri, Sınır Muhafaza Başkomiseri, Sınır Muhafaza Komiseri, Sınır Muhafaza Komiser Yardımcısı, Sınır Muhafaza Kıdemli Baş Memuru, Sınır Muhafaza Baş Memuru ve Sınır Muhafaza Memuru şeklinde olduğu görülmektedir. Bu nokta da bize söz konusu teşkilatın faaliyetlerin hiyerarşik düzende olacağını göstermektedir. Gerek görüldüğü takdirde geçici görevlendirmeler yapılabileceği söz konusu taslakta belirtilen bir başka konudur. Emniyet Hizmetleri Sınıfı personeli, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde subay ve astsubaylar,

Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü personeli, dört yılı geçmemek şartıyla geçici olarak görevlendirebilecekleri hususu belirtilmiştir. Bu kısımda ki amacın da yeni kurulan bir birimin tecrübeli personel ihtiyacını gidermek ve söz konusu birime yeni istihdam edilecek personellere oryantasyon sürecini hızlandırmak olduğu anlaşılmaktadır.

Sınır Güvenliği Teşkilatı Başkanlığı'na gerekli yetkilerin verilmesi ve halen Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamakla görevli olan kurumların yetki devrini gerçekleştirilmesi hususları söz konusu kanun tasarısı taslağında; E.G.M. için kanun tasarısının kanunlaşmasından itibaren en fazla dört yıl içinde gerçekleşmesi öngörülmüştür. Ayrıca Türkiye'nin hudutlarından sorumlu K.K.K. ve J.G. K. yetkilerini; Bulgaristan ve Yunanistan sınırları için en çok beş yıl içinde, Suriye-Azerbaycan-Ermenistan-Gürcistan sınırların için en çok on yıl içinde, Irak-İran sınırları için Bakanlar Kurulu'nun uygun göreceği zamana kadar yetkilerini devretmeleri uygun görülmüştür. Kanun tasarısından belirtilen hususlara bakıldığında E.G.M. niteliklerini taşıdığı görülmektedir. Hali hazırda E.G.M. bünyesindeki personellerin de silahlı ve üniformalı şekilde görev alıyor olması, rütbe yapılarının neredeyse aynı olması, hiyerarşik yapılarının birbirine benzemesi, karşımıza sınır güvenliği polisi izlenimini çıkarmaktadır.

Türkiye'de polisin yetkilerine ve görev aldığı yerlere bakıldığında merkezi, kırsal olmayan yerler, belirli bir nüfusun üzerinde olan ve bu niteliklere göre yapılandırılmış yerlerde görev aldığı gözümüze çarpmaktadır. Dolayısıyla hem coğrafi açıdan hem de Türkiye'nin sınırlarında yaşadığı sorunların yapısı açısından farklı ve özgün bir sınır güvenliği biriminin kurulması daha doğru olacaktır. Öyle ki Ortadoğu da ki iç savaşlardan sonra PKK ve DAESH gibi terör örgütleri bu durumu fırsata çevirip; Türkiye'nin sınırlarında ki eylemlerini arttırdılar.⁸⁷ Bu gibi dinamik olaylara karşı daha ağır silahla ve teçhizatla donatılmış; zorlu coğrafi koşullara uyum sağlayabilen, kırsal anlamda görev alma kriterlerine sahip bir personel yapısıyla oluşturulmuş bir sınır güvenliği birimi kurmak daha mantıklı olacaktır.

Sınır Güvenliği Teşkilatı Başkanlığı kurulmasına yönelik kanun tasarısı taslağına bakıldığında ise şu an ki mevcut kurum ve kuruluşlardan farklı veya özgün bir durum göze çarpmamıştır. Türkiye'nin sınır güvenliği açısından son derece önemli olan bu kanun tasarısı taslağının AB uyum süreci kapsamında 2011 yılına kadar gerçekleştirilmesi beklenmişti. Ancak beklenen sınır güvenliği teşkilatı birimi

⁸⁷ Ülfet Temel, Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.86 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

halen kurulamamıştır.⁸⁸ Geçtiğimiz yıl hükümet sözcüsü tarafından yapılan açıklamada söz konusu kanun tasarısının başbakanlıkta beklediği belirtilmiştir. Bu gerçekleşme sürecine kadar Türkiye'nin sınır güvenliği ile alakalı problemlerle mücadele etmek adına; sınır güvenliğimizi sağlamakla görevli kurumların koordinasyonu için Bakanlar Kurulu yönetmeliğinin imzalandığını ve en kısa zamanda yürürlüğe gireceği belirtmiştir.⁸⁹

2.6.11. Açık Kapı Politikası Yaklaşımı

Ortadoğu'da Arap Baharı'nın tetiklemesiyle giderek şiddetli bir hale gelen toplumsal olaylar 2011 yılında Türkiye'nin sınır komşusu olan Suriye'de iç savaş çıkmasına neden oldu.⁹⁰ Bu iç savaş sebebiyle 400.000 kişiden fazla insan hayatını kaybetti. Yaklaşık 22 Milyon nüfusu olan Suriye'de nüfusun yarısından fazlası buldukları evlerinden ayrılmak zorunda kaldı. BM gerekli önlemler alınmazsa bu rakamların artabileceğini BM Mülteciler Yüksek Komiserliği raporları aracılığı ile belirtmiş durumdadır. İç savaşın ilk yıllarında daha 2011 yılında; o zamanki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Antonio Guterres'in belirttiği üzere 90'lı yıllardaki Ruanda mülteci krizinden daha büyük bir krizin beklendiğini belirtmişti. 2017 yılına geldiğimizde bu beyanın haklı çıktığını görüyoruz. Öyle ki; BM Mülteci Örgütü (UNHCR) verilerine göre 13,5 milyon kişi Suriye'de yardıma ihtiyacı olan insan bulunmaktadır. Tabi yardıma ihtiyacı olan insan sayısı kadar Suriye'yi terk etmek zorunda kalan ya da daha zor yerlerde barınmak zorunda kalan 11 milyona yakın insan bulunmaktadır. Milyonlara ulaşan bu rakamların uluslararası güvenliğe ve Suriye'ye komşu olan ülkelere etkileri de bir o kadar büyük olması bekleniyordu. 2011 yılından bu zamana kadar 5 milyondan fazla insan iç savaştan kaçmak için başta ülkemiz olmak üzere daha güvenli olduğunu düşündükleri komşu ülkelere kaçmak zorunda kalmıştır. Genel anlamda bakıldığında en fazla mülteci barındıran ülke olan Türkiye iç savaştan sonra insanı yardım bazında elini taşın altına koyan en önemli ülke konumundadır.⁹¹ Temmuz 2017'de T.C. Cumhurbaşkanı tarafından yapılan açıklamada, Suriyelilere yapılan toplam harcama miktarının 30 milyar dolar

⁸⁸ Arif Köktaş, *Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2011, s.21-24

⁸⁹ "Sınır Güvenliği Kanun Tasarısı Hazır", Habertürk Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.haberturk.com.tr/gundem/haber/1189499-kurtulmus-sinir-guvenligi-kanun-tasarisi-hazir/> (Erişim 03.11.2017)

⁹⁰ Şeyda Özyürek, Arap Baharı Bağlamında Türkiye'nin Ortadoğu Ülkeleriyle İlişkileri, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.74 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

⁹¹ Suriye Acil Durumu, BM Mülteci Örgütü Resmi Web Sitesi, <http://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> (Erişim Tarihi:03.11.2017).

olduğunu belirtti.⁹² Avrupa Birliği ülkelerinin tamamının kabul ettiği sayınının yaklaşık 900.000 kişi olduğunu, Türkiye'nin kabul ettiği kişi sayısı ise Avrupa ülkelerinin kabul ettiği sayının 3 katıdır.⁹³ Tek tercih edilen ülke Türkiye olmamakla birlikte Lübnan, Ürdün ve Avrupa ülkelerine Ortadoğu da ki karışıklıklar ve iç savaşlar sebebiyle çok sayıda insan olağan veya kanun dışı yollarla ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Türkiye, günümüzdeki resmi rakamlara göre 3 milyondan fazla Suriyeliye sahip çıkmıştır.

Türkiye de barınan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'nin çeşitli kentlerinde hayatlarına devam etmekte. Yaklaşık 300.000 Suriyeli ise 22 tane mülteci kampında barınmaktalar. Rakamların bu denli büyük olması bu krizi bölgesel nitelikten çıkarılarak; uluslararası boyutta ele alınması gerçeğini gözler önüne sermektedir. Suriye'de ki iç savaştan sonra Türkiye'nin denizleri mülteciler ve göçmenler için bir yol güzergâhı haline gelmiştir. Özellikle Akdeniz üzerinden çok sayıda mülteci Avrupa ülkelerine geçmeye çalışmıştır. Bu geçişlerde binlerce mülteci hayatını kaybetti. Bu durum Suriye'nin en yakın sınır komşusu olan başta Türkiye'yi sonrasında, Avrupa ve Ortadoğu'yu ülkelerini etkilemeye başlamasıyla, Suriye krizi bir anda uluslararası anlamda yer bulmaya başlamıştır.

İç savaşın ilk yıllarında tam anlamıyla bir göç hareketiyle karşılaşmayan Avrupa birliği ülkeleri; mültecilerin ülkelerine göç etmeye başlamasıyla birlikte, Türkiye uluslararası platformda gündem ülke haline geldi. Türkiye'nin bir anda gündem ülke haline gelmesindeki en büyük etken Avrupa ve Ortadoğu açısından merkezi bir konumda olmasıdır. Çünkü AB ülkeleri başta olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri mülteci kabulüne Türkiye kadar sıcak bakmadığı resmi rakamlara bakıldığında dikkat çekmektedir. Dolayısıyla mülteciler için Avrupa'ya açılan ilk transit yolun Türkiye olduğu gibi Avrupa'ya göç edecek mültecileri engelleyebilecek ilk ülkede Türkiye'dir. Daha da ayrıntılı bakıldığında; Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri açısından Türkiye bir güvenlik sağlayıcı ülke olarak görülmektedir. Mülteci sorunu ile birlikte AB ve Türkiye arasındaki ilişkiler daha da sık bir hale geldiği görülmektedir. Kasım 2015'te ki Brüksel zirvesinde özellikle Suriye'den kaçan mültecileri denetim

---

⁹² "Erdoğan: Suriyelilere 30 Milyar Dolar Harcadık." Yenicağ Gazetesi, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/erdogan-suriyelilere-30-milyar-dolar-harcadik-167796h.htm> (Erişim 03.11.2017)

⁹³ "Süleyman Soylu : Türkiye' deki Göçmen ve Mülteci sayısı 3 milyon 551 bin 78 kişi" Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/suleyman-soylu-turkiyede-bugun-halen-gocmen-40366711> (Erişim 03.11.2017)

altında tutmak ve kontrol altında tutmak için ülkemizle birlikte hareket edilme kararı alındığı belirtildi.⁹⁴

Kararın özelliklerine bakıldığında Türkiye açısından AB'ye üyelik sürecinin hızlandırılması, 3 milyar Euro maddi destek verilmesi, Türk vatandaşları için Schengen vize muafiyeti ve 400.000 Suriyeli mültecinin kanuni şekillerle alınması hususları göze çarpmaktadır. AB açısından istenilenlere bakıldığında ise Ankara'nın sınır güvenliğini artırması, insan kaçakçılığı ile etkili mücadele, Geri Kabul Antlaşması'nın imzalanması hususlarıdır. Türkiye zaten Ortadoğu'daki karışıklıklar ve iç savaşlar sebebiyle ülkelerinden ayrılan mültecilere ve göçmenlere ev sahipliği yapması sebebiyle yaklaşık 30 milyar dolar finansal harcamada bulunmuştu. Buna karşın AB'nin 3 milyon Euro gibi sembolik bir yardımda bulunma taahhüdü son derece trajikomik bir durumdur. Yukarıdaki belirtilen hususlardan hareketle AB, Türkiye aracılığıyla mülteci krizini denetim altında tutmak istemektedir. AB'nin bu reaksiyonları, Türkiye'nin açık kapı politikasını izlemesi sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Eğer mülteci ve göçmenlere Türkiye'nin sınır kapıları kapalı olsaydı; AB ülkeleri açısından sorun teşkil eden bir durum olmayacağı için bu tarz reaksiyonlarında ortaya çıkmaması muhtemeldi.

Türkiye'nin açık kapı politikasının ülke açısından dezavantajları bulunmaktadır. Açık kapı politikasına bir başka deyişle, Türkiye'nin misafirperverlik politikası da denilebilir. Türk toplum yapısı gereği Türk halkı mültecilere ve göçmenlere sonuna kadar kucak açmıştır. Zaman zaman kültürel farklılıklardan kaynaklanan ufak çaplı sıkıntılar meydana gelse de Türkiye bu misafirperverliği ile birçok ülkeye örnek olmuştur. Çünkü sınırlarına gelen mültecilerin resmi bir hüviyeti olsun ya da olmasın, inancı, mezhebi ne olursa olsun zaruri bir sebep olmadıkça geri çevrilmedi. Türkiye'nin bu misafirperverliğinin en önemli etkisi ise uluslararası güvenliğe fayda sağlamasıdır. Türkiye Avrupa ve Ortadoğu ülkelerine göç etmek isteyen milyonlarca mülteci ve göçmene ev sahipliği yaparak; bir anlamda da güvenlik barajı görevini yerine getirmiştir. Bu durum manevi anlamda Türkiye'ye değer kattığı gibi aynı zamanda ulusal güvenliği açısından önemli bir sorundur.

Türkiye'nin açık kapı politikası ile birlikte 3 milyondan fazla mülteci ve göçmenin Türkiye'ye geçmesi sürecinde, sınırlarda esneklik meydana gelmiştir. Rakamların yüksekliği ve geçişlerdeki yoğunluk, denetimlerdeki verimliliğe yansımaktadır. Bu yoğunluğu fırsat bilen terör örgütü mensuplarının Türkiye'ye

⁹⁴ "Mülteci Krizi: AB ve Türkiye Karşılıklı Tavizlerle Anlaştı."BBC, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151129_ab_turkiye_zirve (Erişim 04.11.2017)

geçışı daha kolay bir hale gelmektedir. Özellikle PKK ve DAESH kaynaklı saldırıların 2011 yılından bugüne kadar sık sık ve artarak devam etmesi, sınır güvenliğinin terörle mücadelede ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Suriye kökenli örgüt mensupları ile bahse konu terör örgütlerinin Suriye ayağına mensup kişilerin olması, Türkiye'nin açık kapı politikası açısından karşısına çıkan en önemli sorunlardan biridir. Türkiye'nin çeşitli noktalarından meydana gelen terör saldırılarına bakıldığında sayının arttığı görülmektedir. 2011(Eylül)-2017(Eylül) yılları arasında Türkiye'de meydana gelen terör saldırıları haber bültenlerinden ve ajanslardan derlenerek aşağıda tablo halinde sunulmuştur. Gerçekleşmiş terör saldırılarının kaynaklarının resmi kuruluşlardan alınamamış olması, bu verilerin 2011(Eylül)-2017(Eylül) yılları aralığındaki saldırılarla ilgili açık kaynaklardan haber olarak değerlendirmesi çalışma ile ilgili bir sınırlılık teşkil etmektedir.

Tablo-3 2011(Eylül)-2017(Eylül) Yılları Arasındaki Terör Saldırıları⁹⁵

S.N	YER*	ZAMAN	Şehit Sayısı(Asker-Polis-Sivil)	Yaralı Sayısı(Asker-Polis-Sivil)
1	Ankara/Kumrular Caddesi	20.09.2011	5	40
2	Antalya /Göynük Jandarma Karakolu	30.09.2011	0	1
3	Bingöl	29.10.2011	3	20
4	Kayseri Emniyet Müdürlüğü	25.05.2012	1	16

* Türkiye'de Son 5 yılda Meydana Gelen Terör Saldırıları, CNN Türk Haber İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/turkiye/turkiyede-son-5-yilda-meydana-gelen-teror-saldirilari?page=1> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
2015'te Türkiye Gündeminde İz Bırakan 76 Olay, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/2015-te-turkiye-gundeminde-iz-birakan-76-olay-633470> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Son Bir Buçuk Yılda Türkiye'de Gerçekleşen 32 Terör Saldırısı, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/en-az-460-canimiz-gitti-son-bir-bucuk-yilda-turkiye-de-gerceklesen-32-teror-saldirisi-719006> , (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Türkiye'de Son 5 Yılda 240 Kişi Terör Saldırılarında Hayatını Kaybetti, Haberler.com Web Sitesi, <https://www.haberler.com/turkiye-deki-kanli-saldirilar-son-5-yilda-artti-8055460-haber/>, (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Son 1 yılda Türkiye'de Gerçekleşen 22 Terör Saldırısı Posta Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.posta.com.tr/son-1-yilda-turkiye-de-gerceklesen-22-teror-saldirisi-haber-1250195> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Türkiye'de 5 Yılda 15 Kanlı Saldırı, Yeniçağ Gazetesi İnternet Sitesi <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyede-5-yilda-15-kanli-saldiri-131609h.htm>, (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Türkiye'de Bu Zamana Kadar Gerçekleşen Canlı Bomba Saldırıları, Mynet, Haber İnternet Sitesi, <http://trend.mynet.com/turkiyede-bu-zamana-kadar-gerceklesen-canli-bomba-saldirilari-1063789> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
1 Yılda 17 Bombalı Saldırı; 298 Kişi Öldü, Bine Yakın İnsan Yaralandı, T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, <http://t24.com.tr/haber/1-yilda-17-bombali-saldiri-294-kisi-oldu-bine-yakin-insan-yaralandi,347661> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Türkiye'de Son 5 Yılda Yapılan Terör Saldırısının Bilançosu, Milliyet Blog, İnternet Gazetesi, http://blog.milliyet.com.tr/Turkiye_de_son_5_yilda_yapilan_teror_saldirisinin_bilancosu%E2%80%A6/Blog?BlogNo=523030 (Erişim Tarihi:05.11.2017)
2016 Yılına Damga Vuran Olaylar, En Son Haber İnternet Sitesi, <http://www.ensonhaber.com/2016-yilina-damga-vuran-olaylar-2016-12-30.html> (Erişim Tarihi:05.11.2017)
Türkiye'de Terör Saldırıları, Euro News, Haber Sitesi, <http://tr.euronews.com/2016/08/18/turkiye-de-teror-saldirilari> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

5	Gaziantep	20.08.2012	10	66
6	İstanbul Sultangazi İlçe Emniyet Müdürlüğü	11.09.2012	1	7
7	Ankara Amerikan Konsolosluğu	01.02.2013	2	1
8	Hatay/ Reyhanlı Cilvegözü Sınır Kapısı	11.02.2013	13	26
9	Hatay /Reyhanlı Saldırısı	11.05.2013	52	146
10	İstanbul Sultanahmet Turizm Müdürlüğü	06.01.2015	1	1
11	HDP Diyarbakır Mitingi	05.06.2015	5	400
12	Şanlıurfa / Suruç	20.07.2015	34	103
13	Ağrı/ Doğubayazıt Karabulak Jandarma Karakolu	02.08.2015	2	24
14	İstanbul Sultanbeyli Fatih Polis Merkezi	10.08.2015	1	10
15	Ankara Garı Önü Barış Mitingi	10.10.2015	103	238
16	İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı	23.12.2015	1	1
17	İstanbul Sultanahmet Meydan	12.01.2016	11	15
18	Diyarbakır/ Çınar Emniyet Müdürlüğü Saldırısı	13.01.2016	6	39
19	Ankara Genel Kurmay Başkanlığı Mevkii Devlet Mahallesi	17.02.2016	28	61
20	Ankara /Kızılay Saldırısı	13.03.2016	37	125
21	İstanbul/ Taksim İstiklal Caddesi Saldırısı	19.03.2016	4	36
22	Bursa/ Merkez Ulu Camii Saldırısı	27.03.2016	0	13
23	Diyarbakır Otogar Civarı Saldırısı	31.03.2016	7	27
24	Mardin/ Kızıltepe İlçesi Askerlik Şubesi	01.04.2016	1	
25	Gaziantep Emniyet Müdürlüğü Saldırısı	01.05.2016	3	22
26	Diyarbakır/ Bağlar Saldırısı	10.05.2016	3	45
27	İstanbul /Sancaktepe Saldırısı(Kara Havacılık Alay Komutanlığı Kışlası Çevresi)	12.05.2016	0	8
28	Diyarbakır/ Sur Dürümlü Köyü	12.05.2016	4	23
29	Van/ Çaldıran Saldırısı	24.05.2016	6	2
30	İstanbul/ Vezneciler Saldırısı	07.06.2016	11	36
31	Mardin/ Midyat İlçe Emniyet Müdürlüğü Saldırısı	08.06.2016	6	34
32	İstanbul Atatürk Havalimanı Saldırısı	28.06.2016	44	237
33	Bingöl Saldırısı	01.08.2016	7	0
34	Elazığ Emniyet Müdürlüğü Saldırısı	18.08.2016	3	217
35	Gaziantep Sokak Düğünü Saldırısı	20.08.2016	54	91
36	Şırnak /Cizre İlçesi Emniyet Müdürlüğü Saldırısı	26.08.2016	11	78
37	İstanbul Yenibosna 75.Yıl Polis Merkezi Saldırısı	06.10.2016	0	10
38	Hakkâri Şemdinli İlçesi Durak Jandarma Karakolu Saldırısı	09.10.2016	15	26
39	Diyarbakır Bağlar Ek Hizmet Binası(Emniyet)	04.11.2016	12	100
40	Mardin Derik Kaymakamlık Binası Saldırısı	10.11.2016	1	2

41	Adana Valiliği Saldırısı	24.11.2016	2	33
42	İstanbul Beşiktaş Saldırısı Vodafone Arena Çevresi	10.12.2016	44	155
43	Kayseri Askeri Araç Saldırısı	17.12.2016	14	56
44	Ortaköy Gece Kulübü Saldırısı	01.01.2017	40	70
45	İzmir Adliyesi Saldırısı	05.01.2017	2	7
46	Şanlıurfa /Viranşehir	17.02.2017	2	15
47	Diyarbakır/ Bağlar Emniyet Müdürlüğü Ek Hizmet Binası	11.04.2017	3	2
48	Ağrı/Doğubayazıt/Gürbulak Mevkii	18.04.2017	1	0
49	Van/ Doluca Köyü Kırsalı	27.04.2017	1	3
50	Tunceli/Nazimiye	19.06.2017	1	2
51	Hakkari Çukurca Karayolu	20.06.2017	1	5
52	Bingöl/Genç İlçesi	24.06.2017	1	2
53	Siirt/Baykan Çukurca Köyü	24.07.2017		3
54	Şırnak Üs Bölgesi Namaz Dağı Mevkii	11.08.2017	0	1
55	Trabzon/Maçka	13.08.2017	2	0
56	İstanbul Emniyet Müdürlüğü	13.08.2017	1	0

Arap Baharı ile başlayan toplumsal hareketlerin giderek daha da alevlenmesiyle birlikte Ortadoğu kaynaklı bir kazan halini almıştır. Günümüzde halen kaynamaya devam eden, Ortadoğu'da halen tam anlamıyla bir barış ortamı olduğu söylenemez.⁹⁶ Barış ortamının bir türlü sağlanamaması başta komşu ülkeler olmak üzere birçok ülkeyi uluslararası güvenlik bağlamında etkilemektedir. Başta iç karışıklıklar ve iç savaş içinde olan ülkelere komşu olan ülkeler olmak üzere, birçok ülke ulusal güvenlikleri üzerine farklı yaklaşımlarla sınır güvenliklerini gözden geçirmek veya tekrardan düzenlemek zorunda kalmıştır. Türkiye ülke olarak iç savaş sebebiyle bulunduğu topraklardan ayrılmak zorunda kalan mülteci ve göçmenlere kapılarını sonuna kadar açarak; bu anlamda gerekli hassasiyeti göstermeyen birçok ülkeye örnek oldu. Tabii kapıları sonuna kadar açmak bir anlamda da ulusal güvenliğe dair kaygıları daha da artmasına sebebiyet vermektedir.

Özellikle yukarıdaki tabloya bakıldığında; açık kapı politikası ile birlikte Türkiye'de ki terör olaylarında artış göze çarpmaktadır. Terör olaylarındaki bu artış ve can kayıplarının ciddi rakamlara ulaşmasıyla birlikte Türkiye'nin açık kapı politikası doğru mu? Yoksa yanlış mı? Olduğu, sorgulanmaya başlandı. Bu

⁹⁶ Ortadoğu'daki Yapısal Sorunlar ve Arap Baharı, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/ortadogu-daki-yapisal-sorunlar-ve-arap-bahari-186800> (Erişim Tarihi: 06.11.2017)

sorgulamanın üzerine Suriye'nin kuzey bölgelerinde PKK'nın Suriye kolu olan PYD ve YPG'nin giderek daha da etkin bir hale gelmesiyle birlikte Türkiye'nin sınır güvenliğine dair endişeler daha da gündemde olmaya başlamıştır.⁹⁷ Bu endişelere bir de DAESH terör örgütü eklenince Türkiye'nin söz konusu açık kapı politikası iyiden iyiye sorgulanmaya başladı. Bu kadar fazla etken bir yana, 911 km ile en uzun sınır olan Türkiye-Suriye sınırının güvenliğini sağlamak; Türkiye'nin ulusal güvenliği için son derece önemli bir durumdur.⁹⁸ Bir ülkenin sınır güvenliğini sağlamak başlı başına devlet yönetiminin sorumluluğunda olduğu aşikârdır. Ancak Türkiye'de yönetimin, Türkiye-Suriye sınırı güvenliği konusunda muhatap alacağı, Suriye yönetiminin gerekli hassasiyeti göstermemesi Suriye sınırına yerleşen terör örgütlerinden anlaşılmaktadır.⁹⁹

2.6.12. Sıfır Tolerans Politikası Yaklaşımı

Terör örgütlerinin ve uzantılarının sınırdaki birden fazla noktayı kontrol hale gelmesiyle birlikte Türkiye'nin açık kapı politikası yavaş yavaş değişim göstermeye başladı. Bu değişimin baş göstermesinde çeşitli sebepler bulunmaktadır. Suriye yönetiminin Türkiye-Suriye sınırını güvenliğini sağlamadaki ilgisizliği, terör örgütlerinin ve terör örgütleri uzantılarının sınırdaki birçok bölgeyi kontrol altında tutması, Ortadoğu'daki ve Suriye'deki iç savaştan kaçan mültecilerin sayısının giderek artması ve Türkiye'nin imkânlarının ve kapasitelerinin ciddi anlamda zorlanmasıyla birlikte, Türkiye açık kapı politikası yerini sıfır tolerans politikasını benimsedi.¹⁰⁰ Sıfır tolerans yaklaşımının ilk etkileri terör örgütlerinin eline geçen noktalara yakın olan sınır kapılarını kapatmak oldu. Daha sonrasında askeri personelin yerine alacak bir sınır güvenliği birimi kurma çalışmaları sekteye uğramasıyla; askeri birliklerin sayısı Türkiye-Suriye sınırında arttırıldı. Sıfır tolerans yaklaşımı ile birlikte sadece askeri anlamda tedbir almakla, kalmamakla birlikte siyasi ve fiziki tedbirlerle bu sorunu ortadan kaldırılmaya çalışıldı.

İlk olarak; yaklaşık 400 km hendek, 70 km toprak set, 160 km jiletli tel örgüler, 13 km duvar, 22 km akordeon engel, 145 km tel engel kurulmuş olup; devriyelerde ve arama- tarama faaliyetlerinde fayda sağlamak üzere söz konusu

⁹⁷ Özlem Kayhan Pusane, *Türkiye'nin Kürt Sorunu: Arap Baharı ile Değişen Yurtiçi ve Bölgesel Dinamikler*, Uluslararası İlişkiler Dergisi, 2014, Cilt 11, Sayı 41, s. 115-138.

⁹⁸ Türkiye'nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 07.11.2017)

⁹⁹ Irak-Suriye tezkeresi kabul edildi, Yeniçağ Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/irak-suriye-tezkeresi-kabul-edildi-173366h.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2017)

¹⁰⁰ Murat Yeşiltaş, *Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analizi*, Seta Yayınevi, Ankara, 2015, No: 136, 9-37, s. 9

sınırın yaklaşık 300 km'si ışıklandırılmıştır.¹⁰¹ Bu fiziki tedbirlerin ardından örgüt mensuplarının ve örgüt destekçilerinin Türkiye'ye veya diğer ülkelere geçişinin önüne geçmek adına, başta Türkiye'nin katkısıyla bir giriş yasağı listesi oluşturuldu. Listede var olan kişilerin ülkelere girişi engellenerek potansiyel terör saldırılarının önüne geçilmesi sağlandı. Daha sonrası Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde İstihbarat Daire Başkanlığı, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı ve Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığı bünyesinde ortak bir çalışma ile birlikte giriş ve çıkışların yoğun olarak yapıldığı havalimanları, otobüs terminalleri, aktarma noktaları ve yolcu akışının yoğun olarak yapıldığı yerlerde Risk Analiz Merkezleri yapılandırıldı.¹⁰² Söz konusu yapılanma ile birlikte birçok suçlu ve potansiyel örgüt üyesi olması muhtemel kişi sınır dışı edildi. Daha sonrasında Türkiye-Suriye sınırını kontrol etmeyi zorlaştıran coğrafi koşullara baş etmek adına teknolojik düzenlemeleri kullanarak; bu tedbirlere ek, araştırmanın başında belirtildiği üzere, Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi (SFGS) hayata geçirildi.¹⁰³ Tüm bu tedbirlere rağmen Suriye ve Irak'taki krizlerin giderek artmasıyla birlikte Ortadoğu'daki durumun daha da karmaşık bir hal alması söz konusu ülkelerle olan sınır güvenliğini tam anlamıyla sağlamanın önüne geçmektedir. Sınır iki ya da daha fazla ülkenin ortak olduğu bir kavramdır. Dolayısıyla sınır güvenliğini sağlamak yine söz konusu sınıra ortak olan ülkeler tarafından sağlanacaktır.

Türkiye-Suriye sınırında ise sadece Türkiye üstüne düşeni yapmaktadır. Başta Suriye olmak üzere Irak ve İran hükümetlerinin sınır güvenliğine dair umursamaz tavırları Türkiye'yi bu ağır sorumlulukta tek başına bırakmaktadır. Özetle Türkiye'nin sınır komşuları olan Suriye, Irak ve İran'ın tam anlamıyla sınır güvenliği konusunu benimseyerek desteklemesi ve aynı zamanda müşterek çalışmalarla, ortak hareket edilerek; sınır güvenliği konusunda yeknesaklık sağlanmalıdır. Gerektiğinde koordineli bir şekilde ortak askeri operasyonlarla terör örgütleri faaliyetlerinin önüne geçilmelidir. Bahsedilen konularda ortak hareket etmek için başta Suriye olmak üzere İran ve Irak hükümetinin terör örgütlerine ve söz konusu uzantılarına karşı net bir tavır içinde olması gerekmekte, Türkiye'nin sınır güvenliği konusunda ortak hareket etmesi için başta PKK ve uzantılarına karşı net bir tavrın gösterilmesi gerekmektedir. Türkiye'ye maddi, manevi zarar veren binlerce

¹⁰¹ IŞİD'e Karşı Zeplinli, Duvarlı, İHA'lı Koruma, Aljazeera Türk Kanalı İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/iside-karsi-zeplinli-duvarli-ihali-koruma> (Erişim Tarihi: 08.11.2017)

¹⁰² Murat Yeşiltaş, *Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti*, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analizi, Seta Yayınları, Ankara, 2015, No: 136, 23–27, s. 23

¹⁰³ Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi Modeli, Milliyet Haber İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-sinirina-2-milyarlik-proje-gundem-2091340> (Erişim Tarihi:08.11.2017).

vatandaşının hayatını kaybetmesine sebep olan, Türk askerinin, polisinin şehit olmasına neden olan örgütlerin en önemli kampları, Türkiye'nin komşuları sınırları içinde halen faaliyet gösteriyor. Bu durum, Türkiye ya da ülke yönetiminin söz konusu komşularla objektif ya da etkili bir çözüm yolu bulunmasının önüne geçmektedir.

2.7. Türkiye'nin Sınır Güvenliği Sağlarken Karşılaştığı Problemler

Ortadoğu'daki toplumsal hareketlerin, zamanla iç savaşa ve karışıklıklara neden olmasıyla birlikte birçok sorun, Ortadoğu bölgesindeki devletleri etkilemiştir. Amerika'nın Irak müdahalesi ve Arap Baharı sonrasında meydana gelen olayların iç savaşa dönüşmesi ile birlikte başlayan bu süreç günümüzde maalesef halen devam etmektedir. Türkiye'nin Suriye ve Irak gibi iki komşusundaki söz konusu sorunlar, Türkiye'nin sınır güvenliğini etkilemeye devam etmektedir. DAESH, PKK, PYD, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi, Özgür Suriye Ordusu gibi örgütlerin ve grupların sınırlarımıza yakın olan bölgelerdeki varlığı Türkiye açısından ciddi anlamda bir terör riskini ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁴ Bu grupların varlığının yanı sıra söz konusu iç savaştan kaçanların sayısının büyük bir çoğunluğunun Türkiye'yi tercih etmesi dolaylı yoldan yine Türkiye'yi etkilemektedir.

Türkiye 3 milyondan fazla insana kapı açarken sınırlarındaki denetimlerin etkin bir şekilde yapılmasının önüne geçmiştir.¹⁰⁵ Söz konusu durum başta terör örgütleri olmak üzere Türkiye üzerinde planları ya da hedefleri olan emperyalist güçlerin dikkatini çekmektedir. 2011 yılından sonra Türkiye'de yaşanan terör saldırılarına bakıldığında iç savaşın, Türkiye üzerinde planları ve hedefleri olan, terör örgütleri tarafından bariz bir şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. İç savaşın verdiği karmaşık ortamla birlikte sınırlardaki denetimlerin gevşemesine sebebiyet vermektedir.¹⁰⁶ Genel anlamda iç savaş terör olaylarının artmasına sebep olmuş gibi görünse de kaçakçılık faaliyetleri de 2011 yılından sonra daha da artarak devam etmiştir. İç savaş öncesi sınırın her iki tarafından önlenmeye çalışılan kaçakçılık faaliyetleri, iç savaş sonrası tek tarafın çabalarıyla engellenmeye çalışılmaktadır. Tabi her ne kadar tek taraflı engellenmeye çalışılsa da iç savaş sonrası da kaçakçılık faaliyetleri artmıştır. Buradan hareketle söz konusu kaçakçılık faaliyetlerinin sadece güvenliğe

¹⁰⁴ Irak ve Bitmeyen Kaos, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi,

<http://m.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/irak-ve-bitmeyen-kaos-2423579/> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

¹⁰⁵ 5 Temmuz 2017 Tarihli Basın Açıklaması, T.C. İçişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi,

<https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

¹⁰⁶ Türkiye'nin Suriye Sınırında Yaşanan Sıcak Gelişmeler ve Türkiye'nin Yürüttüğü Sınır Güvenliği

Politikası, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Resmi İnternet Sitesi,

<http://orsam.org.tr/orsam/gencorsam/11747?dil=tr> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

dair nitelikleri kapsamadığı aynı zamanda Türkiye'nin ekonomisine zarar verdiği anlaşılmaktadır.¹⁰⁷

Sınır güvenliği sağlanırken Türkiye'nin karşısına çıkan bir başka problem ise ülkenin sahip olduğu doğal coğrafi koşullardır. İlk bakıldığında "coğrafi koşullar" denildiğinde söz konusu problemlere dair bir bağlantı kurmakta zorlanılsa da geniş bir çerçeveden bakıldığında sınır güvenliğine dair dolaylı etkili bulunmaktadır.¹⁰⁸ Özellikle Türkiye'nin İran ve Irak ile olan sınırlarındaki sarp kayalıklar, yüksek dağlar, derin vadiler sebebiyle sınırın etkin şekilde korunması zorlaşmaktadır. Fiziki şartların zorluğu Türkiye açısından dezavantajken, terörist gruplar açısından avantajdır. Terörist gruplar bu coğrafi yapıyı başta Türkiye'ye sızarken olmak üzere fırsata çevirmektedir. Yüksek dağlar ve sarp kayalıklarda ki mağaralarda barınma ihtiyaçlarını giderirken aynı zamanda da saklanmaktadırlar.¹⁰⁹ Türkiye'nin terörle mücadelesinde terörist faaliyetlerin önüne geçerek söz konusu terörist grupları etkisiz hale getirmektedir. Bunu yaparken de kendi coğrafyasıyla da mücadele etmektedir.

Türkiye bu denli büyük çaplı bir sorunla mücadele ederken maddi ve manevi zarar görmektedir. Bu zararları asgari düzeye indirmek adına verdiği mücadele yıllardır devam etmekle beraber bu konuda tecrübe katmaktadır. Bu zamana kadar ki tecrübeler gösterdi ki sınır güvenliği sadece ulusal güvenliğe etki etmemektedir. Başta Arap Baharı ile başlayan toplumsal hareketler bir anda iç savaflara dönüştü. Sonraki aşamada ise komşu ülkelere sığınarak; bölgesel bir etkiye sebep oldu. Hatta iç savaşla başlayan mülteci sorunu uluslararası güvenliğin en önemli gündem noktası haline geldi. Sonuç olarak; günümüzde Ortadoğu'ya bakıldığında söz konusu sorunlardan etkilenmeyen devlet bulunmamakla beraber sınır güvenliği kavramının önemi daha da artmaya devam etmektedir.¹¹⁰

¹⁰⁷ Ekonomi Açısından Suriyeli Sığınmacılar Dosyası, Para Analiz İnternet Sitesi,

<http://www.paraanaliz.com/2017/ekonomi/suriyeli-siginmacilar-dosyasi-13073/> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

¹⁰⁸ Türkiye'nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler Ve Mekânsal Örüntü, Ankara Üniversitesi Dergi Veri Tabanı Resmi Web Sitesi, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/829/10489.pdf> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

¹⁰⁹ Bitmeyen Sınır Tartışması, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi,

<http://www.milliyet.com.tr/bitmeyen--sinir--tartismasi-gundem-1255146/> (Erişim Tarihi: 13.11.2017)

¹¹⁰ Suriye İç Savaşı ve Ortadoğu'da Güvenlik, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.orsam.org.tr/files/OA/63/oytunorhan.pdf> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

2.7.1 Coğrafi Koşullar

Türkiye konumu itibariyle sınırlarında coğrafi yapı açısından çeşitlilik görülmektedir. Her ne kadar Türkiye'nin üç tarafı denizlerle kaplı olsa da sekiz ülke ile sınır komşuluğu yapmaktadır. Türkiye'nin sınır komşuları ise Suriye, Irak, İran, Azerbaycan, Bulgaristan, Yunanistan, Gürcistan'dır. Türkiye'nin en uzun sınırı Türkiye- Suriye sınırıdır.¹¹¹ Suriye ile olan 911 kilometrelik sınırdaki; Asi Nehri ve Dicle Nehri 90 km, Mayınlı alan 657 km, demiryolu 380 km ve son olarak; 60 kilometreye yakın ormanlık alan bulunmaktadır.¹¹² Ayrıca Türkiye sınırları içinde doğan Fırat ve Dicle Nehrinin suları Suriye ile Irak'tan geçer. Türkiye-Suriye sınırı geniş düzlüklerden oluşmakta ancak Hatay İlinin ilçelerinden olan Kırıkhan, Kumlu, Hassa ile Suriye sınırının kesiştiği noktalarda bazı dezavantajlar bulunmaktadır.(Harita-2) Söz konusu ilçelerin bulunduğu noktalardan sınır boyunca yüksek yerler Suriye'ye alçak yerler Türkiye'ye aittir.¹¹³ Dolayısıyla sınır güvenliğini sağlamak için inşa edilen sınır karakolları alçakta bulunmakta ve açık hedef konumunda kalmaktadır.(Şekil-3)

Gelecek zamanda Türkiye sınırının güvenliği açısından daha geniş çaplı problemlerle karşılaşmamak adına sınır karakollarının bulunduğu yerlerin tekrardan gözden geçirilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir. İç savaş ve karışıklıklar sebebiyle Suriye yönetimi ile etkin bir iletişim kurulamamaktadır. İki ülkenin ilişkileri iç savaşın halen devam etmesi sebebiyle diyalog neredeyse yok seviyededir. Haliyle söz konusu durum başta terör örgütleri olmak üzere; suç grupları ile kaçakçıları dikkat çekmektedir. İki ülkeye de maddi manevi zarar veren bu süreçte tek çözüm yolu Türkiye ve Suriye yönetiminin ortak hareket ederek lokal işbirliği sağlamalarıdır. Tabii Türkiye'nin muhatap alacağı etkin bir yönetimin olmaması; sınır güvenliği açısından Türkiye yönetimini zorlamaktadır.¹¹⁴ Harita-2 de görüldüğü üzere Türkiye'nin birden fazla sınır ilçesi bulunmaktadır. Bu ilçelerde kurulan veya kurulacak olan sınır kapılarının coğrafi yapı göz önünde bulundurularak; güvenlik riski açısından tekrar değerlendirilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

¹¹¹ Türkiye'nin Sınır Komşuları, NKFU Bilgi İnternet Sitesi, <http://www.nkfu.com/turkiyenin-sinir-komsulari/> (Erişim Tarihi: 14.11.2017)

¹¹² TSK Sınır Güvenliği Tedbirlerinin Bilançosunu Çıkardı, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/tsk-sinir-guvenligi-tedbirlerinin-bilancosunu-cikardi-40024240>, (Erişim Tarihi: 14.11.2017)

¹¹³ Ahmet ATASOY vd. *Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye(Hatay)-Suriye Sınırı*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Hatay, 2012, s.5-6

¹¹⁴ Ahmet ATASOY vd. *Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye(Hatay)-Suriye Sınırı*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Hatay, 2012, s.12-13

Harita-2 Hatay İlinin İlçeleri¹¹⁵

Şekil-3 Hatay/Hassa ilçesi Sınır Karakolu¹¹⁶

Türkiye-Irak sınırı ise, 384 kilometre ile Türkiye'nin uzunluk bakımından en uzun üçüncü sınırır. Irak sınırına bakıldığında ise ulaşılması güç noktaların varlığı, söz konusu noktaların kontrolünü zorlaştırmaktadır. Bazı noktalarda 3 bin metreyi aşan dik ve sarp vadiler bulunmakla beraber kilit bölge şeklinde tabir edilebilecek vadi ve yamaçlar bulunmaktadır. Havadan kontrolü bile denetim ve kontrolü zor olan bu bölgeler terörist grupların hem Türkiye'ye girdiği noktalar hem de yapılan operasyonlar sonrasında kaçış güzergâhları olarak kullanılmaktadır. Sınırın Irak kısmında ise yer yer düzlükler bulunmaktadır.¹¹⁷

¹¹⁵ Hatay İlinin İlçeleri ve Hatay İlçelerinin Nüfusları, Nenedirvikipedi İnternet Sitesi, <http://www.nenedirvikipedi.com/cografya/hatay-ilinin-ilceleri-ve-hatay-ilcelerinin-nufuslari-10878.htm> (Erişim Tarihi:16.11.2017).

¹¹⁶ Suriye Sınır Hattında Duvar Örne Çalışmaları, Haberler İnternet Sitesi, <https://www.haberler.com/suriye-sinir-hattinda-duvar-orne-calismalari-8238312-haberi/>, (Erişim Tarihi:16.11.2017).

¹¹⁷ Sınır Tartışması Yeniden Gündemde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/sinir-tartismasi-yeniden-gundemde-gundem-2147690/> (Erişim Tarihi:16.11.2017).

Harita-3 Türkiye'nin Irak, İran ve Suriye Sınırı¹¹⁸

Özellikle sınırın Irak tarafındaki dağlardan sonra ovalar ve düzlükler dikkat çekmektedir. Bu coğrafi oluşumlar sebebiyle Türkiye'nin uzun yıllardır verdiği terörle mücadelesinde zorluklar yaşamaktadır. Bölgedeki coğrafi yapının dar ve sarp olması Türkiye adına olumsuz bir durumdur. Halen devam eden Türkiye'nin terörle mücadelesinde, Suriye ile yaşanan sorunların benzerleri Irak ile de yaşanmaya devam etmektedir. Suriye'den geldiği kadar mülteci ya da göçmen gelmese de özellikle A.B.D.'nin 2003 yılında müdahale ettiği Irak'ta etkin bir yönetim bulunmamaktadır.¹¹⁹ Her ne kadar A.B.D, Aralık 2011 itibariyle çekilmiş olsa da Irak'ın ulusal güvenliği 9 yıl süren bu savaşta ağır yaralar almıştır. Bu ağır yaraları tedavi etmek adına 2011 yılı itibariyle kabuğuna çekilmiş gözükken Irak'ta sınırlara gerekli özen gösterilememiştir. Türkiye'nin en önemli komşularından olan Irak'ta ve Suriye'de benzer durumlar göze çarpmaktadır. Dolayısıyla Türkiye Suriye ile yaşanan sıkıntıların aynısını Irak ile de yaşamaktadır. Irak ile olan sınırda da sorumluluk Türkiye'ye yüklenmiş durumda, sınır sorumluluğunun neredeyse tamamen Türkiye'ye kaymasındaki en büyük etken A.B.D müdahalesi sonrası gelen istikrarsızlıklardır.¹²⁰

¹¹⁸ Sınır Tartışması Yeniden Gündemde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/sinir-tartismasi-yeniden-gundemde-gundem-2147690/> (Erişim Tarihi:18.11.2017).

¹¹⁹ Aram Wrya Nurladın, ABD'nin Irak Savaşı ve Birleşmiş Milletlerin Rolü, Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 66 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

İstikrarsızlık, bir ülkede etkin bir yönetimin olmasındaki en büyük engellerden biridir. Bu engel sebebiyle de Türkiye sınır komşusu olan Irak ile de en önemli ortak noktası olan sınırları için müşterek hareket edememektedir.¹²¹ Türkiye- İran sınırı ise Türkiye'nin en uzun ikinci sınırıdır.¹²² Türkiye ile İran arasında 560 kilometrelik bir sınır komşuluğu bulunmakta ve Kasr-ı Şirin Antlaşması ile halen geçerliliğini korumaktadır. Bu sınır Irak sınırının başladığı Kelsim Gedğine kadar devam eder. Yüksek rakımlı dağlar sınır uzunluğu boyunca eşlik eder. Sınırın bir başka niteliği ise Van gölü, Urmiye gölü ve Aras ırmağı havzaları ile su sınırı bölümlerini oluşturur. Daha sonrasında Hakkari ilindeki yüksek rakımlı dağların bulunduğu noktalardan geçerek; Dicle ile Habur Çayının birleştiği bölgede son bulur.¹²³ İran ile olan sınırda da Suriye ve Irak ile olan sınırda olduğu gibi zorlu bir coğrafi yapıya sahiptir. İran ile olan sınırdaki bölgede PKK'ya ait; Dambat, Navur, Keneresh, Şehidan, Makü, Kotr kampları bulunmaktadır. Sayıları 1000'e yakın terörist, bu kamplardan Türkiye sınırını geçerek, eylemlerini gerçekleştikten sonra ayrılıyorlar. Bu problemin önüne geçmek adına Suriye sınırında yapılan çalışmanın bir benzeri de İran sınırına yapılmaktadır.¹²⁴

Coğrafi zorluklar sebebiyle benzer sorunları İran sınırında da yaşanılrsa da müşterek hareket etme konusunda, Türkiye, Suriye ve Irak yönetimine nazaran, İran yönetimiyle daha iyi ilişkilerde bulunmaktadır. Bu ilişkileri sağlamadaki en önemli etken ise Ortadoğu'daki iç savaştan ve karışıklıklardan dolayı yönetsel açıdan İran yönetiminin diğer ülkelere göre fazla etkilenmemesidir. Dolayısıyla muhatap alınacak yönetim ile istikrarlı ilişkiler geliştirmek adına bu etken çok önemlidir. 2017 yılı itibarıyla de Türkiye-İran arasındaki ilişkiler daha da sıcak hale gelmeye başlamıştır. Ağustos ayında İran Silahlı Kuvvetler Komutanı Muhammed BAKERİ Türkiye'yi ziyaret ettikten sonra ortak hareket edeceğine dair açıklamalarda bulunmuştur.¹²⁵ Açıklamanın detaylarına bakıldığında ise terörle mücadele

---

¹²⁰ ABD'nin Çekilmesi Sonrası Irak Kürtlerinin Konumu ve Rolü, Aljazeera Türk Kanalı İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/abdnin-cekilmesi-sonrasi-irak-kurtlerinin-konumu-ve-rolu> (Erişim Tarihi:20.11.2017)

¹²¹ Oktay YANIK, Irak Müdahalesi ve Bölgesel Güvenlik: Türkiye Örneği, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.34 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹²² Türkiye'nin Sınır Komşuları ve Sınır Kapıları Hangileridir?, Özelliklerinedir İnternet Sitesi, <http://www.ozelliklerinedir.com/turkiyenin-sinir-komsulari-ve-sinir-kapilari-hangileridir-sinir-uzunluklari-nedir/> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

¹²³ Türkiye'nin Sınır Uzunlukları, Türkiye'nin Sınırları, <http://baskentturkiye.blogcu.com/turkiye-nin-sinir-uzunluklari-turkiye-nin-sinirlari/1292607> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

¹²⁴ Terörle Mücadelede Yeni Önlemler, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/terorle-mucadelede-yeni-onlemler-40450452> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

¹²⁵ "İran Genelkurmay Başkanı'nın Türkiye Ziyareti, İyileşen İlişkilerin İşareti" BBC, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40951448> (Erişim 20.11.2017)

konusunda Türkiye ve İran yönetimlerinin ortak hareket ederek; istihbari paylaşımlar yapılacağını belirtmiştir. Ayrıca Türkiye-İran sınırında ortak operasyonlar yapılacağı izlenimi veren cümleleri sarf etmiştir. Buradan hareketle, Türkiye, İran ile sınırları konusundaki çalışmaları ve diyalogları son dönemde daha da ilerleme kat etmektedir. Öyleki İran Silahlı Kuvvetleri Komutanının Türkiye-İran sınırına yapılacak olan 144 kilometrelik önleyici çalışmaların başlamasından hemen sonra Türkiye'ye gelmesi, İran yönetiminin Türkiye-İran sınırına önem verdiği göstermektedir. Türkiye'nin Azerbaycan'a bağlı olan Nahcivan Özerk Cumhuriyeti ile sınırına bakıldığında ise yaklaşık 17 kilometrelik bir uzunluk vardır.¹²⁶ Bu sınırın coğrafi durumuna bakıldığında ise iki ülkeyi birbirine bağlayan tek bir ulaşım yolu bulunmaktadır. Dilucu bölgesinde Hasret Köprüsünden geçilmektedir.¹²⁷

Şekil-4 Hasret Köprüsü¹²⁸

Söz konusu sınıra sorunsuz bir sınır bölgesi demek pek de yanlış olmaz. Çünkü Azerbaycan ile Türkiye söz konusu bölge ile ilgili olarak sıkı bir işbirliği içindedir. İşbirliği sayesinde iki ülke açısından söz konusu sınır sürekli gözetim altında tutulmaktadır. Zaman zaman bölgesel güvenlik toplantıları yapılmaktadır.¹²⁹ Ortak tatbikatlar, bölgesel güvenlik toplantıları ve Türkiye-Azerbaycan arasındaki sıkı ilişkiler bölgenin sınır güvenliğine önem verildiğini göstermektedir.¹³⁰ Türkiye-Ermenistan sınırına bakıldığında ise yaklaşık 320 kilometredir. Bu uzunluğu ile Türkiye'nin en uzun dördüncü sınırı konumundadır.¹³¹ Iğdır, Kars, Ardahan illeri

¹²⁶ Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler, Nahcivan Konsoloslugu Resmi İnternet Sitesi, , <http://naxcivan.cg.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/254049> (Erişim Tarihi: 24.11.2017)

¹²⁷ Nahcivan" Türkçe Genel Bilgi Sitesi, <https://www.turkcebilgi.com/nah%C3%A7ivan> (Erişim Tarihi: 24.11.2017)

¹²⁸ Sınır Kapıları Fotoğrafları, Yeminlisözluk İnternet Sitesi, <http://www.yeminlisozluk.com/haber/268/turkiyeden-ve-dunyadan-sinir-kapilarinin-resimleri> (Erişim Tarihi: 24.11.2017)

¹²⁹ "Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan Savunma Bakanları Nahcivan'da Bir Araya Geldi.", Haberinadres İnternet Sitesi, <http://www.haberinadres.com/turkiye-azerbaycan-gurcistan-savunma-bakanlari-nahcivanda-bir-araya-geldi-h27532.html> (Erişim Tarihi: 24.11.2017).

¹³⁰ "Türkiye ve Azerbaycan'ın Nahcivan'daki Ortak Askeri Tatbikatı Sürüyor", Haberler İnternet Sitesi, <https://www.haberler.com/turkiye-ve-azerbaycan-in-nahcivan-daki-ortak-9725327-haberi/> (Erişim Tarihi: 24.11.2017).

¹³¹ "Türkiye'nin Sınırları" Ekodialog İnternet Sitesi, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/turkiyenin_sinirlari_yeri.html (Erişim Tarihi: 24.11.2017).

Ermenistan ile sınır komşuluğu yapmaktadır.¹³² Yüzölçümü 3588 kilometreyi bulan İğdır iline sınır boyunca Aras Nehri eşlik etmekte ve 51 kilometre boyunca İğdır ile Ermenistan sınır komşuluğu yapmaktadır.¹³³ Kars ilinin yüz ölçümü ise 10.127 kilometrekareyi bulmaktadır. 164 kilometre boyunca Kars- Ermenistan sınır komşuluğu devam etmektedir.¹³⁴

Türkiye-Gürcistan sınırına bakıldığında ise 276 kilometrelik bir sınır uzunluğu bulunmaktadır. Türkiye'nin en uzun beşinci sınırıdır. Artvin ilinin Hopa ilçesine bağlı Sarp köyünden başlayarak; Ermenistan'a kadar devam etmektedir. Daha da ayrıntılı bakmak gerekirse Türkiye'nin Karadeniz kıyılarından sonra eğimi yüksek noktalar ile başlayarak dağlık alanlardan geçen sınır, sınır bitimine yakın bir noktaya kadar yüksek dağları takip eder. Daha sonra ise Aktaş gölünü ikiye ayırmakla birlikte Ardahan üzerinden Ermenistan'a ulaşır.¹³⁵

Türkiye'nin Bulgaristan olan sınırına bakıldığında ise Türkiye'nin batısındaki iki sınır bölgesinden biridir. Bulgaristan olan ile olan sınır; Meriç Irmağının Türkiye başlangıç noktasından itibaren 269 kilometredir ve alçak düzlüklerden oluşur. Meriç Irmağı sınırın küçük bir bölümünü kapsamaktadır. Söz konusu sınır Balkan Savaşları sonrası şekillenmiş olup; Lozan antlaşmasıyla da onanmıştır.¹³⁶ Özelliklerine bakıldığında coğrafi bir sınır değildir. Yani doğal coğrafi koşullarla meydana gelmiş bir sınır değildir. Coğrafik kısıntılar dağ vs. gibi bir oluşum bulunmamaktadır. Tamamen siyasi nitelikler üzerine çizilen bir sınırdır. Terör olayları bakımından da Türkiye'nin sıkıntı yaşamadığı sayılı sınırlarından biridir. Türkiye'nin diğer tüm sınırlarında olduğu gibi bu sınırında da kaçakçılık faaliyetleri bulunmaktadır. Bulgaristan sınırı Türkiye'nin Avrupa'ya açılan sayılı sınır kapılarından olduğundan özellikle Ortadoğu'daki iç savaşlardan sonra daha da yoğun bir hale gelmiştir. Bu sebeple belirli aralıklarla yaşanan kaçak geçişler 2011 yılından sonra artarak devam etmiştir.¹³⁷

¹³² "Hangi İl Hangi Ülke ile Sınırdır?", Onedirbunedir İnternet Sitesi,

<https://www.onedirbunedir.com/hangi-ilimiz-hangi-ulke-ile-sinirdir> (Erişim Tarihi:26.11.2017).

¹³³ İğdır'ın Tarihçesi Hakkında Genel Bilgiler, İğdır Valiliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.igdir.gov.tr/tarihi> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

¹³⁴ Kars İli Coğrafi Yapısı, Kars Valiliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kars.gov.tr/kars-ili-cograf-yapisi> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

¹³⁵ Artvin İli Coğrafi Yapısı, Artvin Valiliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.artvin.gov.tr/cograf-durum> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

¹³⁶ Kırklareli İli Hakkında Genel Bilgiler, Kırklareli Valiliği Resmi İnternet Sitesi, http://www.kirklareli.gov.tr/kurumlar/kirklareli.gov.tr/resimler/TANITIM/KIRKLARELI_TANITIM.PDF (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

¹³⁷ Suriye'de ki İç Savaşın Türkiye Ekonomisine Etkisi, Devlet; İki Aylık Fikir ve Kültür Dergisi, http://devlet.com.tr/makaleler/y68-SURIYEDEKI_IC_SAVASIN_TURKIYE_EKONOMISINE_ETKILERI_.html

(Erişim Tarihi: 26.11.2017)

Türkiye'nin batıdaki sınır komşularından biri olan Yunanistan sınırı nitelik bakımından diğer sınırlardan farklılık göstermektedir. Yunanistan'la olan sınıra bakıldığında en dikkat edilecek özellik ise hem kara sınırının hem de karasuları sınırının bulunmasıdır. Yunanistan ile Türkiye arasında 212 kilometrelik bir sınır bulunmaktadır. Bu sınır Meriç Irmağının başlangıç noktasından başlayarak; Türkiye-Bulgaristan-Yunanistan sınır noktalarının birleştiği yerde son bulur. Yunanistan ile olan sınır da Lozan Antlaşması ile bugün ki haline almıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere yapay bir siyasi sınırdır. Her ne kadar Meriç Irmağı iki ülkeyi kısmen ayırsa da Bulgaristan sınırı gibi Yunanistan sınırı da yapay bir sınırdır.¹³⁸

2.7.2. Savunma Sanayisinin Gelişimi

Tarih boyunca devletler sanayi gelişimine büyük önem göstermişlerdir. Sanayi gelişimine gerekli önemi göstermeyen devletlerin büyümesi genelde sekteye uğramıştır.¹³⁹ Özellikle 18. ve 19.yüzyıllarda yeni icatların sanayiye yansımalarıyla birlikte makineleşme ortaya çıkmıştır. Başta Birleşik Krallıkta başlayan Sanayi Devrimi, sırasıyla diğer Avrupa ülkeleri başta olmak üzere Amerika'ya ve Japonya'ya sıçramıştır.¹⁴⁰ Bu süreçte gerekli gelişimlerini tamamlamayan ve bu gelişim seviyelerinin altında kalan devletler; sanayi devrimini etkin ve verimli geçiren devletlere bağlı kalmakla beraber ilerleyen zamanda da gerekli gelişim düzeyini yakalamakta sıkıntı çekmişlerdir. Türkiye'nin şuan ki sanayi gelişimi durumunu anlamak için Osmanlı İmparatorluğu döneminden itibaren sanayi devrimini analiz etmek daha doğru olacaktır. Öyleki Sanayi Devrimi ile birlikte Osmanlı İmparatorluğunda küçük dükkânlar kapanacak duruma gelmiş olup; dükkânların bu durumuyla birlikte işsizlik seviyesi yükselmiştir.

Sanayinin ve ticaretin en küçük birimi olan dükkânların ve atölyelerin bu durumu zamanla ticarete yansımıştır. Ticaret dengesinin bozulmasıyla birlikte doğal olarak dış ticarete büyük etkilere sebebiyet vermiştir. Dış ticaret dengesinin bozulmasıyla birlikte Osmanlı Devleti bir anda diğer ülkelerin ham madde ihtiyacını sağlayan bir devlet haline gelmiştir.¹⁴¹ Daha da ayrıntılı belirtmek gerekirse Osmanlı Devleti dışarıdan işlenmiş ve yapılmış maddeleri alan bir ülke olmuştur. Tabii Osmanlı Devleti gibi bir ülke Sanayi Devrimini tam anlamıyla tamamlamayan ülkeler

¹³⁸ "Türkiye'nin Sınırları" Ekodialog İnternet Sitesi, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/turkiyenin_sinirlari_yeri.html (Erişim Tarihi:28.11.2017).

¹³⁹ Muzaffer Ünsaldı, Asimetrik Tehdit ve Savunma Sanayisine Etkileri, Harp Akademileri, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 2013, s.62-71 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴⁰ "Sanayi Devrimi", Yeni Nesil Sözlük Projesi, <http://sanayi-devrimi.nedir.org/> (Erişim Tarihi:28.11.2017).

¹⁴¹ "Sanayi İnkılabı Osmanlı Devletini Nasıl Etkilemiştir?", Wiki İnternet Sitesi, <http://www.wikisitesi.com/sanayi-inkilabi-osmanli-devletini-nasil-etkilemistir.html> (Erişim Tarihi:28.11.2017).

için pazar haline gelmiş olup; bu ülkelerin pazar ve sömürge arayışları bakımından en fazla dikkat çeken devletlerin başında gelmiştir. Zamanla diğer ülkelerin Osmanlı topraklarındaki bu amacı fiili anlamda hareket bulmuş ve Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaya başlamışlardır. İçişlere karışmakta pek de zorlanmayan diğer devletler ilk olarak azınlıklar konusunu bahane ederek; Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasındaki en önemli nedenlerden birini ortaya çıkarmışlardır. Sonuç olarak; Sanayi Devrimine ayak uyduramayan ve bu konuda gelişimini tamamlayamayan Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonomik olarak sıkıntılar baş göstermiştir.

Bir devletin ayakta durmasındaki en önemli etkenlerden biri olan ekonomi etkeninde problemler baş göstermesiyle Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gerileme daha da hızlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'ndaki olumlu ve olumsuz birçok etken Türkiye Cumhuriyeti'ne yansımıştır. Savunma sanayisi bağlamında bakıldığında ise Türk savunma sanayi gelişimlerinin Osmanlı Devleti zamanından itibaren başladığını söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Tarihsel anlamda o günkü şartlardan elzem ve gerekli olan savaş malzemeleri vb. tüm gereçler eldeki imkânlarla sağlanmıştır. Dönemin şartlarında ihtiyaçları gidermek adına Tophane-i Hümayun savunma sanayisinin başlangıcını oluşturmakla beraber tek seferde yaklaşık 1000 top ve bir ayda yaklaşık 400 kg barut oluşturarak; dönemin üretim seviyesi göz önüne alındığında yeterli düzeyde üretimde bulunmuştur.

Sanayi Devrimi öncesinde Osmanlı İmparatorluğunun savunma sanayisinin gelişmiş olduğunu gösteren bir başka göstergede İnebahtı Savaşıdır. 7 Ekim 1571 tarihinde gerçekleşen bu savaşta Osmanlı deniz donanmasının tamamına yakınının kaybolmasından sonra beş aylık bir sürede tekrardan 200 savaş gemisinin inşa edilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomisinin ve sanayisinin dönemin şartlarında ne kadar iyi olduğunu göstermektedir.¹⁴² Ancak 18.yüzyıl itibariyle Sanayi Devrimi'nin geriden takip edilmesiyle birlikte teknolojik gelişmelerin dışında kalınmış olup; sonrasında gerçekleşen 1.Dünya Savaşı ile birlikte savunma sanayisi sekteye uğramıştır. Dolayısıyla cumhuriyetin kurulmasıyla da savunma sanayisi bir nevi yeniden inşa edilmiştir. Yeni Türkiye'nin ilk ve en büyük savunma sanayisi fabrikası atılımları 1925 yılında İstanbul'da atılmakla beraber bu atılımın en önemli özellikleri özel sektör temelinde gerçekleşmesi ve yerli sermaye ile oluşturulmasıdır. Özellikle cumhuriyet ile birlikte sanayileşmeye, kalkınmanın en önemli unsuru gözüyle bakılmış bu anlamda birçok gelişme yaşanmıştır. Nuri Demirağ uçak fabrikası

---

¹⁴² Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 30.11.2017)

tarafından 1940 yılı itibariyle 24 tane eğitim uçağı üretilmiş, daha sonrasında ise 6 tane yolcu uçağı üretilmiştir.¹⁴³ Türkiye'nin sanayisindeki bu önemli atılımlar sonrasında canlanmalar meydana gelse de 2.Dünya Savaşı sebebiyle tekrardan bir durağanlık meydana gelmiştir. Savaşın sonrasında ise ABD'nin ve İngiltere'nin yaptığı yardımlar ile birlikte gelişim aşamasında olan Türkiye savunma sanayisinin gelişim seviyesi daha alt seviyelere düşmüştür. Bu düşüşün meydana gelmesindeki bir başka sebep ise 2.Dünya Savaşı sonrasında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü(NATO) üyeliğidir. Üyelik sonrasında söz konusu yardımların artmasıyla birlikte savunma sanayisindeki gelişim daha da gerilemiştir. Aynı dönemde ABD tarafından 95 milyon dolarlık askeri malzeme yardımı yapılmış olup; savaşın sonlanmasıyla birlikte Truman Doktrini ve Marshall Planı yardımlarıyla Türk askeri donatılmıştır.

Genel anlamda bakıldığında Türk ordusunun donatılmak adına olumlu bir durum gözükse de Kıbrıs Sorunu ile birlikte ABD, yaptığı yardımları Türkiye'nin önüne çıkarmıştır. Daha sonrasında ise 1952 yılında Türkiye'nin NATO'ya üyeliği sonrasında gerek duyulmayan ya da ihtiyaç duyulmayan askeri teçhizatlar müttefik ülkelere dağıtılmıştır.¹⁴⁴ Bu nokta da olumlu bir hareket gibi görülse de Türkiye'deki askeri teçhizat üretimine engel teşkil etmiştir. ABD'nin Türkiye üzerindeki bu faaliyetleri Sovyet tehdidi sebebiyle yapıldığı aşikârdır.

Her ne kadar bu amaçla Türkiye'ye yardımda bulunulsa da bu yardımlar ile donatılan teçhizatların bakım ücretleri 400 milyon Türk lirasını bulması bile ekonomiyi etkilemiştir. Hem ekonomik anlamda hem de faaliyetlerini sürekliliği anlamında 1950 yılının yarısına kadar aynı aksaklıklar devam etmiştir. Mali külfetin giderek artmasıyla birlikte askeri fabrikalar 5591 sayılı kanun ile Makine ve Kimya Endüstrisine devredilmiştir.¹⁴⁵ TSK'nın ihtiyaçlarını gidermek adına Ar-ge çalışmaları yapılmış olup; çalışmaların takip edilmesi ve düzenlemesi adına Ar-ge daire başkanlığı kurulmuştur. İstenilen sonuçların Ar-ge çalışmaları ile de elde edilememesi birlikte yukarıda bahsedilen etkilerde göz önüne alındığında; Türkiye'de savunma sanayisi altyapısı oluşmama sebepleri daha net anlaşılmaktadır. Söz konusu noktalar savunma sanayisi oluşturma çabalarına temel olmuş; 1970li yıllar sonrasında kurulan askeri vakıfların desteğiyle ASELSAN,

¹⁴³ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Resmi İnternet Sitesi <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 30.11.2017)

¹⁴⁴ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 30.11.2017)

¹⁴⁵ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 30.11.2017)

HAVELSAN ve ASPİLSAN gibi devlet teşekkülü destekli kuruluşlarla Türkiye'nin savunma sanayisindeki gecikme telafi edilmek istenilmiştir.¹⁴⁶

Cumhuriyetin ilanı birlikte yeni bir devletin inşa edilmesi, uluslararası sebepler ve politik kısıntılar sebebiyle tam anlamıyla bir etkinlik sağlanamamış olup; giderek büyüyen savunma sanayi açığı önlenemez hale gelmiştir. Bu açığın önlenemeyeceği anlaşıldıktan daha sonra da 1985 yılında Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi başkanlığı kurulmuş, 390 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Savunma Sanayii Müsteşarlığına dönüştürülmüştür. Müsteşarlığının kurulma amacını da içeren 3238 sayılı Savunma Sanayi Kanununa bakıldığında amaç olarak; TSK ve savunma sanayisinin modern anlamda geliştirmek olduğu anlaşılmaktadır. 3238 sayılı kanunun içerdiği temel yaklaşım ise mevcut sanayi alt yapısından en üst seviyede yararlanmak, ileri teknolojiye dair yatırımlar yapmak, yabancı teknolojilerle müşterek hareket etmek ve Ar-ge çalışmalarına daha da öne vermek olarak öngörülmüştür.¹⁴⁷

Yerli savunma sanayi yapısını oluşturmayı amaçlayan bu politikayı diğer yaklaşımlardan ayıran nitelikler ise özel sektör yatırımlarına açık olması, durağan olmayan bir yapıya sahip olması, dışa satım potansiyelini taşıması, gelişen teknolojilere mevcut teknolojilere entegre etme ve son olarak; Türkiye'yi ithal eden ülke durumundan çıkarmak olduğu belirtilmiştir. SSM kuruluşundan sonra yatırımlara bakıldığında kara, hava ve deniz modelleri başta olmak üzere çeşitli alanlarda yurtiçi yetenekler ve kabiliyetler elde edilmiştir. Sistemsel yaklaşımlar başta olmak üzere komuta kademe sistemi, iletişim ve haberleşme sistemleri, harp sistemlerinin elektronikleştirilmesi noktalarında temel yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu adımlara bakıldığında TSK'nin modern bir hale getirmek adına yapılan atılımlar ve tasarımlar ile savunma sanayisinin ilerlemesi hususunda ivme kazanılmıştır. Elde edilen bu ivme ile birlikte bir derece daha gelişim gösteren Türk savunma sanayisi zırhlı araçlar, elektronik harp tiplerinde çeşitlilik, askeri deniz araçları, benzetim(simülasyon) ve kripto alanlarında tabandan gelen kabiliyetler elde edilerek; milli araçlar ve teçhizatlar ortaya koyulmak istenilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalara bakıldığında önemli çalışmalar yapıldığı gözükmektedir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 01.12.2017)

¹⁴⁷ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 01.12.2017)

¹⁴⁸ Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 01.12.2017)

2.7.3. Terör Örgütleri ve Uzantıları

2.7.3.1. PKK Terör Örgütü

PKK terör örgütü Türkiye'nin yaklaşık 40 yıldır mücadele ettiği bir örgüttür. İlk eylemlerini 1984 yılında gerçekleştiren bu örgüt özellikle Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet göstermektedir.¹⁴⁹ Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, şiddet hareketleriyle var olduğunu göstermek istemiştir. Bölge halkını tehditle şiddetle zor durumda bırakma yoluna giden PKK, halkı devlet ile örgüt arasında tercih yapmaya zorlamaktadır. PKK, 1984 yılından itibaren eylemlerinde farklı farklı yöntemlere yönelmiştir. Baskın, bombalı saldırı, intihar saldırısı, sabotaj, adam kaçırmaya, yol kesme, mayınlama, EYP ile saldırı, askeri karakollara ve polis noktalarına saldırı, ve taciz ateşi gibi eylemlerde bulunan bir terör örgütüdür. Günümüzde ise PKK bu eylem tarzlarına ek olarak; drone ile saldırma yöntemini kullanmaktadır. Bu yeni eylem şeklinde drone üzerine bomba düzeneği yerleştirilerek; kamu binaları, askeri noktalar ve polis noktalarına saldırıda bulunmaktadır.¹⁵⁰ Genel anlamda PKK'nın saldırı amaçlarına bakıldığında ise kuruluşundan 1995 yılına kadar gerçekleştirdiği eylemlerde, coğrafi alan kazanma amacını gütmüştür. 2004 yılından itibaren ise hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde siyasete etki etmek istemiştir. Her ne kadar 2009 yılında demokratik açılım adı altında barış ortamı sağlansa da 2010 yılı itibari PKK'nın eylemleri baş göstermeye devam etmiştir.

PKK'nın eylemlerinin sınıflandırılmasıyla ilgili olarak yapılan çalışmalara bakıldığında, PKK'nın eylemleri beş başlık altında sınıflandırılmıştır.¹⁵¹ Başlıklar incelendiğinde; kırsal destekli şiddet eylemleri, şehir içi şiddet eylemleri, işbirlikçi faaliyetler, kırsala eleman aktarımı, yürüyüş, basın açıklaması ve propaganda faaliyetleri olarak belirtilmiştir. Bu sınıflandırmalar incelendiğinde Türkiye'nin sınır güvenliği kavramına en yakın olanlar; "kırsal destekli şiddet eylemleri", "işbirlikçi faaliyetler" ve "kırsala eleman aktarımı" sınıflandırmalarıdır. İşbirlikçi faaliyet sınıflandırması yaşamsal malzeme aktarımı, patlayıcı madde aktarımı, teröristlere yardım ve yataklık faaliyetleri kapsamaktadır. Bu sınıflandırmadan da anlaşılacağı üzere Türkiye'den sınır dışına veya sınır dışından Türkiye'ye bu tarz aktarımlar yapılabilmektedir. Kırsal destekli şiddet eylemleri sınıflandırması incelendiğinde ise saldırılar göze çarpmaktadır. Bunlar bombalı saldırı, intihar saldırıları, yol kesme,

¹⁴⁹ Ahmet Kalem, PKK Terör Örgütünün ETA ve IRA Terör Örgütleri ile Karşılaştırılması, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.20 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁵⁰ Böylesi İlk Kez Görüldü. PKK'nın Bomba Yüklü 'drone'u Düşürüldü, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/pkknin-bomba-yuklu-droneu-dusuruldu-40642360> (Erişim Tarihi: 01.12.2017)

¹⁵¹ Fatih Beren "**The Action Profile of PKK/KCK Terrorist Organization**" Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Şanlıurfa 2012, Cilt:8, Sayı:29, 87-107.

adam kaçıma vb. eylemlerdir. Kırsala eleman aktarımı sınıflandırmasına bakıldığında ise üzere kırsal için eleman kazanımı/eleman aktarımı faaliyetlerinde imkân veya olanak sağlama yöntemleridir.¹⁵²

Şekil-5 Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesi Tendürek Dağı Kırsalında Operasyonda Terör Örgütü PKK'nın Düşürülen Taktik Bombalı 'drone'u

2.7.3.2. DAEŞ(İŞİD) Terör Örgütü

Ortadoğu'daki iç karışıklık sebebiyle başta Suriye ve Irakta güvenli bir ortam bulunmamaktadır. Dolayısıyla terör örgütleri bahse konu bölgelerde var olma konusunda rahatlıkla hareket etmektedirler. Bu esneklik sebebiyle hem mevcut örgütlerin türevleri ortaya çıkmakta hem de yeni terör örgütleri meydana gelmektedir. DAEŞ terör örgütü de iç savaşın ortaya koyduğu durumundan sonra kurulan ve genişleyen bir terör örgütüdür.¹⁵³ 2014 yılından itibaren eylemleriyle ve kontrolünü sağladığı noktalarla adından sıkça söz ettirmekte olup yaptığı eylemlerle bölgede tehdit olmaya devam etmektedir. Özellikle Şiiler üzerinde katliamlar yapan bu örgüt yaşlı, kadın, çocuk demeden katliamlar yapmaktadır. Her ne kadar Ortadoğu'nun kaynamasından dolayı Suriye ve Irakta eylemlerini gerçekleştirirse de son dönemde yaptığı eylemlere/saldırılarına bakıldığında küresel hareket etme niteliğine sahip bir terör örgütü olduğu göze çarpmaktadır.¹⁵⁴ Avrupa'ya sığrama hedefiyle başta Türkiye olmak üzere diğer Avrupa devletlerinde de birçok eylemde bulunan DAEŞ terör örgütü, Türkiye'de 2014 yılından itibaren yaptığı saldırılarla

¹⁵² Ömer Faruk CANTENAR ve Fatih TÜMLÜ, *PKK Eylemlerinin Güvenlik Güçleri Zayıflığı Açısından Analizi*, Milli Savunma Üniversitesi, Ankara Yıl: 2016, Sayı: 26 s.5-6 (Erişim Tarihi: 02.12.2017)

¹⁵³ H. Burç AKA ve Ensar NİŞANCI, *Neo-Oryantalizm ve Orta Doğu'yu Anlamak*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Yalova 2015, Sayı 9, s. 21-24. (Erişim Tarihi: 02.12.2017)

¹⁵⁴ Şemsettin ERDOĞAN ve Ergün DELİGÖZ, *Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği* Milli Savunma Üniversitesi, Ankara Yıl: 2015, Sayı:1 s:5-26 (Erişim Tarihi: 02.12.2017)

ülkenin ulusal güvenliğine zarar vermektedir. 2013-2017 yılları arasında DAEŞ terör örgütünün Türkiye’de gerçekleştiği saldırılar ve eylemler haber bülteninden derlenerek aşağıda tablo halinde sunulmuş olup; gerçekleşmiş terör saldırılarının kaynaklarının resmi kuruluşlardan alınamamış olması, bu verilerin 2013-2017 yılları aralığındaki, saldırılarla ilgili açık kaynaklardan haber olarak değerlendirmesi, çalışma ile ilgili bir sınırlılık teşkil etmektedir.

Tablo-4 DAEŞ Terör Örgütünün Türkiye’deki Saldırıları ve Eylemleri¹⁵⁵

S.N	YER	ZAMAN	Şehit Sayısı(Asker-Polis-Sivil)	Yaralı Sayısı(Asker-Polis-Sivil)
1	Hatay/Reyhanlı Saldırısı	11 Mayıs 2013	52	146
2	Niğde/Ulukışla	20 Mart 2014	2	8
3	Musul Konsolosluğu Baskını	11 Haziran 2014	Kaçırma Eylemi	
4	İstanbul/Sultanahmet Saldırısı	6 Ocak 2015	1	1
5	HDP Diyarbakır Mitingi Saldırısı	5 Haziran 2015	4	402
6	Şanlıurfa/Suruç Saldırısı	20 Temmuz 2015	34	100
7	Kilis Hudut Karakolu Saldırısı	1 Eylül 2015	1	1
8	Ankara Tren Garı Saldırısı	10 Ekim 2015	102	391
9	İstanbul/Sultanahmet Saldırısı	12 Ocak 2016	12	-
10	İstanbul/Beyoğlu Kaymakamlığı	19 Mart 2016	4	39
11	Gaziantep Emniyet Müdürlüğü	1 Mayıs 2016	3	34
12	Atatürk Havalimanı Saldırısı	28 Haziran 2016	44	237
13	Gaziantep Kına Gecesine Saldırı	20 Ağustos 2016	54	66
14	Gaziantep/Şahinbey Hücre Evi Operasyonu	16 Ekim 2016	3	8
15	İstanbul/Reina Gece Kulübü Saldırısı	1 Ocak 2017	39	71

Türkiye ise DAEŞ terör örgütünün saldırılarına/eylemlerine Fırat Kalkanı Harekâtı ile reaksiyon göstermiştir. Bu harekât ile Türkiye hem terörist faaliyetleri önlemek, hem de iç savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılmak isteyen Suriyelilerin, Türkiye ile diğer Avrupa ülkelerine geçişindeki engeli kaldırmak amacıyla gerçekleştirmiştir.¹⁵⁶ Türkiye’nin sınır ötesi operasyonu olan Fırat Kalkanı Harekâtına çalışmanın 8.Bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

¹⁵⁵ DAEŞ’ in Türkiye’deki Katliamları A Haber Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.ahaber.com.tr/ozel-haberler/2017/09/21/deasin-turkiyedeki-katliamlari> (Erişim Tarihi: 04.12.2017)

¹⁵⁶ DAEŞ’ in Türkiye’deki Katliamları A Haber Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.ahaber.com.tr/ozel-haberler/2017/09/21/deasin-turkiyedeki-katliamlari> (Erişim Tarihi: 04.12.2017)

2.7.4. Uluslararası Kuruluşlar

Uluslararası örgütler ülkeler arasında etkileşim ve iletişim sağlayan en önemli oluşumlardandır. Bu oluşum devletlerin arasında ortak bir fayda meydana getirmek ve meydana getirilen faydaların istikrarlı bir şekilde devam ettirilmesinde büyük rol oynamaktadır.¹⁵⁷ Ortak fayda devletlerarasında müşterek amaçların gerçekleştirilmesi, sorumlulukların ve yükümlülüklerin paylaşılması, gözetim ve denetim faaliyetlerini arttırma ve ortak güvenlik hareketi gibi nedenlerle meydana gelmektedir. Özellikle terör örgütlerinin eylemlerinin küreselleşmesi ile birlikte; devletleri ortak bir noktada buluşturan uluslararası kuruluşlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Küresel bir sorun olan terör konusunda devletlerin müşterek hareket edebilme kabiliyeti, uluslararası kuruluşlar sayesinde daha sağlıklı sağlanacağı öngörülmekte olup; devletlerin terörle mücadelesindeki hukuksal çerçeve üzerinden hareket etme konusunda da önemli fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Öyleki bağımsız bir hukuki yapıya sahip uluslararası kuruluşlar güvenlik sağlama olgusuyla hareket eden devletlerin yanlış bir müdahale/mücadele yöntemini kullandıkları takdirde çeşitli yaptırımlara veya denetim mekanizmalarına tabi tutulacaklarını bilmeleridir. Genel anlamda bakıldığında ise uluslararası kuruluşlara yöneltilen eleştirilerin başında “tarafsızlık” konusu gelmektedir. Daha da açmak gerekirse söz konusu kuruluşlar izledikleri ya da izlemedikleri politikalar sebebiyle eleştirilmektedir. Burada uluslararası kuruluşlara düşen görevler ise yaptırım mekanizmaları oluşturmak, objektif karar almak, barışa yönlendirmek/yöneltmek şeklinde olmalıdır.¹⁵⁸

Ortadoğu'daki sorun ise uluslararası kuruluşların üstünde durması gereken önemli bir konudur. 2011 yılından bu yana bölgede iç savaşın devam etmesi nedeniyle çatışmalar tam anlamıyla son bulmamaktadır. Zaman zaman belirli süreler dâhilinde ateşkes kararları alınsa da barış ortamı bir türlü sağlanamamaktadır. Barış ortamının sağlanamaması söz konusu soruna komşu olan ülkeleri ulusal güvenlikleri açısından tedirgin etmektedir. Öyleki Ortadoğu ile Avrupa'yı birbirine bağlayan Türkiye etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye, kendi içinde terörle mücadelesini yıllardır sürdürmekte ve sürdürmeye de devam etmektedir. Bu mücadelesinin üzerine Türkiye birde iç savaşa komşu olmuştur. Zaten kendi iç güvenliği Türkiye'yi fazlasıyla meşgul etmekteyken Ortadoğu'nun bu hareketliği

¹⁵⁷ Özlem AI, Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Birleşmiş Milletlerin Rolü, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.8-10

(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

¹⁵⁸ Fatih ERENEL ve Ebru CAYMAZ, *Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Yeterliliği*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:2014 Sayı:1 s.118-120 (Erişim Tarihi: 05.12.2017)

Türkiye'yi ağır bir mücadele ortamının içine atmıştır. Dolayısıyla Türkiye üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlar aracılığıyla sorunun önüne geçilmesi adına, adım atılmasını beklemiştir. NATO(Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)'nün Türkiye sınırındaki güvenlik sorunuyla ilgili olarak; Suriye'den Türkiye'ye herhangi bir kara saldırısının mümkün olmayacağı görüşünde bulunmuş, sonrasında ise sınırda füze sistemini gerektirecek derecede bir terör örgütü tehdidi olmadığı gerekçesiyle kendi füze sistemlerini çekerek; İspanyol füze sistemini yerleştirmiştir. Bu kararlardan sonra haliyle Türkiye gündeminde NATO üyeliğini sorgular hale getirmiştir. İlerleyen zamanda ise Suriye sınırının güvenlik riskleri açısından daha da dinamik bir hal alması ve Rusya'nın Suriye müdahalesi, ABD'nin ve Almanya'nın patriotlarının siyasi açıdan kullanıldığı görüşünün ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.¹⁵⁹

NATO'nun bu kararları ile birlikte Türkiye, Suriye sınırı sorununun çözümü hususunda kendi başına hareket etmek zorunda kalmıştır. NATO'nun bu tutumlarının sebeplerini irdelemek gerekirse; Soğuk Savaş ile başlayan bir tarihsel akış göze çarpmaktadır. Soğuk Savaştan İkiz Kule Saldırılarına(11 Eylül Saldırıları) kadar "caydırıcılık" yaklaşımı ile hareket eden NATO bu saldırılar sonrasında "savunma-caydırıcılık" yaklaşımı ile hareket etmeye başlamıştır. NATO'nun caydırıcılık yaklaşımına örnek verilmek gerekirse hava savunma sistemini(patriot) Suriye sınırında önleme faaliyetleri amacıyla Türkiye'ye vermişti. Müttefiklik kavramı adı altında atılan bu adım NATO'nun Suriye sınırındaki soruna müdahil olduğu gibi yorumlansa da Suriye'de ki krize dâhil olunmak istenmediği, NATO genel sekreteri tarafından belirtilmişti. Dolayısıyla Ortadoğu da ki sorunun halen son bulmamasıyla birlikte göçmen/mülteci sorunu halen devam etmekte olup; uluslararası anlamda da gündem de olan konulardan biridir. Gündemde bu kadar yer bulması, güvenlik sorunlarının uluslararası bir hal almasına rağmen NATO aynı yaklaşımını korumaya devam ettirmektedir.¹⁶⁰

Türkiye'nin üye olduğu bir diğer uluslararası kuruluş ise Birleşmiş Milletlerdir. Birleşmiş Milletlerin kuruluş amacına bakıldığında uluslararası barış ve güvenliği korumak, hak eşitliği ve halkların kendi geleceğini belirleme ilkelerine saygı göstererek; milletlerarasında dostça ilişkiler geliştirmek, uluslararası ekonomik, sosyal, kültürel, insani sorunların çözümünde işbirliği yapmak, temel insan hak ve özgürlüklerine karşı saygıyı teşvik etmek, bu ortak çıkarların elde edilmesi

¹⁵⁹ Şafak Oğuz, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO'nun Nükleer Silah Politikasının Uluslararası Güvenliğe Etkileri ve Türkiye, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.164-165
(Yayımlanmış Doktora Tezi)

¹⁶⁰ Küresel Aktör NATO'nun Suriye Çıkmazı, Stratejik Ortak Bilgi ve Analiz İnternet Sitesi,
<https://www.stratejikortak.com/2017/08/kuresel-aktor-nato-nun-suriye-cikmazi.html>
(Erişim Tarihi: 06.12.2017)

hususunda milletler arasında uyum sağlayıcı bir merkez olmak şeklinde belirtilmiştir.¹⁶¹ Buradan hareketle BM'nin görev tanımında olan Suriye konusu diğer uluslararası kuruluşlara göre daha fazla ele alınmıştır. İç savaşın başladığı 2011 yılından itibaren zaman zaman barış görüşmeleri yapılmış olup; kalıcı bir barış ortamını sağlayacak kararlar alınamamıştır. Temmuz 2017 yılında BM Özel Temsilcisi Cenevre'de yapılan Suriye barış görüşmelerinde artarak giden bir ilerleme kaydedildiğini belirtti. Görüşmelerde ele alınan konuların ise geçiş yönetimi, yeni anayasa, 1,5 yıl içinde erken seçim yapılması ve Suriye'deki terör faaliyetlerine karşı ortak çözüm arayışları şeklinde belirtilmiştir. Bu hususta değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de savaşın üzerinden yaklaşık yedi yıl geçmesine rağmen barış ortamının sağlanamamasıdır. Barış ortamının bir türlü oluşmamasıyla birlikte söz konusu bölgelerde devlet dışı gruplar, topluluklar ve en önemlisi terörist gruplar etkinlik kazanmaktadır. Dolayısıyla başta iç savaşın olduğu ülkeler ve bu ülkelere komşu olan ülkelerde de güvenlik risklere meydana gelmektedir.

BMGK ise savaşın üzerinden yaklaşık beş yıl geçmesinden sonra ancak somut bir adım atabilmiştir. Aralık 2015'te alınan 312 sayılı kararda siyasi yapıya geçiş için bir takvim belirlenmiştir. Oy birliğiyle kabul gören bu karar Türkiye tarafından da destek bulmuştur. Özellikle Esad rejiminin tüm yetkilerinin geçiş hükümetine devredilmesi hususunda Türkiye desteğini açıkça belirtmiştir. Suriye'de barış ortamının sağlanmasının halkın iradesi olmadan mümkün olmayacağı, tam yetkili, halkın desteğini ve güvenini almış bir hükümetin barış ortamını sürdürebileceğini belirten, Türkiye ayrıca kurulması planlanan geçiş hükümetine katkı sağlayıp; destek vereceğini Suriye politikası çerçevesinde açıkça beyan etmiştir.¹⁶² Türkiye'nin Suriye konusunda uluslararası platformda alınan kararların yakından takip etmesinin sebebi ulusal güvenliği açısından önem arz etmekte olup; bölgeyle ilgili alınacak en ufak karar Türkiye'nin ulusal güvenlik politikasını, sınır güvenliği politikasını ve terörle mücadele politikasını etkileyeceği öngörülmektedir.

Türkiye'nin halen müzakere sürecinde olduğu uluslararası kuruluş ise Avrupa Birliğidir. AB, Arap Baharı ile birlikte genelde askeri olmayan müdahil olma yöntemlerini uygulama yoluna gitmiştir. Mart 2012'de Avrupa Komisyonu tarafından iç savaştan zarar gören halka yardım amacıyla 7 milyon Euro tutarında bir insani yardımda bulunma taahhüdünde bulunmuştur. Daha sonrasında ise Nisan 2012'de

¹⁶¹ BM'nin Kuruluş Amacı ve Faaliyetleri, BM Enformasyon Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.unicankara.org.tr/tr/belgeler/> (Erişim Tarihi: 07.12.2017)

¹⁶² Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Suriye Konusunda Aldığı Karar, No: 312, 19 Aralık 2015, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/no_-312_-19-aralik-2015_-birlesmis-milletler-guvenlik-konseyi_nin-suriye-konusunda-aldigi-karar-hk_tr.mfa (Erişim Tarihi: 07.12.2017)

yaptırım gücü daha yüksek olan bir karar alınmış olup; bu kararda Suriye rejiminin, muhalif grubu bastırmak için kullanacağı teçhizatların kısıtlanması noktaları ele alınmıştır. Temmuz 2012'de ise Suriye rejiminin halka ağır silahlarla müdahalesi, AB tarafından şiddetle kınanmış olup; müdahalelerin ivedilikle durdurularak; barışçıl yöntemlerin kullanılması hususları belirtilmiştir.¹⁶³ Buradan hareketle Türkiye için bölgedeki barışın sürekliliği elzemdir. Çünkü bölgedeki en ufak bir güvenlik tehdidi dolaylı yoldan Türkiye'nin güvenliğini etkilemektedir. Güvenlik düzeyinde başlayan sorunlar daha alt sorunlar doğuracağından ilerleyen süreçte ekonomik ve ticari faaliyetlerinde etkilenmesi potansiyel bir risk olarak düşünülmektedir. Tüm bu sorunlara rağmen Türkiye bölgesinde yakın siyasi ilişkilerle birlikte ekonomik faaliyetlerini arttırmak, bölgesindeki sorunları çözmede rol oynamak ve barış ortamını sağlamak adına uluslararası platformlarda ve uluslararası kuruluşlarla müşterek hareket etmek istemektedir. Ancak uluslararası kuruluşların Ortadoğu'daki güvenlik sorunlarına yönelik etkili bir çözüm bulamaması nedeniyle Türkiye'nin bölgedeki güvenlik çekinceleri varlığını korumaktadır.¹⁶⁴

---

¹⁶³ Erbil Özdemir, Ortadoğu Barışında Güvenlik ve İşbirliği Modeli Arayışları, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.19 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁶⁴ Avrupa Birliği'nin İran ve Suriye Politikasının Türkiye'ye Etkisi, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi İnternet Sitesi, <http://www.orsam.org.tr/files/OA/48/4bilgehan.pdf> (Erişim Tarihi: 08.12.2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’İN KOMŞULARININ SINIR GÜVENLİĞİNE ETKİSİ

3.1.1. İran

Türkiye'nin İran ile yaklaşık 400 yıla yakın bir süredir sınır komşuluğu yapmakta ve 560 km'lik bir sınır ortaklığı bulunmaktadır. Köklü ilişkilere dayanan Türkiye-İran sınır komşuluğu günümüzde halen varlığını sürdürmeye devam etmektedir. 2014 yılı Ocak ayında o dönem başbakan olan T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın İran ziyaretinde kurulan, Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi ilişkilere yön vermektedir. Konseyin 9 Haziran 2014 tarihinde alınan kararında bölge güvenliği ve sınır güvenliği ile ilgili olarak; başta Ortadoğu olmak üzere bölgenin silahsızlanması, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, terörizmin her türlü şekliyle ortak mücadele, sınır aşan örgüt suçlarıyla mücadele, insan kaçakçılığıyla mücadele ve son olarak uyuşturucuyla mücadele konularına değinilmiştir. Ortadoğu'daki ülkelerden başta Suriye, Irak ve Afganistan ülkelerindeki sorunların çözümüne ilişkin halkların meşru talepleri doğrultusunda hareket edilmesi görüşünü belirtmişlerdir.

Konseyin 7 Nisan 2015 tarihli kararında ise daha kapsamlı ortak görüşler bulunmakta olup; terör örgütleri özellikle belirtilmiştir. Bu kararlara bakıldığında ise bölgedeki güvenlik sorunlarından kaynaklı endişeler dile getirilmiş, DAESH terör örgütü kaynaklı saldırılar sebebiyle İslamofobi'nin giderek genişlemesi ve Müslümanların yaşadığı sorunlardan bahsedilmiştir. Ayrıca iki ülke arasındaki sınır kapılarından geçişin kolaylaşmasına ilişkin ortak görüşte bulunulmuştur. Konseyin 16 Nisan 2016 tarihli kararında ise önceki kararlardan farklı olarak; güvenlik ve sınırlarla ilgili müşterek hareket etme ve işbirliğinin artırılmasına değinilmiştir.¹⁶⁵

Genel olarak bakıldığında Türkiye ile İran arasındaki ilişkilerde aksaklık bulunmamaktadır.¹⁶⁶ Ancak Türkiye'nin Suriye ve Irak sınırlarındaki güvenlik önlemlerini arttırması, sınır ötesi operasyonlarla da terörist unsurlara müdahale etmesiyle birlikte terör örgütü mensupları, Türkiye-İran sınırı üzerine yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla Türkiye-İran sınırında bulunan Makü, Dambat, Navur, Kotr, Kenereş, Şehidan kamplarından sızmaların yaşanabileceği düşünülmektedir. Bu durum Türkiye ve İran'ın sınır güvenlikleri ve ulusal güvenlikleri bakımından elzemdir. Müşterek harekete edilerek; söz konusu kampların yok edilmesi, ilişkileri daha ileri seviyeye getireceği öngörülmektedir.

¹⁶⁵ Türkiye-İran Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 09.12.2017)

¹⁶⁶ Sedat Kırgöz, AKP Dönemi Türkiye-İran İlişkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.85-87 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

3.1.2. Irak

Türkiye'nin tarihi bağlarla yakın komşuluk sürdürdüğü Irak, ABD müdahalesi sonrası eski günlerine bir daha dönememiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan kültürel yakınlık Türkiye ile İrağı birbirine yakınlaştırmıştır. Türkiye'nin Irak ile olan ilişkilerinde temel esas İrağın güvenliği ve iç işlerine müdahale edilmemesidir. Çünkü en önemli sınır komşularından olan Irak'ta olası bir güvenlik sorunu komşu ülkeleri etkilemekte ve Ortadoğu'nun güvenlik niteliklerinde problemler yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Türkiye'nin 2016 yılında Irak'a ihracatı %5,3 payla üçüncü sıradadır.¹⁶⁷ Normalde daha da yükselmesi öngörülen bu rakamların önüne Ortadoğu'daki iç savaş durumu geçmektedir. Irak tarafından bakıldığında ise Türkiye önemli bir stratejik ortaktır. Çünkü yeraltı kaynakları(petrol, doğalgaz) sebebiyle zengin bir ülke olan Irak bu kaynaklarını Avrupa'ya ihraç ederken ilk çaldığı kapı Türkiye'dir.

Türkiye ile Irak arasında İran'la Türkiye arasında olduğu gibi YDSK bulunmaktadır.¹⁶⁸ Türkiye ile Irak ilişkilerine yön veren bir başka belge olan YDSK'nin kurulmasına ilişkin ortak siyasi bildirgede iki ülke güvenliği açısından bazı önemli hususlar bulunmaktadır. Bildirgeye bakıldığında her iki ülkenin toprak güvenliğine saygı gösterilmesi, her iki ülke sınırları için terörist unsurların geçişinin engellenmesi, yasadışı silahların geçişinin engellenmesi, ortak sınır denetimi, müşterek hareket için adımlar atılması, terör örgütlerinin maddi gelirlerinin önüne geçilmesi, gibi hususlar bulunmaktadır. Ayrıca kanun dışı ticaretin önlenmesiyle birlikte terörü öven her türlü söylemin kabul edilmeyeceği bildirgede yer almıştır.¹⁶⁹

3.1.3. Suriye

Türkiye sınır komşularından Suriye ile 911 km'lik bir sınır komşuluğu bulunmaktadır. 2011 yılında başlayan toplumsal hareketin giderek iç çatışmaya dönmesiyle birlikte gerek diğer ülkelerle ilişkiler, gerekse bölgenin geleceği önemli sorunların başında gelmektedir. Türkiye ise Suriye'deki siyasi dönüşümün barışçıl yollarla çözülmesi ve Suriye halkının meşru talepleri yerine getirilerek gerçekleşmesini dile getirmektedir. Türkiye aynı zamanda söz konusu iç savaşın büyümeden daha toplumsal olaylar seviyesindeyken gerekli uyarılarda bulunmuş ancak Esad rejimi silaha başvurarak bir çatışma ortamı meydana getirmiştir.

¹⁶⁷ Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-irak-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

¹⁶⁸ Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-irak-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

¹⁶⁹ Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/Bolgeler/ortadoğu/irak/Ortak%20Siyasi%20Bildirge.pdf> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

Çatışma ortamı birlikte bölgenin güvenliği tehlikeye girmiş olup; yeni terörist unsurların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.¹⁷⁰ Bir yandan yeni ortaya çıkan terörist unsurlarla(DAEŞ) mücadele etmeye çalışan Türkiye, bir yandan da iç savaştan ve terör örgütlerinden kaçan Suriyelilerle kapılarını açmıştır. Suriye halkına gerekli desteği vermekle birlikte Türkiye için önemli olan bir başka konu ise Türkmenlerdir. Suriye'nin kurulmasında önemli etkileri olan Türkmenlerin ülkelerinde hak ettikleri yeri almaları hususunda Türkiye desteklerini sürdürmektedir.

Türkiye'nin takip ettiği diğer bir husus ise Suriye'deki kimyasal silah kullanımıdır. Esad rejiminin kullandığı silahların bildirimini yapılmaması, endişe uyandırmaktadır. Türkiye bu bağlamda başta uluslararası platformlarda, Suriye konusu dile getirmekte, uluslararası kuruluşların kararlarının yakinen takip etmektedir. Kimyasal silahların kullanımına ilişkin en önemli kararlardan biriside BM Güvenlik Konseyinin 7 Ağustos 2015 tarihinde aldığı karardır. Kararın içeriği Suriye de kullanılan kimyasal silahların tespitine ilişkindir. Türkiye hem savaş mağdurlarına gerekli misafirperverliği göstermekte hem de ulusal güvenliğine gerekli önemi göstermektedir. Bugün 3 milyondan fazla Suriyeliye kapısını açan Türkiye, güvenliğine dair hususları ayrıca dile getirmiştir.¹⁷¹ Türkiye ulusal güvenliği kapsamında Suriye'deki gelişmeleri takip etmekte ve ulusal güvenliğine etki edebilecek her hususu risk analizi çerçevesinde değerlendirmektedir. Türkiye şartlar oluştuğu takdirde uluslararası hukuktan kaynaklanan her türlü hakkını kullanacağını belirtmiş olup; başta sınırlar, vatandaşlar ve temel haklar ile ilgili menfaatlerine uygun gerekli tedbirleri alacağını belirtmiştir.¹⁷²

3.1.4. Ermenistan

Türkiye-Ermenistan ilişkilerine bakıldığında inişli-çıkışlı bir nitelik göstermektedir. Türkiye, Ermenistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 tarihinde tanımış olup; aynı zamanda ekonomik anlamda destek vermiştir. Ermenistan'ın bölgesel kuruluşlarda bulunması adına Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne davet edilmiş; ancak Ermenistan'dan olumlu bir yaklaşım görülememiştir. Ermenistan'ın bu tavrının halen devam etmesinden dolayı Türkiye ile Ermenistan arasında sürekli mesafe girmektedir. İlişkilere etki eden en önemli olaylardan biride Kelbecer'in işgalidir. Kelbecer, Azerbaycan devletine ait bir bölgedir. Bu bölgenin Ermenistan

¹⁷⁰ İbrahim Akkan, Arap Baharı Sonrası Suriye ve Türk Dış Politikası Açısından Türkiye-Suriye İlişkileri İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.75-78 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁷¹ Afad Başkanı; 3 Milyon Suriyeliye Ev Sahipliği Yapıyoruz, T.C. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.afad.gov.tr/tr/10544/AFAD-Baskani-Bilden-3-Milyon-Suriyeliye-Ev-Sahipligi-Yapiyoruz> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

¹⁷² Türkiye - Suriye Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

tarafından işgalinden sonra Türkiye ile Ermenistan'ın arası daha da açılmıştır. Azerbaycan ile Türkiye arasındaki yakın ilişki uluslararası siyasette bilinmektedir. Birbirini kardeş ülke olarak tanımlayan iki ülkenin arasındaki bağ her fırsatta devlet yetkilileri tarafından dile getirilmesine rağmen Ermenistan'ın bahse konu bölgeyi işgal etmesi, Türkiye ile olan ilişkilerine gerekli hassasiyeti göstermediği anlamına gelmektedir. Başta Ermenistan'ın Kelbecer'i işgali ve sonrasındaki politik tavır; Türkiye üzerinden Ermenistan'a yapılan ticaretin durmasına neden olmuştur. Aynı zamanda iki ülke arasındaki sınır ve ulaşım yolları(hava, kara, demiryolu) kapatılmıştır. Türkiye bütün bu gelişmelerle rağmen ilişkilerini normalleştirmek istemiştir.¹⁷³

Türkiye'nin istekli yaklaşımı ve İsviçre'nin arabuluculuğu ile Ekim 2009'da Zürih'te "Diplomatik ilişkilerin tesisi" ve "İkili ilişkilerin geliştirilmesi" protokolü imzalanmıştır.¹⁷⁴ Protokollerde sınırların açılması konusu başta olmak üzere iki ülkenin ilişkilerinin normalleşmesine yönelik birçok yapıcı madde bulunmaktadır. Söz konusu protokol Türkiye tarafından TBMM'ne, Ermenistan tarafından ise Anayasa Mahkemesine sunulmuştur. Ermenistan Anayasa Mahkemesi; Ocak 2010'daki gerekçeli kararda söz konusu protokolleri kısıtlayacak hükümlere yer vermiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararı protokollere zarar vermiş olup; 2010 yılında nota ile Türkiye Tiflis Büyükelçiliğine bildirilmiştir. Türkiye'nin Ermenistan ilişkilerini etkileyeceğini belirttiği bir başka husus ise Ermenistan-Azerbaycan ilişkileri sağlıklı olmadığı sürece Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin de ilerlemeyeceğini hususudur.¹⁷⁵

Türkiye-Ermenistan ilişkilerini etkileyen bir başka husus ise Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ı işgalidir. Ermeni silahlı kuvvetler tarafından 1992 yılından beri bazen küçük çaplı bazen de büyük çaplı operasyonlar ile bölgeyi işgal etmek istemektedir.¹⁷⁶ Tüm bu sorunlardan hareketle Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi için "Ermeni Soykırımı iddiası", "Dağlık Karabağ" işgali sorunlarının ortadan kalkması gerektiği öngörülmektedir.

¹⁷³ Sami Demircan, 1990 Sonrası Türkiye-Ermenistan İlişkileri, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.45-60 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁷⁴ Türkiye - Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/protokol.pdf> (Erişim Tarihi: 15.12.2017)

¹⁷⁵ Türkiye - Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ermenistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 15.12.2017)

¹⁷⁶ Ahmet Turan Esen, Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin Ekonomik ve Siyasi Boyutu, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.30-35 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

3.1.5. Gürcistan

Türkiye-Gürcistan ilişkileri normal seyrinde devam etmektedir. Türkiye Aralık 1991'de Gürcistan'ın bağımsızlığını tanımış olup; 1992 yılında diplomatik ilişkilerin tesisine ilişkin protokol sonrasında iki ülke büyükelçilikler açmıştır. Ticari düzeyde de ilişkilerin gayet iyi olduğu iki ülke arasında 2011 yılında imzalanan protokol ile sadece nüfus cüzdanlarıyla vatandaşlar seyahat edebilmektedir. İlişkileri daha da ilerletmek adına Yüksek Düzeyli Strateji İşbirliği Konseyi kurulmuş olup; son toplantı Mayıs 2017'de Tiflis'te gerçekleşmiştir. Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiye olumlu yönde etki eden bir başka durum ise Azerbaycan, Türkiye ve Gürcistan'ın müşterek hareketleridir. Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan dış işleri bakanları arasında gerçekleşen toplantı süreçleri bölgedeki barış ortamını ve ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. 2016 yılı itibariyle Cumhurbaşkanları düzeyinde gerçekleşen toplantılara diğer bakanlar ile birlikte silahlı kuvvetler komutanları da katılmaktadır.¹⁷⁷ Her ne kadar zaman zaman ufak çaplı politik problem yaşansa da 1990 yılının başından itibaren ilişkiler iyi bir seviyede devam etmektedir.¹⁷⁸ İki ülke birbirinin toprak bütünlüğüne saygı duymakta ve ikili ilişkilerine önem vermektedir. İki ülkeyi ortak bir payda da toplayan sınırlarda da sadece nüfus cüzdanı ile geçilebilmekte olup; bariz bir sınır sorunu bulunmamaktadır.

3.1.6. Azerbaycan

Türkiye-Azerbaycan ilişkileri geniş kapsamlı bir şekilde devam etmektedir. İki ülke ilişkileri sorunsuz olarak devam etmesi, Azerbaycan'ın bağımsızlık ilanından bu zamana kadar geliştirilen samimi ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Öyleki Ağustos 1991'de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ı tanıyan ilk devlet Türkiye Cumhuriyetidir. Azerbaycan ile de kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi, Cumhurbaşkanlığı düzeyinde halen devam etmektedir. Ayrıca Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan, Türkiye-Azerbaycan-İran ve Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan müşterek toplantıları bölgede ki barış ortamına ve refaha katkı sağlamaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki en önemli bağlardan biride Nahcivan'dır. Tarihten günümüze "Türk Kapısı" şeklinde tabir edilen bölge Türkiye ile Azerbaycan arasındaki kara bağlantısıdır. Bölgedeki sorunlardan olan Yukarı Karabağ sorunu barışçıl yollarla çözülmesi noktasında görüş bildiren Türkiye, bu konunun Azerbaycan devletinin

¹⁷⁷ Türkiye - Gürcistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-gurcistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

¹⁷⁸ Huriye Yıldırım, Geçmişten Günümüze Değişen Türk Dış Politikası Kapsamında Türkiye-Gürcistan İlişkileri Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.71-72
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

toprak bütünlüğü ve egemenliğine saygı duyularak çözümlenmesine önem göstermektedir.¹⁷⁹

3.1.7. Bulgaristan

Türkiye ile Bulgaristan dostane ilişkilerine sürdürmektedir. Özellikle Bulgaristan'ın demokrasi ve serbest piyasa ekonomisine geçmesi ile birlikte ilişkiler ivme kazanmıştır. Türkiye'nin diğer komşu ülkeleriyle gerçekleştirdiği Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi'ni, Bulgaristan ile de gerçekleştirmiştir. Ayrıca iki ülke arasında dostluk grubu kurulmuş olup; Türkiye tarafını Milletvekili Aziz BABUŞCU, Bulgar kanadını ise Milletvekili Ahmet Recebov AHMEDOV oluşturmaktadır. Türkiye-Bulgaristan ilişkilerine yön veren bir başka husus ise Bulgaristan'daki Türklerdir. Türkiye, Bulgaristan'daki soydaşlarının durumunu titizlikle takip etmektedir.¹⁸⁰

İki ülkeyi ortak payda da toplayan nokta olan sınırlarda bariz bir sorun bulunmamakla beraber; Ortadoğu'daki çatışmalar sonrasında zaman zaman sınırda yoğunluklar meydana gelmektedir. Söz konusu çatışmalar sonrasında etkilenen her ülke gibi Bulgaristan'da bir dizi tedbirler almıştır. Bulgaristan Savunma Bakanının açıklamasına göre Türkiye sınırının beş bölgeye ayrılması ve beş bölgeye toplamda 600 asker görevlendirilmesi planlanmaktadır.¹⁸¹ Ayrıca 259 km'yi tel örgülerle kaplanmasını öngören planlamada AB'nin 160 milyon Euro katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu tedbirlerin kapsamına bakıldığında kaçak yollarla Avrupa'ya geçişleri önlemek adına getirildiği anlaşılmaktadır AB'nin bu desteğinin en önemli sebebi Bulgaristan'ın, Avrupa'nın dış sınır kapısı olmasıdır.

Ekonomik anlamda Avrupa'nın en küçük ülkelerinden biri olan Bulgaristan'da mülteci kabul merkezlerinde yaklaşık 5000 kişi bulunmaktadır.¹⁸² Buradan da anlaşılacağı üzere Ortadoğu'daki çatışmalardan kaçan başta Suriyeliler olmak üzere mültecilerin ağır sorumluluğunu Türkiye üstlenmektedir. Sadece resmi sayılara bakıldığında 3 milyondan fazla savaş mağduruna kapılarını açan Türkiye, eline taşını altına koymaya devam etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise Türkiye'nin Avrupa ile Ortadoğu arasında tampon görevi gördüğüdür.

¹⁷⁹ Türkiye - Azerbaycan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-azerbaycan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

¹⁸⁰ Türkiye - Bulgaristan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-bulgaristan-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

¹⁸¹ "Bulgaristan, Türkiye Sınırına Asker Gönderiyor." Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/bulgaristan-turkiye-sinirina-asker-gonderiyor-40552842> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

¹⁸² "Bulgaristan Türkiye Sınırındaki Tel Örgü İnşaatını Tamamlıyor", DW Haber ve Gündem Web Sitesi, <http://www.dw.com/tr/bulgaristan-turkiye-sinirinda-tel-orgu-in%C5%9Faatini-tamamliyor/a-38823570> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

Türkiye'nin milyonları bulan iç savaş mağdurlarına ev sahipliği yapması, Avrupa'nın mülteci sorununda lehine bir durumdur.

3.1.8. Yunanistan

Türkiye ile Yunanistan ilişkileri 1999 yılından sonra diyalog ve işbirliğine dayalı döneme girmiştir. Sorunların diyalog ile çözülmesi amacıyla siyasi adımlar başta olmak üzere Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi kurulmuştur. 2010 yılında adımları atılan YDİK' in son toplantısı Haziran 2017'de Atina'da yapılmıştır. Ayrıca iki ülke arasında Müsteşar düzeyinde siyasi iletişim kurulmaktadır.¹⁸³ Türkiye ile Yunanistan arasındaki başlıca sorun Ege Denizidir. Ege Deniziyle ilgili çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunları ana başlıklar altında toplamak gerekirse denizdeki yetki alanının belirsizliği, doğu ege adaları, coğrafi biçimlerin yasal durumu, Yunanistan'ın hava sahasının 10 deniz mili olduğunu iddia etmesi ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili sorunlardır.¹⁸⁴ Türkiye her fırsatta bahse konu sorunların çözümü için her türlü diyaloga ve iletişime açık olduğunu belirtmektedir. Türkiye'nin Yunanistan'dan beklentisi Ege Denizi'nin iki ülke arasında dostluk/işbirliği denizi durumuna getirilmesidir. İki ülke arasındaki bu sorunun uzun süredir devam etmesindeki önemli etkenlerden biri Yunanistan'ın tek sorunun kıta sahanlığı olduğunu iddia etmesidir. Yunanistan bu iddiasını Uluslararası Adalet Divanı'na gidilerek çözülebileceğini başka bir çözüm yoluna gerek olmadığını iddia etmektedir. Türkiye yapıcı fikirlere daha olumlu baktığını belirtmekte ve ilişkileri olumlu bir hava içerisinde sürdürmeye gayret ettiğini dile getirmektedir. Bu amaç çerçevesinde g.T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 7 Aralık 2017 günü gerçekleştirdiği, Yunanistan ziyaretinde “ Lozan Antlaşması Güncellenmeli” cümlesi Yunan mevkidaşı Prokopis Pavlopulos tarafından “Yeniden gözden geçirmeye gerek yok. Reform edilecek bir sözleşme olduğuna inanmıyoruz.” Şeklinde cevap bulmuştur.¹⁸⁵

¹⁸³ Türkiye - Yunanistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-yunanistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 17.12.2017)

¹⁸⁴ Yeliz Yazan, *Türk-Yunan Ege Denizi Sorunlarının, Avrupa Birliği Komisyonunun ve Parlamentosunun Bakış Açıları Çerçevesinde İncelenmesi*. Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Dergisi, Kahraman Maraş, 2012, Cilt 2, Sayı 1, s. 194-195.

¹⁸⁵ Cumhurbaşkanı Erdoğan Yunanistan'da, NTV Kanalı İnternet Sitesi, https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-yunanistanda,StHY2lw3L0y17P_ONeF0_w/hpv5TJSJaUUCTcPBtpPe9Q (Erişim Tarihi: 17.12.2017)

3.2. Türkiye'nin Hudut Kapılarının Sınır Güvenliğe Etkisi

Türkiye'de 30 kara hudut kapısı, 8 demiryolu hudut kapısı,83 deniz hudut kapısı ve 62 hudut kapısı olmak üzere toplam 183 hudut kapısı bulunmaktadır.¹⁸⁶

Tablo-5 Hudut Kapıları Genel Bilgiler¹⁸⁷

HUDUT KAPILARI/GÜMRÜK MÜDÜRLÜKLERİ	Hudut Kapısı Sayısı
Kara Hudut Kapısı	30
Demiryolu Hudut Kapısı	8
Deniz Hudut Kapısı	83
Hava Hudut Kapısı	62
TOPLAM	183

3.2.1. Sarp Sınır Kapısı

Bakanlar Kurulunun 1988 yılında aldığı kararla kurulan ve Sarp Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Sarp sınır kapısı, Artvin ilinde bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olan Sarp sınır kapısının diğer tarafında Gürcistan bulunmaktadır. Diğer taraftaki adı "Sarpı" olan sınır kapısı faal olarak; faaliyetlerine devam etmektedir.¹⁸⁸ Artvin iline bağlı Hopa ilçesinin 15 km doğusunda yer alan sınır kapısı Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya açılması yönünden jeopolitikliği yüksek olan bir sınır kapısıdır.¹⁸⁹ Transit giriş-çıkış açısından yoğun olan bu sınır kapısından, Türkiye'ye/Türkiye'den Gürcistan, Azerbaycan, Rusya, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan ülkelerine giriş ve çıkış yapılabilmektedir.¹⁹⁰ Özellikle 1 Ocak 2017 tarihinde İstanbul, Ortaköy'de bir gece kulübünde saldırıyı gerçekleştiren Masharipov isimli terörist Özbekistanlıdır.¹⁹¹

¹⁸⁶ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari/hudut-kapilari-genel-bilgiler> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁸⁷ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari/hudut-kapilari-genel-bilgiler> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁸⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁸⁹ Rabiye Aslan, Türkiye- Gürcistan Ekonomik ve Siyasi İlişkiler Kapsamında Sarp Sınır Kapısının Analizi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.86-87

(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

¹⁹⁰ Sarp Gümrük Müdürlüğü Genel Bilgiler, T.C. Kaçkar Gümrük Ticaret Bölge Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://kackar.gtb.gov.tr/bagli-mudurluklerimiz/sarp-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁹¹ Abdulkadir Masharipov kimdir? Kanal 7 Haber İnternet Sitesi, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2245385-abdulkadir-masharipov-kimdir-aslen-nerelidir> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Her ne kadar Türkiye'ye kaçak yollarla girmiş olsa da potansiyel teröristlerin tespiti açısından sınır kapılarındaki güvenlik önem arz etmektedir. İstanbul Atatürk Havalimanı'na yapılan saldırıdaki teröristlerin uyruğuna bakıldığında da birinin Dağıstan, birinin Özbekistan birinin de Özbek kökenli olduğu ayrıca eski Sovyet coğrafyası ile Orta Asya'da DAESH terör örgütüne sempati duyan örgütlerin olduğu bilinmektedir.¹⁹² Dolayısıyla Türkiye'nin Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya açılan kapılarından biri olan Sarp sınır kapısında güvenlik önlemlerinin artırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Kritik noktalarda kurulan risk analiz merkezleri ile Türkiye'ye/Türkiye'den giriş-çıkış yapan kişilerin analiz edilerek; potansiyel bir terör örgütü mensubu olup olamayacağı hususlarının değerlendirilmesi Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önemlidir.

3.2.2. Posof(Türkgözü) Sınır Kapısı

Bakanlar Kurulunun 1995 yılında aldığı kararla kurulan Türkgözü sınır kapısı, Türkgözü gümrük müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermekte ve Ardahan ilinde bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından biri olan Türkgözü sınır kapısının diğer tarafında Gürcistan bulunmaktadır. Gürcistan tarafındaki ismi "Vale" olan sınır kapısı faal olarak hizmet vermeye devam etmektedir.¹⁹³ Yolcu/yük taşıtlarının giriş çıkışlarında, transit işlemler yapan bir sınır kapısıdır. Genel anlamda bakıldığında ağırlıklı olarak transit giriş-çıkış yapılmakta olan bu sınır kapısından Gürcistan, Azerbaycan, Rusya, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan vatandaşları gelmekte ve gitmektedir.¹⁹⁴ Sarp sınır kapısı için belirtilen ve dolaylı yoldan Türkiye'nin ulusal güvenliğine etki eden hususlar bu sınır kapısı içinde geçerli olmakla beraber; Gürcistan, Rusya ve Orta Asya'ya açılması ile farklı bir nitelik göstermektedir.¹⁹⁵

¹⁹² Eski Sovyet Coğrafyasında DAESH Varlığı, Al Jazeera Türk Haber İnternet Sitesi, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2245385-abdulkadir-masharipov-kimdir-aslen-nerelidir> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁹³ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁹⁴ Türkgözü Gümrük Müdürlüğü Hakkında, T.C. Kaçkar Gümrük Ticaret Bölge Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://kackar.gtb.gov.tr/bagli-mudurluklerimiz/turkgozu-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

¹⁹⁵ Rabiye ASLAN, Türkiye- Gürcistan Ekonomik ve Siyasi İlişkiler Kapsamında Sarp Sınır Kapısının Analizi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.79-80 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

3.2.3. Aktepe Sınır Kapısı

Bakanlar Kurulu'nun 2014 yılında aldığı kararla kurulan Aktepe Sınır Kapısı; Aktepe Gümrük Müdürlüğüne bağlıdır. Şu an faal olmayan sınır kapısı Türkiye'nin Şırnak ilindedir. Sınırın diğer tarafındaki ismi "Bacuka" olarak belirtilmiştir. Daimi sınır kapılarından olan Aktepe Sınır Kapısı; Türkiye ile Irak arasındaki bir sınır kapısıdır.¹⁹⁶ Sınır kapısı gayri faal olmasına rağmen Irak Bölgesel Kürt Yönetiminin bağımsızlık konusunda referandum kararı almasıyla birlikte Türkiye'nin çeşitli yaptırımlar yapacağı tartışılmaktadır.¹⁹⁷ Bu tartışmalara bakıldığında ilk dikkat çeken konu Habur Sınır kapısının kapatılarak: Aktepe ve Ovaköy sınır kapılarının aktif hale getirilmesidir. Gündemde olmaya devam eden Aktepe ve Ovaköy sınır kapılarından herhangi birinin aktif hale getirilmesiyle birlikte Ovaköy sınır kapısının seçilmesinin temel nedeni Kürt Bölgesel Yönetimini bölgede pasif bir hale getirmektir. Öyleki Ovaköy sınır kapısından sonra Irak'ın Dayrabun bölgesinden Dicle'nin batısına geçilebileceği gibi Türkmenlerin yoğun olarak bulunduğu noktaların daha aktif bir hal alacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla IKBY'nin etkinliğinde dolaylı yoldan azalmalar meydana gelmesi muhtemeldir.¹⁹⁸

3.2.4. Gürbulak Sınır Kapısı

Bakanlar Kurulunun 1954 yılında aldığı kararla kurulan Gürbulak Sınır Kapısı; Gürbulak Gümrük Müdürlüğü bünyesinde halen faal olarak hizmet vermektedir. Ağrı ili sınırları içinde bulunan gümrük kapısının sınırın diğer tarafındaki adı "Bazergan" olarak belirtilmiştir. Daimi sınır kapılarından olan Gürbulak sınır kapısı; Türkiye ile İran arasında faaliyet göstermektedir.¹⁹⁹ Genel olarak yolcu giriş-çıkışı ve ticari faaliyetler için kullanılan sınır kapısı transit faaliyetler için kullanılmaktadır.²⁰⁰ Güvenlik nedeniyle bir süre kapatılan sonra tekrar açılan Gürbulak sınır kapısı Türkiye'den İran'a açılan sayılı sınır kapılarındanındır.²⁰¹

¹⁹⁶ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

¹⁹⁷ Türkiye'den Flaş Habur Hamlesi: Alternatif Sınır Kapısı Belli Oldu, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/habur-hamlesi-alternatif-sinir-kapisi-belli-odu-40592538> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

¹⁹⁸ Habur'un Taşınacağı Yer Neresi Ovacık Haritada Nerede? Habur Kapatılacak mı? Akşam Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.aksam.com.tr/guncel/habur-kapatilacak-mi-ovacik-haritada-nerede-haburun-tasinacagi-yer/haber-664160> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

¹⁹⁹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰⁰ Gürbulak Sınır Kapısı, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://gurbulak.gtb.gov.tr/baglanti-idarelerimiz/gurbulak-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰¹ Gürbulak Sınır Kapısını Kapatırdı, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, Şüpheli teneke, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/07/14/supheli-teneke-gurbulak-sinir-kapisini-kaptirdi> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Ayrıca sınır kapısının bulunduğu nokta da PKK terör örgütü mensupları tarafından gümrük müdürlüğünde görevli personellere zaman zaman saldırı düzenlenebilmektedir.²⁰² Özellikle PKK'nın İran kampları baz alındığında söz konusu sınır kapısında güvenlik seviyesinin yükseltilmesi; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından yerinde bir adım olacağı öngörülmektedir.

3.2.5. Kapıköy Sınır Kapısı

Bakanlar Kurulunun 2010 yılında aldığı kararla faaliyet göstermeye başlayan Kapıköy Sınır Kapısı; Kapıköy Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faal olarak hizmet vermektedir. Van ilinde bulunan Kapıköy Sınır Kapısı daimi sınır kapılarından olup; sınırın diğer tarafındaki adı "Razi" olarak belirtilmiştir. Türkiye ile İran arasında bulunan sınır kapısı halen hizmet vermeye devam etmektedir.²⁰³ Doğu Anadolu Bölgesine yapılan yatırımlar kapsamında Kapıköy Sınır Kapısına da bir dizi geliştirme aşamalarıyla etkinlik kazandırılması planlanmaktadır. Bu kapsamda;

- Lojistik üs,
- Gümrük Laboratuvarı,
- Depolama Merkezi,
- Kapıköy Ticaret Merkez,

projeleri ile Van ili baz alınarak; bölgedeki diğer illerde de kalkınma amaçlanmaktadır.²⁰⁴ Projenin getirilerine bakıldığında gümrük faaliyetleri kapsamında yapılan tahlillerin, artık yerinde yapılabileceği belirtilmiştir. Böylelikle zaman tasarrufu da önemli bir kazanım şeklinde ortaya çıkmaktadır. Öyleki daha önceden tahliller büyük şehirlere gönderildikten sonra geribildirim ancak bir ay içinde gerçekleşebiliyordu. Bu yatırımlar ile birlikte İran'ın da bölgede etkinliğinin artması terör örgütünü olumsuz yönde etki edeceği düşünülmektedir. Ayrıca ekonomik eksenli yatırımlar sayesinde terörist unsurların faaliyetlerinde azalma meydana geleceği ve bölge insanı açısından iş istihdamı olarak ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Böylelikle dolaylı yoldan örgütün eleman kazanımında azalma olması muhtemeldir. Özellikle PKK'nın İran kampları baz alındığında söz konusu

²⁰² Gürbulak Sınır Kapısı'nda Görevli Gümrük Personelini Taşıyan Araca Saldırı Düzenledi, Star Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.star.com.tr/guncel/pkkli-teroristler-gurbulak-sinir-kapisinda-gorevli-gumruk-personelini-tasiyan-araca-saldiri-duzenledi-haber-1261625/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰³ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰⁴ Kapıköy Sınır Kapısı'na 4 yeni proje geliyor! Emlak'ta Son Dakika İnternet Sitesi, <https://www.emlaktasondakika.com/haber/genel/kapikoy-sinir-kapisina-4-yeni-proje-geliyor/125862> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

sınır kapısında güvenlik seviyesinin yükseltilmesi; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından yerinde bir adım olacağı öngörülmektedir.

3.2.6. Esendere Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu'nun 1964 yılındaki kararıyla kurulan Esendere Sınır Kapısı; Hakkâri ili içerisinde bulunmaktadır. Esendere Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faal olarak hizmet vermeye devam sınır kapısı, daimi sınır kapılarından biridir. Sınırın diğer tarafındaki adı "Serow" olarak belirtilen sınır kapısı Türkiye ile İran arasında bulunmaktadır.²⁰⁵ Esendere Sınır Kapısı Türkiye ile İran arasındaki ekonomik ilişkilere katkı sağlamaktadır. Öyleki söz konusu sınır kapısı İran'ın en önemli şehirlerinden olan Tahran, Tebriz ve Urumiye'ye ulaşma hususunda kolaylık sağlamaktadır.²⁰⁶ Kamuoyunda "Hendek Operasyonları" olarak bilinen operasyonlar sebebiyle çalışma saatlerinde düzenlemeye gidilen Esendere Sınır Kapısında 23/10/2017 tarihi itibarıyla 24 saat esasına göre hizmet vermektedir.²⁰⁷ Zaman zaman bölgede meydana gelen saldırılar nedeniyle kapatılabilen sınır kapısı şu an aktif olarak hizmet vermektedir. Özellikle PKK'nın İran kampları baz alındığında söz konusu sınır kapısında güvenlik seviyesinin yükseltilmesi; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından yerinde bir adım olacağı öngörülmektedir.

3.2.7. Habur Sınır Kapısı

Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 1969 yılın aldığı kararla kurulan Habur Sınır Kapısı Şırnak ilinde bulunmakta ve faal olarak hizmet vermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Habur Sınır Kapısının sınırın diğer tarafında ki adı "El-Halil" olarak belirtilmiştir. Habur Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Habur Sınır Kapısı; Türkiye ile Irak arasında bulunmaktadır.²⁰⁸ IBKY'nin aldığı referandum kararı sonrası Türkiye'nin yaptırımlar çerçevesinde kapatacağı tartışma konusu olan Habur Sınır Kapısı halen faal olarak hizmet vermektedir. Tartışmaların artmasıyla birlikte bakan tarafından yapılan açıklamada; güvenlik gerekçesiyle denetimlerin daha da sıklaştırıldığı herhangi bir sınır kapatma durumunun olmadığı

²⁰⁵ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰⁶ Esendere Sınır Kapısı Projesi, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/esendere_sinir_kapisi (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰⁷ Esendere Sınır Kapısı 24 saat hizmet verecek, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/esendere-sinir-kapisi-24-saat-hizmet-verecek-40620297> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

²⁰⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

ayrıca söz konusu denetim sıkılaştırılmasının Irak tarafından gelen araçlar için geçerli olduğunu belirtilmiştir.²⁰⁹

Hem Türkiye için hem de Irak için ekonomik ve güvenlik kavramları açısından önem arz eden Habur sınır kapısı; Irak tarafında bölgesel yönetimin kontrolünde iken artık Bağdat yönetiminin kontrolüne geçmektedir. Türkiye açısından bakıldığında dışa satımın dörtte biri Irak ile gerçekleşmekte ve güvenlik açısından stratejik bir sınır kapısıdır.²¹⁰ Sonrasında ise Türkiye'nin çekincesine rağmen Irak'ta bir referandum gerçekleştirildi. Bu referandum sonrası Habur Sınır Kapısına alternatif olarak; Nusaybin(Ovaköy) alternatif olarak düşünülen Nusaybin(Ovaköy) sınır kapısının, Habur Sınır Kapısına göre daha aktif ve daha güvenli olacağı düşünülmektedir. Çünkü başta İrağın keyfi uygulamaları, sonrasında ise Habur-Katran mevkiindeki güvenlik sorunları sebebiyle, söz konusu sınır kapısı hem ekonomik açıdan hem de güvenlik açısından olumsuz nitelikleri bulunmaktadır.²¹¹

3.2.8. Derecik Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 2011 yılında aldığı kararla kurulan Derecik Sınır Kapısı Hakkâri ilinde bulunmaktadır. Derecik Gümrük Müdürlüğüne bağlı bulunan sınır kapısı şu an faal durumda değildir. Sınır kapısının diğer taraftaki adı "Mergusur" olarak belirtilmiştir. Daimi sınır kapılarından olan Derecik Sınır Kapısı; Türkiye ile Irak arasında bulunan bir sınır kapısıdır.²¹² Demokratik açılımla gelen barış ortamında, aktif olarak hizmet veren Derecik Sınır Kapısı güvenlik sorunlarından dolayı kapatılmıştır. Hukuken faaliyet gösteren sınır kapısı aktif olarak hizmet verememesinden dolayı ekonomik anlamda da olumsuz bir etki yaratmaktadır.²¹³ Türkiye gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonlar ile birlikte sınırlarını daha da sterilize bir hale getirmiştir. Dolayısıyla Derecik Sınır Kapısının tekrardan aktif hale getirilmesi; hem bölgenin güvenliği hem de ekonomik açıdan Türkiye'ye olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

²⁰⁹ Gümrük Bakanı: Habur Sınır Kapısı Kapatılmadı, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/son-dakika-gumruk-bakani-habur-sinir-kapisi-kapatilmadi> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

²¹⁰ Habur Sınır Kapısı Yerine Yeni Sınır Kapısı, Yeni Akit Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.yeniakit.com.tr/haber/habur-sinir-kapisi-yerine-yeni-sinir-kapisi-380416.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

²¹¹ Mersin'de Habur Sınır Kapısı'ndaki Sorunlar Konuşuldu, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/mersin-de-habur-sinir-kapisi-ndaki-sorunlar-mersin-yerelhaber-1151889/> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

²¹² Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

²¹³ 2014-2023 Dönemi TRB2 Bölgesi Planı, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Resmi İnternet Sitesi, http://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/trb2_2014_2023_bp.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

3.2.9. Üzümlü Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 2015 yılında aldığı kararla kurulan Üzümlü Sınır Kapısı; Üzümlü Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faal olarak hizmet vermektedir. Sınır kapısının diğer taraftaki adı “Serzeare” olarak belirtilmiş olup; daimi sınır kapılarından²¹⁴ Hakkâri ilinde bulunan sınır kapısı Türkiye ile Irak arasındadır. Aylık ortalama 24 bin giriş-çıkışın yapıldığı sınır kapısı sayesinde Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde ekonomik anlamada hareketlilik meydana gelmektedir.²¹⁵ Bölgedeki terör olayları nedeniyle daha önce kapatılmış olan Üzümlü Sınır Kapısı; Eylül 2016 itibariyle tekrar hizmet vermeye devam etmiştir.²¹⁶ Söz konusu sınır kapısının daha da geliştirilmesi güvenlik ve ekonomik kavramları açısından Türkiye'ye olumlu yönde etki edeceği öngörülmektedir.

3.2.10. Gülyazı Sınır Kapısı

2012 yılında Bakanlık oluru ile kurulan Gülyazı Sınır Kapısı; Gülyazı Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Geçici sınır kapılarından olan Gülyazı Sınır Kapısı güvenlik nedeniyle faal durumda değildir. Hukuken varlığı süren sınır kapısı; fiilen hizmet verememektedir. Sınırın diğer tarafındaki adı “Zaho” olarak belirtilen sınır kapısı; Türkiye ile Irak arasında olan bir sınır kapısıdır.²¹⁷ Türkiye gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonlar ile birlikte sınırlarını daha da sterilize bir hale getirmiştir. Dolayısıyla Gülyazı sınır kapısının tekrardan aktif hale getirilmesi; hem bölgenin güvenliği hem de ekonomik açıdan Türkiye'ye olumlu yönde katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.2.11. Ovaköy Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 2014 yılında aldığı kararla kurulan Ovaköy Sınır Kapısı; Ali Rıza Efendi Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Şırnak ilinde bulunan Ovaköy Sınır Kapısı hukuken varlığını korumakta ancak fiilen hizmet verememektedir.

²¹⁴ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²¹⁵ Çukurca Üzümlü Sınır Kapısı Canlandı, Hakkari Haber TV İnternet Sitesi, <http://www.hakkarihabertv.com/cukurca-uzumlu-sinir-kapisi-canlandi-37900h.htm> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²¹⁶ Üzümlü Gümrük Müdürlüğü, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://doguanadolu.gtb.gov.tr/bagli-idarelerimiz/uzumlu-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²¹⁷ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Daimi sınır kapılarından olan Ovaköy Sınır Kapısının diğer tarafta ki adı “Karavala” olarak belirtilmiş olup; Türkiye ile Irak arasında bulunmaktadır.²¹⁸ Özellikle son dönemde gündemde olan tartışmalardan İKBY’ nin referandum kararıyla birlikte Türkiye’nin Irak’a uygulayacağı yaptırımlar konusudur. Bu yaptırımların başında Türkiye ve Irak için önem arz eden Habur Sınır Kapısının kapatılması Aktepe veya Ovaköy Sınır Kapılarının aktif hale getirilmesi durumudur.²¹⁹

Habur Sınır Kapısının kapatılma durumu Gümrük ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri tarafından dile getirilmektedir. Ovaköy Sınır Kapısı, Aktepe Sınır Kapısına göre daha ağır basmaktadır. Çünkü Ovaköy Sınır Kapısı; jeopolitik açıdan Türkiye’ye coğrafik açıdan avantaj sağlamaktadır. Öyleki Ovaköy’den Irak’ın Dayrabun bölgesinden Dicle Nehri’nin batısına geçiş yapılabileceği gibi Türkmenlerin yoğun olarak bulunduğu noktaların daha da dinamik bir hal alacağı öngörülmektedir. Bu durumun İKBY’nin bölgedeki etkinliğinde azalmalar oluşmasına sebebiyet vereceği düşünülmektedir.

Harita-4 Açılması Planlanan Ovaköy Sınır kapısı²²⁰

²¹⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²¹⁹ Habur’un Taşınacağı Yer Neresi Ovacık Haritada Nerede? Habur Kapatılacak mı? Akşam Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.aksam.com.tr/guncel/habur-kapatilacak-mi-ovacik-haritada-nerede-haburun-tasinacagi-yer/haber-664160> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²⁰ Habur’un Taşınacağı Yer Neresi Ovacık Haritada Nerede? Habur Kapatılacak mı? Akşam Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.aksam.com.tr/guncel/habur-kapatilacak-mi-ovacik-haritada-nerede-haburun-tasinacagi-yer/haber-664160> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

3.2.12. Karkamış Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1953 yılında alınan kararla kurulan Karkamış Sınır Kapısı; Karkamış Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Gaziantep ilinde bulunan Karkamış Sınır Kapısı daimi sınır kapılarından olup; faal olarak hizmet vermektedir. Sınırın diğer tarafındaki adı “Carablus” olarak belirtilen sınır kapısı; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²²¹ Karkamış Sınır Kapısı 1.derece askeri hassas bölge içerisinde yer almasından dolayı saat 17.00’den sonra askeri unsurlara teslim edilmektedir. Geleneksel bayramlaşmanın bir kültür haline geldiği sınır kapısında 2011 yılında başlayan Suriye’deki olaylar nedeniyle bayramlaşma yapılamamaktadır.²²² Cerablus bölgesinde özellikle DAESH terör örgütünün sebep olduğu çatışmalar nedeniyle zaman zaman kapatılan, Karkamış Sınır Kapısı; sınır ötesi operasyonlar sonrasında tekrardan hizmet vermeye devam etmektedir.²²³ Söz konusu sınır kapısının geliştirilmesi Türkiye’nin ulusal güvenliği başta olmak üzere ekonomik ve kültürel açıdan olumlu bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2.13. Cilvegözü Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 1953 yılında aldığı kararla kurulan Cilvegözü Sınır Kapısı; Cilvegözü Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan sınır kapısı Hatay ilinde bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı ise “Babul Havva” olarak belirtilen sınır kapısı; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²²⁴ Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle 2012 yılında kapatılan sınır kapısına, 2013 yılında yapılan saldırıda 18 kişi hayatını kaybetmiş, 24 kişi yaralanmıştır.²²⁵ Bölgedeki çatışmaların devam etmesiyle birlikte güvenlik açısından daha da önemli bir hal gelen sınır kapısının bulunduğu bölgede güvenlik açısından tehlike arz eden durumlar meydana gelebilmektedir. Öyleki Esad rejimine ait unsurlar İdlib’e yaptığı kimyasal saldırılar sebebiyle Cilvegözü Sınır Kapısında kimyasal etkilere karşı önlemler artırılmış durumda. Ayrıca kimyasal

²²¹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²² Karkamış Gümrük Müdürlüğü Hakkında Genel Bilgiler, T.C. Karkamış Gümrük Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.karkamis.gov.tr/gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²³ Karkamış Gümrük Müdürlüğü Ziyareti Hakkında, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfekçi Kişisel İnternet Sitesi, <http://www.bulenttufekci.com.tr/bakan-tufekci-karkamis-sinir-kapisinda-incelemelerde-bulundu.html> , (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²⁴ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²⁵ Cilvegözü Sınır Kapısı’ndaki Bombalı Saldırı Davasında Karar, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, , <http://www.milliyet.com.tr/cilvegozu-sinir-kapisi-ndaki-bombali-hatay-yerelhaber-2311799/> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

saldırıya maruz kalan bölgenin sadece 50 km mesafede olduğu dikkate alındığından; olası yaralıları sevk etmek adına acil müdahale ekipleri Cilvegözü Sınır Kapısında hazır bulunmaktadır.²²⁶ Suriye'deki iç savaşın halen sonlanmaması sebebiyle Cilvegözü Sınır Kapısındaki güvenlik seviyesinin yüksek tutulması; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.14. Yayladağı Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 1953 yılında aldığı kararla kurulan Yayladağı Sınır Kapısı; Yayladağı Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olan Yayladağı Sınır Kapısının, sınırın diğer tarafındaki adı "Kesep" olarak belirtilmiştir. Hatay'ın Yayladağı ilçesinde 13,5'lik alan içerisinde bulunmaktadır.²²⁷ Suriye'deki iç savaştan dolayı güvenlik sebebiyle fiilen hizmet verememektedir. Hukuken varlığını koruyan sınır kapısı; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²²⁸ Özellikle Cilvegözü Sınır Kapısında meydana gelen saldırıdan sonra tedbir amaçlı kapatılan sınır kapısı hukuken devamlılığını sürdürmektedir. Suriye'de ki iç savaşın halen sonlanmaması sebebiyle Yayladağı Sınır Kapısındaki güvenlik seviyesinin yüksek tutulması; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.15. Nusaybin Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 1953 yılında aldığı kararla kurulan Nusaybin Sınır Kapısı; Nusaybin Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olan Nusaybin Sınır Kapısı; Suriye'deki iç savaş sebebiyle fiilen hizmet verememektedir. Hukuken varlığını sürdüren sınır kapısı Mardin ilinde bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı "Kamışlı" olan sınır kapısı Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²²⁹ Söz konusu sınırdaki diğer probleme bakıldığında ise sınırın diğer tarafındaki tesis planlamasının bulunmamasıdır. Dolayısıyla iki noktanın birbirine entegre olması zor bir hal almaktadır. Temel sorun her ne kadar Suriye'deki iç savaş olsa da karşı tarafta tesisin olmaması söz konusu sınır

²²⁶ Cilvegözü Sınır Kapısı'nda 'kimyasal saldırı' önlemi, Posta Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.posta.com.tr/cilvegozu-sinir-kapisi-nda-kimyasal-saldiri-onlemi-haberi-1283360> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²⁷ Rabiye Aslan, Türkiye- Gürcistan Ekonomik ve Siyasi İlişkiler Kapsamında Sarp Sınır Kapısının Analizi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.80
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

²²⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²²⁹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

kapısının tekrardan hizmet vermesi konusunda önemli bir sorun olarak görülmektedir.²³⁰ Suriye'deki iç savaşın halen sonlanmaması sebebiyle Nusaybin Sınır Kapısındaki güvenlik seviyesinin yüksek tutulması; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.16. Akçakale Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 1974 yılında aldığı kararla kurulan Akçakale Sınır Kapısı; Akçakale Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Suriye'deki iç savaş nedeniyle fiilen hizmet veremeyen sınır kapısı hukuken varlığını devam ettirmektedir. Daimi sınır kapılarından olan Akçakale Sınır Kapısı, Şanlıurfa ilinde bulunmaktadır. Sınır kapısının diğer tarafındaki adı "Tell Abyat" olarak belirtilmiş olup; söz konusu sınır kapısı Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır. Suriye'deki iç savaşın halen sonlanmaması sebebiyle Akçakale Sınır Kapısındaki güvenlik seviyesinin yüksek tutulması; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.17. Öncüpınar Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulunun 1953 yılında aldığı kararla kurulan Öncüpınar Sınır Kapısı; Öncüpınar Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olan Öncüpınar Sınır Kapısı faal durumda olup; Kilis ilinde bulunmaktadır. Sınırın Diğer tarafındaki adı "Bab Es Selame" olarak belirtilen sınır kapısı; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²³¹ 20 Ekim 2017'de teknik nedenlerle geçici olarak kapatılan Öncüpınar Sınır Kapısı; 28 Ekim 2017'de tekrardan hizmet vermeye devam etti.²³² Sınır ötesi operasyonlar sonrası sterilize edilen noktada; önemli günlerde yoğunlar yaşanabilmektedir. Özellikle Türkiye'de bulunan Suriyeliler zaman zaman yoğun bir şekilde Öncüpınar Sınır Kapısını kullanmaktadırlar. Her ne kadar tekrardan giriş çıkışlar bir risk oluştursa da Türkiye bölgedeki etkileşimin kopmaması adına gerekli hassasiyeti göstermektedir. Türkiye'nin ulusal güvenliği bakımından bahse konu sınır kapısının güvenlik seviyesinin yükseltilmesi olumlu yönde fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

²³⁰ Tamamlanan Gümrük Projeleri, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/nusaybin_ic_gumruk_mudurlugu (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

²³¹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²³² Öncüpınar Sınır Kapısı Yeniden açıldı. NTV Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.ntv.com.tr/spor/oncupinar-sinir-kapisi-yeniden-acildi,sTHakdoVbkqTxscyAh62TA> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

3.2.18. Çobanbey Sınır Kapısı

2013 yılında Bakanlık onayı ile kurulan Çobanbey Sınır Kapısı; Çobanbey Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Gaziantep ilinde bulunan sınır kapısı; geçici sınır kapılarından olup; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır. Ayrıca sınırın diğer tarafındaki adı "Arrai" olarak belirtilmiştir.²³³ B sınıfı sınır kapısı olan Çobanbey sınır kapısı, A kapısı sınır kapısına yükseltilmiş olup; yükselmeye birlikte güvenlik ve ekonomi kavramları çerçevesinde olumlu gelişmeler meydana gelmiştir.²³⁴ Bu gelişmelere bakıldığında ise başta güven ortamıyla birlikte ticari faaliyetler artmıştır. Sınır ötesi operasyonlarla birlikte güven tazelenen bölgede istikrarlı bir barış ortamı oluşması Türkiye'nin ulusal güvenliği ve ticari/ekonomik faaliyetler açısından önem arz etmektedir. Geçici olarak faaliyet gösteren sınır kapısının daimi sınır kapısına çevrilmesi Türkiye açısından olumlu bir adım olacağı düşünülmektedir.

3.2.19. Ceylanpınar Sınır Kapısı

1999 yılında Bakan onayı ile kurulan Ceylanpınar Sınır Kapısı; Ceylanpınar Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Geçici sınır kapılarından olup; Şanlıurfa ilinde bulunan sınır kapısı faal durumda değildir. Sınırın diğer tarafındaki adı "Resulayn" olan sınır kapısı; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır.²³⁵ Ceylanpınar'ın faal olmamasındaki en önemli etken Suriye'deki iç savaş sorunudur. İç savaştan dolayı Ceylanpınar'ın diğer tarafından bulunan Resulayn Sınır Kapısı'nın kontrolü; Türkiye'nin yıllardır mücadele ettiği PKK terör örgütünün uzantısı PYD'nin kontrolünde bulunmaktadır.²³⁶ Dolayısıyla Ceylanpınar Sınır Kapısının olası bir faal olma durumu göz önünde bulundurulduğunda güvenlik seviyesinin üst seviyesinde tutulması; Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

²³³ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²³⁴ Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, Bakan Tüfenkci ,Çobanbey Sınır Kapısı'nda İncelemelerde Bulundu. <http://www.milliyet.com.tr/bakan-tufenkci-cobanbey-sinir-kapisi-kilis-yerelhaber-2443000/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²³⁵ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²³⁶ Suriye'de Sınır Kapılarının Çoğu Terör Örgütlerinin Elinde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-de-sinir-kapilarinin-cogu-teror-orgutlerinin-elinde-2275531/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

3.2.20. Mürşitpınar Sınır Kapısı

2010 yılında Bakan onayı ile kurulan Mürşitpınar Sınır Kapısı; Mürşitpınar Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Geçici sınır kapılarından olan Mürşitpınar hukuken varlığını sürdürmekte ancak fiilen hizmet verememektedir. Sınırın diğer tarafındaki adı “Ayn El Arab” olarak belirtilmiş olup; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır. Mürşitpınar’ın faal olmamasındaki en önemli etken Suriye’de ki iç savaş sorunudur. İç savaştan dolayı Mürşitpınar’ın diğer tarafından bulunan “Ayn El Arab” Sınır Kapısı’nın kontrolü; Türkiye’nin yıllardır mücadele ettiği PKK terör örgütünün uzantısı PYD’nin kontrolünde bulunmaktadır.²³⁷ Dolayısıyla Mürşitpınar Sınır Kapısının olası bir faal olma durumu göz önünde bulundurulduğunda güvenlik seviyesinin üst seviyesinde tutulması; Türkiye’nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.21. Şenyurt Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından kurulan Şenyurt Sınır Kapısı daimi sınır kapılarından olup; Türkiye ile Suriye arasında bulunmaktadır. Herhangi gibi bir gümrük müdürlüğü bünyesinde bulunmayan, Şenyurt Sınır Kapısı hukuken varlığını sürdürmekte ancak fiilen hizmet verememektedir. Sınırın diğer tarafındaki adı ise “Derbesiye” olarak belirtilmiştir.²³⁸ Şenyurt sınır kapısını diğer sınır kapılarından ayıran önemli özelliklerden biri Suriye’deki Kürt bölgesine geçişin sağlandığı tek sınır kapısıdır.²³⁹ Dolayısıyla faal olduğu dönemde yoğun bir geçiş gerçekleşen sınır kapısı; Suriye’deki iç savaş koşulları sebebiyle gümrük hizmetleri verememektedir. Hukuken varlığını sürdüren sınır kapısı askeri bölge olması sebebiyle hudut birliklerinin sorumluluğunu verilmiştir. Sınır kapısındaki diğer sorunlar ise diğer tarafta sınır kapısının bir açılıp bir kapanması sebebiyle meydana gelen düzensizliklerdir. Aniden sınır kapısının açılması yığılmalara sebebiyet vermekle birlikte denetimler açısından güvenlik risklerinin doğmasını meydana verebilmektedir.²⁴⁰ Dolayısıyla Şenyurt Sınır Kapısının olası bir faal olma durumu göz önünde bulundurulduğunda, güvenlik seviyesinin üst seviyesinde tutulması; Türkiye’nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

²³⁷ Suriye’de Sınır Kapılarının Çoğu Terör Örgütlerinin Elinde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-de-sinir-kapilarinin-cogu-teror-kilis-yerelhaber-2275531/>

(Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²³⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

²³⁹ Suriye İç Savaşı Köyü Canlandırdı, Aljazeera Türk Kanalı, Haber İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriye-savasi-koyu-canlandirdi> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

²⁴⁰ Sınır İşlemleri Usul ve Esasları, T.C. Mardin Valiliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mardin.gov.tr/sinir-islemleri-usul-ve-esaslari> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

3.2.22. Pazarkule Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1952 yılında alınan kararla kurulan Pazarkule Sınır Kapısı; Pazarkule Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Pazarkule Sınır Kapısı faal durumda olup; Türkiye ile Yunanistan arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı "Kastanion" olarak belirtilmiştir.²⁴¹ Zaman zaman küçük çaplı durumlar nedeniyle aksayan sınırın kapısında güvenlik açısından bir problem gözükmemektedir. 2016 yılının Şubat ayında Yunan çiftçilerin protesto eylemleri sebebiyle kapatılan sınır kapısı yaklaşık 15 gün sonra tekrar açılarak hizmet vermeye devam etmektedir.²⁴² Yine 2017 yılı Ekim ayında Yunanistan hükümetinin ekonomik tasarruf politikası nedeniyle Yunan gümrük memurları 1 günlük grevi nedeniyle sınır kapısı hizmet verememişti.²⁴³ Genelde Yunan tarafı nedeniyle ufak çaplı sorunların yaşandığı sınır kapısında ulusal güvenliğe etki edecek derecede bir problem bulunmadığı düşünülmektedir.

3.2.23. İpsala Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1961 yılında verilen kararla kurulan İpsala Sınır Kapısı; İpsala Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan İpsala; Yunanistan ile Türkiye arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı "Kipi" olarak belirtilmiştir. Pazarkule Sınır Kapısında yaşanan sorunların benzerleri İpsala Sınır Kapısında da yaşanmaktadır. 9 Kasım 2017'de Yunan gümrük memurları; hükümetin kemer sıkma politikası sebebiyle 1 günlük grev kararı alması nedeniyle sınır kapısı hizmet verememişti.²⁴⁴ Ayrıca FETÖ/PDY terör örgütü mensupları Avrupa'ya kaçmak üzereyken gümrük müdürlüğü personeli tarafından yakalanmaktadır.²⁴⁵ İpsala Sınır Kapısını diğer sınır kapısından önemli niteliklerden biri de "Plaka Tanıma Sistemi'dir".²⁴⁶ Başta terör

²⁴¹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

²⁴² Yunanistan sınırındaki Pazarkule Sınır Kapısı tekrar açıldı, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/02/15/yunanistan-sinirindeki-pazarkule-sinir-kapisi-tekrar-acildi> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

²⁴³ Yunanistan'a Kara Yoluyla Geçişler Durdu, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/02/15/yunanistan-sinirindeki-pazarkule-sinir-kapisi-tekrar-acildi> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

²⁴⁴ İpsala Sınır Kapısı 9 Kasım'da TIR geçişine kapatılacak, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.cnnurk.com/turkiye/ipsala-sinir-kapisi-9-kasimda-tir-gecisine-kapatilacak> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

²⁴⁵ FETÖ Şüphelileri Yunanistan'a Kaçarken Yakalandı, İhlas Haber Ajansı İnternet Sitesi, <http://www.ih.com.tr/haber-feto-suphelileri-yunanistana-kacarken-yakalandi-625196/> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

²⁴⁶ "Plaka Tanıma Sistemi" İpsala Sınır Kapısı'nda Uygulamaya Geçti, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/plaka-tanima-sistemi-ipsala-sinir-kapisi-edime-yerelhaber-2375143/> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

örgütlerini yoğun olarak kullandığı kopya plakanın önüne geçilmesi ve kaçakçılık faaliyetlerini önlemek adına hayata geçirilen sistem ilk olarak; İpsala Sınır Kapısında faaliyete geçirildi. Bomba yüklü araçlarla yapılan terör saldırılarının önüne geçmek adına hayata geçirilen proje, zamanla diğer sınır kapılarında da faaliyete geçirilmesi düşünülmektedir.

3.2.24. Kapıkule Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1953 yılında alınan kararla kurulan Kapıkule Sınır Kapısı, Kapıkule Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Kapıkule, Türkiye ile Bulgaristan arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı “Kapitan Andrevo” olarak belirtilen sınır kapısı; Edirne ilinde bulunmaktadır.²⁴⁷ Kapıkule Sınır Kapısını diğer sınır kapılarından ayıran en önemli özelliği; Türkiye'nin en büyük kara ve demiryolu sınır kapısı olmasıdır. Genelde Avrupa kıtasından gelenler tarafından kullanılan sınır kapısında yaz döneminde yoğunluklar meydana gelebilmektedir.²⁴⁸ Nitelik bakımından en büyük kara ve demiryolu sınır kapısı olması sebebiyle güvenlik seviyesinin yüksek tutulması, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.25. Hamzabeyli Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 2004 yılında alınan kararla kurulan Hamzabeyli Sınır Kapısı, Hamzabeyli Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Hamzabeyli, Türkiye ile Bulgaristan arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı “Lesova” olarak belirtilen sınır kapısı; 2005 yılında iki ülkenin Başbakanları tarafından açılmıştır.²⁴⁹ Edirne ilinde bulunmaktadır.²⁵⁰ Avrupa'ya açılan sınır kapılarından olması sebebiyle güvenlik seviyesinin yüksek tutulması, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

²⁴⁷ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 31.01.2018)

²⁴⁸ Kapıkule Sınır Kapısı, T.C. Edirne İl Kültür Turizm Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.edimekulturturizm.gov.tr/TR,76391/sinir-kapilarimiz.html> (Erişim Tarihi: 31.01.2018)

²⁴⁹ Kader Özlem, *Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri*, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, Edirne, 2015, Cilt 4, Sayı 2, s. 95-96.

²⁵⁰ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 31.01.2018)

3.2.26. Dereköy Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1969 yılında alınan kararla kurulan Dereköy Sınır Kapısı, Dereköy Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Dereköy, Türkiye ile Bulgaristan arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı “Malko Tırnova” olarak belirtilen sınır kapısı Kırklareli ilinde bulunmaktadır.²⁵¹ Avrupa’ya açılan sınır kapılarından olması sebebiyle güvenlik seviyesinin yüksek tutulması, Türkiye’nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.27. 162 NHT

2013 yılında bakanlık oluru ile kurulması kararlaştırılan sınır kapısı Türkiye ile Gürcistan arasında bulunmaktadır. Geçici sınır kapılarından olan 162 NHT; Ardahan ilinde bulunmaktadır. Türkgözü Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermekte olan 162 NHT sınır kapısının Gürcistan tarafından herhangi bir gümrük kuruluşu vs. bulunmamaktadır.²⁵² Söz konusu sınır kapısında bariz bir problem bulunmamakla beraber; Gürcistan tarafında herhangi bir gümrük kuruluşu vs. bulunmaması sebebiyle bahse konu sınır kapısının güvenlik seviyesinin yüksek tutulması; Türkiye’nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.28. Aktaş Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1995 yılında alınan kararla kurulan Aktaş Sınır Kapısı, Aktaş Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Daimi sınır kapılarından olan Aktaş; Türkiye ile Gürcistan arasında bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı “Kartsakhi” olarak belirtilen sınır kapısı Ardahan ilinde bulunmaktadır.²⁵³ Aktaş Sınır Kapısı’nın önemli özelliklerinden biri de Türkiye’nin Orta Asya ile olan ticaret yolu kısalmış dolayısıyla ilişkilere katkı sağlamıştır.²⁵⁴ Bahse konu sınır kapısında ulusal güvenliğe etki edecek derecede bir problem bulunmadığı düşünülmektedir.

²⁵¹ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 31.01.2018)

²⁵² Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

²⁵³ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol%20u.docx> (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

²⁵⁴ Aktaş Sınır Kapısı, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/cildir_aktas_sinir_kapisi (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

3.2.29. Muratlı Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 2013 yılında alınan kararla kurulan Muratlı Sınır Kapısı, Türkiye ile Gürcistan arasında bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olup; Faal durumda olmayan Muratlı Sınır Kapısı; Muratlı Gümrük Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır. Sınırın diğer tarafındaki adı “Maradidi” olarak belirtilen sınır kapısı Artvin ilinde bulunmaktadır.²⁵⁵ Bahse konu sınır kapısının faal olmaması ulusal güvenlik açısından değerlendirme yapma imkânını kısıtlamıştır. Dolayısıyla Muratlı Sınır Kapısında ulusal güvenliğe etki edecek derecede bir problem bulunmadığı düşünülmektedir.

3.2.30. Dilucu Sınır Kapısı

T.C. Bakanlar Kurulu tarafından 1992 yılında alınan kararla kurulan Dilucu Sınır Kapısı Türkiye ile Nahçıvan arasında bulunmaktadır. Daimi sınır kapılarından olan Dilucu Sınır Kapısı; Dilucu Gümrük Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Sınırın diğer tarafındaki adı “ Sederek” olarak belirtilen sınır kapısı İğdir ilinde bulunmaktadır.²⁵⁶ Türkiye ile Nahçıvan arasındaki ilişkiler Hasret Köprüsü ve Dilucu Sınır Kapısı üzerinde şekillenmektedir. Öyleki 1992 yılında yapılan Hasret Köprüsü Aras Nehri üzerinde bulunmaktadır. Yine 1992 yılında kurulan Dilucu Sınır Kapısı, Türkiye'nin Güney Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya ile olan bağlarını kuvvetlendirmek amacıyla planlanmış olup; Nahçıvan'ın Azerbaycan'la olan coğrafi bağlantısına, Ermenistan tarafından müdahale edilmesinden dolayı Türkiye-Nahçıvan bağlantısı karmaşık bir hal almıştı. Dilucu Sınır Kapısının açılmasından sonra bu karmaşık hal düzene girmiştir.²⁵⁷ Ayrıca söz konusu sınır kapısının bulunduğu bölge de zaman zaman terör olayları meydana gelebilmektedir. 2015 Yılında; Dilucu Sınır Kapısında görevli 13 Polis Memurunu götürülen servis aracına bombalı saldırı düzenlenmiş olup; saldırıda 13 Polis Memuru şehit olmuştu. Bahse konu sınır kapısının hem jeopolitik açıdan hem güvenlik açısından önemli bir bölgede bulunması sebebiyle; güvenlik seviyesinin yüksek tutulması, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından önem arz etmektedir.

²⁵⁵ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

²⁵⁶ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

²⁵⁷ Dilucu Sınır Kapısı'nın İğdir Şehri Üzerindeki Etkileri, Dergipark Resmi Veritabanı İnternet Sitesi, , <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/231247> (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

Tablo-6 Türkiye Cumhuriyeti Kara Hudut Kapıları²⁵⁸

TÜRKİYE CUMHURİYETİ KARA HUDUT KAPILARI							
SIRA NO	HUDUT KAPISININ ADI	GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KOMŞU ÜLKEDEKİ HUDUT KAPISI	DURUMU		BAKANLAR KURULU KARARI TARİH ve SAYISI	SINIR ÜLKESİ
				FAAL	DAİMI		
1	PAZARKULE (Edirne)	PAZARKULE GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KASTANİON	FAAL	DAİMI	20.04.1952-3/15923	YUNANİSTAN
2	İPSALA (Edirne)	İPSALA GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KIPI	FAAL	DAİMI	10.07.1961-5/1444	YUNANİSTAN
3	KAPIKULE (Edirne)	KAPIKULE TIR GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KAPİTAN ANDREVO	FAAL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	BULGARİSTAN
4	HAMZABEYLİ (Edirne)	HAMZABEYLİ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	LESOVA	FAAL	DAİMI	22.11.2004-2004/8117	BULGARİSTAN
5	DEREKÖY (Kırklareli)	DEREKÖY GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	MALKO TIRNOVA	FAAL	DAİMI	18.07.1969-6/12115	BULGARİSTAN
6	SARP (Artvin)	SARP GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	SARPI	FAAL	DAİMI	31.08.1988-88/13286	GÜRCİSTAN
7	TÜRKGÖZÜ (Ardahan)	TÜRKGÖZÜ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	VALE	FAAL	DAİMI	12.07.1995-95/7073	GÜRCİSTAN
8	162 NHT (Ardahan)	TÜRKGÖZÜ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	-	FAAL	GEÇİCİ	02.08.2013-Bakan Oluru	GÜRCİSTAN
9	AKTAŞ (Ardahan)	AKTAŞ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KARTSAKHI	FAAL	DAİMI	24.07.1995-95/7140	GÜRCİSTAN
10	MURATLI (Artvin)	MURATLI GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	MARADİDİ	FAAL DEĞİL	DAİMI	26.11.2013-2013/5677	GÜRCİSTAN
11	DİLÜCÜ (Iğdır)	DİLÜCÜ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	SEDEREK	FAAL	DAİMI	20.05.1992-92/3065	NAHCIVAN
12	GÜRBULAK (Ağrı)	GÜRBULAK GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	BAZERGAN	FAAL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	İRAN
13	KAPIKÖY (Van)	KAPIKÖY GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	RAZI	FAAL	DAİMI	13.05.2010-2010/411	İRAN
14	ESENDERE (Hakkari)	ESENDERE GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	SEROW	FAAL	DAİMI	15.09.1964-6/3651	İRAN
15	HABUR (Şırnak)	HABUR GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	EL-HALİL	FAAL	DAİMI	18.07.1969-6/12119	İRAK
16	DERECİK (Hakkari)	DERECİK GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	MERGESUR	FAAL DEĞİL	DAİMI	14.02.2011-2011/1434	İRAK
17	ÜZÜMLÜ (Hakkari)	ÜZÜMLÜ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	SERZEARE	FAAL	DAİMI	25.05.2015-2015/7704	İRAK
18	GÜLYAZI (Şırnak)	GÜLYAZI GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	ZAHO	FAAL DEĞİL	GEÇİCİ	24.01.2012- Bakan Onayı	İRAK
19	AKTEPE (Şırnak)	AKTEPE GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	BACUKA	FAAL DEĞİL	DAİMI	21.04.2014-2014/6271	İRAK
20	OVAKÖY (Şırnak)	ALİ RIZA EFENDİ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KARAVALA	FAAL DEĞİL	DAİMI	21.04.2014-2014/6271	İRAK
21	KARKAMIŞ (Gaziantep)	KARKAMIŞ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	CARABLUS	FAAL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
22	ÇİLVEGÖZÜ (Hatay)	ÇİLVEGÖZÜ GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	BABUL HAVVA	FAAL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
23	YAYLADAĞI (Hatay)	YAYLADAĞI GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KESEP	FAAL*	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
24	NUSAYBİN (Mardin)	NUSAYBİN GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	KAMIŞLI	FAAL*	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
25	AKÇAKALE (Şanlıurfa)	AKÇAKALE GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	TELL ABYAT	FAAL*	DAİMI	16.10.1974-7/9027	SURİYE
26	ÖNCÜPİNAR (Kilis)	ÖNCÜPİNAR GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	BAB ES SELAME	FAAL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
27	ÇOBANBEY (Gaziantep)	ÇOBANBEY GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	AR RA'İ	FAAL	GEÇİCİ	08.02.2013-Bakan Onayı	SURİYE
28	CEYLANPINAR (Şanlıurfa)	CEYLANPINAR GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	RESULAYN	FAAL DEĞİL	GEÇİCİ	26.03.1999- Bakan Onayı	SURİYE
29	MÜRŞİTPİNAR (Şanlıurfa)	MÜRŞİTPİNAR GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	AYN EL ARAB	FAAL DEĞİL	GEÇİCİ	08.09.2010- Bakan Onayı	SURİYE
	ŞENYURT (Mardin)		DERBESİYE	FAAL DEĞİL	DAİMI	04.09.1953-4/1407	SURİYE
		BORUALAN GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ		FAAL DEĞİL			İRAN

²⁵⁸ Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayol u.docx> (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SINIR GÜVENLİĞİ İLE TERÖRLE MÜCADELE KAVRAMLARI ÇERÇEVESİNDE PROFESYONELLEŞMENİN GETİRİLERİ VE YAŞANILAN ZORLUKLAR

4.1. Profesyonelleşmenin Getirileri

4.1.1. Mücadele ve Faaliyetlerin Kanunlara Uygun Sürdürülmesi

Terörle mücadele birimleri ve güvenlik kuvvetleri teröristlerin hareket tarzına ters bir uygulama benimsemeleridirler. Güvenlik birimleri ve terörle mücadele birimleri devlet otoritesini temsil etmelerinden dolayı azami dikkat ve özen göstermeleri önem arz etmektedir. Genel anlamda terörist gruplar bir eylem gerçekleştirirken her türlü yolu kullanarak; güvenlik güçlerini veya terörle mücadele birimlerini zor durumda bırakmaktadırlar. Baskı, cebir, şiddet, tahrik vb. durumları fırsata çevirerek eylemlerini gerçekleştirmeleri, görevli personel açısından çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Bu sorunlar terörist gruplar için kazanım olarak ortaya çıkmaktadırlar. Öyleki devleti temsil eden bir görevlinin olası bir ihmalinde veya hatasında, terör örgütleri tarafından sözde devlet otoritesinin zaafa uğratıldığı yönünde propaganda faaliyetleri yürütülebilmektedir. Dolayısıyla güvenlik birimlerini başarılı yaklaşımlara götüren mücadele yöntemleri ile terör örgütlerinin faaliyetleri zıt iki kutup gibidir.²⁵⁹

Güvenlik birimlerini başarıya götürecek etkenler; sakinlik, sağduyulu hareket tarzı, tahrike kapılmama, devleti temsil ettiğini unutmama etkenleri olurken; terörist gruplarda halkı kin ve nefrete sevk etme, kutsal değerler üzerinden ayrıştırma, propaganda, baskıyla şiddetle hareket etme, kargaşa yaratma, toplumsal hareketlere sevk etme gibi etkenler bulunmaktadır.²⁶⁰ Buradaki amaç güvenlik birimlerini zor durumda bırakarak halka karşı yanlış bir harekette bulunmaları sağlamaktır. Bu sayede kargaşa ortamı meydana gelecek olup; terörist grupların işi daha kolay olacaktır. Dolayısıyla hukuksal zemin üzerinden hareket etmek; devlet yönetimi ve güvenlik birimleri(terörle mücadele birimleri, sınır güvenliği birimleri vb.) açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de ki bazı kanunlara bakıldığında önemli tanımların olduğu göze çarpmaktadır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1.maddesinde terör tanımı “*Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit*

²⁵⁹ Hasan Mutlu Altun, Terörle Mücadele Sırasında Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.190-196 (**Yayımlanmış Doktora Tezi**)

²⁶⁰ İhsan Bal, Süleyman Özeren, **Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele**. (Editör: Arzu Celalifer Ekinci). Terörle Mücadele. Usak Yayınları, Ankara Aralık, 2010. s.7

yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve Hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir." Şeklinde tanımlanmıştır.²⁶¹

Tanımın genişliği, teröristlerin faaliyetlerinin çeşitliliği açısından önem arz etmektedir. Öyleki terör örgütleri her geçen gün yeni bir saldırı tarzı geliştirmektedir. Bu açıdan geniş kapsamlı bir tanımın belirlenmesi, hukuksal temelin sağlanarak; muhtemel aksaklıkların önüne geçeceği düşünülmektedir. Aynı kanunun 2.maddesinde "1.maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur. Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır."²⁶² Bu maddede yardım ve yataklığın önüne geçilmek istenildiği anlaşılmaktadır. Buradaki önemli ayrıntı terör suçlusu ayrımı ile terör örgütü mensubu suçlusu ayrımıdır. Söz konusu maddeden "örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar" cümlesi çıkarılmış olup; böylelikle daha ağır bir suçlu niteliği göstergesi olan örgüt mensubu kavramı ile terör suçlusu ayrımı yapılmıştır.

Aynı kanunda 6.maddede "İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar veya bu yolla kişileri hedef gösterenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."²⁶³ Bu kanun maddesine bakıldığında kamu görevlileri ve terörle mücadelede görev alan personeli korumak adına düzenlenen bir madde olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz mücadelelerde kamu görevlilerinin ve yakınlarının can güvenliği açısından, gizlilik büyük önem arz etmektedir.

Aynı kanunun bir diğer maddesi olan 15.maddede "Terörle mücadelede görev alan Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, mülki idare amirleri, istihbarat ve kolluk görevlileri ile bu amaçla görevlendirilmiş diğer personelin, bu görevlerinin ifasından

²⁶¹ 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2018)

²⁶² 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2018)

²⁶³ 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2018)

*doğduğu iddia edilen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalar sebebiyle belirleyeceği en fazla üç avukatın veya bu görevlerinin ifasından dolayı mağdur, şikâyetçi, katılan, davalı ya da davacı konumunda olan personelin seçeceği bir avukatın ücreti ödenir ve bunlara avukatlık ücret tarifesine bağlı olmaksızın yapılacak ödemeler, ilgili kuruluşların bütçelerine konulacak ödenekten karşılanır.”*²⁶⁴ Maddesi bulunmaktadır. Bu maddeye bakıldığında görevlerinden dolayı soruşturma veya kovuşturma geçiren güvenlik birimleri personellerinin hukuksal anlamda ve ekonomik anlamda korumak amacıyla düzenlenen bir madde olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.2. Süreklilik

Türkiye'nin terörle mücadelesi 30 yılı aşkın süredir devam etmektedir. Mücadele ettiği terör örgütü sayısı ise giderek artmaktadır.²⁶⁵ Arap Baharı ile birlikte Suriye ve Iraktaki yönetim boşluğu, devlet otoritesi dışındaki illegal yapılanmaların doğmasına yol açmış, aynı zamanda mevcut terör örgütlerinin yeni uzantıları ile faaliyet alanlarının genişlemesine sebebiyet vermiştir. Özellikle küreselleşme ile birlikte terörizm kavramı da genişlemiştir. Terörizm kavramının genişlemesi örgütlerin eylem stratejilerinin ve eylemlerinin çeşitlenmesiyle sonuçlanmıştır.²⁶⁶ Terör örgütlerinin faaliyetlerinin giderek genişlemesindeki bir diğer etken ise devletler tarafından bir başka devletin üzerindeki amaç ve emellerini gerçekleştirmek için kullanılmasıdır.

Türkiye'nin sınır komşuları olan Suriye ve Irakta PKK'nın PYD, YPG ve YPJ gibi uzantıları ortaya çıkmıştır. Bölge üzerinde etkin rol almak isteyen ABD, PYD ve YPG' ye desteğini sürdüreceğini açıklamıştır. Açıklamada dikkat çeken ayrıntı ise bu desteğin DEAŞ tehdidinin devam etmesiyle alakalı olduğunu belirtilmesidir.²⁶⁷ Bu örnekten anlaşılacağı üzere ABD gibi bir süper gücün sözde bir terör örgütünün faaliyetlerini önlemek adına, PKK terör örgütünün uzantısı olan YPG' ye destek vermesi son derece yanlış diplomasidir. Çünkü müttefiki olan Türkiye, yıllardır bu örgülle mücadele etmekte ve maddi-manevi zarar görmektedir. Devletlerin bu tarz

²⁶⁴ 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2018)

²⁶⁵ Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarina-katkilari.tr.mfa (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

²⁶⁶ Taner Berber, Küreselleşme Sürecinde Terörizm, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, s.89-90 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

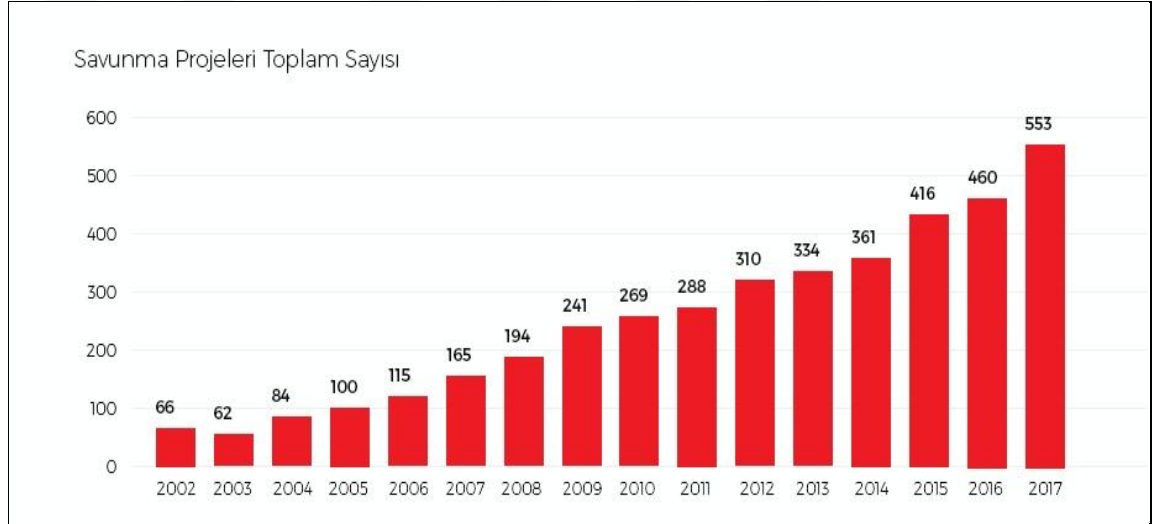
²⁶⁷ ABD Yönetiminden 'PKK/PYD' ye Silah Desteği' Açıklaması, Anadolu Ajansı Haber İnternet Sitesi, <http://aa.com.tr/tr/dunya/abd-yonetiminden-pkk-pydye-silah-destegi-aciklamasi/981372> (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

hareketleri ve faaliyetleri terör örgütlerinin ömrünü uzatmakta olup; terörizm sorununun sürekli hale gelmesine sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

4.1.3. Verimlilik Seviyesinin Yükselişi

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin olumsuz yönleri olduğu gibi olumlu yönleri de bulunmaktadır.²⁶⁸ Teknolojinin giderek gelişmesi savunma sanayisini olumlu yönde etkilemiş olup; başta güvenlik güçleri ve terörle mücadele birimlerinin işini kolaylaştırmıştır. Güvenlik güçlerinin can güvenliği açısından koruma sağlayan teçhizatlar ve ekipmanların teknolojik gelişmeler ile entegre edilmesiyle birlikte elde edilen projeler, Türkiye'nin terörle mücadelesine, ulusal güvenliğine ve sınır güvenliğine olumlu yönde yansımaktadır. Yerli ve milli projeler çerçevesinde ulusal güvenliğine yön veren Türkiye 2002 yılında sadece 66 projeye sahipken 2017 yılına gelindiğinde 553 projeye yaklaşık 9 kat ilerleme elde etmiştir.²⁶⁹

Grafik-1 Savunma Projesi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı²⁷⁰

²⁶⁸ Abdullah Torun, Ulusal Güvenlik ve Küreselleşme: Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.3 **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**

²⁶⁹ Savunma Projeleri Toplam Sayısı, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=48&LangID=1> (Erişim Tarihi: 06.02.2018)

²⁷⁰ Savunma Projeleri Toplam Sayısı, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=48&LangID=1> (Erişim Tarihi: 06.02.2018)

4.1.4. Profesyonel / Uzman Personel

Soğuk savaştan sonra doğu-batı çatışmasının sone ermesi ve barış eğilimi sebebiyle dünyada ordu gücü azalma eğilimi gösterdi. Ordular küçülme eğilimi içine girerken aynı zamanda profesyonelleşmeye yöneldi. Dolayısıyla barış ortamını fırsata çeviren pek çok ülke savunma harcamalarını azaltma yolunu seçti. TSK ise soğuk savaş sonrasında dört başlık altında yenilenme sürecine adım attı. Yeniden yapılanma, güvenlik ortamına şekillendirme, eğitim/öğretim faaliyetleri ve son olarak modernizasyon. Amaç olarak; savunma niteliğini geliştirmede, ön sıralarda yer alarak bölgesel tehditlere karşı caydırıcılık kazandırmak ve Türk Silahlı Kuvvetlerini uluslararası platformlarda görev alma niteliği kazandırmak, şeklinde belirtilmiştir. TSK'deki diğer yenilikler ise bazı tugayların iç güvenlikten sorumlu tugaylara çevrilmesi, doğal afet birliklerinin kurulması, asker sayısı açısından tasarruf politikası benimsenmesi(askerlik süresi kısaldı.), profesyonel erbaş ve er planlanması, terörle mücadele komando tugayları profesyonelleştirilmesi, sözleşmeli subay kadrosu getirilmesi ve astsubayların eğitim sürelerinin iki yıla çıkarılmasıdır. TSK hızlı bir şekilde profesyonelleşmekte ve uzmanlık isteyen alanlarda sözleşmeli personel istihdam ederek uzun vadeli planlamalar yapmaktadır. Türkiye bulunduğu jeopolitik konum sebebiyle profesyonelliği seviyesi üst düzey bir orduya sahip olmalıdır.²⁷¹

TSK'nın 2011 yılından bu yana uygulamaya koyduğu bir diğer yenilik ise Türk Silahlı Kuvvetlerinin terörle mücadelede etkin olarak kullandığı sözleşmeli erlerin, Terörle Mücadele Eğitim ve Tatbikat Merkezinde komando eğitimi almalarıdır. Bu eğitim planlaması profesyonel askerliğe geçiş faaliyetleri kapsamında yürütülmektedir. 11 hafta süren eğitim sonrasında personel zorlu koşullarda görev alma niteliklerine haiz hale gelmektedirler. İlk 3 haftası temel eğitim olarak uygulanan eğitimde sonraki 8 hafta ağır komando eğitimiyle son bulmaktadır. Gerekli fiziksel ve psikolojik yeterlilikler sağlandıktan sonra teröristlerin kullandığı EYP'lere karşı eğitim almaktadırlar. Sırasıyla meskûn mahalle eğitimi, arazide yol alma, gece yürüyüşleri, senaryo operasyon uygulamalarından geçerek; terörle mücadelenin yoğun olduğu doğu ve güneydoğu illerde görevlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarından Şah-Fırat ve El-Bab operasyonlarında sözleşmeleri erler aktif olarak görev almaktadırlar.²⁷²

²⁷¹ Türk Ordusunda Profesyonelleşme, İstanbul Aydın Üniversitesi Resmi İnternet Sitesi, <https://acikarsiv.aydin.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11547/523/sait45.pdf?sequence=1> (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

²⁷² Terörle Mücadelenin 'Profesyonel' Gücü, Anadolu Ajansı Haber İnternet Sitesi, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/terorle-mucadelenin-profesyonel-gucu/850747> (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

Askeri düzeyde terörle mücadele sorumluluğu TSK'ne aitken kolluk kuvvetleri kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde(EGM) Terörle Mücadele Daire Başkanlığı(TMDB) bulunmaktadır. Terörle Mücadele Daire Başkanlığı Merkez ve Taşra birimleri olarak görev yapmaktadır. Kanuni dayanağı ise 2001 tarihli Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliğidir. Merkez teşkilatı da kendi içinde il ve ilçe birimleri şeklinde planlanmıştır. TMDB; *“Devlet güvenliğine, kamu düzenine ve halkın güven ve huzuruna karşı girişilen her türlü terör faaliyetlerini, bu faaliyetleri yürüten kişi ve örgütleri tespit etmek, bunları zararsız hale getirmek amacıyla gerekli tedbirleri almak, bu konularda araştırma ve değerlendirme yapmak, illerin terörle mücadele faaliyetlerini koordine etmek, yönlendirmek veya gerektiğinde fiilen katılıp yardımcı olmak”* amacıyla faaliyetlerine devam etmektedir. Daire başkanlığının görevlerine bakıldığında terör suçlarının işlenmesini önlemek, örgüt mensuplarını ve bu mensuplara yardım edenleri yargı önüne çıkarmak, terör örgütleri ile ilgili her türlü veriyi kayıt altına almak, değerlendirmek, analiz etmek ve bu analizler sonucunda mücadele yöntemleri geliştirmek, terörle mücadeleyle ilgili tüm kurumlarla müşterek hareket etmek, uluslararası platformlarda terörle mücadele çalışmalarına katılmak, terörle mücadele hizmetleri ile ilgili ortaya çıkan problemleri aşmak ve terörle mücadelenin sorunsuz ilerleyebilmesi için hukuksal düzenlemeler yapmak olarak belirtilmiştir.²⁷³

4.1.5. Hassasiyet ve Şeffaflık

Terörizm sebebiyle ortaya çıkan güvenlik tehditleri, devletlerin ulusal güvenliğini, doğrudan etkilemektedir. Buradan hareketle toplum güvenliğinin etkilenmesinden kaynaklı zaman zaman insanların özgürlükleri kısıtlanabilmektedir.²⁷⁴ Özgürlüklerin kısıtlanması, terörizmin nedeniyle ortaya çıkan bir sorun olduğu için terörizm, uluslararası platformda ele alınan sorunların başında gelmiştir. Terörizmin sebep olduğu diğer sorunlar ise hayatın normal akışının bozulması, toplum içinde ayrışmalar yaşanması, devlet-toplum arasındaki bağlılığa zarar gelmesi, devletin halkı koruyamadığı yönünde propagandalar bulunmaktadır.²⁷⁵ Bu sorunlar nedeniyle, ortaya çıkan ekonomik sorun ise Türkiye ekonomisine zarar vermektedir.

²⁷³ E.G.M. Resmi Web Sitesi, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı Hakkında Genel Bilgiler, <https://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Ter%C3%B6rle-M%C3%BCcadele-Dairesi-Ba%C5%9Fkan%C4%B1%C4%9F%C4%B1.aspx> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

²⁷⁴ Avrupa Birliği Kapsamında Terörle Mücadele, Avrupa Birliği Resmi İnternet Sitesi, <https://www.avrupa.info.tr/tr/terorle-mucadele> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

²⁷⁵ Terörle Mücadelede Halka Büyük Görev Düşüyor, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/pazar/2017/01/08/terorle-mucadelede-halka-buyuk-gorev-dusuyor> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

Türkiye’de özellikle doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde başta olmak üzere PKK terör örgütünün eylemleri sebebiyle esnaf kepenk kapatmak zorunda kalmıştır. Özellikle kamuoyunda Kobani Olayları ve Hendek operasyonları olarak bilinen olaylar esnasında birçok kişi evlerini terk etmek zorunda kalmış olup; esnafta kepenk kapatmak zorunda kalmıştır. Hayatın doğal akışı bozulmuş, eğitim öğretim aksamış, dolayısıyla halk büyük sorunlarla karşılaşmıştır. Halk bu kadar zorluklarla karşı karşıya kalırken bir yandan da örgütün tehditlerine maruz kalması, devlete olan beklentileri arttırmış olup; güvenlik birimleri marifetiyle başarılı operasyonlar sonrasında terörist unsurları etkisiz hale getirilmiştir. Operasyonlar sonrasındaki önemli sorunlardan biride yerleşim yerlerinin kullanılmaz hale gelmesidir. Operasyonların başlamasıyla birlikte yoğun çatışmalar yaşanmış olup; halk bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştı. Operasyon sonrasında geri dönüşler ile birlikte birçok kişi evlerini aynı şekilde bulamamıştı. Bütün bu sorunlar eşliğinde devlete olan beklenti yüksekti.

Türkiye bir yandan bu yaraları sarmaya çalışırken bir yandan da terör örgütleriyle mücadelesine devam etti. Zaten PKK terör örgütüyle yıllardır mücadele etmekte olan Türkiye bu örgütün üzerine DAESH, FETÖ/PDY terör örgütleriyle de mücadele etmesi, Türkiye’yi yoğun bir mücadele ortamının içine attı. Bu yoğunluk içerisinde verdiği mücadeleyle birçok ülkeye örnek olan Türkiye, uluslararası alanda ve ulusal alanda sözde Kürt kökenli vatandaşlarının haklarına müdahale ediyor gibi bir algı yönetimine maruz kalmıştır. Operasyonlar esnasında gerekli hassasiyeti gösteren güvenlik birimleri bölgeden ayrılmak isteyen sivil halkı güvenlik önlemleri eşliğinde çıkarmıştır. Türkiye operasyonlar sonrasında ise mağduriyet yaşayan vatandaşlarına kira yardımı, kalacak yeri olmayanları otellerde barınmasının sağlanması, nakdi para yardımı, TOKİ işbirliği ile yeni konut inşası ve restorasyon çalışmalarıyla bölgenin kalkınmasını tekrardan sağlamaya çalışılmaktadır.²⁷⁶

Türkiye ayrıca güvenlik birimlerince yapılan operasyonları şeffaflık çerçevesinde kamuoyu ile paylaşmaktadır. Haftalık olarak İçişleri Bakanlığı resmi web sitesinden paylaşılan duyurularda etkisiz hale getirilen terörist sayısından, gözaltına alınan terörist sayısına kadar, hangi terör örgütüne hangi operasyonel faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve kaçına adli işlem yapıldığına dair bilgiler açıklanmaktadır.²⁷⁷

²⁷⁶ Sur’da Yaşayanlar Gelecekte Umutlu, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi,

<http://www.milliyet.com.tr/sur-da-yasayanlar-gelecekte-umutlu-2552398/> (Erişim Tarihi: 09.02.2018)

²⁷⁷ Haftalık Yürütülen Operasyonlar Hakkında Genel Bilgiler, T.C. İçişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari> (Erişim Tarihi: 09.02.2018)

Kamuoyunu aydınlatmak adına yapılan bu düzenleme ile terörle mücadele faaliyetleri ortaya konulmaktadır. Böylelikle terör örgütlerinin amaçlarından biri olan “devletin güvenlik sağlayamadığı izlenimi yaratmak” konusunda soru işaretlerinin önüne geçildiği düşünülmektedir. Uygulamadaki diğer belirtilen hususlar ise asayiş ve trafik uygulamaları, kanunsuz göçle mücadele, siber suçlarla mücadele, uyuşturucu ve kaçakçılıkla mücadeleye ilgili bilgiler bulunmaktadır.

4.2. Yaşanılan Zorluklar

4.2.1. Yönetimsel Zorluklar

Ortadoğu'daki iç savaş durumu, Türkiye'nin başta ulusal güvenliğini sonrasında ise sınır güvenliğini etkilemektedir. Öyleki Suriye'deki iç savaş başta olmak üzere, Irak'ta ki yönetim boşluğu dolaylı yoldan Türkiye'nin sınır güvenliğine etki etmektedir. Türkiye bu duruma yabancı olmamakla birlikte; Suriye ve Irak sınırının güvenliğini sağlama konusunda tek başına hareket etmektedir. Irak'ta Saddam Hüseyin sonrası yönetimsel boşluğun bir türlü düzelmemesi sonrasında Suriye'deki toplumsal hareketlerin iç savaşa dönüşmesi ile birlikte, Türkiye bölgede büyük bir sınav vermektedir. Sınavın bu kadar büyük olmasının nedeni hiç şüphe yok ki Türkiye'nin sınır güvenliği konusunda yalnız kalmasıdır. Türkiye her ne kadar sınırlarına gereken önemli gösterse de sınırın diğer tarafındaki otorite boşluğu sebebiyle önemli problemler ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlardan en önemlisi sınırın diğer tarafındaki terör unsurlarıdır. Buradan hareketle PKK, PYD, DAESH, YPG gibi terör örgütleri ve terör örgütü uzantılarının, Suriye'de ve Irak'taki yönetimsel boşluğu fırsat bilerek; faaliyetlerini ve etkinliklerini arttırmışlardır.²⁷⁸

Terör unsurlarının faaliyetlerinin ve etkinliklerinin artması; Türkiye'nin ulusal güvenliği bağlamında güvenlik güçlerinin zorlu bir mücadele ortamıyla karşılaşmalarına sebebiyet vermiştir.²⁷⁹ Tabii sınırdaki yoğunluğun üzerine milyonlarca savaş mağdurunun Türkiye'ye yönelmesi ile birlikte sınır güvenliğinde esneklikler meydana ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla terör örgütleri her türlü eylemi gerçekleştirmek adına durumu fırsata çevirmiştir. Tüm bunların üstüne PKK terör örgütünün 2015 yılı Haziran ayında barış ortamını baltalayarak; bozmasıyla birlikte Türkiye'nin sınırlarının her iki tarafında bariz bir sınır güvenliği sorunu ortaya çıkmıştır. Her ne kadar sınırın diğer tarafında Türkiye destekçisi muhalif gruplar

²⁷⁸ Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları, Dergipark Resmi İnternet Sitesi, , <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/307116> (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

²⁷⁹ Mohammed Abuhasan, Arap Baharı Sonrası Suriye'de Yaşanan Gelişmeler ve Türkiye'nin Güvenliğe Etkileri, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimler Enstitüsü, 2013, s.88
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

bulunsa da Rusya'nın zamansız Suriye müdahaleleri, Türkiye'nin bölgedeki işini giderek zorlaştırmıştır. Bu zorluklara rağmen Türkiye iç savaşa sırtına dönmemiş milyonlarca savaş mağduruna kapılarını açmıştır. Türkiye'nin sınırları komşularındaki yönetsel boşluklar ve karışıklıklar sebebiyle etkilense de Arap Baharı ile başlayan bu alevin içine düşmeyerek önemli bir yönetsel meziyet ortaya koymuştur.

4.2.2. Kültürel Zorluklar

Türkiye'nin terörle mücadelesi zaman bakımından 40 yıla yaklaşmaktadır. Bu 40 yıllık sürede; 70'li yıllarda sol-sağ terör, 80'li yılların sonunda bölücü terör, 90'lı yıllardan itibaren ise dini istismar terör şeklinde ayrılabilir. Bu ayrıma bakıldığında Türkiye, terörün birden fazla çeşidiyle mücadele etmektedir.²⁸⁰ Mücadele denildiğinde ilk akla gelen kavram güvenlik olmakla birlikte; Türkiye açısından değerlendirildiğinde birden fazla boyut bulunmaktadır. Bu boyutlara değinmek gerekirse; hukuki boyut, sosyal boyut, kültürel boyut, uluslararası boyut ve ekonomik boyut bulunmaktadır. Kültürel boyutu ise en az güvenlik boyutu kadar Türkiye'nin üzerinde durması gereken boyuttur. Çünkü ötekileştirme ile karşımıza çıkan bu boyut etnik sorun şeklini almış; Türk, Kürt, Laz, Alevi, Çerkez gibi ayrımlar yapılarak kaynaşmanın ve toplum olmanın önüne geçilmek istenilmiştir.²⁸¹ Buradan hareketle özellikle Kürt Sorunu şeklinde empoze edilerek; PKK terör örgütü üzerinden terörün meşrulaştırma çabaları Türkiye'ye zarar vermektedir. Bu durumun terör örgütleri tarafından kullanılmasının sebebi etnik köken farklılıkları Türkiye'de çeşitlilik göstermektedir. Öyleki bugün Türkiye'de 5 milyondan fazla Kürt nüfusu bulunmaktadır.²⁸² Bu sayıyla Türkiye'deki etnik gruplar içerisinde en büyük sayı Kürt kökenli gruba aittir. Türkiye, özellikle Kürt kökenli vatandaşlarının yoğun olarak bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki terörle mücadelesinde büyük bir titizlik göstermektedir. Bu anlamda sivillerin en ufak zarar görmesini istemeyen Türkiye, bu yaklaşımı ile de uluslararası alanda örnek olmaktadır. Bu örnekliğin yanında uluslararası medya ve uluslararası platformlarda; Türkiye'nin terörle mücadelesi "etnik ayrımcılık" kavramı üzerinden ele alınması, kültürel boyutu önemli kılan bir göstergedir. Kültürel boyutu önemli kılan bir başka kavram ise "çokkültürcülük" kavramıdır. Türk diline "multiculturalism" üzerinden çevrilen bu kavram; batılı küresel

²⁸⁰ İhsan Bal, Süleyman Özeren, *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Terörle Mücadele. Usak Yayınları, Ankara, 2010, s.7 (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

²⁸¹ Aslan Demir, Türkiye Cumhuriyeti Gelişim Sürecinde Etnik Terörle Mücadele, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.22-24 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

²⁸² Ali Tayyar Önder, *Türkiye'nin Etnik Yapısı*. Terörle Mücadele. Genişletilmiş 16.Baskı, Fark Yayınları, Ankara, 2007, s.18 (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

sermayenin amaçları doğrultusunda şekillenmiştir.²⁸³ Bu kavramın şekillenmesinde ki en temel amaç devletlere pragmatik hedeflerle yaklaşarak; bir pazar haline getirmektir. Bu kavram üzerinden Türkiye’de birden fazla etnik grubun bulunması; Türkiye açısından bir risk oluşturmaktadır. Öyleki etnik gruplar üzerine algı yaratılması, etnik grupların tahrik edilmesi, etnik grupların diğer gruplardan ayrı tutulduğu algısı, iki farklı etnik grubun birbirine zıt iki kutup gibi empoze edilmesi, sonrasında ise toplumsal olaylar ve iç savaşla birlikte bir devletin bölünmesine sebebiyet vermektedir. Türkiye bu hassas durumların hepsini yakinen tecrübe etmiştir. Tüm bu tecrübelerle birlikte Türkiye, etnik grup çeşitliliği bakımından zengin bir ülke olması durumu, küresel batılı güçlerin çıkarları çerçevesinde her daim kullanılabilir bir nitelik olarak düşünülmektedir.

---

²⁸³ Ali Tayyar Önder, **Türkiye'nin Etnik Yapısı**. Terörle Mücadele. Genişletilmiş 16.Baskı, Fark Yayınları, Ankara, 2007. s.55

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYENİN SINIR GÜVENLİĞİNE KATKI SAĞLAYACAK ÇALIŞMALAR

5.1. Aselsan Entegre Komuta Kontrol Sistemleri

Bilgi aktarımı ve bilgi hâkimiyeti komuta kademesinde önemli olan bir noktadır. Hiyerarşik düzeyde ivedi ve yerinde karar almak ise önemli olan bir diğer noktadır. Bu sistem ile birlikte görevli personellerin önemli bir durumda hemen haberdar olmaları, ortak plan yapılması, karar verme mekanizmasında ortak hareket etme ve operasyonel anlamda birden fazla seçenek sunma gibi önemli nitelikleri bulunmaktadır. Bir diğer üçüncü nokta ise söz konusu sistemde görev yerine getirildikten sonra ölçme ve değerlendirme hususunda imkân sağlanmasıdır. Böylelikle görevin analizi ve değerlendirmesi sağlanarak; daha sonra icra edilecek görevlerdeki eksiklerin giderilmesine olanak sağlayacaktır. Özetle Entegre Komuta Kontrol Sistemleri; iletişim, bilgi üzerinden karar verme, gerçek zamanlı muharebe sahası istihbaratı, ortak harekât, ortak planlama, farkındalık, sayısal haberleşme, sayısal ortamda komuta kontrol, karar destek, muhabere alanı yönetimi, ateş destek, hava savunma, istihbarat ve elektronik harp alanlarında sistemsel hareket imkânı vermektedir.²⁸⁴

Şekil-6 Aselsan Entegre Komuta Kontrol Sistemi²⁸⁵

²⁸⁴ Aselsan Entegre Komuta ve Kontrol Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-entegre-komuta-kontrol-sistemi/> (Erişim Tarihi: 12.02.2018)

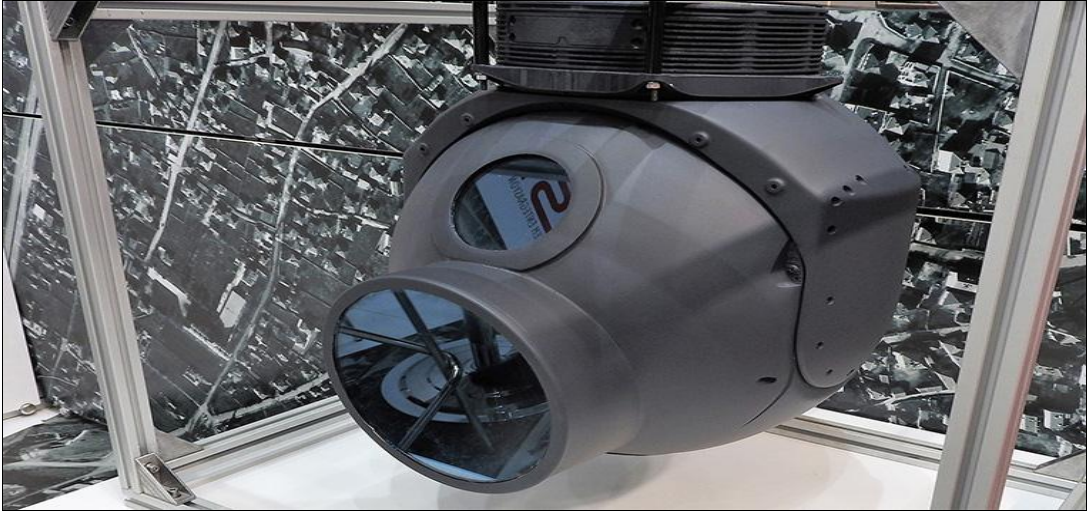
²⁸⁵ Aselsan Entegre Komuta ve Kontrol Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-entegre-komuta-kontrol-sistemi/> (Erişim Tarihi: 12.02.2018)

5.2. GAG - Geniş Alan Gözetleme Sistemi

Geniş Alan Gözetleme Sistemi, diğer sistemlere göre daha geniş alan gözetleyebilmektedir. Sistem bir şehir büyüklüğünde gözetleme yapma özelliğine sahiptir. Önceki sistemler daha ufak çaplı bir bölgeyi gözetlemeye elverişli olduğundan dolayı gözetlenecek alanda genel durum hakkında değerlendirme yapılmasının önüne geçmekte ve alandaki hedeflerin ancak istihbarat faaliyetleri ile tespit edilmesine neden olmaktadır. Geniş alan gözetleme sistemi ise 20 kilometrekareyi kesintisiz olarak izleme imkânı sağlamaktadır. Böylelikle büyük bir alanda hâkimiyet sağlanmakta ve çok daha fazla veri elde edilebilmektedir. Ancak geniş alan görüntüsü tek başına yeterlilik sağlamamaktadır. Öyleki operatörler algılanan verileri aynı anda değerlendirmesi ve istihbarat sağlaması verilerin elektronik boyutu sebebiyle imkânsızdır. GAG sisteminde ise belirlenen hedefler, ayrı ayrı komut verilmeksizin belleğe kaydedilmektedir. Söz konusu GAG sistemi Türkiye’de afetlerde, şehir düzen ve planlarında, güvenlik faaliyetlerinde, terörle mücadele alanında destek sağlayarak; güvenlik hizmetlerindeki personellere fayda sağlayacaktır.

GAG sistemi ayrıca havada görüntü aktarımı, havada veri işleme, coğrafi analiz niteliklerine haiz olup; herhangi bir aracın hangi noktadan geldiği, gelmeden önce hangi araçla bulunduğu aynı zamanda geniş çaplı toplanmalarda, toplumsal olaylarda, sınır denetimlerinde, arama-tarama-kurtarma faaliyetlerinde, trafik düzeni sağlamada ve koordinasyon sağlamada fayda sağlamaktadır.²⁸⁶

Şekil-7 Geniş Alan Gözetleme Sistemi(GAG)²⁸⁷

²⁸⁶ Geniş Alan Gözetleme Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/gag-genis-alan-gozetleme-sistemi/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

²⁸⁷ Millisavunma.com, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri, <http://www.millisavunma.com/gag-genis-alan-gozetleme-sistemi/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

5.3. Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera

Aselsan tarafından üretilen bu kamera zorlu koşullarda görüntü alma özelliğiyle dikkat çekmektedir. Kötü hava koşulları; sis, pus vb. ile yangın, duman, toz vs. olan çevrede etkin bir denetim ve izleme sağlamaktadır. Ayrıca tehditlerin ve sorunların uzak mesafelerden tespit edilmesi sağlayan bir termal kamera sistemidir. Tasarlanma amaçları her türlü olumsuz hava şartlarında taktiksel anlamda alan ve bölge ihtiyaçlarını karşılamak, görüş mesafesinin azaldığı durumlarda hava araçlarının kalkış ve iniş problemlerini en asgari düzeye indirmek, askeri araçların uçuş güvenliğini arttırmak olduğu görülmektedir. Kullanım alanlarına bakıldığında ise Sınır ve sahil gözetleme-denetleme faaliyetlerinde, hava araçlarında ve son olarak tekerlekli veya paletli araçlarda eklenti görevi görmesi amaçlanmıştır.²⁸⁸

Şekil-8 Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera²⁸⁹

²⁸⁸ Millisavunma.com, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri, <http://www.millisavunma.com/goz-sw-kisa-dalgaboyu-kizilotesi-kamera/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

²⁸⁹ Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/goz-sw-kisa-dalgaboyu-kizilotesi-kamera/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

Şekil-9 Göz SW- Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera²⁹⁰

5.4. EJDERHA Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası (EMP)

Belirlenen frekanslarda yüksek seviyede elektromanyetik bölgeler yaratarak; anteni aracılığıyla söz konusu bölgedeki tüm elektronik düzenek ve cihazları etki altına alarak; erken patlamaya, kilitlemeye, sistemini bozmaya ve devrelerinde kalıcı hasara bırakmayı sağlamaktadır. Sistemsel olarak bakıldığında bir yüksek gerilim bombasıdır. Yüksek seviyede elektromanyetik alanlar oluşturarak; oldukça kısa zamanda yüksek enerjiler yaratmaktadır. Kullanım amacı ise operasyonel faaliyetlerde ölü noktalarda, dar noktalarda, kör noktalarda ya da güvenlik açısından fiziksel müdahaleye uygun olmayan bina ve eklentilerde kullanılarak; düşman tehditlerinin elektronik teçhizatlarının veya düzeneklerinin önüne geçmek olduğu belirtilmiştir.²⁹¹

²⁹⁰ Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/goz-sw-kisa-dalgaboyu-kizilotesi-kamera/> (Erişim Tarihi: 14.02.2018)

²⁹¹ Ejderha Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/ejderha-sarfedilebilir-yuksek-gerilim-bombasi-emp/> (Erişim Tarihi: 14.02.2018)

Şekil-10 EJDERRHA Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası (EMP)²⁹²

5.5. EYP Tespit ve İmha Sistemi

El yapımı patlayıcı tespit ve imha sistemi zırhlı aracın üzerine entegre edilmek suretiyle oluşturulmuştur. Zırhlı arazi aracının üst kısmına yerleştirilen robotik kol sayesinde el yapımı patlayıcılar uzaktan imha edilebilmektedir. Aynı zamanda tespit yapılabilen bu sistemde el yapımı patlayıcıların yer altında 40 metreye kadar saptanabilmektedir. Bir bakıma yer altı radarı şeklinde adlandırılan bu sistemde yer altındaki girintili, dar ya da sığ noktalar dâhil olmak üzere tehlikeli ve yabancı cisimler elektromanyetik dalgalar sayesinde nano teknoloji hızıyla belirlenebilmektedir.

Sistemin sınırlarına ve yeterliliklerine bakıldığında ise 8,5 metrelik kol bulunmaktadır. 7 eksenli dingil ile hareket kabiliyeti sağlanmakta, uzaktan kumanda ile kontrol edilmektedir. 200 kg'a kadar yük kaldırma niteliği ile el yapımı patlayıcılar uzak mesafeden etkisiz hale getirilmektedir. Etkisiz hale getirilme işlemi esnasında dışardan müdahale olmaması için elektronik iletişim mekanizmalarını etkisiz hale getiren sinyal kesici sistem bulunmaktadır. Bu sistemde yine ASELSAN tarafından üretilmiştir. Sistemin adı "Gergedan elektronik aktif köreltme/karıştırma" bu sistem de EYP tespit-imha sistemine entegre edilerek; söz konusu sistemin daha etkin kullanılmasına olanak sağlanmıştır. Bu niteliklere ek olarak araç üzerinde kara denetim-gözetleme radarı ve keskin nişancı tespit sistemi bulunmaktadır.²⁹³

²⁹² Ejderha Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/ejderha-sarfedilebilir-yukse-gerilim-bombasi-emp/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018)

²⁹³ El Yapımı Patlayıcı Tespit ve İmha Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi <http://www.millisavunma.com/eyp-tespit-ve-imha-sistemi/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018)

Şekil-11 EYP Tespit ve İmha Sistemi²⁹⁴

5.6. Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi

TSK bünyesinde bulunan araçlar için geliştirilen projede amaç olarak; zırhlı araçlar için esnek katmanlı kafes zırh sisteminin üretilmesi planlanmaktadır. Bu zırh sayesinde askeri personelin göreve sevkinde herhangi bir saldırıya karşı korumaktadır. Kafes zırha çarpan mühimmatlar esnek katmanlar sayesinde etkisini yitirmekte ve zarar verme durumunu azalmaktadır. 2016 yılı itibariyle denemeye başlayan sistemde çalışmaları ROKETSAN yürütmektedir.²⁹⁵

²⁹⁴ El Yapımı Patlayıcı Tespit ve İmha Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi <http://www.millisavunma.com/eyp-tespit-ve-imha-sistemi/> (Erişim Tarihi: 16.02.2018)

²⁹⁵ Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/esnek-katmanli-kafes-zirh-sistemi-projesi/> (Erişim Tarihi: 16.02.2018)

Şekil-12 Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi²⁹⁶

5.7. Bayraktar TB-2 İnsansız Hava Aracı

İnsansız hava aracının mühimmat taşıyarak görev aldırılması planlanmaktadır. ROKETSAN'ın geliştirdiği sistemde MAM-C/L mühimmatlarının kullanılması amaçlanmaktadır. Mühimmatların ağırlığı ise 23 kg'dır. Harp başlığı güdümlü olan mühimmatlar yaklaşık 8 km'den hedefi etkisiz hale getirebilmektedir. Söz konusu İHA, 2016 yılında Konya ilinde gerçekleşen testte 8 km'den hedefi tam isabetle vurmaya başarmıştır.²⁹⁷

²⁹⁶ Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/esnek-katmanli-kafes-zirh-sistemi-projesi/> (Erişim Tarihi: 17.02.2018)

²⁹⁷ Mam-I ve Mam-C Bombaları, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/roketan-mam-i-ve-mam-c/> (Erişim Tarihi: 17.02.2018)

Şekil-13 Bayraktar TB-2 İnsansız Hava Aracı²⁹⁸

5.8. Koral Sistemi

Koral Mobil Elektronik Harp sistemidir. Askeri araçlara monte edilmiş olup; makro düzeyde frekans ağında çalışan sistemde destek sistemi ve elektronik sistem olmak üzere iki ayrı sistem bulunmaktadır. Bu sistemler Elektronik Destek Sistemi(KORAL-ED) ve Elektronik Taarruz Sistemi(KORAL-ET) olarak adlandırılmıştır. Koral-Ed sistemi radarların yayınlarının belirlenmesinde rol oynarken; Koral-Et sistemi düşman radarların veya belirlenen radarlar üzerinde oynanarak karıştırılması sağlamaktadır. Buradan hareketle düşman ülkelerine veya hedef ülkelerin askeri hava sistemlerinde önemli ölçüde açık oluşturacağı öngörülmektedir. 2013 yılından bu yana yoğun bir test sürecinden geçmekte olan sistemde olumsuz bir sonuç alınmaması sisteminin gelecek zamanda etkili olacağına dair öngörülerini ortaya koymaktadır.

²⁹⁸ Mam-I ve Mam-C Bombaları, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/roketan-mam-i-ve-mam-c/> (Erişim Tarihi: 18.02.2018)

Kara konuşlu uzaktan elektronik destek sağlayan bu sistem ASELSAN tarafından hayata geçirilmiştir. Diğer ülkelerin veya hedef ülkenin radar sistemini karıştırma niteliği bulunmaktadır. Bu niteliğin ayrıntılarına bakıldığında aldatma yönteminin uygulandığı belirtilmiştir. 2016 yılı Şubat ayında Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığına teslim edilmiş olup; elektroniğe dayalı harpte operasyonel faaliyetlerin yürütülmesi adına tehlikeyi saptama, hedefleri şaşırtma ve tehditlerin önceden tespiti adına düşmanın üzerinde etkili ve etkin bir mücadele ortaya koyulması amaçlanmıştır. Sistemin içinde kullanılan ve ilerleyen zamanda geleceğin teknolojisinde yer bulması beklenen elektronik taramalı sistemin birden çok hedefte aynı anda kullanabilmesi söz konusu sistemin önemli niteliklerindedir. Bu önemli nitelik aynı zamanda mevcut sistemlere de entegre edilerek; benzer teknolojik gelişmişlik seviyesi sağlanabilecektir. Sayılı ülkede var olan bu sistem elektronik harbin ne derece geliştiğini ortaya koyarak; geline aşamanın ortaya çıkmasında büyük pay sahibidir.²⁹⁹

Şekil-14 Koral Sistemi³⁰⁰

²⁹⁹ Koral Sistemi TSK'ya Teslim Edildi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.milliasavunma.com/koral-sistemi-tskya-teslim-edildi/> (Erişim Tarihi: 19.02.2018)

³⁰⁰ Koral Sistemi TSK'ya Teslim Edildi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.milliasavunma.com/koral-sistemi-tskya-teslim-edildi/> (Erişim Tarihi: 19.02.2018)

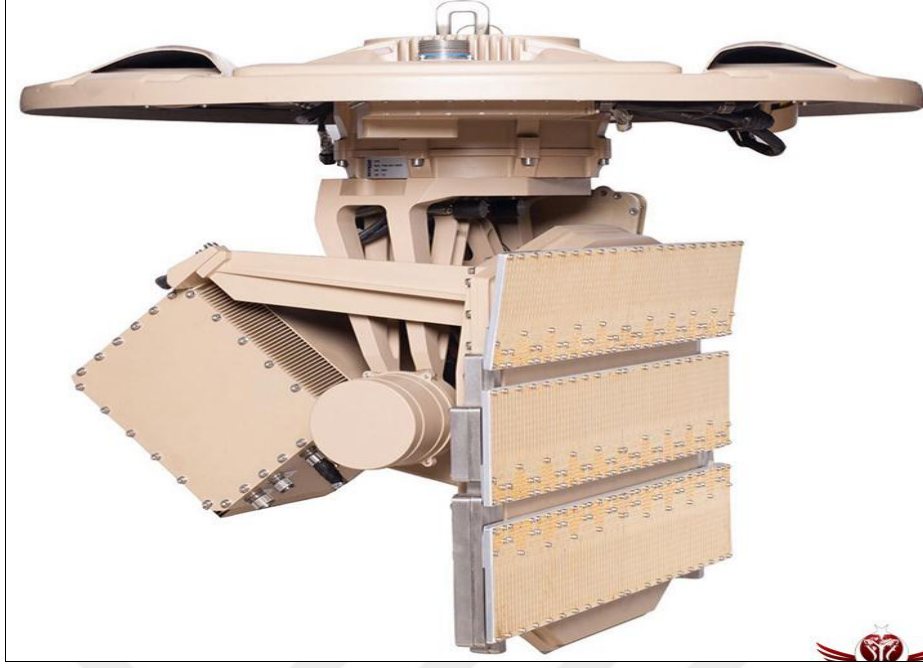

5.9. Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı

Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı taarruz helikopterleri için tasarlanan ve planlanan bir radardır. Taarruz helikopterlerine atış kontrol kabiliyeti ve yer-yön bulma niteliği sağlamaktadır. Atış kontrol sistemi dalga frekansları ile harekete geçmesi sebebiyle kötü hava koşulları dâhil olmak üzere gece-gündüz fark etmeksizin hava güzergâhı üzerindeki engebeli alan veya dağlık alan hakkında veri ortaya koymaktadır. Atış kontrol sisteminin diğer özellikleri ise hareket halindeyken bile hedef belirlemesi ve hedef takibi yapabilme, pilota 360 derece görüntü sağlaması ve aynı anda birden fazla belirlenen hedefe kitlenebilme özelliğiyle helikopterin saldırı kabiliyetini arttırmasıdır.

Bir diğer fonksiyon ise arazi profili oluşturma fonksiyonudur. Havada seyir halindeyken coğrafi engellerin yüksek engebeli alanlar vb. noktaların tespiti seferin güvenli bir şekilde sonlanması anlamında önem arz etmektedir. Bu nitelikte pilota arzu ettiği açının anlık iletilmesi alçak mesafeli uçuşlarda pilotun işini kolaylaştırmaktadır. İlerleyen zamanda Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı silahlandırma faaliyetleri ile birlikte helikopterlerin atak gücü 4 kat, savunma gücünün 7 kat artacağı öngörülmektedir. Elektronik-optik sistemlerin yetersiz kaldığı durumlarda radar söz konusu alanda etkili ve hızla arama yaparak; hedeflerin belirlendikten sonra zorlu hava koşullarında dahi etkisiz hale getirilmesini sağlayabilecektir. Aynı sistem içerisinde gerçekleştirilen Otomatik İniş Kalkış Radar Sistemi (OKİS), insansız hava araçlarının güvenli kalkış ve iniş yapabilmelerini sağlamaktadır. OKİS'in çalışma niteliği ise sensor mekanizmasına dayalı olarak konum bilgisi sağlamaktadır. Söz konusu Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı ile geliştirilen bir başka nokta ise Yapay Açıklıklı Radar(SAR) modudur. Bu mod ile dinamik bir harekette bulunmayan hedeflere dair ayrıntılı profil analizi sunmaktadır. Aynı zamanda arazi profili de çıkarabilen bu mod; hava araçlarının herhangi bir engele çapmadan seyir halinde bulunmalarını sağlamaktadır. Söz konusu sistemde hedef tespiti(hava, kara araçları), hedef takibi ve arazi profili oluşturma modu aynı anda kullanılabilir. Proje kapsamında yapılan sözleşme gereği bahse konu sistemlerin tespitinin Nisan 2017, Haziran 2018 ve Eylül 2019 olarak planlandığı görülmektedir.³⁰¹

³⁰¹ Meteksan Milimetrik Dalga Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/meteksan-mildar-milimetrik-dalga-radari/> (Erişim Tarihi:20.02.2018)

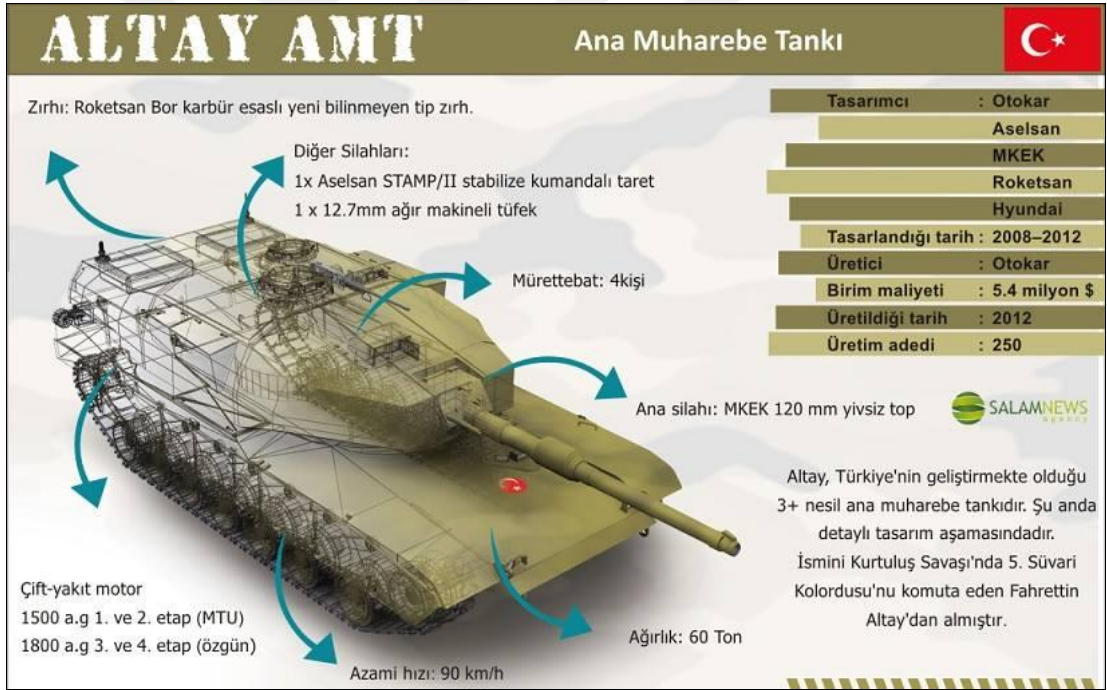
Şekil-15 Meteksan Mildar Milimetrik Dalga Radarı³⁰²

5.10. Altay Ana Muharebe Tankı

2009 yılında başlayan projede; Türkiye'nin tamamen kendi tasarladığı ve dizayn ettiği, aynı zamanda fikri haklar bakımından özgün olan bir tankın üretilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'nin yerli olarak ürettiği ilk tank olma özelliği gösteren tank "ALTAY" olarak adlandırılmaktadır. Bu isim Kurtuluş Savaşı'nda Süvari kolordusunu yöneten Fahrettin ALTAY'dan esinlenerek uygun görüldüğü belirtilmiştir. Tankın Volkan-III isimli atış yönetim sistemi ve tank kontrol-muhabere sistemi ASELSAN tarafından geliştirilecektir. Ana silah sistemi 55 kalibreden oluşmakta olup; Hyundai-Rotem, MKE işbirliği ile geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Tankın zırh sisteminin üretilmesi ve geliştirilmesi ROKETSAN tarafından yapılması planlanmaktadır. Başta Suudi Arabistan olmak üzere diğer körfez ülkeleri de dâhil Altay tankına ilgi göstermekte ve test işlemleri için ülkelerine davet etmektedirler. Bu da gösteriyor ki ilerleyen zamanda Altay tankı, Türkiye'ye ihracat açısından fayda sağlayacaktır. Bu zamana kadarki testleri başarıyla geçen Altay tankının seri üretimiyle ilgili olarak; Savunma Sanayi Müsteşarlığı tam bir zaman belirtmemekle birlikte, Altay tankı için seri üretime geçildiği takdirde Kara Kuvvetleri Komutanlığı için ilk başta 250 adet üretilmesi planlanmaktadır.

³⁰² Meteksan Milimetrik Dalga Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisansunma.com/meteksan-mildar-milimetrik-dalga-radari/> (Erişim Tarihi:21.02.2018)

Altay tankının teknik özelliklerine bakıldığında ise 1500 beygir gücünde, 4 mürettebat kapasitesinde, 60 ton ağırlığında, çift motorlu, azami hızı olarak 90 km'ye ulaşabilen, zırhının temel maddesi bor, ana silah olarak; MKEK 120 mm top, yan silah olarak; Aselsan Taret ve Ağır makineli tüfek, 360 derece görüş sistemi, lazer uyarı sistemi, mayın koruma kiti, yaşam destek sistemi bulunmaktadır. Tüm bu teknik özelliklerine ek olarak; Altay tankı mürettebatını nükleer, kimyasal, radyoaktif ortamlarda görev alması açısından koruyabilme özelliğine sahiptir. Zorlu arazi koşullarında yüksek manevra kabiliyetine sahip olan Altay tankı, her türlü iklim koşulu ve hava koşulunda yüksek performans göstermektedir. Türkiye sınır güvenliğini sağlamak için Fırat Kalkanı Operasyonu gerçekleştirmiş olup; İdlip Operasyonu ile de devam etmektedir. Bu niteliklere sahip bir tankın en yakın zamanda TSK envanterine geçmesi, hem belirtilen operasyonlar açısından hem de ilerleyen zamanda gerçekleştirilecek olası operasyonlar açısından Türk askerine fayda sağlayacağı öngörülmektedir.³⁰³

Şekil-16 Altay Ana Muharebe Tankı³⁰⁴

³⁰³ Altay Ana Muharebe Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-ana-muharebe-tanki/> (Erişim Tarihi: 22.02.2018)

³⁰⁴ Altay Ana Muharebe Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-ana-muharebe-tanki/> (Erişim Tarihi: 22.02.2018)

5.11. ALTAY Asimetrik Harp Tankı (AHT)

Altay Asimetrik Harp Tankı(AHT), Altay Ana Muhabere Tankı(AMT) sistemi üzerinden devam edilerek oluşturulmuştur. AHT'nda görüş açısını geliştirmek adına 360 derece görüş açısı sağlamaktadır. GÜdümlü füzelere karşı ise lazer uyarı, Sisli havalardaki olumsuz hava koşullarda problemlerle karşılaşmamak adına Softkill Akıllı Sis Perdesi, Teleskopik aynı zamanda coğrafi koşullara göre ayarlanabilen gözetleme sistemi, düşman saldırı veya düşman tehdidine geldiği noktaya yönelebilen atak/silah sistemi, keskin nişancı saldırılarını engellemek için atış yeri tespit sistemi ve son olarak sinyal karıştırıcı sistem AHT'na entegre edilmiştir. Ayrıca tankın ön kısmına dozer eklentileri bulunmaktadır. Eklentiler üç tür özelliğe sahiptir. Bunlar engel geçiş, kazıma ve sürüş özellikleridir. Bu eklentilerinde tanka eklenmesiyle birlikte engel, barikat, yol temizleme/açma konusunda da önüne çıkan fiziki engellerin kaldırmakta başarı göstermektedir. AMT'dan farklı olarak AHT'da zırh donanımı, görev donanımı ve süspansiyon farklılık göstermektedir. Tankta reaktif nitelikli zırh bulunmakla beraber takviye olarak; kompozit zırhla daha da kuvvetli hale getirilmiştir. Tankın arka bölümünde ise RPG(roket güdümlü el bombası) türü roketlere karşı koymak adına çubuk zırh sistemi tasarlanmıştır.³⁰⁵

Şekil-17 ALTAY Asimetrik Harp Tankı (AHT)³⁰⁶

³⁰⁵ Altay Asimetrik Harp Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-asimetrik-harp-tanki-ah/> (Erişim Tarihi: 23.02.2018)

³⁰⁶ Altay Asimetrik Harp Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-asimetrik-harp-tanki-ah/> (Erişim Tarihi: 23.02.2018)

5.12. KARAGÖZ Balonlu Gözetleme Sistemi

Havadan kesintisiz gözetleme imkanı sağlayan gözetleme sistemidir. Askeri birlik takibi, tesis gözetimi, lokal iletişim/haberleşme ve istihbari veri sağlamakta olup; aynı zamanda erken uyarı mekanizmasını bünyesinde barındırmaktadır. Karagöz optik kamera, iletişim, haberleşme ve radar özelliklerini farklı ağırlık seçenekleri sunmaktadır. Genel olarak; gözetleme, denetim, bilgi akışı, istihbarat, sınır güvenliği, sahil güvenliği, doğal afetlerin takibi, trafik akışı bilgisi, yangın tespiti, tesis güvenliğinde kullanılması amaçlanmaktadır. Teknik özellikleri ise sensor sistemi, tahliye sistemi, bar değerini dengeleme sistemi ve hafif silah saldırılarına karşı defans gösterme sistemi bulunmaktadır. Farklı büyüklüklerde seçenekleri bulunan Karagözün S-M-L olmak üzere üç farklı seçenek kullanılabilir. ³⁰⁷

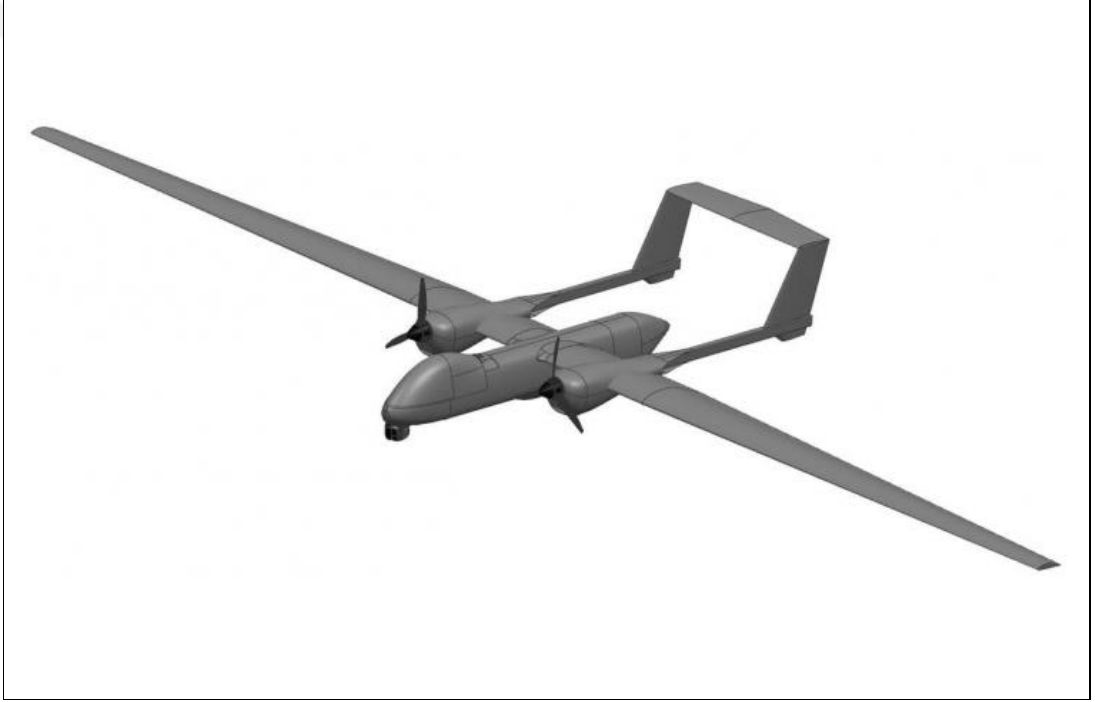
Şekil-18 KARAGÖZ Balonlu Gözetleme Sistemi ³⁰⁸

³⁰⁷ Karagöz Balonlu Gözetleme Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/karagoz-balonlu-gozetleme-sistemi/> (Erişim Tarihi:24.02.2018)

³⁰⁸ Karagöz Balonlu Gözetleme Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/karagoz-balonlu-gozetleme-sistemi/> (Erişim Tarihi:24.02.2018)

5.13. Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA (YFYK) projesi

Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA projesi herhangi bir aksaklık meydana gelmeden sonuçlarsa dünyada ki bu tarz insansız hava araçlarından nitelik bakımından daha kapsamlı olacaktır. Mevcut niteliklere bakıldığında ise daha fazla ağırlık kapasitesine sahip olması, denetleme, gözetleme, keşif, arama kurturma, nokta istihbarat, sinyal istihbarat ve yüksek seviyedeki operasyonel faaliyetlere destek sağlayabilecektir. Teknik özelliklerine bakıldığında ise azami 750 kg'a kadar ağırlık taşıma kabiliyeti, büyük ve geniş alanları optik kameralar ile gözetleyebilme, bireşimli şeffaf radar, TÜRKSAT uydusu ile müşterek hareket edebilme, istihbarat sensörleri, çift motor ve 20 bin fite kadar uçuş yapabilme özellikleri bulunmaktadır. Türkiye bu projeyi de yerli ve milli imkânlarla gerçekleştirmek istemektedir.³⁰⁹

Şekil-19 Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA (YFYK) İHA projesi³¹⁰

³⁰⁹ Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/yuksek-faydali-yuk-kapasiteli-ih-yfyk-ih-projesi/> (Erişim Tarihi:25.02.2018)

³¹⁰ Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/yuksek-faydali-yuk-kapasiteli-ih-yfyk-ih-projesi/> (Erişim Tarihi:25.02.2018)

5.14. KAPLAN MT Orta Ağırılık Sınıfı Tank

Kaplan tankı günümüz teknolojisi ile geliştirilmekle beraber orta derecede bir tank modelidir. Endonezya Cumhuriyeti'nin talep etmesi üzerine geliştirilen bu tank kapsamlı cephane seçenekleri ve yüksek kontrol kabiliyeti bulunmaktadır. Genel özelliklerine bakıldığında anti-şok süspansiyon, çift pinli palet, dağlık veya engebeli alanlarda yol alma, sıcak ve soğuk hava durumlarında -18°C / +55°C sıcaklık değerleri arasında herhangi bir problem yaratmaksızın görev alabilmektedir. Tankın ateş gücüne 105 mm top entegre edilmiş olup; otomatik doldurma işlevi gören kule tankın üst kısmında bulunmaktadır. Bu özelliği sayesinde atış yapılan hedefte yüksek seviyede zarar vermektedir.

Teknik özelliklerine bakıldığında ise dizel motor, 3 personel kapasitesi, otomatik şanzıman, 7 ileri/1 geri vites, 70 km hız, azami 450 km yol alabilme, %60 oranlı eğim oranına sahip noktalara çıkabilme, 2 metreyi geçmeyen hendekleri geçebilme, 360 derece görüş açısı, kablosuz haberleşme, harici güç kaynağı, iç/dış aydınlatma sistemi, savaş veya çatışma alanını yönetim sistemi, ikaz nitelikli lazer sistemi, balistik zırh, tank altı mayından korunma sistemi, kimyasal silahlara karşı koruma sistemi, sis havanları, yangın söndürme ve iklimsel farkındalık sistemi bulunmaktadır. 2018 yılına kadar 20 adet tank üretilmesi planlanmaktadır.³¹¹

Şekil-20 KAPLAN MT Orta Ağırılık Sınıfı Tank³¹²

³¹¹ Kaplan Orta Ağırılık Sınıf Tank, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/fnss-kaplan-mt-orta-agirlik-sinifi-tank/> (Erişim Tarihi: 26.02.2018)

³¹² Kaplan Orta Ağırılık Sınıf Tank, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/fnss-kaplan-mt-orta-agirlik-sinifi-tank/>(Erişim Tarihi:26.02.2018)

5.15. TOSUN Zırhlı İş Makinesi

Tosun Zırhlı İş Makinesi özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri personeli ve Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin, kamuoyunda “Hendek Operasyonları” olarak bilinen Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki operasyonlarda meskûn mahallelerde karşılaşılan engel ve barikatlarından dolayı tasarlanan bir iş makinesidir. Daha sonrasında Türkiye’nin yaptığı sınır ötesi operasyonlarında(Fırat Kalkanı Harekatı, İdlib Operasyonu) aktif olarak kullanılmıştır. Çok amaçlı bir yapı gösteren Tosun, diğer birçok alanda kullanılmaya devam etmektedir. Öyleki Suriye ve Irak sınırında Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi çalışmalarında Tosun(zırhlı iş makinesi) kullanılmaktadır. Tosun Zırhlı İş Makinesinin özelliklerine bakıldığında ise patlayıcı maddelere karşı dayanıklı, uzaktan kumanda ile yönetilebilme özelliklerine sahiptir. Dikkat çeken en önemli özelliği uzaktan kumanda yönetilebilmesidir. Özellikle Hendek Operasyonlarında, operasyonel faaliyetlerde bulunan Türk askeri ve Türk Polisi, önemli kayıplar vermişti. Bu kayıpların ayrıntılarına bakıldığında uzaktan kumandalı bombalı tuzak, el yapımı patlayıcı gibi sebeplerden dolayı birçok personel şehit olmuş ve yaralanmıştı. Tosun Zırhlı İş Makinesinin uzaktan kumanda ile yönetilme özelliği olası benzer durumlarda kayıpların ya da yaralanmaların önüne geçilmesi açısından fayda sağlayacağı öngörülmektedir.³¹³

Şekil-21 TOSUN Zırhlı İş Makinesi³¹⁴

³¹³ Tosun Zırhlı İş Makinesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisansunma.com/tosun-zirhli-is-makinesi/> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

³¹⁴ Tosun Zırhlı İş Makinesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisansunma.com/tosun-zirhli-is-makinesi/> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

5.16. ASELSAN SARP-L Uzaktan Komutalı Silah Sistemi

ASELSAN SARP-L Uzaktan Komutalı Silah Sistemi; kara araçlarıyla, kritik tesislerde, denetleme/gözetim yapılan alanlarda kullanılabilir. Havada da düşman unsurlarına karşı görev alan Sarp silah sistemi uzaktan kumanda ile kontrol edilebilir. Bu özelliği açısından da görevli personelin can güvenliğini herhangi bir risk altına sokmamaktadır. Diğer özellikleri ise termal kamera, sensörlü gündüz kamera, lazer ile alan/mesafe ölçümü, dinamik hedefleri takip edebilme, insansız kullanabilme, zırhlı noktalarda ateş edebilme ve benzer askeri noktalara uyumluluk gibi özellikleri bulunmaktadır. Teknik özelliklerine bakıldığında ise döner namlulu 7.62/5.56 ölçülerinde mühimmat olanakları, 80 kg ağırlık, 55 cm yüksekliği bulunmaktadır. Türkiye'nin sınırlarındaki coğrafi zorluklardan dolayı güvenlik personelleri sınırın sıfır noktalarında ve nöbet noktalarında zor şartlar altında görevlerini ifa etmektedirler. Sarp ile birlikte bahse konu sınır noktalarında personel bulundurulmadan görev ifa edilebilmesi mümkün hale gelebilecektir.³¹⁵

Şekil-22 ASELSAN SARP-L Uzaktan Komutalı Silah Sistemi³¹⁶

³¹⁵ Aselsan Sarp Uzaktan Kumandalı Silah Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-sarp-l-uzaktan-komutali-silah-sistemi/> (Erişim Tarihi: 28.02.2018)

³¹⁶ Aselsan Sarp Uzaktan Kumandalı Silah Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-sarp-l-uzaktan-komutali-silah-sistemi/> (Erişim Tarihi: 28.02.2018)

5.17. AKSA Run Flat Sistemi

Araçlarda sürüş esnasında çeşitli sebeplerden dolayı tekerleklerde patlamalar meydana gelebilmektedir. Bu nedenle patlayan tekerdeki jant belli bir süre sonra tekeri parçalayarak; araçta direksiyon hâkimiyetinin kaybolmasına sebebiyet vermektedir. Yaşanılan kazalardan dolayı birçok asker ve polis hayatını kaybetmekte ve yaralanmaktadır. Bu kayıpların önüne geçmek için üretilen sistemin adı “Run Flat” olarak adlandırılmaktadır. Sistem aracın tekeri patladıktan sonra kontrolü korumakta ve belirli mesafe teker patlamamış gibi yol almayı sağlamaktadır. Bu sistem sayesinde araç savrulmaz, kaza meydana gelmez, sürücü güvenli bir şekilde yol alır ve trafik akışı normal seyrinde devam etmektedir. Terörle mücadele ve sınır güvenliği açısından bakıldığında ise kritik öneme haiz noktalarda kullanılması halinde kayıpların ve yaralanmaların önüne geçileceği öngörülmektedir. Zırhlı araçlara(Shortland, Toma, ZPT, Ejder) entegre edilebilen olan Run Flat Sistemi, Türkiye'nin savunma sanayisinde önemli bir gelişim olarak dikkat çekmektedir.³¹⁷

Şekil-23 AKSA Run Flat Sistemi³¹⁸

³¹⁷ Akxa Run Flat Teker Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aksa-run-flat-systems/> (Erişim Tarihi: 01.03.2018)

³¹⁸ Akxa Run Flat Teker Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aksa-run-flat-systems/> (Erişim Tarihi: 01.03.2018)

5.18. ASELSAN İhasavar

Dronlar/İhalar fiziki yapısı gereği her türlü noktadan görüntü alabilme niteliğine sahiptir. Gizlilik dereceli noktaların tespiti, casusluk faaliyetleri, kamu binaları, askeri alan, polis noktaları, devlet büyüklerinin konutları gibi hassas noktaların güvenliği açısından drone/iha uçuşunun engellenmesi önemli bir durumdur. Aynı zamanda dronlara veya ihalara terör örgütleri tarafından çeşitli bomba düzenekleri kurularak saldırı düzenlenebilmektedir. İhasavar bu sorunların önüne geçmek üzere Aselsan tarafından tasarlanıp üretilmiştir. İhasavar karıştırma sistemi üzerinden hareket etmektedir. Tehdit gösteren iha veya dronun kontrol frekanslarını karıştırarak söz konusu tehdidi etkisiz hale getirmektedir. Teknik özelliklerine bakıldığında aralıksız 1.5 saat kullanılabilir. ³¹⁹

Şekil-24 ASELSAN İhasavar ³²⁰

³¹⁹ Drone Savar Sistemleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/drone-savar-sistemleri/> (Erişim Tarihi: 02.03.2018)

³²⁰ Drone Savar Sistemleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/drone-savar-sistemleri/> (Erişim Tarihi: 02.03.2018)

5.19. Harp ARGE Drone Savar

Harp ARGE Drone Savar kullanım açısından basit bir silah olarak belirtilmektedir. Tüm parçaları kolaylıkla sökülebilmekte ve monte edilebilmektedir. donanım açısından da farklı seçenekler sunmakta ve operasyonel anlamda kolaylık sağlamaktadır. Elektromanyetik gücünün yüksek olması sebebiyle de kısa bir sürede düşman dronunu etkisiz hale getirebilmektedir. Harp Arge Drone Savar silahının düşman dronunu etkisiz hale getirmek yalnızca 3 saniye yeterlidir. Silah teçhizatlarına bağlanması hususunda da uyumlu bir yapısı bulunmaktadır. Sağlık açısından da bir sorun teşkil etmeyen drone savar sessiz çalışma özelliği ile de dikkat çekmektedir.³²¹

Şekil-25 Harp ARGE Drone Savar³²²

³²¹ Drone Savar Sistemleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/drone-savar-sistemleri/> (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

³²² Drone Savar Sistemleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/drone-savar-sistemleri/> (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

5.20. METEKSAN OKİS Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi

İHA'nın ilk üretildiği zamanlarda uçuş başlangıcı ve uçuş sonu iniş, manuel olarak yapılmaktaydı. Manuel olarak yapılırken çeşitli kazalar meydana gelmekte maddi anlamda zararlar oluşmaktaydı. Modern orduların çeşitli faaliyetler(denetim, kontrol, istihbarat, gözetleme, keşif, hedefi etkisiz getirme vb.) için sürekli kullandığı İHA kazanlarının yarısı iniş ve kalkış esnasında gerçekleşmektedir. Otomatik kalkış ve iniş sisteminde lazer temelli, radarlı ve GPS sistemli olmak üzere üç sistem bulunmaktadır. Meteksan'ın geliştirdiği bu sistemde insansız hava aracının yeri 3D olarak tespit etmesiyle birlikte iniş kalkışa dair veri akışı(mesafe, yükseklik) anlık takip edebilmektedir. Anlık veri takibi sayesinde insansız hava aracı güvenli şekilde kalkıp güvenlik şekilde iniş gerçekleşebilmektedir.³²³

Şekil-26 METEKSAN OKİS Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi³²⁴

³²³ Meteksan Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/meteksan-okis-otomatik-kalkis-ve-inis-sistemi/> (Erişim Tarihi:04.03.2018)

³²⁴ Meteksan Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/meteksan-okis-otomatik-kalkis-ve-inis-sistemi/> (Erişim Tarihi:04.03.2018)

5.21. ASELSAN SERDAR-7M Sahil Gözetleme Radarı

Serdar-7M sahil gözetleme radarıdır. Hem su üstündeki hedefleri hem de su altı hedeflerini tespit edebilmektedir. Alçak irtifadaki hava hedeflerinin de takibini ve tespitini yapan bu sistem operasyonel faaliyetlere de destek verebilmektedir. Tasarımı ve teknolojisi sayesinde uzun süreli fayda sağlayacağı ve bakım sürelerinin fazla zaman almayacağı öngörülmektedir. Söz konusu sistem sahil gözetleme ve denetiminde, gemi trafiğinin kontrolünde, limanların kontrolünde fayda sağlamaktadır. T.C. İçişleri Bakanlığına bağlı Sahil Güvenlik Komutanlığının ihtiyacı üzerine imza altına alınan projede SSM, SGK ve Havelsan personelleriyle oluşturulan kurul çalışmalarıyla fabrika kabul testleri başarı ile tamamlanmıştır. Projenin Türkiye açısından fayda sağlayacağı noktalara daha ayrıntılı şekilde bakılırsa, mültecilerin ve göçmenlerin Türk denizlerini kullanarak kaçak yollardan Avrupa ülkelerine geçişindeki can kayıplarının önüne geçilmesi açısından önemli bir proje olacağı öngörülmektedir.³²⁵ Öyleki Uluslararası Göç Örgütü'nün verilerine bakıldığında 2017 yılının ilk altı ayında Avrupa'ya kaçak olarak geçmek isteyen 2 bin 108 kişiden 2 bin 11'i Akdeniz'de hayatını kaybetti.³²⁶ Bu kayıpları azaltmak adına Türkiye açısından söz konusu projenin fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

Şekil-27 ASELSAN SERDAR-7M Sahil Gözetleme Radarı³²⁷

³²⁵ Aselsan Serdar Sahil Gözetleme Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-serdar-7m-sahil-gozetleme-radari/> (Erişim Tarihi:05.03.2018)

³²⁶ "Akdeniz'de Boğulan Mültecilerin Sayısı 2 Bini Aştı." DW Haber İnternet Sitesi, <http://www.dw.com/tr/akdenizde-bo%C4%9Fulan-m%C3%BCltecilerin-say%C4%B1s%C4%B1-2-bini-a%C5%9Ft%C4%B1/a-39386592> (Erişim Tarihi: 05.03.2018)

³²⁷ Aselsan Serdar Sahil Gözetleme Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-serdar-7m-sahil-gozetleme-radari/> (Erişim Tarihi:05.03.2018)

5.22. ASELSAN Silah Tespit Radarı (STR)

Aselsan Silah Tespit Radarı tehditlerin veya düşman unsurlarının saldırıları sonrasında roket, füze vb. silahların düşecekleri noktayı tespit edebilen bir radar sistemidir. Söz konusu sistemde tespit yapıldıktan sonra ateş sistemine veri aktarımı aktarılarak; karşı ateş sistemi harekete geçirilmektedir. Genel niteliklerine bakıldığında ise havan, top, roket gibi mühimmatlarının tespiti ve bu mühimmatların atım/düşüm noktalarının tespiti, 24 saat çalışabilme, yerel ve uzak komutalı işletim özelliği, birden fazla operatör ile çalışabilme, araç üzerine entegre edilebilme ve son olarak yükselişte elektronik tarama gibi nitelikleri bulunmaktadır. Teknik niteliklerine bakıldığında ise yayın frekansı s bant, menzili 100 km, hedef sınıflandırma(havan, top, roket) gibi teknik nitelikleri bulunmaktadır.³²⁸

Şekil-28 ASELSAN Silah Tespit Radarı (STR)³²⁹

³²⁸ Aselsan Silah Tespit Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-silah-tespit-radari-str/> (Erişim Tarihi:06.03.2018)

³²⁹ Aselsan Silah Tespit Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-silah-tespit-radari-str/> (Erişim Tarihi:06.03.2018)

5.23. Cobra II

Mevcut kobra aracının üstüne yeni özellikler eklenilerek geliştirilen bir araçtır. Hareket kabiliyeti bakımından üstün özellikler göstermekte ve azami 9 personel taşıyabilmektedir. Personelin güvenliği açısından yüksek koruma sağlayan Cobra II aracı, ateş gücü ve donanımları açısından ileri seviye bir seviyede olmakla beraber askeri uygulamalarda ve operasyonel faaliyetlerde güvenlik risklerini ortadan kaldıran bir araçtır. Aynı zamanda arazide yol alma ve kötü iklim koşulları konularında üst seviyede performans göstermektedir.³³⁰

Şekil-29 Cobra II ³³¹

³³⁰ Cobra Mayına Karşı Korumalı Taktik Tekerlekli Araç, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=368&LangID=1> (Erişim Tarihi:07.03.2018)

³³¹ Cobra Mayına Karşı Korumalı Taktik Tekerlekli Araç, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=368&LangID=1> (Erişim Tarihi:07.03.2018)

5.24. Ejder Yalçın Zırhlı Araç

Ejder Yalçın; 4x4 çeker, Zırhlı, muharebe aracıdır. Askeri birlikleri, operasyonel faaliyet gösteren personelleri ve güvenlik hizmetlerinde görev alan personelleri meskûn mahalde, kırsal alanda, zorlu arazi şartlarında güvenli bir şekilde sevk edebilmektedir.³³² Ejder Yalçın'ın istihdam alanları ise çeşitlilik göstermektedir. Sınır gözetleme, güvenlik aracı, keşif aracı, taktik füze taşıma aracı, taktik füze fırlatma aracı, komuta/kontrol aracı, hava savunma aracı, muharebe aracı, personel taşıyıcı araç, KBRN(Kimyasal, Biyolojik, Radyoaktif, Nükleer) keşif aracı, Mayın imha aracı, EYP tespiti, EYP etkisiz hale getirme ve zırhlı ambulans aracı olarak istihdam edilebilmektedir. Teknik özelliklerine bakıldığında ise saatte 120 km hız, 700 km menzil, 4000 kg yük kapasitesi bulunmaktadır.³³³

Şekil-30 Ejder Yalçın³³⁴

³³² Ejder Yalçın Zırhlı Taktik Araç, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=370&LangID=1> (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

³³³ Ejder Yalçın Zırhlı Taktik Araç, Ejder Yalçın Zırhlı Muharebe Taktik Aracı Tanıtım Sitesi, <http://ejderyalcin.com/tr> (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

³³⁴ Ejder Yalçın Zırhlı Taktik Araç, Ejder Yalçın Zırhlı Muharebe Taktik Aracı Tanıtım Sitesi, <http://ejderyalcin.com/tr> (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

5.25. Samur

Samur olarak adlandırılan bu araç seyyar hücum köprüsü görevini ifa etmektedir. Özellikle nehir geçişlerinin güvenli ve hızlı bir şekilde yapılması amacıyla tasarlanmıştır. Daha da ayrıntılı incelemek gerekirse köprü görevi ve nakliye aracı niteliklerinde bir araçtır. Samur'un bünyesinde SYHK sistemi(Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü), dizel motor, otomatik transmisyon, süspansiyon(pünomatik) ve hidrolik fren sistemi bulunması sayesinde dik noktalara rahatlıkla tırmanabilmektedir. Özellikle 8x8 çekme gücü ve merkezi lastik hava şişirme sistemi sayesinde eğimli noktalarda %30'a kadar hareket edebilmektedir. Samur'u özgün kılan diğer önemli özellikleri ise askeri araç niteliğindeki 21 paletli aracı taşıyabilme, akıntılı sularda mesafe kat edebilme, suda 360 derece hareket edebilme ve son olarak; 12 adet Samur yan yana getirildiği takdirde 150 metrelik bir köprü haline gelebilmesidir. ³³⁵

Şekil-31 Samur ³³⁶

³³⁵ Samur Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=377&LangID=1> (Erişim Tarihi: 09.03.2018)

³³⁶ Samur Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=377&LangID=1> (Erişim Tarihi: 09.03.2018)

Şekil-32 On iki Samur'un Birleşmesiyle Oluşan Köprü Sistemi³³⁷

³³⁷ Samur Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=377&LangID=1> (Erişim Tarihi: 09.03.2018)

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN SINIR ÖTESİ OPERASYONLARI

Türkiye 30 yılı aşkın süredir terörle mücadele etmeye devam etmektedir. Bu kapsamda birçok sınır ötesi harekât gerçekleştiren Türkiye başta ulusal güvenliği olmak üzere sınır güvenliğini sağlamak amacıyla sınır ötesi operasyonları gerçekleştirmektedir. İlk sınır ötesi operasyonunu 25 Mayıs 1983 yılında gerçekleştiren Türkiye bu operasyonda Baas rejimiyle müşterek hareket ederek sınırın 5 km ötesindeki PKK kamplarını imha etmişti. Özellikle Ortadoğu’daki karışıklıklar sonrasında başta Suriye ve Iraktaki yönetsel boşluktan faydalanan terörist unsurlar; Türkiye’nin Suriye ve Irak sınırına yerleşmiş olup; Türkiye sınırlarındaki bu terörist unsurları temizlemek adına çeşitli operasyonlar gerçekleştirmiştir.

6.1. Fırat Kalkanı Operasyonu

Arap Baharıyla birlikte Ortadoğu’da birden fazla ülkede çeşitli seviyede çeşitli toplumsal olaylar meydana gelmiştir. Türkiye’nin sınır komşuları Suriye’de ve Irakta ise toplumsal olaylar iç savaşa dönmüştür. Özellikle Esed rejiminin kendi halkını katletme amacıyla yaptığı askeri müdahaleler ile birlikte ülke neredeyse yerle bir olmuş konumdadır. Ülkenin bu durumunu fırsata çeviren terör unsurları ise Türkiye-Suriye sınırına yerleşerek; Türkiye’nin sınır güvenliğini ve ulusal güvenliği açısından risk oluşmasına sebebiyet vermiştir. 2011 yılından itibaren Türkiye’de artan terör olayları ve Hatay/Reyhanlı’daki sınırın sıfır noktasında yaşanan terör olayları sonrasında, Türkiye; uluslararası platformlarda sınır ötesi harekâtın sinyallerini sık sık ortaya koymuştu.

Harita-5 Fırat Kalkanı Harekâtı Sonrası Son Durum (02.09.2016) ³³⁸

³³⁸ Fırat Kalkanı Harekâtı Sonrası Son Durum, Haberler.com İnternet Haber Sitesi, <https://www.haberler.com/bati-yi-icten-ice-cildirtan-harita-8747733-haberi/> (Erişim Tarihi: 11.03.2018)

Türkiye bu kapsamda 24 Ağustos 2016 da Fırat Kalkanı Harekâtını başlatmış olup; Özgür Suriye Ordusu'na da (ÖSO) destek vererek; toplamda 253 yerleşim yeri ile birlikte 2015 kilometrekarelik alanda hâkimiyet sağlamıştır. Operasyon kapsamında 2647 DAEŞ terör örgütü mensubu da etkisiz hale getirilmiştir. Türkiye 29 Mart 2017 tarihi itibariyle Fırat Kalkanı Harekâtına son verdiği belirtmekle birlikte söz konusu operasyonda, BM Şartının 51.Maddesini dayanak göstermiştir.³³⁹

BM Şartının 51. Maddesinde *“Bu Antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hâlel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyine bildirilir ve Konseyin işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.”*³⁴⁰ Hükmü mevcuttur. 51. Maddeden de anlaşılacağı üzere Türkiye meşru savunma hakkını kullanarak sınırlarını terör unsurlarını temizleme amacını gütmüştür. Fırat Kalkanı Harekâtı her ne kadar sınır ötesi bir müdahale niteliğinde olsa da uluslararası hukuk nezdinde elzem bir durumda farklı bir ülkede de operasyon yapılabileceğinden Suriye hattında operasyon gerçekleştirmesi hukuki açıdan herhangi bir sorun ortaya çıkarmayacağı düşünülmektedir.³⁴¹

6.2. Zeytin Dalı Operasyonu

Türkiye'nin ulusal güvenliği ve sınır güvenliği bağlamında gerçekleştirdiği geniş kapsamlı bir diğer sınır ötesi operasyon Zeytin Dalı Harekâtıdır. TSK'nin 20 Ocak 2018 tarihinde yaptığı açıklamada, 20 Ocak 2018 tarihi itibariyle Fırat Kalkanı Harekâtının başladığını belirtmiştir. Yapılan açıklamada BMGK'nin terörle mücadeleye yönelik kararlarından olan 1624-2170-2178 sayılı karar ile Fırat Kalkanı harekâtında da belirttiği BM Sözleşmesinin 51.Maddesini(meşru müdafaa hakkı) dayanak gösterilmektedir. Operasyonun amacına bakıldığında ise Türkiye'nin sınırlarında ve bölgede istikrarlı bir ortam sağlamak adına Suriye'nin Afrin

³³⁹ Türkiye-Suriye Siyasi İlişkileri, T.C. Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, , <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 12.03.2018)

³⁴⁰ BM Şartı 51.Madde, T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmi İnternet Sitesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf> (Erişim Tarihi: 12.03.2018)

³⁴¹ Edebalı Murat Akça, Objektif Ulusal Çıkar Kavramı: Kıbrıs Barış Harekâtı ve Fırat Kalkanı Harekâtı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.73
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

bölgesindeki PKK/KCK/PYD-YPG ve DAEŞ unsurlarını etkisiz hale getirmek şeklinde belirtmiştir.³⁴²

---

³⁴² Zeytin Dalı Operasyonu, T.C. Türk Silahlı Kuvvetleri Resmi İnternet Sitesi, http://www.tsk.tr/BasinFaaliyetleri/BA_47 (Erişim Tarihi: 13.03.2018)

SONUÇ

Türkiye 30 yılı aşkındır devam eden terörle mücadelesinde birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlara bakıldığında; coğrafya kaynaklı sorunlar, sınır kapıları ile ilgili sorunlar, görevli personel ile ilgili sorunlar, savunma sanayisi ile ilgili sorunlar, mücadele yöntemi ile ilgili sorunlar ve kültürel sorunlar şeklinde sıralanabilmektedir. Coğrafi kaynaklı sorunlara değinmek gerekirse doğal şartlar çerçevesinde oluşmuş jeolojik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorlu arazi şartları, derin vadiler, yüksek rakımlı dağlar ve engebeli toprak yapısı sebebiyle güvenlik personelleri zaman zaman zorluklar yaşayabilmektedir.

Sınır kapıları ile ilgili sorunlara bakıldığında ise özellikle Suriye ve Irak sınırındaki sınır kapıları Türkiye açısından güvenlik risklerine neden olmaktadır. Risklerin sebeplerine değinmek gerekirse, Suriye ve Irak yönetiminin duyarsızlığı, iç savaş/iç karışıklıklar, PKK ve DAESH terör örgütlerinin sınırlardaki etkinliğini arttırması şeklinde sıralanabilir.

Görevli personel açısından kaynaklanan sorunlara bakıldığında ise profesyonelle sınır güvenliği personelinin oluşturulmaması ve bu görevin asker, polis, jandarma, gümrük muhafaza memuru vb. görevlilerce yerine getirilme konusudur. Tam profesyonel ayrı bir sınır güvenliği personelinin bulunmaması; sınır güvenliği sorunlarının tam anlamıyla çözümünün önüne geçmektedir. Dolayısıyla oluşturulacak ayrı bir sınır güvenliği birimine bağlı sınır güvenliği personeli etkin bir sınır güvenlik sistemini ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

Diğer bir sorun ise mücadele yöntemi ile ilgili sorunlardır. Türkiye 30 yılı aşkındır devam eden terörle mücadelesinde birçok mücadele yöntemi ortaya koymuştur. Bu mücadele yöntemlerini değişmesinde bölgesel etkenler etkili olduğu gibi sınır komşularında yaşanan iç savaşlar ile birlikte terör örgütleri etkinliği arttırması, Türkiye'nin mücadele yöntemlerinde çeşitlilik oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli sorunlar doğurarak; Türkiye'nin etnik köken bağlamında sözde farklı yaklaşımlar içinde olduğu iddiasını ortaya koymuştur. Burada karşımıza çıkan ise sorun kültür yapısı kaynaklı sorunlardır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki kürt kökenli vatandaşlara zulmedildiği iddiaları, Türkiye'nin sözde kendi vatandaşlarını katlettiği iddiaları, Türkiye'yi etkileyen bu kültür sorunun ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye bu konuda son derece titiz davranmış olup; vatandaşlarına zarar gelmemesi adına azami tedbirler çerçevesinde mücadele yöntemlerini kullanmıştır. Örnek vermek gerekirse kamuoyunda "Hendek Operasyonları" olarak; bilinen operasyonlarda, Türkiye; vatandaşlara/sivillere zarar gelmemesi adına operasyon

noktalarında sivillerin tahliye edilmesini sağlamış, sonrasında ise vatandaşların mağdur olmaması adına valilikler vasıtasıyla geçici konaklama imkanları ortaya koymuştur. Operasyonlar sonrasında ise TOKİ aracılığıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde toplu konutlar yapılarak; sivillerin mağduriyetleri giderilmeye çalışılmıştır. Ulusal düzeyde ise iç mücadelesini sürdüren Türkiye, bölgesel anlamda da sınır güvenliği problemlerini gidermeye çalışmaktadır. 2011 yılı itibarıyla Arap Baharından kaynaklanan toplumsal hareketlilikler birden fazla ülkeyi etkilemiş olup; Türkiye'nin sınır komşularından Suriye ve Irak'ta rejim değişikliği ve yönetsel boşluklar ortaya çıkmıştır. Zaten terörle mücadele ve sınır güvenliği kapsamında birçok problem ile uğraşan Türkiye, bahse konu sorunlar sebebiyle sınır güvenliğini ve terörle mücadelesini yüksek seviyede tutmak zorunda kalmıştır. Seviyenin yüksek tutulması terörle mücadele ve sınır güvenliği konusunda etkinlik sağlasa da Türkiye gibi önemli bir Ortadoğu ülkesinde; emperyalist hedefler her zaman var olacağından sınır güvenliği konusunun geniş kapsamlı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Jeopolitik anlamda da önemli bir konumda olan Türkiye, ulusal güvenlik kapsamında; sınır güvenliğini profesyonel düzeyde sağlaması önemli bir durum olarak düşünülmektedir. Günümüzde terörün küresel bir gerçek olarak ortaya çıkması ile birlikte birçok ülke güvenlik politikasında değişikliğe gitmiş olup güvenlik politikalarına daha yüksek seviyelere çıkartmışlardır. Seviyenin yüksek tutulmasında da birkaç faktör doğrudan etki etmektedir. Bu faktörlerin en önemlisi ise bir ülkenin bir diğer ülkedeki hedeflerini siyaset veya diplomasi üzerinden gerçekleştirememesi sonrası, terör örgütlerini kullanarak; hedeflerini gerçekleştirmek istemesidir. Bu çerçevede bakıldığında Türkiye, hem jeopolitik anlamda hem de bölgesel anlamda önemli bir ülke olarak görülmektedir. Özellikle Suriye örneğine bakılmak gerekirse 3 milyondan fazla Suriyeliye kapılarına açan Türkiye birçok ülkeye örnek olmakla beraber, savaş mağdurlarının Avrupa'ya açılan ilk kapısı olması sebebiyle bir nevi tampon görevi görmüştür.

Ortadoğu'daki bu karışıklıkları fırsat bilen terör örgütleri ülkeler arası geçişlerde sınırlardaki yoğunluklar sonucu ortaya çıkan esnekliklerden faydalanarak; hedef olarak gördükleri ülkelere rahatlıkla sızmışlardır. Bu kapsamda bakıldığında uluslararası düzeyde Türkiye'nin etkinliği artmış, yoğun göçmen ve mülteci gruplarının geçişlerinin kontrol altında tutulması adına başta AB olmak üzere birçok ülke, Türkiye ile yoğun bir diplomasi trafiği içine girmiştir. Pragmatik diplomasi trafiği ile birlikte Suriye ve Irak'taki sorunların halen devam etmesi, benzer durumların ilerleyen zamanda da ortaya çıkabileceği düşüncesini ortaya koymuştur. Ortadoğu

üzerinde gerçekleşen siyasi hareketlerin dinamik bir profilde olması, profesyonel sınır güvenliği biriminin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Profesyonellikle birlikte terörle mücadelede de başarı seviyesinin yükseleceği öngörülmektedir. Öyleki terör unsurları kanundışı yollarla ülkelere sızma yoluna gitmektedir. Etkin ve profesyonel bir sınır güvenliği bu tarz sızmaların önüne geçilmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin mevcut sınır güvenliği görevi dağılımının ise birden fazla kuruma ait olduğu görülmektedir. Türk hudutlarının birden fazla kurumun koordinesiyle korunmasının olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleride bulunmaktadır. Her kurumun kendi sorumluluk sınırları içinde değerlendirmesi ve risk analizinin, görev dağılımı konularında olumlu yönde etki ettiği düşünülmektedir. Olumsuz yönler açısından en dikkat çekici noktalar ise sınır güvenliğinde birden fazla kurumun bulunması, sorumluluğun bu kurumlara dağıtılması, sorumluluk dağıtılan kurumların söz konusu sorumluluk ile ilgili gerekli profesyonelliğe ve tecrübeye sahip olup/olmadığı, bahse konu kurumların gerekli teknik ve teknolojik imkânlar dâhilinde görev alıp/alamayacağı hususları dikkat çekmektedir.

Özetle Türkiye sınır güvenliğine gereken hassasiyeti göstermektedir. 911 km ile en uzun sınırı olan Suriye sınırına SFGS'ni entegre etmiş, İran sınırınının 144 km'lik kısmına ise benzer bir çalışma ile düzenlemiştir. Bir yandan da savunma ve güvenlik yatırımlarına önem gösteren Türkiye, Yerli ve milli projeler çerçevesinde ulusal güvenliğine yön vermiş olup; 2002 yılında sadece 66 projeye sahipken 2017 yılına gelindiğinde 553 projeye yaklaşık 9 kat ilerleme elde etmiştir. Tüm bunların yanında Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı gibi sınır ötesi operasyonları yapmak zorunda kalmıştır. Sınırlarının diğer tarafı başta otorite boşluğu ve iç savaş sebebiyle terör unsurlarının yuvası haline gelmişti. Sınır noktalarındaki bu terör unsurlarının, Türkiye'nin ulusal güvenliği ve sınır güvenliğini tehdit eder hale gelmesiyle birlikte bahse konu sınır ötesi operasyonları ve terörle mücadele operasyonlarını gerçekleştirmek; Türkiye için artık zorunlu bir hal almıştır. Sonuç olarak bakıldığında Türkiye sınır güvenliğini önemsemekte ve gerekli hassasiyetle, ulusal güvenliğine etki edecek tüm sorunlara önem göstermektedir. Türkiye'nin bu hassasiyetinden hareketle askeri, polis ve jandarma güçleri dışında kurulacak olan bir sınır birimi; başta sınır güvenliği olmak üzere, terörle mücadeleye ve ulusal güvenliğin sağlanmasında fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- WILKINSON Paul, *Political Terrorism, Macmillian*, New York, 1974, s.9
- DOĞAN Orhan, *Atatürk İlike ve İnkilap Tarihi*. Beta Yayınları. İstanbul, 2013.
- ELMAS Salih M., *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı*. (Editör: Mehmet Güçer). Usak Yayınları. Ankara, 2013.
- BAL İhsan, ÖZEREN Süleyman, *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*. (Editör: Arzu Celalifer Ekinci). Terörle Mücadele. Usak Yayınları, Ankara, Aralık, 2010
- ÖNDER Tayyar Ali, Türkiye'nin Etnik Yapısı. Terörle Mücadele. Genişletilmiş 16.Baskı, Fark Yayınları, Ankara , 2007, s.18-55

MAKALELER

- YEŞİLTAŞ Murat, *Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analizi*, Seta Yayınevi, Ankara 2015, No: 136, 9–37, s. 9
- ÇELİK Mustafa ve YILMAZ Kürşad, Öğretmenlik *Mesleği Profesyonelliği ile Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sakarya, 2015, No: 30, s.104-105
- KAYPAK Şafak, *Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bolu, 2012, No: 8, 1-22, s.11-17
- AYDIN Mustafa ve EREKER Fulya, *“Türkiye’de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı”*, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 11, Sayı 43 (Güz 2014), s. 127-156.
- KANTARCI Şenol, *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı “Koalisyonlar Dönemi mi?”*. Güvenlik Stratejileri Dergisi, Kırıkkale, 2012, No:16 s.48-77
- KÖKTAŞ Arif, *Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2011, s.19
- PUSANE Kayhan Özlem, *Türkiye'nin Kürt Sorunu: Arap Baharı ile Değişen Yurtiçi ve Bölgesel Dinamikler*, Uluslararası İlişkiler, Cilt 11, Sayı 41 (Bahar 2014), s. 115-138.
- ATASOY Ahmet vd. *Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye(Hatay)-Suriye Sınırı*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Hatay,2012, s.5-6
- BEREN, Fatih. *“The Action Profile of PKK/KCK Terrorist Organization”* Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Şanlıurfa, 2012 Cilt:8, Sayı:29, s. 87-107.
- AKA Burç .H ve NİŞANCI Ensar, *Neo-Oryantalizm ve Orta Doğu’yu Anlamak*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Yalova, 2015, Sayı 9, s. 21-24.
- CANTENAR Faruk Ömer ve TÜMLÜ Fatih, *PKK Eylemlerinin Güvenlik Güçleri Zayıflığı Açısından Analizi*, Milli Savunma Üniversitesi, Yıl: 2016, Sayı: 26 s.5-6

ERDOĞAN Şemsettin ve DELİGÖZ Ergün, *Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği* Milli Savunma Üniversitesi, Yıl: 2015, Sayı:1 s:5-26

ERENEL Fatih ve CAYMAZ Ebru, *Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Yeterliliği*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:2014 Sayı:1 s.118-120

YAZAN Yeliz, *Türk-Yunan Ege Denizi Sorunlarının Avrupa Birliği Komisyonunun ve Parlamentosunun Bakış Açuları Çerçevesinde İncelenmesi*. Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Dergisi, Kahraman Maraş,2012, Cilt 2, Sayı 1, s. 194-195.

ÖZLEM Kader, *Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri*, Balkan Araştırma Enstitü Dergisi, Edirne, 2015, Cilt 4, Sayı 2, s. 95-96.

TEZLER

GÜREL Murat Mehmet, Küreselleşme ve Terörizm, İstanbul Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

DEDEOĞLU Tahir, Fizyoterapistlerin Mesleki Profesyonelliklerini Uygulayabilme Düzeylerinin Araştırılması, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 201, s.9 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

ALBAYRAKTAROĞLU Sevgi, Profesyonelleşme Olgusu ve Mesleki Profesyonelleşme Açısından Türkiye’de Sosyal Hizmet Mesleği, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

ÖZDEMİR *Erbil*, Ortadoğu Barışında Güvenlik ve İşbirliği Modeli Arayışları, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.19 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

Eren Leblebici, PKK Terör Örgütünün Siyasallaşma Süreci ve KCK ”, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.41 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

KILINÇ Mansur Yüksek, 21.Yüzyıl Ölçütleri Bakımından Türkiye’nin Jeopolitik Özellikleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.6-10 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

BAYRAKTAR Ünal, Arap Baharı Sonrası Ortadoğu’daki Statüko Karşıtı Yapılanmaların Türkiye’nin Güvenlik Stratejilerine Etkileri, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.20-22 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

KORKUT Recep, Türkiye’de Sığınmacı ve Mülteciler, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.36-41 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

GÜLER Abdullah, Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s.169-172 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

HASPOLAT Evren, Türkiye’de Neoliberal Devlet Anlayışı Bağlamında Devlet-Güvenlik İlişkisinin Değişen İçeriği ve Özel Güvenlik Olgusu, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.30 (**Yayımlanmış Doktora Tezi**)

SAKİN Serdar, Türkiye'nin Jeopolitik ve Jeostratejik Konumu Açısından Musul Sorunu, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.217-241
(Yayımlanmış Doktora Tezi)

TURAN Sibel, Türkiye'nin Coğrafi Konumunun Dış Politikaya Etkisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992, **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**

TURGAY Salih, AB Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Sınır Güvenliği, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s.94
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

TEMEL Ülfet, Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.86
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

ÖZYÜREK Şeyda, Arap Baharı Bağlamında Türkiye'nin Ortadoğu Ülkeleriyle İlişkileri, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.74
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).

NURLADIN WRYA Aram, ABD'nin Irak Savaşı ve Birleşmiş Milletlerin Rolü, Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 66
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).

YANIK Oktay, Irak Müdahalesi ve Bölgesel Güvenlik: Türkiye Örneği, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.34
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

ÜNSALDI Muzaffer, Asimetrik Tehdit ve Savunma Sanayisine Etkileri, Harp Akademileri, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 2013, s.62-71
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

KALEM Ahmet, PKK Terör Örgütünün ETA ve IRA Terör Örgütleri ile Karşılaştırılması, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.20
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

AL Özlem, Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Birleşmiş Milletlerin Rolü, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.8-10
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

OĞUZ Şafak, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO'nun Nükleer Silah Politikasının Uluslararası Güvenliğe Etkileri ve Türkiye, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.164-165
(Yayımlanmış Doktora Tezi)

KIRGÖZ Sedat, **AKP Dönemi Türkiye-İran İlişkileri**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.85-87
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

AKKAN İbrahim, Arap Baharı Sonrası Suriye ve Türk Dış Politikası Açısından Türkiye-Suriye İlişkileri İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.75-78
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

DEMİRCAN Sami, 1990 Sonrası Türkiye-Ermenistan İlişkileri, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.45-60
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

ESEN Turan Ahmet, Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin Ekonomik ve Siyasi Boyutu, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.30-35
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

YILDIRIM Huriye, Geçmişten Günümüze Değişen Türk Dış Politikası Kapsamında Türkiye-Gürcistan İlişkileri Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.71-72 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ASLAN Rabiye, Türkiye- Gürcistan Ekonomik ve Siyasi İlişkiler Kapsamında Sarp Sınır Kapısının Analizi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.79-80-86-87 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ALTUN Mutlu Hasan, Terörle Mücadele Sırasında Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.190-196 **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**

BERBER Taner, Küreselleşme Sürecinde Terörizm, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, s.89-90 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

TORUN Abdullah, Ulusal Güvenlik ve Küreselleşme: Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.3 **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**

ABUHASAN Mohammed, Arap Baharı Sonrası Suriye'de Yaşanan Gelişmeler ve Türkiye'nin Güvenliğe Etkileri, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimler Enstitüsü, 2013, s.88 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

DEMİR Aslan, Türkiye Cumhuriyeti Gelişim Sürecinde Etnik Terörle Mücadele, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.22-24 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

AKÇA Murat Edebalı, Objektif Ulusal Çıkar Kavramı: Kıbrıs Barış Harekâtı ve Fırat Kalkanı Harekâtı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.73 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) 1**

İNTERNET KAYNAKLARI

Güncel Türkçe Sözlük, T.C. Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi, , http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad4dca2c1e2d5.00324301, (Erişim Tarihi: 11.09.2017)

Türkiye'nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

Türkiye'nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı, T.C Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-_bm-guvenlik-konseyi_ni-daha-fazla-gec-kalmadan-insani-duruma-cozum-bulacak-guclu-bir-karar-almaya-.tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

T.C Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Yunanistan Tarafından İadesi Reddedilen Sekiz Darbe Girişimcisi Hk, http://www.mfa.gov.tr/no_-27_-26-ocak-2017_-yunanistan-tarafindan-iadesi-reddedilen-sekiz-darbe-girisimcisi-hk_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarina-katkilari.tr.mfa (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Sınır Güvenliği Konusu, Bilgesam Resmi Web Sitesi, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-343-2014091539guvenlik-21.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.09.2017)

Aydın Hasan “Suriye Sınırına 2 Milyarlık Proje”, Milliyet Haber, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-sinirina-2-milyarlik-proje-gundem-2091340/> (Erişim Tarihi: 14.09.2017)

“Türkiye Komşularıyla Arasına Duvar Örüyor”, “DW Haber ve Gündem Web Sitesi, <http://www.dw.com.tr/türkiye-komşularıyla-arasına-duvar-örüyor/a-40052642> (Erişim Tarihi: 16.09.2017)

“İran Sınırına Yeni Duvar”, “NTV Haber ve Gündem Web Sitesi, https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tokiden-iran-sinirina-144-kilometrelik-yeni-duvar,8yvV7JlkeU2wG_UWbDCYcw (Erişim Tarihi: 17.09.2017)

“PKK ve FETÖ’yle Mücadelede Son Tablo”, Milliyet, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/serpil-cevikcan/pkk-ve-feto-yle-mucadelede-son-2446277/> (Erişim Tarihi 19.09.2017)

Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3497.pdf> (Erişim Tarihi: 20.09.2017)

Türk Sivil Havacılığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf> (Erişim Tarihi: 24.09.2017)

Sahil Güvenlik Komutanlığı Hakkında Kanun, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2692.pdf> (Erişim Tarihi: 26.09.2017)

Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, T.C. Resmi Gazete İnternet Sitesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-8.pdf> (Erişim Tarihi: 29.09.2017)

Türkiye’nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Resmi İnternet Sitesi, http://file.setav.org/Files/Pdf/20150813162453_sinir-guvenligi.pdf (Erişim Tarihi: 29.09.2017)

Sınır Yönetimi Alanında Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyon Hakkında Yönetmelik, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.20168520.pdf> (Erişim Tarihi: 04.10.2017)

Jeopolitik Kavramı ve Unsurları, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/318-322%20suat%20ilhan.pdf> (Erişim Tarihi: 06.10.2017)

Türkiye’nin Jeopolitik Öneminin Dünya Siyasetindeki Yeri, Akademik Perspektif Enstitüsü İnternet Sitesi, <http://akademikperspektif.com/2013/03/01/turkiyenin-jeopolitik-oneminin-dunya-siyasetindeki-yeri/> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

Rusya’nın Sıcak Denizlere İnme Politikası, Ankara Üniversitesi Dergi Veri Tabanı, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17061.pdf> (Erişim Tarihi: 08.10.2017)

Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi, Türk Dünyası İnternet Sitesi, <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/643/643> (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

Afad Başkanı; 3 Milyon Suriyeliye Ev Sahipliği Yapıyoruz, Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.afad.gov.tr/tr/10544/AFAD-Baskani-Bilden-3-Milyon-Suriyeliye-Ev-Sahipligi-Yapiyoruz> (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/ataturk-doneminde-turk-dis-politikasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

Türkiye - Suriye Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-irak-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

Türkiye - İran Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 14.10.2017)

Türkiye – Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ermenistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Türkiye – Gürcistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-gurcistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Türkiye – Azerbaycan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-azerbaycan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Türkiye – Bulgaristan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-bulgaristan-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Balkanlarda Türk Azınlıklar ve Türkiye'nin Politikaları Batı Trakya Haber Ajansı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.batitrakya.org/yazar/baris-hasan/balkanlarda-turk-azinliklar-ve-turkiyenin-politikalari.html> (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

Türkiye – Yunanistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-yunanistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 18.10.2017)

Başlıca Ege Denizi Sorunları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/baslica-ege-denizi-sorunlari.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 18.10.2017)

Ege Denizi'nde 2 Yılda 519 Mülteci Öldü, Vatan Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.gazetevatan.com/ege-denizi-nde-2-yilda-519-multeci-oldu-927135-gundem/> (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

Teoriler Işığında Türk-Yunan İlişkilerinde Ege Sorunu, Bilgesam İnternet Sitesi, http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-130-2014031911sandikli_kaya2.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

Türk ve Yunan Askerleri Karşı Karşıya Geldi, İhlas Haber Ajansı İnternet Sitesi, <http://www.ih.com.tr/haber-turk-ve-yunan-askerleri-karsi-karsiya-geldi-625482/> (Erişim Tarihi: 20.10.2017)

Lozan Barış Antlaşması, Tarihi Olaylar İnternet Sitesi, <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/lozan-baris-antlasmasi-24-temmuz-1923-911> (Erişim Tarihi:21.10.2017).

Musul Sorunu ve Lozan, T.C. Atatürk Araştırma Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-71/musul-sorunu-ve-lozan> (Erişim Tarihi:22.10.2017)

Hatay Meselesi ve Hatay'ın Anavatana Katılması, Tarihi Yolu İnternet Sitesi, <http://www.tarihyolu.com/hatay-meselesi-ve-hatayin-anavatana-katilmasi-30-haziran-1939/> (Erişim Tarihi:22.10.2017).

"Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar", BM Mülteci Örgütü Web Sitesi, <http://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> (Erişim Tarihi: 24.10.2017)

"18-19 Haziran 2009 Tarihli Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi", AB ve Avrupa Konseyi Resmi Web Sitesi, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2017)

Frontex 2011-2012 yılı Çalışma Programı, Avrupa Sınırları Koruma Ajansı(Frontex) Resmi Web Sitesi, https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/MB_Decision/2011/MB_Decision_36_2011_on_the_adoption_of-the_PoW_and_budget_2012.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2017)

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin 2008 Yılı Türkiye Ulusal Programı; Adalet, Güvenlik ve Özgürlük Alanlarını Kapsayan 24.Fasıl, AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, https://www.ab.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_24_adaletozgurlukveguvenlik.pdf (Erişim Tarihi:30.10.2017).

Türkiye'nin Dokuzuncu Kalkınma Planı, T.C. Kalkınma Bakanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/1/plan9.pdf> (Erişim Tarihi:30.10.2017).

Türkiye'nin Onuncu Kalkınma Planı, T.C. Kalkınma Bakanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%20Plan%20C4%B1.pdf> , (Erişim Tarihi:01.11.2017).

Türkiye'nin AB Adaylık Sürecindeki 2001 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2001.pdf (Erişim Tarihi:01.11.2017)

Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf ,(Erişim Tarihi:02.11.2017)

Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2006 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2006.pdf (Erişim Tarihi:02.11.2017).

Türkiye'nin AB Üyelik Sürecindeki 2008 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi, T.C. AB Bakanlığı Resmi Web Sitesi, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf (Erişim Tarihi:02.11.2017).

"Sınır Güvenliği Kanun Tasarısı Hazır", Habertürk Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.haberturk.com.tr/gundem/haber/1189499-kurtulmus-sinir-guvenligi-kanun-tasarisi-hazir/> ,(Erişim Tarihi 03.11.2017)

Suriye Acil Durumu, BM Mülteci Örgütü Resmi Web Sitesi, <http://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> (Erişim Tarihi:03.11.2017).

"Erdoğan: Suriyelilere 30 Milyar Dolar Harcadık." Yenicag Gazetesi, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/erdogan-suriyelilere-30-milyar-dolar-harcadik-167796h.htm> (Erişim Tarihi: 03.11.2017)

"Süleyman Soylu : Türkiye' de ki Göçmen ve Mülteci sayısı 3 milyon 551 bin 78 kişi" Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/suleyman-soylu-turkiyede-bugun-halen-gocmen-40366711> (Erişim Tarihi: 03.11.2017)

"Mülteci Krizi: AB ve Türkiye Karşılıklı Tavizlerle Anlaştı." BBC, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151129_ab_turkiye_zirve (Erişim Tarihi 04.11.2017)

Türkiye'de Son 5 yılda Meydana Gelen Terör Saldırıları, CNN Türk Haber İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/turkiye/turkiyede-son-5-yilda-meydana-gelen-teror-saldirilari?page=1> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

2015'te Türkiye Gündeminde İz Bırakan 76 Olay, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/2015-te-turkiye-gundeminde-iz-birakan-76-olay-633470> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Son Bir Buçuk Yılda Türkiye'de Gerçekleşen 32 Terör Saldırısı, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/en-az-460-canimiz-gitti-son-bir-bucuk-yilda-turkiye-de-gerceklesen-32-teror-saldirisi-719006> , (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Türkiye'de Son 5 Yılda 240 Kişi Terör Saldırılarında Hayatını Kaybetti, Haberler.com Web Sitesi, <https://www.haberler.com/turkiye-deki-kanli-saldirilar-son-5-yilda-artti-8055460-haber/>, (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Son 1 yılda Türkiye'de Gerçekleşen 22 Terör Saldırısı Posta Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.posta.com.tr/son-1-yilda-turkiye-de-gerceklesen-22-teror-saldirisi-haber-1250195> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Türkiye'de 5 Yılda 15 Kanlı Saldırı, Yenicag Gazetesi İnternet Sitesi <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyede-5-yilda-15-kanli-saldiri-131609h.htm>, (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Türkiye'de Bu Zamana Kadar Gerçekleşen Canlı Bomba Saldırıları, Mynet, Haber İnternet Sitesi, <http://trend.mynet.com/turkiyede-bu-zamana-kadar-gerceklesen-canli-bomba-saldirilari-1063789> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

1 Yılda 17 Bombalı Saldırı; 298 Kişi Öldü, Bine Yakın İnsan Yaralandı, T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, <http://t24.com.tr/haber/1-yilda-17-bombali-saldiri-294-kisi-oldu-bine-yakin-insan-yaralandi,347661> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Türkiye’de Son 5 Yılda Yapılan Terör Saldırısının Bilançosu, Milliyet Blog, İnternet Gazetesi, http://blog.milliyet.com.tr/Turkiye_de_son_5_yilda_yapilan_teror_saldirisinin_bilanco_su%E2%80%A6/Blog/?BlogNo=523030 (Erişim Tarihi:05.11.2017)

2016 Yılına Damga Vuran Olaylar, En Son Haber İnternet Sitesi, <http://www.ensonhaber.com/2016-yilina-damga-vuran-olaylar-2016-12-30.html> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Türkiye’de Terör Saldırıları, Euro News, Haber Sitesi, <http://tr.euronews.com/2016/08/18/turkiye-de-teror-saldirilari> (Erişim Tarihi:05.11.2017)

Ortadoğu'daki Yapısal Sorunlar ve Arap Baharı, Onedio Haber İnternet Sitesi, <https://onedio.com/haber/ortadogu-daki-yapisal-sorunlar-ve-arap-bahari-186800> (Erişim Tarihi: 06.11.2017)

Irak-Suriye tezkeresi kabul edildi, Yeniçağ Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/irak-suriye-tezkeresi-kabul-edildi-173366h.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2017)

IŞİD’e Karşı Zeplinli, Duvarlı, İHA’lı Koruma, Aljazeera Türk Kanalı İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/iside-karsi-zeplinli-duvarli-ihali-koruma> (Erişim Tarihi: 08.11.2017)

Irak ve Bitmeyen Kaos, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://m.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/irak-ve-bitmeyen-kaos-2423579/> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

5 Temmuz 2017 Tarihli Basın Açıklaması, T.C. İçişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

Türkiye’nin Suriye Sınırında Yaşanan Sıcak Gelişmeler ve Türkiye’nin Yürüttüğü Sınır Güvenliği Politikası, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Resmi İnternet Sitesi, <http://orsam.org.tr/orsam/gencorsam/11747?dil=tr> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

Ekonomi Açısından Suriyeli Sığınmacılar Dosyası, Para Analiz İnternet Sitesi, <http://www.paraanaliz.com/2017/ekonomi/suriyeli-siginmacilar-dosyasi-13073/> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler Ve Mekânsal Örüntü, Ankara Üniversitesi Dergi Veri Tabanı Resmi Web Sitesi, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/829/10489.pdf> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

Bitmeyen Sınır Tartışması, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/bitmeyen--sinir--tartismasi-gundem-1255146/> (Erişim Tarihi: 13.11.2017)

Suriye İç Savaşı ve Ortadoğu'da Güvenlik, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.orsam.org.tr/files/OA/63/oytunorhan.pdf> (Erişim Tarihi:13.11.2017)

Türkiye'nin Sınır Komşuları, NKFU Bilgi İnternet Sitesi, <http://www.nkfu.com/turkiyenin-sinir-komsulari/> (Erişim Tarihi: 14.11.2017)

TSK Sınır Güvenliği Tedbirlerinin Bilançosunu Çıkarı, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/tsk-sinir-guvenligi-tedbirlerinin-bilancosunu-cikardi-40024240> , (Erişim Tarihi: 14.11.2017)

Hatay İlinin İlçeleri ve Hatay İlçelerinin Nüfusları, Nenedirvikipedi İnternet Sitesi, <http://www.nenedirvikipedi.com/cografya/hatay-ilinin-ilceleri-ve-hatay-ilcelerinin-nufuslari-10878.htm> , (Erişim Tarihi:16.11.2017)

Suriye Sınır Hattında Duvar Örme Çalışmaları, Haberler İnternet Sitesi, <https://www.haberler.com/suriye-sinir-hattinda-duvar-orme-calismalari-8238312-haberi/> ,(Erişim Tarihi:16.11.2017)

Sınır Tartışması Yeniden Gündemde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/sinir-tartismasi-yeniden-gundemde-gundem-2147690/> (Erişim Tarihi:16.11.2017).

ABD'nin Çekilmesi Sonrası Irak Kürtlerinin Konumu ve Rolü, Aljazeera Türk Kanalı İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/abd-nin-cekilmesi-sonrasi-irak-kurtlerinin-konumu-ve-rolu> (Erişim Tarihi:20.11.2017)

Türkiye'nin Sınır Komşuları ve Sınır Kapıları Hangileridir?, Özelliklerinedir İnternet Sitesi, <http://www.ozelliklerinedir.com/turkiyenin-sinir-komsulari-ve-sinir-kapilari-hangileridir-sinir-uzunluklari-nedir/> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

Türkiye'nin Sınır Uzunlukları, Türkiye'nin Sınırları, <http://baskentturkiye.blogcu.com/turkiye-nin-sinir-uzunluklari-turkiye-nin-sinirlari/1292607> (Erişim Tarihi:20.11.2017)

Terörle Mücadelede Yeni Önlemler, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/terorle-mucadelede-yeni-onlemler-40450452> (Erişim Tarihi:20.11.2017)

“İran Genelkurmay Başkanı'nın Türkiye Ziyareti, İyileşen İlişkilerin İşareti” BBC, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40951448> (Erişim 20.11.2017)

Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler, T.C. Nahcivan Konsoloslugu Resmi İnternet Sitesi, <http://naxcivan.cg.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/254049> (Erişim Tarihi: 24.11.2017)

Nahçivan” Türkçe Genel Bilgi Sitesi, <https://www.turkcebilgi.com/nah%C3%A7ivan> (Erişim 24.11.2017)

Sınır Kapıları Fotoğrafları, Yeminlisözlük İnternet Sitesi, <http://www.yeminlisozluk.com/haber/268/turkiyeden-ve-dunyadan-sinir-kapilarinin-resimleri> (Erişim Tarihi:24.11.2017)

“Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan Savunma Bakanları Nahcivan'da Bir Araya Geldi.”, Haberinadresi İnternet Sitesi, <http://www.haberinadresi.com/turkiye-azerbaycan-gurcistan-savunma-bakanlari-nahcivanda-bir-araya-geldi-h27532.html> (Erişim Tarihi:24.11.2017).

“Türkiye ve Azerbaycan'ın Nahçıvan'daki Ortak Askeri Tatbikatı Sürüyor”, Haberler İnternet Sitesi,
<https://www.haberler.com/turkiye-ve-azerbaycan-in-nahcivan-daki-ortak-9725327-haberi/> (Erişim Tarihi:24.11.2017)

“Türkiye'nin Sınırları” Ekodialog İnternet Sitesi, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi,
http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/turkiyenin_sinirlari_yeri.html
(Erişim Tarihi:24.11.2017)

“Hangi İl Hangi Ülke ile Sınırdır?”, Onedirbunedir İnternet Sitesi,
<https://www.onedirbunedir.com/hangi-ilimiz-hangi-ulke-ile-sinirdir>
(Erişim Tarihi:26.11.2017).

Iğdır'ın Tarihçesi Hakkında Genel Bilgiler, T.C. Iğdır Valiliği Resmi İnternet Sitesi,
<http://www.igdir.gov.tr/tarihi> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

Kars İli Coğrafi Yapısı, T.C. Kars Valiliği Resmi İnternet Sitesi,
<http://www.kars.gov.tr/kars-ili-cograf-yapisi> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

Artvin İli Coğrafi Yapısı, T.C. Artvin Valiliği Resmi İnternet Sitesi,
<http://www.artvin.gov.tr/cograf-durum> (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

Kırklareli İli Hakkında Genel Bilgiler, T.C. Kırklareli Valiliği Resmi İnternet Sitesi,
http://www.kirklareli.gov.tr/kurumlar/kirklareli.gov.tr/resimler/TANITIM/KIRKLARELI_TANITIM.PDF (Erişim Tarihi: 26.11.2017)

Suriye'de ki İç Savaşın Türkiye Ekonomisine Etkisi, Devlet; İki Aylık Fikir ve Kültür Dergisi,
http://devlet.com.tr/makaleler/y68-SURIYEDEKI_IC_SAVASIN_TURKIYE_EKONOMISINE_ETKILERI_.html
(Erişim Tarihi: 26.11.2017)

“Türkiye'nin Sınırları” Ekodialog İnternet Sitesi, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi,
http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/turkiyenin_sinirlari_yeri.html
(Erişim Tarihi:28.11.2017).

“Sanayi Devrimi”, Yeni Nesil Sözlük Projesi, <http://sanayi-devrimi.nedir.org/>
(Erişim Tarihi:28.11.2017).

“Sanayi İnkılabı Osmanlı Devletini Nasıl Etkilemiştir?”, Wiki İnternet Sitesi,
<http://www.wikisitesi.com/sanayi-inkilabi-osmanli-devletini-nasil-etkilemistir.html>
(Erişim Tarihi:28.11.2017).

Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Tarihçesi, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi,
<http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=1> (Erişim Tarihi: 30.11.2017)

Böylesi İlk Kez Görüldü. PKK'nın Bomba Yüklü 'drone'u Düşürüldü, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi,
<http://www.hurriyet.com.tr/pkknin-bomba-yuklu-droneu-dusuruldu-40642360> (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

DEAŞ' in Türkiye'deki Katliamları A Haber Kanalı İnternet Sitesi,
<https://www.ahaber.com.tr/ozel-haberler/2017/09/21/deasin-turkiyedeki-katliamlari>
(Erişim Tarihi: 04.12.2017)

Küresel Aktör NATO'nun Suriye Çıkmazı, Stratejik Ortak Bilgi ve Analiz İnternet Sitesi,
<https://www.stratejikortak.com/2017/08/kuresel-aktor-nato-nun-suriye-cikmazi.html> (Erişim Tarihi: 06.12.2017)

BM'nin Kuruluş Amacı ve Faaliyetleri, BM Enformasyon Merkezi Resmi Web Sitesi, <http://www.unicankara.org.tr/tr/belgeler/> (Erişim Tarihi: 07.12.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Suriye Konusunda Aldığı Karar; No: 312, 19 Aralık 2015, Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/no_-312_-19-aralik-2015_-birlesmis-milletler-guvenlik-konseyi_nin-suriye-konusunda-aldigi-karar-hk_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 07.12.2017)

Avrupa Birliği'nin İran ve Suriye Politikasının Türkiye'ye Etkisi, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi İnternet Sitesi, <http://www.orsam.org.tr/files/OA/48/4bilgehan.pdf> (Erişim Tarihi: 08.12.2017)

Türkiye-İran Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 09.12.2017)

Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-irak-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

Türkiye - Irak Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/Bolgeler/ortadogu/irak/Ortak%20Siyasi%20Bildirge.pdf> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

Türkiye - Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/protokol.pdf> (Erişim Tarihi: 15.12.2017)

Türkiye - Ermenistan Siyasi İlişkileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ermenistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 15.12.2017)

"Bulgaristan, Türkiye Sınırına Asker Gönderiyor." Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/bulgaristan-turkiye-sinirina-asker-gonderiyor-40552842> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

"Bulgaristan Türkiye Sınırındaki Tel Örgü İnşaatını Tamamlıyor", DW Haber ve Gündem Web Sitesi, <http://www.dw.com/tr/bulgaristan-turkiye-sinirinda-tel-orgu-infaatini-tamamliyor/a-38823570> (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

Cumhurbaşkanı Erdoğan Yunanistan'da, NTV Kanalı İnternet Sitesi, https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-yunanistanda,StHY2lw3L0y17P_ONeF0_w/hpv5TSJaUUCTcPBtPIPe9Q (Erişim Tarihi: 17.12.2017)

Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari/hudut-kapilari-genel-bilgiler> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Hudut Kapıları Genel Bilgiler, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://ggm.gtb.gov.tr/data/51f769da487c8e14b4454580/Hudut%20Kap%C4%B1lar%C4%B1%20Karayolu.docx> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Sarp Gümrük Müdürlüğü Genel Bilgiler, T.C. Kaçkar Gümrük Ticaret Bölge Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://kackar.gtb.gov.tr/bagli-mudurluklerimiz/sarp-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Abdulkadir Masharipov kimdir? Aslen nerelidir?, Kanal 7 Haber İnternet Sitesi, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2245385-abdulkadir-masharipov-kimdir-aslen-nerelidir> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Eski Sovyet Coğrafyasında DAESH Varlığı, Al Jazeera Türk Haber İnternet Sitesi, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2245385-abdulkadir-masharipov-kimdir-aslen-nerelidir> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Türkgözü Gümrük Müdürlüğü, T.C. Kaçkar Gümrük Ticaret Bölge Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://kackar.gtb.gov.tr/bagli-mudurluklerimiz/turkgozu-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 18.12.2017)

Türkiye'den Flaş Habur Hamlesi: Alternatif Sınır Kapısı Belli Oldu, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/habur-hamlesi-alternatif-sinir-kapisi-belli-odu-40592538> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Habur'un Taşınacağı Yer Neresi Ovacık Haritada Nerede? Habur Kapatılacak mı? Akşam Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.aksam.com.tr/guncel/habur-kapatilacak-mi-ovacik-haritada-nerede-haburun-tasinacagi-yer/haber-664160> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Gürbulak Sınır Kapısı, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://gurbulak.gtb.gov.tr/baglanti-idarelerimiz/gurbulak-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Gürbulak Sınır Kapısı'nı kapattırdı, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, Şüpheli teneke, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/07/14/supheli-teneke-gurbulak-sinir-kapisini-kapattirdi> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Gürbulak Sınır Kapısı'nda Görevli Gümrük Personelini Taşıyan Araca Saldırı Düzenledi, Star Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.star.com.tr/guncel/pkkli-teroristler-gurbulak-sinir-kapisinda-gorevli-gumruk-personelini-tasiyan-araca-saldiri-duzenledi-haber-1261625/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Kapıköy Sınır Kapısı'na 4 yeni proje geliyor! Emlak'ta Son Dakika İnternet Sitesi, <https://www.emlaktasondakika.com/haber/genel/kapikoy-sinir-kapisina-4-yeni-proje-geliyor/125862> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Esendere Sınır Kapısı Projesi, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/esendere_sinir_kapisi (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Esendere Sınır Kapısı 24 saat hizmet verecek, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/esendere-sinir-kapisi-24-saat-hizmet-verecek-40620297> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

Gümrük Bakanı: Habur Sınır Kapısı Kapatılmadı, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/son-dakika-gumruk-bakani-habur-sinir-kapisi-kapatilmadi> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

Habur Sınır Kapısı Yerine Yeni Sınır Kapısı, Yeni Akit Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.yeniakit.com.tr/haber/habur-sinir-kapisi-yerine-yeni-sinir-kapisi-380416.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

Mersin'de Habur Sınır Kapısı'ndaki Sorunlar Konuşuldu. Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/mersin-de-habur-sinir-kapisi-ndaki-sorunlar-mersin-yerelhaber-1151889/> (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

2014-2023 Dönemi TRB2 Bölgesi Planı, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Resmi İnternet Sitesi, http://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/trb2_2014_2023_bp.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2018)

Çukurca Üzümlü Sınır Kapısı Canlandı, Hakkari Haber TV İnternet Sitesi, <http://www.hakkarihabertv.com/cukurca-uzumlu-sinir-kapisi-canlandi-37900h.htm> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Üzümlü Gümrük Müdürlüğü, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://doguanadolu.gtb.gov.tr/bagli-idarelerimiz/uzumlu-gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Habur'un Taşınacağı Yer Neresi Ovacık Haritada Nerede? Habur Kapatılacak mı? Akşam Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.aksam.com.tr/guncel/habur-kapatilacak-mi-ovacik-haritada-nerede-haburun-tasinacagi-yer/haber-664160> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Karkamış Gümrük Müdürlüğü Hakkında Genel Bilgiler, T.C. Karkamış Gümrük Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.karkamis.gov.tr/gumruk-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Karkamış Gümrük Müdürlüğü Ziyareti Hakkında, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfekçi Kişisel İnternet Sitesi, <http://www.bulenttufenkci.com.tr/bakan-tufenkci-karkamis-sinir-kapisinda-incelemelerde-bulundu.html>, (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Cilvegözü Sınır Kapısı'ndaki Bombalı Saldırı Davasında Karar, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/cilvegozu-sinir-kapisi-ndaki-bombali-hatay-yerelhaber-2311799/> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Cilvegözü Sınır Kapısı'nda 'kimyasal saldırı' önlemi, Posta Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.posta.com.tr/cilvegozu-sinir-kapisi-nda-kimyasal-saldiri-onlemi-haberi-1283360> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Tamamlanan Gümrük Projeleri, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/nusaybin_ic_gumruk_mudurlugu (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Öncüpınar Sınır Kapısı Yeniden açıldı. NTV Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.ntv.com.tr/spor/ocupinar-sinir-kapisi-yeniden-acildi,sTHakdoVbkqTxsdYAh62TA> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, Bakan Tüfekçi ,Çobanbey Sınır Kapısı'nda İncelemelerde Bulundu. <http://www.milliyet.com.tr/bakan-tufenkci-cobanbey-sinir-kapisi-kilis-yerelhaber-2443000/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Suriye'de Sınır Kapılarının Çoğu Terör Örgütlerinin Elinde, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/suriye-de-sinir-kapilarinin-cogu-teror-kilis-yerelhaber-2275531/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Suriye İç Savaşı Köyü Canlandırdı, Aljazeera Türk Kanalı, Haber İnternet Sitesi, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriye-savasi-koyu-canlandirdi> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

Sınır İşlemleri Usul ve Esasları, T.C. Mardin Valiliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mardin.gov.tr/sinir-islemleri-usul-ve-esaslari> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

Yunanistan sınırındaki Pazarkule Sınır Kapısı tekrar açıldı, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/02/15/yunanistan-sinirindaki-pazarkule-sinir-kapisi-tekrar-acildi> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

Yunanistan'a Kara Yoluyla Geçişler Durdu, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/02/15/yunanistan-sinirindaki-pazarkule-sinir-kapisi-tekrar-acildi> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

İpsala Sınır Kapısı 9 Kasım'da TIR geçişine kapatılacak, CNN Türk Kanalı İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/turkiye/ipsala-sinir-kapisi-9-kasimda-tir-gecisine-kapatilacak> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

FETÖ Şüphelileri Yunanistan'a Kaçarken Yakalandı, İhlas Haber Ajansı İnternet Sitesi, <http://www.ih.com.tr/haber-feto-suphelileri-yunanistana-kacarken-yakalandi-625196/> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

Plaka Tanıma Sistemi" İpsala Sınır Kapısı'nda Uygulamaya Geçti, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/plaka-tanima-sistemi-ipsala-sinir-kapisi-edirne-yerelhaber-2375143/> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

Kapıkule Sınır Kapısı, T.C. Edirne İl Kültür Turizm Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, <http://www.edirnekulturturizm.gov.tr/TR,76391/sinir-kapilarimiz.html> (Erişim Tarihi: 31.01.2018)

Aktaş Sınır Kapısı, Gümrük ve Turizm İşletmeleri İnternet Sitesi, http://www.gtias.com.tr/tr/tamamlanan-proje-detay/cildir_aktas_sinir_kapisi (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

Dilucu Sınır Kapısı'nın Iğdır Şehri Üzerindeki Etkileri, Dergipark Resmi Veritabanı İnternet Sitesi, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/231247> (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2018)

Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları, T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarina-katkilari.tr.mfa (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

ABD Yönetiminden 'PKK/PYD' ye Silah Desteği' Açıklaması, Anadolu Ajansı Haber İnternet Sitesi, <http://aa.com.tr/tr/dunya/abd-yonetiminden-pkk-pydye-silah-destegi-aciklamasi/981372> (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

Savunma Projeleri Toplam Sayısı, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=48&LangID=1> (Erişim Tarihi: 06.02.2018)

Türk Ordusunda Profesyonelleşme, İstanbul Aydın Üniversitesi Resmi İnternet Sitesi, <https://acikarsiv.aydin.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11547/523/sait45.pdf?sequence=1> (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

Terörle Mücadelenin 'Profesyonel' Gücü, Anadolu Ajansı Haber İnternet Sitesi, , <http://aa.com.tr/tr/turkiye/terorle-mucadelenin-profesyonel-gucu/850747> (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

E.G.M. Resmi Web Sitesi, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı Hakkında Genel Bilgiler, <https://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Ter%C3%B6rle-M%C3%BCcadele-Dairesi-Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.aspx> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

Avrupa Birliği Kapsamında Terörle Mücadele, Avrupa Birliği Resmi İnternet Sitesi, <https://www.avrupa.info.tr/tr/terorle-mucadele> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

Terörle Mücadelede Halka Büyük Görev Düşüyor, Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.sabah.com.tr/pazar/2017/01/08/terorle-mucadelede-halka-buyuk-gorev-dusuyor> (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

Sur'da Yaşayanlar Gelecekte Umutlu, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.milliyet.com.tr/sur-da-yasayanlar-gelecekte-gundem-2552398/> (Erişim Tarihi: 09.02.2018)

Haftalık Yürütülen Operasyonlar Hakkında Genel Bilgiler, T.C. İçişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari> (Erişim Tarihi: 09.02.2018)

Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları, Dergipark Resmi İnternet Sitesi, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/307116> (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

Aselsan Entegre Komuta ve Kontrol Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-entegre-komuta-kontrol-sistemi/> (Erişim Tarihi: 12.02.2018)

Geniş Alan Gözetleme Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/gag-genis-alan-gozetleme-sistemi/> (Erişim Tarihi:13.02.2018)

Kısa Dalgaboyu Kızılötesi Kamera, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/goz-sw-kisa-dalgaboyu-kizilotesi-kamera/> (Erişim Tarihi:13.02.2018)

Ejderha Sarfedilebilir Yüksek Gerilim Bombası, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/ejderha-sarfedilebilir-yuksekerilim-bombasi-emp/> (Erişim Tarihi:14.02.2018)

El Yapımı Patlayıcı Tespit ve İmha Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi <http://www.millisavunma.com/eyp-tespit-ve-imha-sistemi/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018)

Esnek Katmanlı Kafes Zırh Sistemi Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/esnek-katmanli-kafes-zirh-sistemi-projesi/> (Erişim Tarihi:16.02.2018)

Mam-I ve Mam-C Bombaları, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/roket-san-mam-i-ve-mam-c/> (Erişim Tarihi:17.02.2018)

Koral Sistemi TSK'ya Teslim Edildi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/koral-sistemi-tskya-teslim-edildi/> (Erişim Tarihi:18.02.2018)

Meteksan Milimetrik Dalga Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/meteksan-mildar-milimetrik-dalga-radari/> (Erişim Tarihi:21.02.2018)

Altay Ana Muharebe Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-ana-muharebe-tanki/>
(Erişim Tarihi:22.02.2018)

Altay Asimetrik Harp Tankı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/altay-asimetrik-harp-tanki-aht/>
(Erişim Tarihi:23.02.2018)

Karagöz Balonlu Gözetleme Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/karagoz-balonlu-gozetleme-sistemi/>
(Erişim Tarihi:24.02.2018)

Yüksek Faydalı Yük Kapasiteli İHA Projesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/yukse-faydali-yuk-kapasiteli-ihayfyk-ihaprojesi/> (Erişim Tarihi:25.02.2018)

Kaplan Orta Ağırlık Sınıf Tank, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/fnss-kaplan-mt-orta-agirlik-sinifi-tank/>
(Erişim Tarihi:26.02.2018)

Tosun Zırhlı İş Makinesi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/tosun-zirhli-is-makinesi/> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Aselsan Sarp Uzaktan Kumandalı Silah Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-sarp-l-uzaktan-komutali-silah-sistemi/> (Erişim Tarihi: 28.02.2018)

Aksa Run Flat Teker Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aksa-run-flat-systems/>
(Erişim Tarihi: 01.03.2018)

Drone Savar Sistemleri, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/drone-savar-sistemleri/> (Erişim Tarihi: 03.03.2018)

Meteksan Otomatik Kalkış ve İniş Sistemi, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/meteksan-okis-otomatik-kalkis-ve-inis-sistemi/> (Erişim Tarihi:04.03.2018)

Aselsan Serdar Sahil Gözetleme Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-serdar-7m-sahil-gozetleme-radari/> (Erişim Tarihi:05.03.2018)

“Akdeniz’de Boğulan Mültecilerin Sayısı 2 Bini Aştı.” DW Haber İnternet Sitesi, <http://www.dw.com/tr/akdenizde-bo%C4%9Fulan-m%C3%BCltecilerin-say%C4%B1s%C4%B1-2-bini-a%C5%9Ft%C4%B1/a-39386592>
(Erişim Tarihi: 05.03.2018)

Aselsan Silah Tespit Radarı, Milli Savunma Sanayi Ürünleri ve Projeleri Takip Sitesi, <http://www.millisavunma.com/aselsan-silah-tespit-radari-str/>
(Erişim Tarihi:06.03.2018)

Cobra Mayına Karşı Korunmalı Taktik Tekerlekli Araç, T.C Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=368&LangID=1>
(Erişim Tarihi:07.03.2018)

Ejder Yalçın Zırhlı Taktik Araç, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=370&LangID=1> (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

Ejder Yalçın Zırhlı Taktik Araç, Ejder Yalçın Zırhlı Muharebe Taktik Aracı Tanıtım Sitesi, <http://ejderyalcin.com/tr> (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

Samur Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü, T.C. Savunma Sanayi Müsteşarlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.ssm.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=377&LangID=1> (Erişim Tarihi: 09.03.2018)

Fırat Kalkanı Harekatı Sonrası Son Durum, Haberler.com İnternet Haber Sitesi, <https://www.haberler.com/bati-yi-icten-ice-cildirtan-harita-8747733-haberi/> (Erişim Tarihi: 11.03.2018)

BM Şartı 51.Madde, T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmi İnternet Sitesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf> (Erişim Tarihi: 12.03.2018)

Zeytin Dalı Operasyonu, T.C. Türk Silahlı Kuvvetleri Resmi İnternet Sitesi, http://www.tsk.tr/BasinFaaliyetleri/BA_47 (Erişim Tarihi: 13.03.2018)

